TV3 TORNA PER ALACANT

setmanari d'informació general

el Temps

Any VI · Del 2 al 8 d'octubre 1989 · 250 ptes. Núm. 276

ELS CRÍTICS DEL PSOE, CONTRA FELIPE GONZALEZ

GAUDÍ, L'ALTRA CARA DEL GENI

MIQUEL ROCA, LA POLÍTICA SOCIALISTA GENERARÀ UN REBROT DE L'ATUR

PLA DE PENSIONS

La diferència és la confiança

Si pensa a subscriure un Pla de Pensions, tingui present aquests consells de Caixa de Catalunya:

— Informi-se'n bé. Actuï amb coneixement i convenciment; el millor pla, a la seva mida, només és un.

— No es deixi portar per previsions massa optimistes.

— Consideri el seu Pla de Pensions com un complement de la seva pensió de jubilació de la Seguretat Social.

— Determini vostè mateix com i quant vol estalviar sense deixar-se influir exclusivament pels avantatges fiscals.

— Com que tots els Plans de Pensions són molt semblants, triï una entitat que li mereixi confiança i l'assessori bé.

Pensi-s'ho bé, el seu Pla de Pensions és important. Li oferim els 560 punts d'informació de Caixa de Catalunya.

Amb tota confiança

CAIXA DE CATALUNYA

SUMARI

Edicions del País Valencià, S.A. Avda. del Baró de Càrcer, 40, 13a. 46001-València. Tel. (96) 352 48 69. Telefax: 352 09 83. Redacció de Barcelona: Carrer de Casanova, 46, 4-2. 08011-Barcelona. Tel. (93) 323 00 71. President del Consell d'Administració: Rafael Mansanet. Editor: Eliseu Climent. Director: Josep Ramon Lluch. Redacció València: Miquel Alberola, Carles Gàmez, Antoni Robles, Xulio Ricardo Trigo, Remei Blasco, Albert Vicent, Esther Roig, Ismael L. Belda. Col·laboradors: Enric Sòria, Rafael Castelló, Víctor Mansanet, Tona Català, Jesús Prats. Redacció Barcelona: Delegat: J. M. Pasqual. Redacció: Eduard Company. Col·laboradors: Lluís Bonada, Oriol Castanys, Carles Singla, Òscar Monferrer, Xavier Duran, Blanca Lucas; Andreu Sotorra, Joan Vila, Sílvia Montfort, Vicent Partal. Secretària de redacció: Mercè Montoliu. Corresponsalia Alacant: Onofre Sanmartín. Corresponsalia Castelló: Antoni Albalat, Teresa Violeta. Corresponsalia Mallorca: Francesca Sastre. Corresponsalia Andorra: M. Carme Grau Ribot. Corresponsalia Lleida: Olga Sánchez. Corresponsalia Madrid: J. M. Sanmartí, Julio Trujillo. Fotògrafs: Rafa Gil (València), Domènec Umbert (Barcelona), Xesc Amengual (Mallorca), Carlos Serrano (Madrid). Documentació: Ma. J. Castellote. Disseny i maquetació: L. Casanovas. Cartografia: Alonso. Correcció lingüística: Francesc Sellés i Pasqual Alapont. Promoció i publicitat: Jordi Enguix. Subscripcions: Begonya Pardo. Impressió, composició i enquadernació: Tip. Art. Puertes, S. L. Palleter, 47. Tl. (96) 325 06 77. 46008-València. Col·laboradors: Joan Fuster, Vicent Ventura, Ricard Blasco, Ramon Barnils, A. Solé, Joan F. Mira, Manuel Vázquez Montalban, Joan de Sagarra, Vicent Pitarch, Sergi Pàmies, Oriol Domingo, Josep V. Marqués, Quim Monzó, Ignasi Riera, Antoni Serra, Julio Máñez, Valentí Puig, Max Cahner, Ferran Torrent, J. J. Pérez Benlloch, Toni Molla, Ricard Calvo, Equip d'Estudis Urbanístics, Manuel Muñoz, Heike van Lawick, Francesc Signes, Manuel de Pedrolo, Vicent Partal, Rafael Alemany, Jaume Lorés, Vicenç Villatoro, Baltasar Porcel, Biel Mesquida, Ferranda Martí. Direcció, redacció, administració, publicitat i subscripcions: Avda. del Baró de Càrcer, 40, 13. 46001-València. Tel. (96) 352 48 69. Depòsit legal: V. 853-1984.

La qüestió

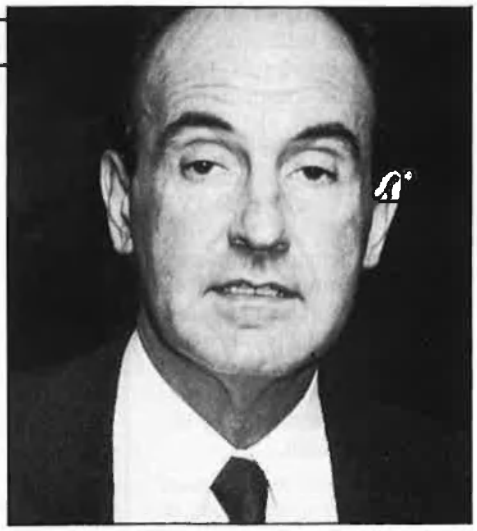
7. El PSOE es trenca per l'esquerra. *I. L. Belda, A. Punsola i M. Payeras.*

País

12. Miquel Roca: «La política del govern socialista generarà un rebrot de l'atur». *J. Ma. Pasqual.*
15. TV3 torna per Alacant. *Pasqual L. Pla.*
17. L'estafa de Gavarda. *E. Roig.*
19. Amanida verda i variada: la difícil unió dels ecologistes. *X. Garcia.*
24. Morta i oblidada. ¿Desapareix Unió Mallorquina? *M. Payeras.*

Estat

25. La davallada dels dissidents. *J. Ma. Sanmartí.*

Internacional

29. L'infern colombià. *A. Castel.*
31. Gorbatxov eixampla el front centrista. *Ll. Ferri.*

Economia

33. Seleccionar per a créixer. El capital humà de l'estat espanyol, entre els més baixos d'Europa. *A. Vicent.*
35. El moble valencià aspira a decorar Europa. *A. Vicent.*
38. Rosses i seductores. Augmenta la influència de marques estrangeres de cervesa. *S. Monfort.*
40. Pressupostos autonòmics: un augment moderat. *A. Vicent i F. Rovira.*

Temps obert

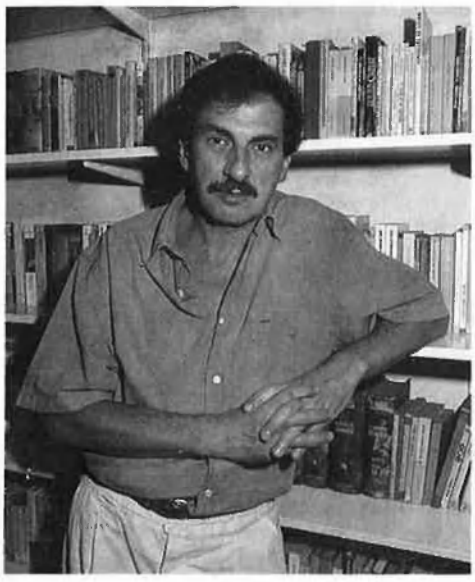
44. Nous a la F. M. Entrevista a la directora de Canal Nou, Rosa Solbes. *A. Robles.*
48. Entrevista a Pau Garsaball, l'avi Bernat del Canal 33. *A. Sotorra.*
50. Festivals de tardor o cultura olímpica. *A. Agramunt.*
52. L'últim Marsé a la pantalla. *J. Romaguera i J. Ma. López.*
56. Quan el gust està en la varietat. *J. S. Sorribes.*
60. Pamesa: objectiu, l'A-1. *F. Martínez.*
64. Video Drive-in. *T. Picazo.*

Ciència i medi ambient

73. ¿És innocu el corrent elèctric? *J. Moreno.*

Cultura

77. Gaudí: l'altra cara del geni. *X. Roca.*
82. «La figura d'autor torna a estar prestigiada». Entrevista a l'escriptor Josep Ma. Benet i Jornet. *B. Lucas.*
85. Renovar-se o morir. Els premis literaris busquen una eixida. *X. R. T.*
87. 750 milions per al Cinquè Centenari d'Alacant. *I. M. González.*

Cartes dels lectors

Contra la política informativa de l'estat espanyol

El Grup de la Safor, en el seu primer comunicat, amb l'objectiu de defensar la llibertat d'expressió i comunicació en la nostra llengua, considera intolerable la decisió del govern central d'impedir malintencionadament la recepció mútua de les emissions televisives de TVV i TV3.

Per tant, demanem l'adhesió a aquesta denúncia a tots els ciutadans i entitats de la Safor, i els encoratgem a prendre tota classe de mesures contra l'estat espanyol, que ens nega els nostres més elementals drets lingüístics i culturals.

Josep Piera Rubio, Néstor Novell Sanxo, Joan Climent Pasqual, Josep Rausell Malonda, Josep Payà Gasent, Joan M. Monjo, Àlvar Garcia Gimeno, Ferran Garcia Oliver, Antoni Durà Melis, Isabel Morant Deusa, Ximo Vidal Mora, Ignasi Mora Tarrazona, Vicent Escrivà Peiró, Rafael Campos, Joaquím R. Munoz Femenia, Gabriel Garcia, Ferran Mut Oltra, Joan B. Llinares, M. Teresa Pasqual Soler, J. Enric Gonga Colomina, Jeroni Banyuls, Josep Miquel Moya, Ximo Company, Vicent Alandete, Santiago La Parra López, Antoni Garcia Garcia, Vicent Olaso Sendra, Eduard Costa Castella, M. Carme Girau, Ignasi Minyana Garcia, Miquel Vidal Guerola, Enric Sòria Parra, Francesc Calafat, José M. Paricio Talayero, Joan Cardona Escrivà, Ximo Egea Martínez, Jesús Eduard Alonso, Miquel Tomàs, Jesús Vilaplana Ferre, Joan Iborra, Antoni Martí Milan, Lluís Romero, Núria Vilaplana Sanchis.

La Safor, 6 de setembre del 1989

Al món li diuen «mundo»

La passada Copa del Món d'Atletisme celebrada a l'estadi olímpic de Montjuïc ha servit almenys per a comprovar la *catalanitat* dels futurs Jocs Olímpics de 1992. Tothom va poder veure pels rètols que el que s'estava celebrant era una «Copa del Mundo de Atletismo». Ni tan sols a aquest nivell han estat capaços de dissimular la maniobra espanyolitzadora que té per cap de pont l'estadi de la capital de Catalunya amb l'excusa de l'esport.

Dolors Gomis i Samsó
Barcelona (el Barcelonès)

Pas de ratlla

Ramon Barnils

Primer assalt, bé i amb sort

La preparació de l'acció a Montjuïc, amb motiu de la inauguració de l'estadi, primera bomba de l'estratègia oficial «Barcelona-92», havia estat conscienciosa.

Hi havia persones, bastants, que no estaven d'acord que a Barcelona se celebressin uns Jocs Olímpics: per l'impacte ambiental, pel que suposen els Jocs de progrés del capitalisme plurinacional, pel perill d'augment del xovinisme espanyol un cop més amb la nostra col·laboració, etcètera. Entre aquests etcèteres no convé d'oblidar, mai de mai, els enemics dels Jocs a Barcelona pel que podrien suposar en benefici, material i d'imatge, de Catalunya; entre els quals el primer ministre espanyol Calvo Sotelo.

Una vegada concedits els Jocs a Barcelona, algunes persones, de mentalitat admirablement etèria, van continuar dient no. D'altres persones que havien dit que no, més materialistes, van decidir allò tan exemplar dels anglesos: *If you cannot beat them, join them,* anostrat de la següent manera: «Si no els podeu vèncer, aprofiteu-vos-en».

Les coses no surten perquè sí ni així com així, de manera que als *incidents* de l'altra setmana a Montjuïc, de meravellosa repercussió estatal («el Rei està dolgut i trist», ha declarat el batlle dels saltirons) se'ls han de buscar antecedents sòlids. Sense parlar, és clar, de possibles grups que en silenci i amb la màxima discreció es preparen per treballar aquest material caigut de Lausana, vénen al cap el film de Francesc Bellmunt *El complot de les anelles*; la constitució de l'ADOC en favor d'un equip olímpic català; les primeres passes del COC, Comitè Olímpic Català; les paraules del president Pujol dient que per què no el COC, però després del 92; les del Comitè Olímpic Internacional, dient que era difícil però no impossible vistos altres països amb Comitè Olímpic.

Hi havia doncs avisos, des del de Calvo Sotelo fins als de la Crida, passant per la bandera nascuda de peus. Tot i així, l'èxit de la convocatòria va ser modest: va ser relativament baix el nombre de ciutadans que se'n van anar a Montjuïc a fer la nostra política, una política ben senzilleta: som una nació, i per tant volem Comitè Olímpic com qualsevol nació. I que si els Jocs són per a Barcelona, capital de Catalunya, que es noti.

Eren doncs pocs, i organitzats no pas malament, però no pas perfectament organitzats ni de bon tros. Hi va haver sort: el Rei d'Espanya va fer mitja hora tard, i llavors la majoria de ciutadans diguem-ne neutrals, ja molestos per la dificultat d'accés a l'estadi i l'esponerosa presència de les forces del (seu) ordre públic, en comptes d'adherir-se a la política oficial d'aplaudiment i amén, no solament no va aplaudir sinó que en comptes d'amén es va afegir als xiulets i, en menor mesura, als crits de l'altra política —de la nostra com si diguéssim.

El millor resum de la situació el dóna, en celebradíssima i silenciadíssima carta dels lectors a un diari de Barcelona, Albert Jiménez Romaguera el 14 de setembre, sis dies després dels fets. Albert Jiménez ho acaba així: «De fet, tant als uns com als altres aquesta inauguració ens ha servit d'entrenament per a la cita olímpica».

La sort del retard, les males comunicacions i els elements naturals segurament no es repetirà. Per això «s'hi ha d'anar». □

Carta oberta al senyor Barrionuevo

Si algú pretengués inutilitzar algún repetidor de la *vostra* TV, ¿oi que tot seguit podria ser acusat, i amb raó, d'atemptar contra la llibertat dels telespectadors, que bé tenen dret a veure, sense cap interferència, el canal que més els agradi?

Doncs, ¿com és que *legalment,* preteneu impedir al País Valencià la recepció d'unes emissions, l'afició envers les quals han ben demostrat, quan ha estat el mateix poble qui ha tingut cura de fer-les arribar, pagant-ho de la seva butxaca? I, si els catalans del Principat també desitgéssim rebre el canal meridional, ¿en nom de quins drets o deures ens podria ser prohibit?

¿O és que hem arribat a un extrem de tergiversació dels principis ètics, en el qual, allò mateix que fet per un individu constitueix un crim, si ho fa l'estat resulta un mèrit?

¡Pobres cecs d'orgull! ¿Quin tracte espereu rebre, els cuers de la CEE, d'uns països que han donat tantes proves com vosaltres de la seva intolerància i el seu afany hegemònic?

El més fort —l'anglès, perquè té al darrere el gegant americà—, s'imposarà com a llengua vehicular única, i totes les altres, a casa, per a cridar el mixet, o xarrar amb el papagai. Serà endebades voler-ho impedir: no teniu, com les nacions sense estat, l'habitud de lluita i de resistència.

Ja sabem que la vostra generació, senyors del PSOE, no ho veurà, això, però sí que ho veuran i potser hi col·laboraran i tot, aquells que vosaltres haureu engendrat.

Rosa Respall
Barcelona (el Barcelonès)

Sense confondre, per favor

Trista i infundada ens sembla l'apreciació que Vicent Mifsud aboca en el seu article «L'última cançó» —EL TEMPS, núm. 274, pàg 56— sobre Concha Piquer. Comparar Lola Flores amb Concha Piquer i concloure que totes dues eren les «estrelles d'un *star system* tan d'ala baixa com l'estat que habitava» demostra un profund desconeixement sobre la realitat musical de la postguerra.

Segurament l'autor de l'article té el mateix coneixement de la trajectòria de Concha Piquer que la pel·lícula sobre la qual escriu *—Las cosas del querer—*. El seu escrit, en lloc de respondre a un visionat del film, demostra que més enllà del dossier de premsa hi ha ben poc.

Pilar Escuder i quatre firmes més
Oriola (Vega Baixa)

¿Quan arribarà el canvi a la diòcesi de Sogorb-Castelló?

Des de fa molts anys les diòcesis editen un full informatiu que es reparteix entre les parròquies. *Hoja Parroquial* és el nom que rep aquest fulletó a la diòcesi de Sogorb-Castelló.

Amb el transcurs dels anys ha anat augmentant el nombre

de pàgines i el de col·laboradors, però no el de llengües d'expressió, van començar amb una, i, fins ara, amb ella continuen: el castellà.

Des del *señor Obispo* fins a l'últim anunci utilitzen aquesta llengua.

¿És que encara no ha arribat la llei d'ús del valencià a les autoritats eclesials castellonenques? ¿És que el missatge religiós perd força de convicció si s'expressa en valencià?

Per favor, no em contesteu que la feu en castellà perquè va adreçada a tota la diòcesi. Penseu en altres raons, més fosques, l'anterior no em serveix perquè és de fàcil solució.

Joaquim Ventura
Betxí (Plana Baixa)

El Consell valencià (!) de cultura fica cullerada...

Fa ja quasi quatre anys, milers de valencians i institucions decideixen pagar-se la instal·lació d'uns repetidors per a poder rebre les emissions d'una televisió en llengua catalana. (TV3). Aquest estiu de 1989 el poder feixistitzant que ens governa decideix acabar amb aquestes emissions. Aquesta agressió d'impossible defensa des d'un punt de vista democràtic, és defensada en una espècie de manifest «Televisió Valenciana, per davant de tot» aparegut a la premsa (Avui, 14-9-89), per una sèrie de personatges que han decidit embrutar-se en aquest assumpte tan penós.

Signen el manifest alguns membres del Consell Valencià (!) de Cultura i alguns altres, quasi tots gent del *pessebre* que han volgut tirar una maneta a l'amo de les *garrofes,* per si de cas... Tots ells espanyols de pro, a destacar una figura de la «transición española», el cardenal Tarancón.

L'escrit és vergonyós per les mentides i la manipulació que hi trobe: «Instal·lacions de TV3», no senyors, les instal·lacions són d'Acció Cultural. ¿Per què no es qüestionen vostès l'actitud del Ministeri de Transports quan adjudica a TVV les mateixes freqüències que té TV3, i n'exigeixen unes altres per tal de poder veure les dues? La demagògia sobre les inundacions és insuportable. Jo els faig una altra pregunta: ¿per què TVV no va emetre per altra freqüència i la informació sobre els aiguats l'hauriem pogut rebre per les dues televisions? Diuen després que són favorables que TV3 arribe a la Comunitat valenciana. I a continuació tenen la barra de justificar que ens l'hagen furtada amb tan *rabosera elegància*. Finalment, apareix el de sempre: l'anticatalanisme. Comencen atiant-lo, tirant llenya al foc i després culpabilitzen els altres.

TV3 és la millor medecina contra l'anticatalanisme, vostès estan d'acord amb la seua supressió i finalment culpabilitzen els contraris com a responsables d'aquell fenomen. Una tàctica feixista molt útil.

La veritat és que ens esteu tancant tots els camins per a una recuperació nacional d'aquest país, les agressions ja són excessives, potser inaguantables. ¿Quin camí ens queda? El dret al *pataleo* com ha dit algú, i algunes coses que em calle per si de cas caic en l'*«apología del terrorismo»*. Fa riure això del *terrorismo* davant del que suportem cada dia...

Joan Royo
Sagunt (Camp de Morvedre)

Butlleta de subscripció

1r. cognom _____ 2n _____

Nom _____ Domicili _____

Població _____ Tel. Part. _____

Professió _____ Lloc de treball _____

Lloc de naixement _____ DNI _____

Se subscriu al setmanari EL TEMPS per un període d'UN ANY, prorrogable si no hi ha ordre en contra, i un import de:

☐ 11.660 pessetes - amb pagament:
☐ Anual (1 rebut per la quantitat abans citada)
☐ Semestral (2 rebuts de 5.830 pessetes)
(Sols en el cas de pagaments per bancs)

☐ 16.400 (Europa) ☐ 22.000 (Amèrica)

Forma de pagament:
☐ Dom. bancària. ☐ Xec bancari adjunt ☐ Gir postal núm. _____

(Firma)

• La subscripció representa un descompte de més del 10% sobre el preu de venda als quioscs.

Distingits senyors:

Caixa/Banc _____ Agència _____

Adreça _____

Població _____

Els pregue que fins a nova ordre els rebuts que presentarà Edicions del País Valencià, S. A. per l'import de la SUBSCRIPCIÓ ANUAL a pagar en:

☐ 1 rebut anual ☐ 2 rebuts semestrals

siguen pagats amb càrrec: ☐ al compte corrent ☐ a la libreta d'estalvis

núm _____

NOM I ADREÇA DEL TITULAR DEL COMPTE _____

_____

_____ de _____ 198__ (Firma)

EDICIONS DEL PAÍS VALENCIÀ, S. A. • C.I.F. A-46186821 • Avinguda del Baró de Càrcer, 40, 13a. • 46001 VALÈNCIA

¿Esquerra socialista?

Si alguna cosa ha posat en evidència el panorama pre-electoral (cosa que quedarà sense dubte confirmada i reforçada després de les eleccions generals), és que la situació política espanyola és una realitat tan tancada i bloquejada com les mateixes llistes que es presenten als votants. En primer lloc, perquè no hi ha, per al govern de l'estat, cap alternativa visible al PSOE: la dreta «realment existent» és encara la dreta de Fraga, i no cap partit «refundat», «liberal-conservador», coherent en ideologia ni en organització, efectivament capaç de ser alguna cosa més que una opció ideològica confusa i una oposició indefinida i sense cap. En segon lloc, perquè si els canvis no poden venir de la dreta, tampoc poden produir-se en l'interior de l'esquerra «realment existent»: la direcció d'un partit sense enemic exterior que amenace la seua hegemonia, sense por a una derrota electoral, es troba a cada moment més reforçada en la seua posició de control.

De fet, cada nova contesa electoral ha estat una ocasió aprofitada per la direcció del PSOE per a garantir assentiments, premiar fidelitats i castigar dissidències. Si en algun temps, fa quinze anys o deu anys encara, el PSOE es va convertir en el punt de convergència de múltiples grups i moviments de diversa procedència política i territorial, aquest procés fa temps que es va acabar: de ser un partit que atreia i integrava, de ser un partit centrípet i obert, el PSOE ha esdevingut una organització rígida i tancada, jeràrquica i sotmesa al principi d'autoritat interna, amb més capacitat de centrifugar que no d'atraure. Un moviment centrífug, però, que només actua per la banda esquerra.

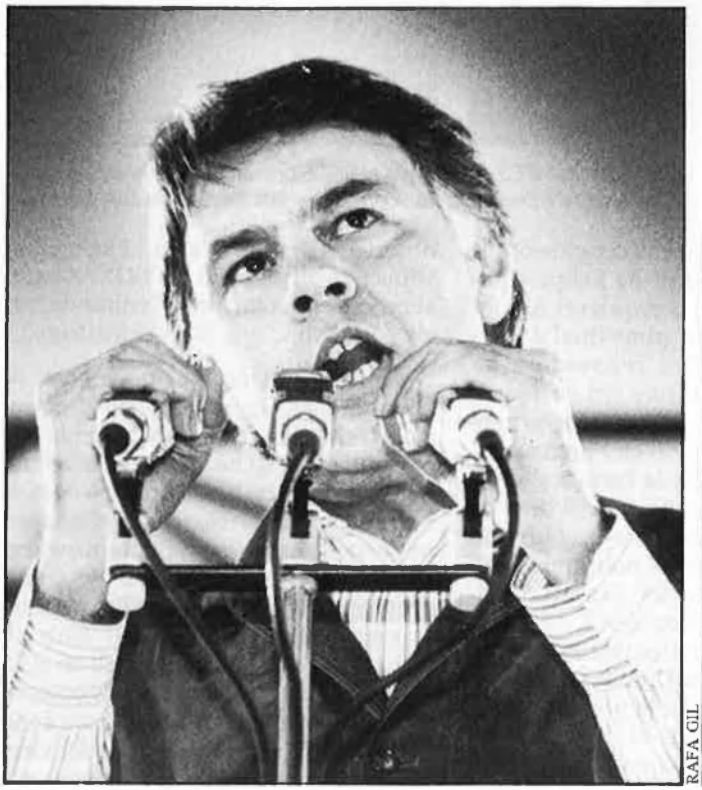
En efecte, el PSOE ha evolucionat tan veloçment cap a la seua pròpia dreta, s'ha instal·lat tan decididament en el centre de l'espectre polític general, que per aquest costat integra i absorbeix militants i votants sense cap dificultat. Qui comparteix aquesta evolució no té dins del partit cap problema ni obstacle a l'hora del repartiment de beneficis. Qui no el comparteix, té com a mínim la incomoditat assegurada: totes les tensions internes, els conflictes i els abandonaments, es produeixen per l'esquerra. Una esquerra interna que, curiosament, ha quedat reduïda a mantenir les posicions socialdemòcrates que fa uns anys van marcar l'evolució del conjunt del partit cap al pragmatisme i la redefinició ideològica. I això no obstant, ni tan sols els qui, per afirmar el seu «esquerranisme», es defineixen com a socialdemòcrates, no tenen un espai confortable dins d'un partit que encara s'anomena socialista i obrer. Com, més paradoxalment encara, no hi tenen cap espai els sectors afins al sindicalisme històricament socialista.

No es tracta d'afirmacions especulatives: es tracta d'una realitat política que la confecció de les llistes electorals ha deixat cruament al descobert. Davant de la duresa dels fets, l'«esquerra socialista» té una vida ben precària. Es troba enfrontada a tres eixides: o perdre efectius per submissió i integració al control central, o mantenir una dissidència que progressivament els margina i allunya de tota posició de poder, o emigra cap a l'exterior. En cap dels casos no pot constituir una amenaça interior a l'immobilisme del partit. I com que l'amenaça exterior és inexistent o remota, l'immobilisme està perfectament assegurat. Probablement per molts anys encara. □

CREIX LA CONTESTACIÓ DELS CRÍTICS A FELIPE GONZÁLEZ

El PSOE es trenca per l'esquerra

Després de set anys de poder, la llista de dissidents no ha parat d'augmentar en les agrupacions socialistes. Al primitiu corrent d'Esquerra Socialista se li afegeix ara un important escamot de militants que comparteixen les crítiques de García Damborenea contra Felipe González. Un moviment de terres amb accent d'esquerra fa tremolar el PSOE. Ací parlem dels principals heterodoxos.

RAFA GIL

RAFA GIL

El descontentament contra Felipe González i Alfonso Guerra és com més va més gran.

I. L. Belda/A. Punsola/M. Payeras

Per primera vegada els més destacats del nostre corrent no figuren a les llistes del Parlament espanyol», denuncia **Vicent Garcés,** 42 anys, enginyer agrònom, membre del Comitè Federal del PSOE i del Comitè Nacional del PSPV, ex-regidor de Cultura de l'Ajuntament de València i un dels portaveus més assenyalats d'Esquerra Socialista (ES). Ell ha estat l'únic dirigent del moviment de correcció política i recuperació ideològica, que en el seu dia comptà amb **Pablo Castellano** i **Luis Gómez-Llorente,** que ha aconseguit saltar a l'interior d'una candidatura feta amb el vist-i-plau de l'aparell de Ferraz-Madrid, ocupant un lloc de candidat al Congrés per la circumscripció de València. «Sí, l'únic en les llistes de tot l'estat, però —exclama— sense consulta prèvia i com a número dotze, per a no eixir de cap de les maneres».

Un trio més d'afiliats al corrent rebel participen en altres comunitats en candidatures oficialistes, «però —observa Garcés— es tracta de membres que han estat senadors i amb els quals la direcció ho té ben difícil perquè no repetesquen». No obstant això, ni **Antonio García Santesmases,** número u i portaveu després de Castellano de l'agrupament socialista d'esquerres, ni **Manuel de la Rocha,** un altre destacat de l'equip de direcció del corrent, van poder posar un peu en la llista central de Madrid, la llista dels ministres. El diputat autonòmic Vicent Garcés sap que es tracta d'un càstig: «No poden consentir que arribe a les Corts madrilenyes cap dirigent socialista que haja donat la mà a la UGT en el conflicte que lliura amb la direcció oficialista». Les simpaties de molts d'aquests militants per la mobilització social del 14-D van quedar gravades a foc en els llibres de disciplina.

«La nostra història és molt dramàtica, molt dura —comenta, fent memòria, Vicent Garcés—. Portem deu anys de lluita per fer possible que l'organització on tots els socialistes ens unificàrem —tant els del PSP de **Tierno Galvan** com els del PSV i d'altres— per idees, valors i objectius d'esquerra continue encara aquesta batalla. Però la direcció del partit, en lloc d'intentar promoure la síntesi, la simbiosi entre les nostres aportacions i els seus desit-

jos, ha respost sempre amb la rigidesa, la incomprensió, la confrontació i l'exclusió més absoluta». Encara que molts dels antics capitostos del corrent van abandonar, Esquerra Socialista no és morta —protesta Garcés—. Continua existint al PSOE i, a més, amb força».

En l'últim Congrés socialista, el 31, celebrat el gener de l'any passat, la tendència del costat esquerre del PSOE va obtenir el 22,7% dels vots dels delegats. «I això en un moment de crisi perquè Castellano acabava de ser expulsat. Sí, sens dubte, seguim presents en el teixit de l'organització». Al País Valencià el corrent va arribar a tenir entre el 25 i el 30% dels vots militants. «Això sí —aclareix Vicent Garcés—, sempre en votacions secretes i individuals on la por a la repressió de l'aparell s'evapora, i després d'assemblees i reunions on és fàcil contrastar les nostres directrius i les de la majoria que domina en el partit». Els responsables d'Esquerra Socialista calculen aproximadament en cinc mil el nombre de simpatitzants que els segueixen en el conjunt de les agrupacions valencianes del PSOE-PSPV.

Dels trenta-sis membres que conformen el Comitè Nacional del PSPV, deu són cares conegudes del corrent. Curiosament, els homes d'ES van aconseguir col·locar tres membres més en aquesta institució orgànica quan tingué lloc la seua última elecció. Per tant, més d'un 25% del Comitè Nacional està en les seues mans.

L'eurodiputat **Pep Pons** és membre del corrent, com també el diputat provincial i alcalde de Puçol, **Josep Cuello.** També el militant del Comitè Federal, **Vicent Tarazona**, o el parlamentari autonòmic **Andreu Perelló,** representant al Federal. A Esquerra Socialista estan subscrits tres regidors de l'Ajuntament de València, **Alfons Goni, Josep Cabrera** i **Manuel Mata.** Un botó de mostra dissident que acompanya un important exèrcit de socialistes de base.

«Esquerra Socialista intenta renovar les posicions del partit —remarca Garcés—, i moltes de les nostres demandes han quedat confirmades per la realitat. Per alguna cosa hem perdut quatre milions de vots. Hi ha una important contradicció entre les reclamacions populars i les ofertes oficials del PSOE. El nostre treball és, ara, imprescindible», sentencia.

¿Damboreneisme sense Ciscar?

Però alguns cercles i notables del

A l'esquerra, Vicent Garcés, dirigent d'ES, pensa que al PSOE comença a donar-se un moviment centrífug. A la dreta, Manuel Ribes, que ha acompanyat els passos de Damborenea.

corrent van arribar a la conclusió que a l'interior del «partit de Felipe González el socialisme d'esquerres no pot continuar». Aquest punt final a anys d'acarnissada guerra renovadora ha debilitat la musculatura del corrent i, sobretot, ha restat el cartell de primeres figures. L'aparició en l'arena política del manifest per la formació d'un nou agrupament crític sota el braç de **Ricardo García Damborenea** obre, no obstant les diferències polítiques, una porta d'esperança als cansats dissidents d'Esquerra Socialista.

«Tenim moltes coincidències amb les crítiques que llança Damborenea, i no descartem en absolut la possibilitat de trobar-nos —afirma el portaveu valencià d'ES—. Personalment, m'encantaria que apareguera ací el seu corrent». García Damborenea procedeix del mateix tronc del partit, i «té la sort de criticar des del desenvolupament de la seua pròpia experiència personal, denunciant la majoria monolítica que controla el PSOE, adoptant moltes de les qüestions que nosaltres any rere any hem defensat». **Damborenea** va ser, no obstant això, un dels responsables de la direcció socialista més oposats en el seu temps a l'aparició de veus rebels a l'organització. Un dels principals enemics del sorgiment de corrents.

Amb Esquerra Socialista el contacte de l'ex-dirigent biscaí existeix, «però fa falta buscar les bases d'entenimment», comenten des d'ES. Una bona franja de militants i quadres s'aproximaran molt més al promotor de Democràcia Socialista que a l'esquerrana agrupació de Santesmases-De la Rocha-Garcés. Aquest últim, pensarós, observa: «Després d'anys hi ha un moviment de disgregació al PSOE. Abans, el procés era centrípet, d'unitat de tots els socialistes, ara ja és centrífug».

Al País Valencià el document de Damborenea, segons pròpies declaracions, «ha tingut una bona acollida». De moment, cap nom ha eixit a la llum per por a represàlies. Però una cosa és ben certa: molts càrrecs que ocupen importants carteres en l'administració autonòmica seran el caldo de cultiu propici per al *damboreneisme* valencià. I, segurament, es trobaran amb ell quan s'inicie l'assalt a l'aparell en el 32 Congrés. De totes maneres, els components del corrent que enfront de **Joan Lerma** s'han agrupat entorn del vicesecretari general, Cebrià Ciscar, ara preparant les maletes a Madrid com a primer de llista, no semblen ser el material humà que els fundadors de Democràcia Socialista consideren més ideal. Encara que segurament una inesperada suma de dirigents de famílies molt variades acabaran donant consistència al *damboreneisme* d'amunt i avall del Túria.

Militants de base i quadros mitjans de les comarques de la Marina Alta i Baixa, de l'Alt i el Baix Vinalopó i de la Plana Baixa ja s'han mostrat, internament, receptius a sintonitzar Damborenea. Un altre camp adobat són les diverses seus d'UGT on l'oficialisme ho va tenir difícil després del 14-D. Entre elles, la provincial d'Alacant, on el seu comitè s'ha distanciat notablement de la influència de González-Guerra i, després de la gran vaga general, va aconseguir destituir el senador socia-

A l'esquerra, Pep Pons, eurodiputat crític d'ES. A Obiols (a la dreta) podria caure-li al damunt un altre corrent: Democràcia Socialista.

lista i ex-secretari general del sindicat, **Àngel Franco.**

Home important al País Valencià per a Democràcia Socialista serà **Manuel Ribas.** Ex-director general de Treball del govern autonòmic, Ribas va ser fulminantment destituït del seu càrrec de secretari d'administració i finances a l'executiva valenciana del PSOE en el 5 Congrés. Ex-coordinador socialista a les últimes generals i actual vicepresident primer de la Caixa d'Estalvis de València, Manuel Ribas va ser delegat al 31 Congrés del partit en una candidatura contrària a l'aparell de Joan Lerma, encapçalada per l'exministre José Antonio Maravall i fomentada per Ciscar des de l'Horta Sud. No obstant això, durant molts anys, a l'igual que Damborenea, Ribas va ser ungla i carn de l'*oficialisme.*

El document que García Damborenea propicià el passat febrer va ser votat a favor en el Comitè Federal per Ribas. L'únic que va fer-ho pel País Valencià, Ribas, recorda: «Vaig votar sí, però matisant. Perquè primer cal criticar a l'interior i, després, fora». Crític «des de la majoria», Ribas ajudà a redactar aquella carta de premonició de Democràcia Socialista. Ara confessa: «Em trobava de viatje per EUA, però si m'hagueren cridat per a confeccionar aquest nou manifest, m'hauria prestat a redactar-lo. És molt difícil coincidir amb el programa de govern de l'actual PSOE. No puc entendre que, ara que la ideologia és escassíssima, **Pilar Brabo** o **Mohedano** hi puguin sentir-se a gust».

«Aquells que fan crítica al PSC estan condemnats a l'ostracisme i la marginalitat», sosté **Antoni Ruiz,** líder d'Esquerra Socialista al si del partit que encapçala **Raimon Obiols.** Membre del Consell Nacional del PSC-PSOE, **Antoni Ruiz** va ser regidor a l'Ajuntament de Sant Feliu de Llobregat en l'anterior legislatura. «Reunim quasi mig miler de militants —calcula el dirigent del sector crític—, encara que aquesta xifra és aproximada, perquè el nombre de gent que s'engloba al nostre grup fluctua constantment».

Ruiz recorda que Esquerra Socialista va nàixer el 31 de juliol de 1981, «de l'absoluta necessitat de crear un corrent amb posicions ben crítiques dins del partit», i pensa que encara tenen una raó fonamental de ser els seus dos objectius fundacionals: «Evitar, d'una banda, la institucionalització del partit, i corregir, de l'altra, totes aquelles accions del PSC que trenquessin la seua coherència interna, la seua estratègia última i un programa veritablement socialista, a través de l'opinió i la crítica des de la base». Ruiz esmenta fets concrets, com quan al debat sobre la LOAPA es van oposar, «ja que som ferms partidaris d'un estat federal amb veritables autonomies», o en el moment clau del plebiscit sobre l'OTAN, on defensaren un contundent no, «ja que en l'actual conjuntura internacional l'única política desitjable és la neutralitat activa, i no la postura al costat de blocs cada dia més inútils».

Un component de la política activada per l'*aparell oficialista* de Ferraz que Esquerra Socialista no tolera és «l'avinentesa entre socialisme i neoliberalisme, que sembla ser la constant de la política del govern del PSOE, amb el vist-i-plau de la seua branca catalana». Per a E.S., la política social aplicada pel govern que presideix el secretari general del PSOE, «també té molt a desitjar. I és que les dues coses són correlatives. El neoliberalisme de Felipe Gonzàlez i la direcció oficial —assenyala Antoni Ruiz— només pot fomentar la desigualtat social dels ciutadans menys afavorits, i nosaltres estem clarament per l'equilibri i la igualtat social, i per una economia planificada».

Respecte a les relacions entre aquest agrupament rebel en les entranyes del socialisme català i els senyors de l'executiva, assegura Ruiz que «hi va haver moments de més tolerància que ara». Malgrat aquesta situació tensa entre el poder del partit i la tendència interna, sembla, per les afirmacions del principal responsable del corrent, que la sang no arribarà al riu, i és ben difícil actualment que l'immens cos del PSC puga patir alguna fuga o escissió.

Recentment, Esquerra Socialista —que posseeix una representació de dotze membres al Consell Nacional del PSC— llançà una crida al si de les agrupacions on té presència, formulant una proposta de plataforma política al voltant d'un enteniment, i tal volta d'una candidatura, d'esquerra nacional catalana. La convergència ideal estaria formada, segons els seguidors d'ES, per Iniciativa per Catalunya, el Partit dels Comunistes de Catalunya, l'Esquerra Republicana i el PSC. Evidentment, aquesta proposta va ser enderrocada fulminantment pel comandament oficial, encara que en moltes seus socialistes obtingué grapats de seguidors. La unitat de l'esquerra amb arrels nacionals és també primer plat al programa que els crítics que abans liderava Pablo Castellano defensen.

Damborenea encara no ha xafat Catalunya, i el seu document oscil·la sobre les executives territorials i la base del PSC més que res com una ombra. Un projecte per a batalles crítiques que no esclataran fins a passar les urnes del 29-O i, sobretot, fins que l'ex-líder del socialisme basc visite Barcelona. El manifest de Democràcia Socialista encara no ha estat signat per cap col·lectiu o militant de relleu, i els seus seguidors romanen a les fosques. Fonts socialistes asseguren que les raons que poden explicar aquesta espera està en el fet que la majoria dels afiliats al PSC que podrien sentir-se atrets per aquest moviment de correcció socialista, ocupen càrrecs institucionals que els distancien de l'estricta militància quoti-

diana, alhora que l'espasa d'entrar o no en candidatura ha tingut cada cap crític penjant d'un fil. De totes maneres, la dissidència dins del PSC té tints més aviat rojos.

L'autonomisme, corrent insular

Si a la península els signats de Democracia Socialista fan cua amb a penes uns quants noms al descobert, a les Illes no hi ha, de moment, cap brot de rebel·lia. També caldrà esperar amb paciència a novembre. Igualment, encara que el fenòmen és ben diferent per l'antiguitat, el corrent Esquerra Socialista és ben fluix, quasi no-res, en el socialisme insular. A la Federació Balear del PSOE-FSB, els enfrontaments són protagonitzats per la majoria *oficialista* i pels seguidors de l'ala *nacionalista,* el corrent batejat com Socialisme i Autonomia.

Els agrupats en aquesta tendència crítica estan liderats pel vice-secretari general de la FSB, **Joan March,** qui controla tota l'estructura organitzativa del partit a les Illes. Davant d'ell i dels seus correligionaris es troben els *oficialistes,* seguidors amb total disciplina de les circulars procedents de la direcció madrilenya.

La confecció de les llistes al Senat i al Congrés va iniciar una guerra entre els dos corrents. Els militants i les tesis dels **autonomistes** han quedat aparcats en benefici dels fidels a l'oficialisme. La llista al Congrés, encapçalada pel fins ara president d'aquella institució, **Fèlix Pons,** té de número dos el dirigent *oficialista* **Emilio Alonso,** qui va dir contra March: «És més complicat derrotar-lo a ell que a Damborenea, perquè aquest, almenys, avança de front, dient que està a favor d'UGT i en contra de la política del govern, però March no fa el mateix, ja que sempre acaba afirmant que està d'acord amb el govern central».

El sector *nacionalista* tan sols va aconseguir entrar a les llistes una candidata —i sembla que més pel 25% reservat a les dones—, **Miquela Llull,** esposa de Joan March, que figura al Senat. Per col·locar-se a la papereta, Llull va haver de desplaçar la dona de l'aparell oficialista, la regidora de l'Ajuntament de Palma, **Joana Gual.** De cara al pròxim congrés de la FSB-PSOE, destacats *oficialistes* com el mateix **Alonso** ja enarboren banderes de victòria. De victòria contra tota veu crítica: «Esperem vèncer March, i ja comencem a controlar el partit en diferents municipis de Mallorca i les illes menors, Menorca i Eivissa». □

RICARDO GARCÍA DAMBORENEA, PORTAVEU DE DEMOCRÀCIA SOCIALISTA

«L'aparell ha contestat amb el silenci»

Les seues crítiques a la direcció central del PSOE i la seua manera més radical d'afrontar les accions d'ETA l'obligaren a abandonar la Secretaria General de Biscaia. Nascut a Madrid el 1940, nefròleg, capitaneja un nou moviment de protesta contra el socialisme oficial que «tampoc és a les antípodes d'Esquerra Socialista».

I. L. B.

Aquest mes vostè no para de viatjar. Fa pocs dies era a Sevilla, després a Extremadura...

—Tinc l'agenda coberta de visites i reunions amb companys del partit de tot l'estat. Evidentment, es tracta d'anar discutint amb ells, i anar creant les bases per a formar les branques del corrent. Inclús en llocs com Andalusia on el pes de la camarilla de l'aparell és tremend, ofegador. Allí, i en altres comunitats que aniré visitant, com Castella-La Manxa, Cantàbria, Catalunya, organitzarem coordinadores de Democràcia Socialista.

—El document d'eixida de Democràcia Socialista no era, en qüestions ideològiques, massa estricte. ¿Es troba vostè molt lluny dels postulats d'Esquerra Socialista?

—Som molt distints d'Esquerra Socialista, però tampoc estem a les antípodes. No ens agrada l'actuació del govern de l'aparell, però, per una altra banda, no mantindrem postures davant d'UGT de l'estil de les propiciades per Esquerra Socialista. Del que es tracta és d'organitzar un espai nou al si del partit, de guanyar un lloc polític distint perquè hi ha un buit al PSOE que reclama improrrogàblement ser reomplert. Un lloc no cobert políticament per ningú que, en el conjunt del socialisme europeu, s'anomena socialdemocràcia. D'altra banda, pensem modificar les coses des de la majoria.

—¿L'aparell ha contestat amb algun tipus de repressió?

—No, no, repressió directa, no. Ha contestat amb un hermetisme total i amb fórmules de menyspreu, silenci, ignorància, etcètera.

—De moment són vostès clandestins...

—No és tant qüestió de clandestinatge com de prudència. No ens és possible tenir una fotografia de grup. Anem amb molt de compte per a evitar que

RAFA GIL

«Ara serem molts més que al febrer passat».

el nostre projecte renovador siga avortat de bestreta.

—¿Quina ha estat la resposta fins ara entre els quadros o les bases del socialisme?

—La resposta encara és difícil de valorar, però he calculat un seguiment acollidor en tots els punts de la geografia nacional, un ressò prou important. Però no, encara no es pot mesurar.

—¿Podria dir-nos qui són els companys més significatiu que ja són amb vostè al País Valencià o Catalunya?

—No vull fer declaracions sobre l'acceptació del document. Que siguen els mateixos companys els que parlen, isquen i es pronuncien públicament. No vull substituir-los.

—En tot cas, ¿jutja que els signants de Democràcia Socialista seran ara més que aquells més de mil militants significatius que van estar amb vostè en el document crític de febrer?

—Estic completament convençut que ara hem de ser molts més que a febrer. Segur que hem de créixer. □

PABLO CASTELLANO, EX-CAP VISIBLE DEL CORRENT

«Esquerra Socialista és morta»

Va ser el dirigent indiscutible de l'oposició socialista d'esquerres a les entranyes del PSOE. Ara lidera Esquerra Unida per Madrid darrere del secretari comunista, Julio Anguita, i pensa que el seu ex-corrent ja no té res a fer davant de l'aparell de González i Guerra.

I. L. B.

Què li sembla la carta-document de García Damborenea a Felipe González en la qual li proposa un nou corrent d'opinió?

—Molt positiva. Encara que, humilment, he de dir-li que és més o menys la mateixa anàlisi que jo he anat realitzant des de 1976. No és un corrent de recuperació ideològica, però descobreix crítiques en els aspectes orgànics i polítics prou interessants. Benvinguda siga.

—¿Per què cap membre de la direcció d'Esquerra Socialista va ser proposat pel comitè federal a les candidatures del 29-O en aquesta ocasió?

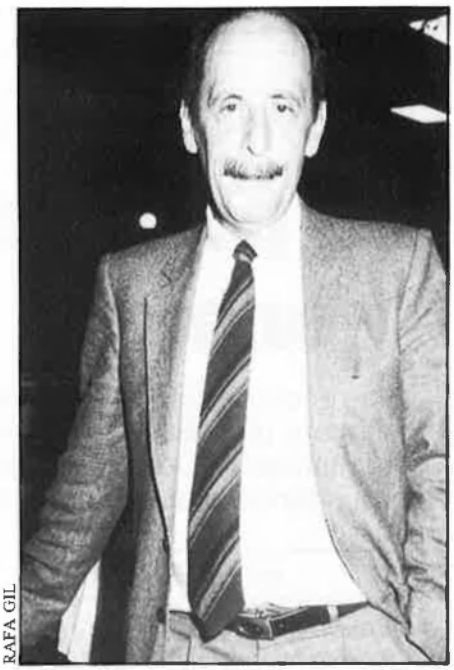
—Perquè Felipe González manipula el PSOE de dalt a baix. Volen un bloc parlamentari molt sòlid, de ciment, conscient que en aquestes eleccions és possible perdre la majoria absoluta. L'oligarquia directiva ha prescindit totalment de la seua col·laboració.

—Molts dels antics companys del corrent sembla que han seguit els seus passos.

—Efectivament, molts militants que durant anys van intentar reconvertir el PSOE a l'autèntic socialisme avui figuren als col·lectius d'Esquerra Unida, bé com a independents o bé com a afiliats al PASOC. Ara, al costat de Francisco Bustelo o Alonso Puerta, hi ha molts companys de Galícia, Cantàbria, Euskadi o Catalunya. I molts participem en les candidatutes d'Esquerra Unida, on els socialistes d'esquerra tenim una bona feina. Tan sols l'atavisme anticomunista que regna al PSOE fa que molts companys desil·lusionats encara dubten a venir amb nosaltres.

—Al País Valencià ben pocs han tirat la tovallola en Esquerra Socialista.

—Així és. Aquest seguiment o posició comuna d'abandonar el partit ha estat difícil en les agrupacions valencianes. Encara queda gent que resisteix, però és tracta molt més d'una peripècia personal d'alguns companys, els quals estime molt, que no tenen cap futur. Militants que cauen en la contradicció de continuar intentant canviar allò que és incanviable i que, a més, com alguns han confessat, tenen la intenció de no votar PSOE en aquestes generals. És el cas de molts membres d'Esquerra Socialista de Catalunya, absolutament convençuts que el PSOE és irrecuperable per al socialisme.

RAFA GIL

Pablo Castellano.

—No obstant això, sembla que Esquerra Socialista continuarà donant la batalla per un PSOE més autèntic.

—Dissortadament, amb motiu de la meua expulsió del PSOE, Esquerra Socialista no va desaparèixer totalment, però quedà reduïda a la seua mínima expressió. El substrat de base ha estat eliminat. Esquerra Socialista va morir. El futur dels que encara intenten reformar el PSOE és pura quimera. Esperen un miracle, perquè no crec que caiguen les columnes del temple. □

IV PREMI DE PERIODISME EL TEMPS

Dotat amb 100.000 pessetes

Per a articles o reportatges inèdits, de temàtica lliure, incloent-hi la investigació periodística. Aquests articles hauran de constar, si més no, de sis folis, grandària holandès, escrits a doble espai i no podran excedir-ne els deu.

El lliurament dels originals s'haurà de fer abans del 30 de setembre, a la redacció d'EL TEMPS, Avda. del Baró de Càrcer, 40-13a. 46001-València. L'acte de lliurament coincidirà amb els dels Premis Octubre. La composició del jurat serà anunciada oportunament.

MIQUEL ROCA, CAP DE LLISTA DE CiU PER BARCELONA

«La política del govern socialista generarà un rebrot de l'atur»

Un recent article del setmanari nord-americà 'Time' ha alertat sobre una qüestió que comença a plantejar-se la comunitat internacional: ¿realment Barcelona està preparada per a organitzar un Jocs? Una pregunta que el secretari general de CiU ha respost amb una contundència inusual: demanant la dimissió de Pasqual Maragall al capdavant del COOB.

J. Ma. Pasqual

Senyor Miquel Roca, després que la inauguració de l'estadi Olímpic servís de detonant per a una intensa campanya d'acusacions contra el seu partit, vostè ha respost i acaba de demanar la dimissió al capdavant del COOB'92 ni més ni menys que de l'alcalde de Barcelona...

—Aquest no és un tema que a mi m'apassioni especialment perquè no crec que formi part de l'eix de la pròxima campanya electoral. Ara, he volgut assenyalar que si els Socialistes Catalans pretenen parlar-ne, en aquesta qüestió hi tenen un teulat de vidre impressionant, perquè el que realment està quedant com a conseqüència de la inauguració de l'estadi Olímpic és la imatge d'una pèssima organització i d'una mala gestió. Aquesta imatge que de vegades s'ha volgut donar de la solvència de gestió del socialisme, evidentment, en el cas de l'estadi de Montjuïc ha fet fallida.

Però repeteixo que és un tema en el qual no tinc cap especial interès a anar-hi insistint i m'agradaria més parlar-ne en positiu i amb l'esperança que la lliçó apresa ens serveixi a tots per a reconsiderar en profunditat l'organització dels Jocs Olímpics, des d'una certa humilitat de plantejaments.

—Si li sembla, un tema que sí que formarà part de l'eix de la pròxima campanya és el del model d'estat. A Convergència també se l'ha acusada de no tenir model d'estat...

—Aquesta és una pregunta que a Convergència fa molta gràcia, sobretot quan ens la formulen els socialistes. Perquè, clar, ¿quin és el model d'estat? ... el que resulta de la Constitució. El que no té sentit és que això ens ho demanin uns senyors que estan en el govern i que van signar la Constitució. I que ara, en plena vigència de la Constitució diuen que hem d'anar cap al federalisme. És un plantejament un tant absurd.

Nosaltres estem bastant de tornada de les paraules buides de contingut. No crec en plantejaments federalistes ni en els de cap mena simplement perquè el nom tingui una música agradable. Hi ha un problema de continguts.

—¿I quin és el model d'estat que vostès proposen?

—Nosaltres volem aquell model que, respectant la nostra personalitat i la nostra identitat, ens permeti avançar en la pròpia construcció d'aquesta identitat; i que ens permeti fer-ho en un clima de generalització però no d'uniformització, en un clima de reconeixement dels mateixos drets a totes les altres comunitats, però sempre que això no comporti homogeneïtzació. Evidentment, hem d'establir un reconeixement d'Espanya com un estat plural, però que aquesta pluralitat reconegui precisament els fets diversos i les característiques diverses de cada comunitat, i sigularment d'aquelles que per raó de la seva estructura cultural i històrica es configuren com nacions dins de l'estat.

—Fa pocs dies vostè va dir que quatre anys més de govern socialista constitueixen una amenaça objectiva per a l'autonomia de Catalunya i posen en qüestió el mandat constitucional de construir l'estat de les autonomies. ¿És només un discurs pronunciat en ambient pre-electoral o què vol dir més en concret?

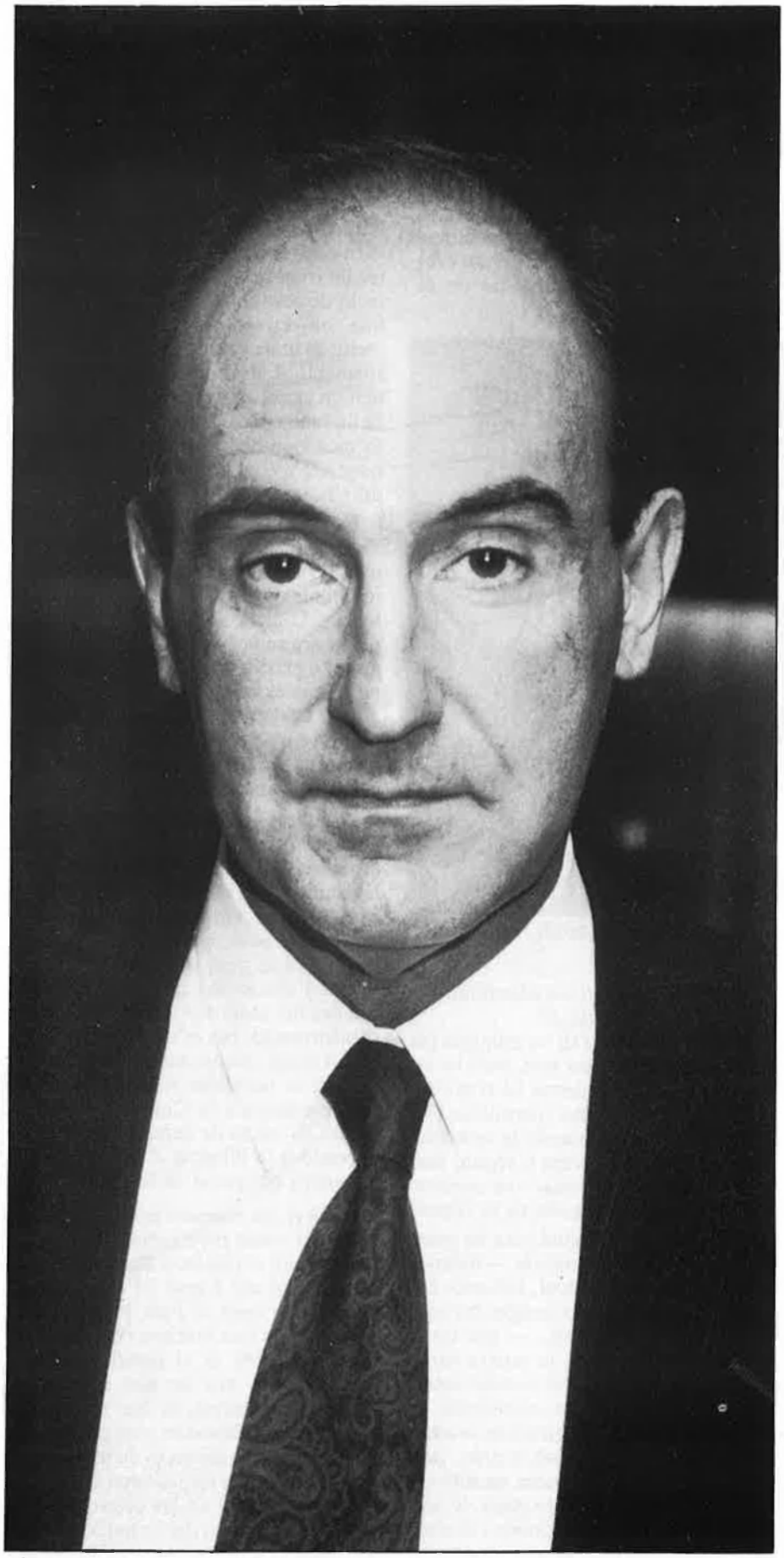
—Vol dir precisament el que diu. Els socialistes, en no reconèixer aquesta realitat plurinacional, estan portant a terme una política autonòmica que en el fons el que qüestiona és la viabilitat de la nostra pròpia identitat. Jo ja vaig dir literalment en el Congrés dels Diputats —per tant no és doble llenguatge— que si els socialistes hi fossin a temps, ara, de fer de nou la Constitució, no farien l'estat de les autonomies. L'estat de les autonomies és una cosa que els fa nosa, els incomoda. Preferirien moure's en el marc de la descentralització administrativa, com a màxima hipòtesi. Per tant, quatre anys més de govern socialista en la línia de recuperació de competències i d'imposar un concepte cada vegada més centralista de l'acció de govern, és molt negatiu per a la construcció de l'estat de les autonomies.

—Permeti'm que insisteixi en un tema anterior. ¿No creu que la via federalista impulsada pels socialistes catalans pot ser una solució?

—En boca dels socialistes, la paraula *federalisme* no vol dir res. És com si ho diguessin a Mèxic, o a Veneçuela... El federalisme és un concepte molt ampli, amb moltes accepcions possibles dins de la doctrina política. A més, vull recordar que quan vam fer la Constitució, es va dir que havíem definit un estat quasi federal, per tant, ja estem movent-nos en el món del federalisme. El que passa és que també era federalisme la LOAPA, era el federalisme cooperatiu, segons deien. Per tant, no es tracta de *loapes,* es tracta de saber si tindrem més o menys diners, més o menys competències, més o menys possibilitats de portar a terme polítiques pròpies... això és en definitiva el que està en joc.

—¿Vostè és dur amb la política autonòmica del govern socialista i en salva la política econòmica?

—En absolut. Si es porta a terme la mateixa política fiscal socialista, que penalitza la inversió i penalitza l'estalvi, hi haurà menys inversió, conseqüentment menys creació de llocs de treball i, atès el creixement vegetatiu que es produeix, es generarà un rebrot de l'atur. Concretament, en el tema de

«Es una bestiesa dir que hem pactat la legalització del Canal 33 a canvi que TV3 no es veiés al País Valencià».

l'atur estem al damunt d'una certa ficció. Avui, 1989, hi ha set-cents mil desocupats més que l'any 1982. Una altra cosa és que en els darrers mesos, i singularment gràcies als llocs de treball creats a Catalunya, l'atur ha baixat a tot l'estat, però no ens trobem encara en els índexs en què ens trobàvem l'any 1982. Per tant, la continuïtat de la política econòmica socialista comportarà, primer, més dificultats per a les rendes modestes i el treball; segon, més dificultats per als agents econòmics empresarials de cara a millorar la seva competivitat en l'exterior i, tercer, menys creació de llocs de treball. Això són lliçons d'economia molt elementals, que per més que els socialistes vulguin amagar, són l'origen de la dissolució del Congrés i la convocatòria anticipada de les eleccions.

—¿Quin significat té la incorporació de Josep Maria Cullell en el número 2 de la llista de CiU? ¿Ja no serà l'home de Convergència a l'Ajuntament de Barcelona? ¿Potser vostè s'ha buscat un substitut per si decideix abandonar el front de Madrid?

—Josep Maria Cullell, per servir més eficaçment el seu paper a l'alcaldia de Barcelona, se'n va allà on s'estan discutint les grans batalles de Barcelona. La qüestió del finançament de la capitalitat de Barcelona és una qüestió a resoldre a Madrid, o el finançament de les corporacions locals, que també s'haurà de discutir a nivell legislatiu, o el finançament dels Jocs Olímpics... Per tant, és un paper molt important el de Josep Maria Cullell, integrant-se en la llista parlamentària de Madrid, justament com a complement per a millorar la seva acció a l'Ajuntament de Barcelona. Que no hi hagi més dubtes. Avui per avui el nostre candidat a l'Ajuntament de Barcelona és Josep Maria Cullell. El que més endavant decideixi el partit, ja es veurà, segons el que calgui fer i el que convingui, però en qualsevol cas sempre serà escoltant la decisió personal que Josep Maria Cullell vulgui prendre.

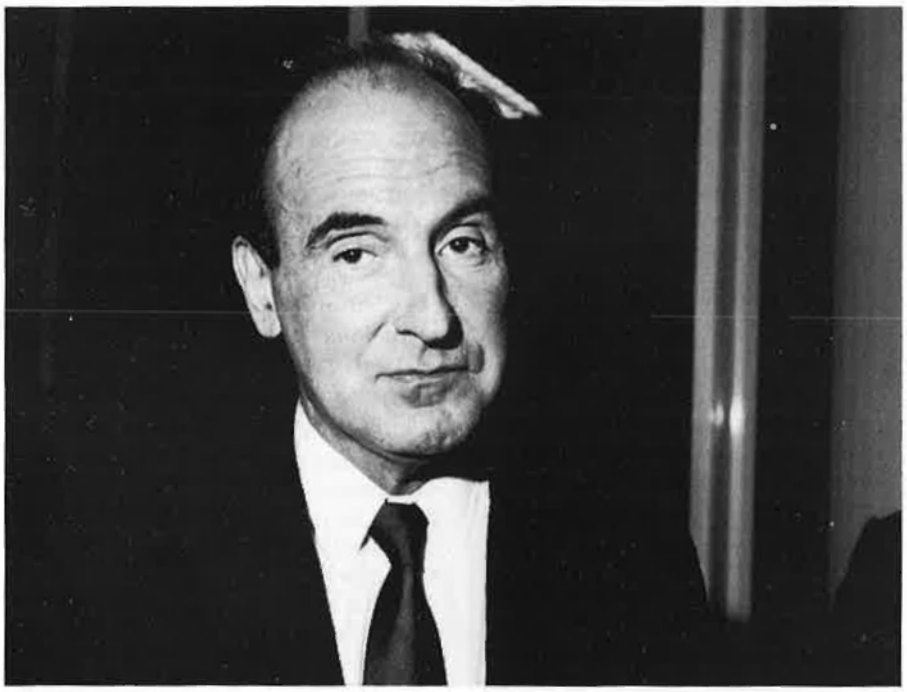
—El nacionalisme de Convergència és qüestionat per la seva moderació des d'alguns sectors...

—¡Ah, des d'alguns sectors!... perquè normalment el que ens diuen és que som tan radicals...

—Doncs per a aquells sectors concrets, ¿hi ha alguna raó per a considerar vot útil en unes eleccions al Congrés dels Diputats el vot a CiU?

—Molt clar. Com a resultat d'aquestes eleccions, la salut del nacionalisme a Catalunya es mesurarà en funció del resultat de Convergència i Unió. Quan

els comentaristes de Televisió Espanyola o de la premsa a nivell d'estat o fins i tot dels Països Catalans vulguin explicar què n'ha resultat del nacionalisme català en aquestes eleccions, miraran els resultats de Convergència i Unió. I l'atac que s'està fent des de les files socialistes i des de la resta dels partits d'obediència espanyola contra nosaltres són atacs per a afeblir la base del nacionalisme. Per tant, pot haver-hi gent que pensi que el nostre és un nacionalisme moderat, i que de tar una alternativa de progrés, de llibertat, de modernitat i de catalanitat, és el vot que se'ns pot donar a nosaltres. I penso que certs símptomes de nerviosisme i la manera en què ens estan atacant darrerament, deuen voler dir que no ho veuen tan clar. No ens haurien d'atacar tant si estiguessin molt tranquils. Els atacs que darrerament ens estan fent són una manifestació clara que les tendències estan evolucionant en un sentit que no els és favorable.

«Si els socialistes fossin a temps de fer de nou la Constitució, no farien l'estat de les autonomies».

vegades no estan d'acord amb la nostra manera d'actuar, ho accepto, però precisament per tot el que està passant, crec que haurien de convenir amb mi que en aquesta ocasió el vot útil des d'una perspectiva nacionalista som nosaltres. Això no menystreu altres opcions nacionalistes, però és evident que els seus resultats no tindran en la lectura que es faci a Madrid i al conjunt de l'estat el valor de termòmetre de la salut del nacionalisme català.

—Suposo que els sondejos de què vostè disposa li diuen que el Partit Socialista està millor situat en la graella de sortida que Convergència i Unió.

—Aparentment ells estan més ben col·locats que nosaltres. Primer perquè van guanyar l'any 1986 i, segon, perquè segons tots els indicis, tenen unes grans possibilitats de guanyar. Precisament per això nosaltres som més vot útil, des d'una perspectiva nacionalista i des d'una d'oposició al socialisme. Avui per avui, el vot que pot represen-

—¿Vostè desqualifica absolutament tota la gestió socialista?

—Crec que el PSOE va administrar bé el sanejament econòmic, però ha estat incapaç d'administrar bé el creixement econòmic. Primer, perquè no l'ha sabut fer compatible amb un sentit social de l'acció de govern i, segon, perquè no li ha sabut donar una característica estable sostinguda i a la vegada equilibrada, amb la qual cosa ha generat profunds desequilibris —balança comercial, política fiscal, inflació, balança de pagaments de compte corrent, cotització de la pesseta...— que estan perjudicant greument la nostra capacitat de competir en el mercat internacional. L'economia espanyola ha baixat punts en el rànquing de la competitivitat europea. Això és greu, perquè s'ha baixat justament en allò on més necessitat hi havia de pujar. Si ara, amb una dimensió econòmica europea, ens resulta que som menys competitius i que cada dia importem més en compte d'exportar, això de cara als pròxims anys és molt delicat des d'una perspectiva d'assegurar un benestar social al conjunt dels ciutadans de l'estat.

—Hi ha un tema obligat que vostè ha de respondre a EL TEMPS, TV3 al País Valencià.

—Ja ho he dit molt clar. Segurament la finalitat que inspira la decisió del govern central deu estar basada en aspectes de frenar el que pot ser una vinculació de comunitat lingüística, però el que objectivament és, fonamentalment, és una agressió a la llibertat d'informació. Els ciutadans valencians tenen un canal menys del que tenien fins fa un temps, sense que existeixi cap raó tècnica que ho justifiqui, perquè donant a TVV una altra freqüència això no s'hauria produït.

Estem absolutament disposats que la Televisió Valenciana es vegi a Catalunya, i ens agradaria molt que es pogués mantenir que TV3 es veiés al País Valencià. D'altra banda, la reciprocitat no és argument, és un absurd perquè aquí no existia una Televisió Valenciana que ja es veiés, però malgrat tot, si aquest és el cas, estem disposats que es pugui veure per tal de mantenir aquest enriquiment de la llibertat d'informació dels ciutadans.

Nosaltres ajudarem els ciutadans valencians que ho vulguin a col·laborar en la seva acció, i dins de la pròxima legislatura una de les primeres accions que pensem emprendre és arreglar aquesta qüestió, bé des d'una acció de govern en la qual puguem participar, bé des d'una acció parlamentària. Sempre des del punt de vista de la llibertat d'informació. No es tracta que de nou pugui ningú ressuscitar els vells fantasmes de si nosaltres volem o no tenir més presència a la Comunitat Valenciana. Es tracta de defensar-nos d'una agressió a la llibertat d'informació. I la nostra obligació és fer-ho.

—En el seu moment es va dir que havia estat vostè precisament qui havia pactat amb el ministre Barrionuevo la legalització del Canal 33 a canvi que TV3 no es veiés al País Valencià.

—Això és una bestiesa i el testimoni més important és el mateix ministre Barrionuevo. No és que haguéssim pactat o no pactat, és que ni el tema no va sortir. Mai no en vam parlar. No va haver-hi cap mena ni de menció, ni d'insinuació. Va ser un tema que no va sortir en absolut en les converses que vam tenir pel tema del Canal 33. És absolutament una bestiesa dir-ho, i els que ho han dit sabien que deien una mentida. □

SOLUCIONS TÈCNIQUES PERMETEN LA RECEPCIÓ SIMULTÀNIA DE TV3 I TVV AL SUD DEL PAÍS

TV3 torna per Alacant

Des de divendres passat les comarques del sud poden sintonitzar TVV i TV3. Per la via pràctica, doncs, ACPV ha demostrat que és possible —si hi ha voluntat política— que TV3 torne a veure's a tot el País Valencià.

Pasqual L. Pla

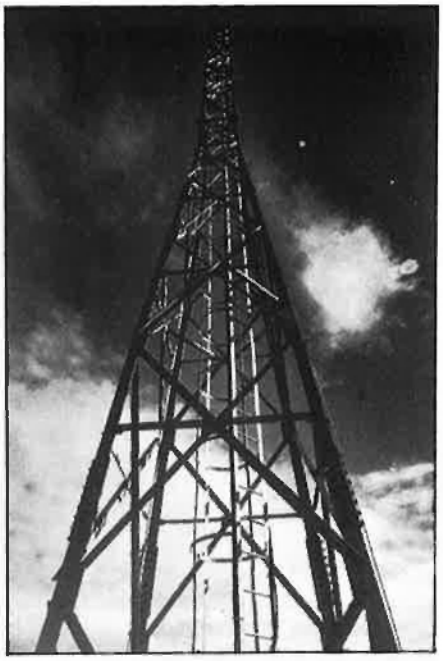
La TV3 torna a arribar al País Valencià. Deu dies després que els emissors del mont Bartolo i de la serra Perenxisa emmudiren per a evitar interferir la programació en període de proves de la Televisió Valenciana, Acció Cultural del País Valencià (ACPV) —propietària de la xarxa tècnica que ha permès de fa tres anys l'arribada de TV3 al País Valencià— tornà a connectar l'emissor instal·lat a la Carrasqueta, a Alacant. Des de divendres passat, doncs, les comarques del sud poden sintonitzar sense cap interferència la TVV i la TV3, ja que la televisió de Catalunya emet a través del canal 41, una freqüència que està lliure en l'espectre radiolèctric i que no afecta en absolut ni les emissions de la TVV, ni les de TVE ni les de les futures televisions privades.

Per la via pràctica, utilitzant les possibilitats tècniques que en matèria televisiva permeten que un bon nombre de països desenvolupats tinguen una enorme oferta de canals de televisió sense interferències mútues, ACPV ha demostrat que és possible —si hi ha voluntat política— que TV3 torne a poder ser sintonitzada a tot el País Valencià. Alhora, desbarata tots els raonaments i arguments fets servir pel govern central i pels representants de la Generalitat valenciana en el sentit que només s'havien considerat raons tècniques a l'hora de decidir tancar els emissors d'ACPV. La represa de les emissions de TV3 des d'Alacant, mitjançant l'emissor de la Carrasqueta —que no havia estat precintat i que pren directament el senyal des del mont Caro— invalida qualsevol argumentació tècnica des del moment que TVV utilitza les freqüències que li va atorgar el Ministeri de Transports, Turisme i Comunicacions, que s'ha deixat lliure la freqüència reservada per a l'hipotètic canvi del primer programa de TVE (ara en VHF), a la banda d'UHF i, també, des del moment que es respecten les freqüències previstes per als tres canals privats.

Després d'això, només raons polítiques, difícils de justificar davant una audiència de més de dos milions de persones, i la voluntat de menyscabar el dret a la lliure comunicació dels ciutadans podrien explicar la possible decisió de tornar a tancar els emissors.

La Corporació Catalana de Ràdio i Televisió, en una carta de data 25 de setembre, ofereix a Enrique Linde, president del Consell d'Administració de RTVV i al director d'aquest ens, Amadeu Fabregat, l'aprofitament per la TVV de les freqüències que utilitza el Canal 33 a Catalunya com a demostració de l'existència de l'esperit de reciprocitat entre la TVV i els canals autonòmics del Principat. Així, a partir de la limitació horària del canal 33, la TVV podria emetre per a Catalunya en els períodes de temps que queden lliures, de manera que tots dos canals es complementarien. Aquest, però, és només un primer pas, que s'ha de concretar i d'analitzar pels tècnics de les dues televisions, però demostra que amb voluntat política es pot dur endavant l'exigència manifestada per la major part dels parlamentaris valencians i pel Parlament de Catalunya que la TVV es puga veure a Catalunya i TV3 al País Valencià.

El president de la Generalitat valenciana, Joan Lerma, ha de respondre a aquest repte. La polèmica suscitada pel tancament dels emissors de TV3 al País Valencià centrà —tal i com explicà EL TEMPS en el número anterior— els debats més intensos durant la compareixença de Joan Lerma davant les Corts valencianes i demostra que és un tema que ha calat en l'opinió pública valenciana i que preocupa les forces polítiques. Lerma va dir que és impossible la reciprocitat entre TV3 i TVV a Catalunya. No és cert. TVV pot arribar al Principat, institucionalment, mitjançant un acord entre les dues corporacions de televisió autonòmiques. TV3 pot arribar de nou al País Valencià, sense interferir les emissions de la TVV, per voluntat dels ciutadans, que hauran de modificar —en alguns casos— les seues instal·lacions receptores, demostrant que l'exercici de la

Repetidor d'ACPV a la Carrasqueta, des d'on s'han reiniciat les emissions de TV3 al País Valencià.

RAFA GIL

El govern valencià està preocupat per les repercussions negatives de l'afer TV3.

DOMÈNEC UMBERT

Joan Granados, director general de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió.

llibertat de comunicació és possible i que només la instransigència del govern valencià pot impedir-ho.

Castelló, per la TV3

Com a demostració que els ciutadans valencians volen seguir veient TV3, dilluns, a Castelló de la Plana, vora 10.000 persones es manifestaren pacíficament per a exigir la recepció d'aquest canal que durant més de tres anys ha format part de l'oferta televisiva d'aquest país. La manifestació l'organitzà ACPV a Castelló, però comptà amb el suport de totes les forces polítiques —excepte el PSOE— com dels sindicats CCOO, UGT, STE-PV, CGT, Unió de Llauradors i Ramaders i un gran nombre d'entitats cíviques, culturals, associacions de veïns, etc. A Castelló de la Plana, 10.000 persones al carrer per a exigir la TV3 significa la major concentració ciutadana que mai s'ha aplegat a la capital de la Plana. I per demanar la TV3. Tots els estaments socials, culturals i polítics —tret del PSOE— han participat en aquest acte cívic que és una reivindicació massiva d'un dret constitucional. L'absència de representants del PSOE (el partit que té responsabilitats de direcció en els governs central i autonòmic), en la manifestació de Castelló posa en evidència la credibilitat d'aquest partit i és una canonada en la seua línia de flotació quan la campanya electoral ha començat pràcticament i quan la resta de forces polítiques —tant a la dreta del PSOE com a l'esquerra— tenen bons arguments per a atacar (dialècticament) la política socialista. □

DEBAT POLÍTIC A LES CORTS VALENCIANES

«No tinc cap interès per veure la TV3»

El conflicte TVV-TV3 es va convertir en el plat fort del debat sobre la Comunitat celebrat els dies 21 i 22 a les Corts valencianes. El president de la Generalitat valenciana, Joan Lerma, va manifestar que el Canal 33 impedia la recepció de TVV a Catalunya i que ell no tenia «cap interès a veure TV3»

Vicent Mifsurd

En vespres de les eleccions generals del pròxim 29 d'octubre, les Corts valencianes van ser l'escenari del debat sobre l'estat de la Comunitat. Amb el principal partit de l'oposició sense un portaveu d'entitat política després de la dimissió de Rita Barberà i Rafael García Fuster fa unes setmanes, el president de la Generalitat valenciana, Joan Lerma, va cantar les excel·lències de la seua gestió, fent, segons paraules d'alguns líders de l'oposició, «el primer míting electoral» quan la campanya encara no havia estat encetada.

El discurs amb què el president va obrir el torn d'intervenció de portaveus va ser més una declaració d'intencions i de positives propostes per al futur que una anàlisi de l'actual situació del país i de la seua gestió en el darrer curs polític.

Els portaveus dels partits de l'oposició van criticar que el socialista Lerma es perdera enmig d'un discurs macroeconòmic, en el qual, com deia el membre d'Esquerra Unida del País Valencià (EUPV) Albert Taberner, el seu govern no podia intervenir de cap manera perquè —i a aquesta opinió s'afegia Filiberto Crespo, d'Unió Valenciana (UV)— les grans decisions macroeconòmiques es prenen a Madrid.

L'oposició va criticar l'actuació del govern valencià en les darreres inundacions; van acusar Joan Lerma de no haver exercit prou pressió sobre el govern central per a evitar la desviació d'una part del cabdal del riu Xúquer als regadius de Castella-La Manxa. La sanitat va ser un dels punts més criticats per tots els portaveus —especialment per Gil Orozco, del CDS i per Pere Mayor, de la Unitat del Poble Valencià.

TVV no es pot veure a Catalunya

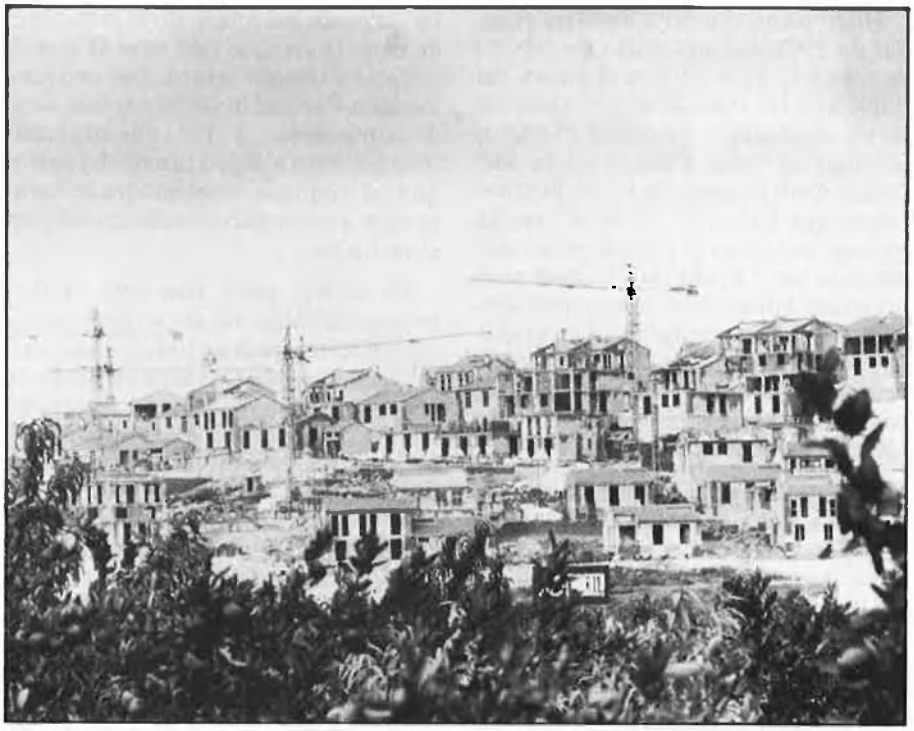
El tema que va resultar més polèmic i que més va molestar el president Lerma, però, va ser la desconnexió dels repetidors que permetien rebre el senyal de TV3 al País Valencià. Lerma va dir que estava «fart que cada vegada que es parla de Televisió Valenciana es faça relació a una altra». Contestant al PP, EUPV i UPV, que havien demanat TV3 al País Valencià, Lerma va manifestar que no tenia «cap interès per veure TV3» i que aquesta no arribaria mai «gratis» al poble valencià, sinó que TVV també s'hauria de veure al Principat, cosa que, per altra banda, «és impossible perquè l'existència de Canal 33 no permet tècnicament la recepció del senyal de la Televisió Valenciana». També va dir Lerma que no estava disposat a negociar amb entitats privades, al·ludint a Acció Cultural del País Valencià. Pere Mayor li va demanar «només llibertat d'informació; qui vulga prémer el botó que ho faça», i el president va refusar fer més manifestacions al respecte.

En resum, primer *round* electoral dins del Parlament valencià, que va aclarir poca cosa de la gestió socialista, va deixar en mal lloc l'oposició —sobretot el Partit Popular—, i que, això no obstant, va deixar clara una cosa: Lerma no vol TV3. □

RAFA GIL

Un debat que no va aclarir massa coses.

RAFA GIL

Poble nou de Gavarda: els veïns no saben si podran pagar les cases.

RAFA GIL

Vicent Benacloche, alcalde de Gavarda.

L'ESTAFA DE GAVARDA (RIBERA ALTA) SET ANYS DESPRÉS DE LA 'PANTANADA'

L'altra cara del judici de Tous

Quan a la sala primera de l'Audiència de València encara continuen les vistes orals del judici de Tous, en molts pobles afectats els veïns reclamen el compliment de les promeses. A Gavarda, s'ha acabat la paciència.

Esther Roig

A les 18 h. del 20 d'octubre de 1982, tant Gavarda, com Beneixida (Ribera Alta) eren pobles absolutament deserts i inhabitables. La majoria de les cases tenien les portes obertes per la crescuda de l'aigua i nombrosos efectes estaven escampats pels carrers, amb més de mig metre de fang. Nou hores abans, quan el riu Xúquer començà a desbordar-se, les campanes de les esglésies dels dos pobles avisaven els veïns de la catàstrofe. La matinada d'aquest mateix dia, la presa de Tous s'havia ensorrat.

Set anys després, quan la tramitació judicial d'aquest procés encara està en marxa, els veïns afectats continuen reclamant els seus drets. A Gavarda, l'Associació de veïns denuncia la gestió de la corporació municipal. Fa més de sis anys els van prometre un nou poble que, a hores d'ara, encara no està construït. La inviabilitat tècnica i econòmica d'aquest projecte urbanístic, conseqüència del retard, l'estan pagant directament els veïns.

La primera data que es va donar als veïns del poble de Gavarda com a definitiva perquè es traslladaren al nou poble va ser abril de l'any 1986. L'última, dissabte 30 d'aquest mes de setembre. El procés de construcció ha durat tres anys més del que s'havia previst inicialment i tot apunta, tal i com estan les obres de construcció, que per a aquesta data els veïns de Gavarda encara no hauran eixit del poble vell.

Aquest retard provoca una sèrie de problemes als veïns que, set anys després de l'expropiació de les seues cases, es pregunten com podran pagar les noves vivendes. En principi, els veïns van acceptar l'expropiació perquè l'alcalde socialista, Vicent Benacloche Guillem, els va assegurar que hi havia un estudi de viabilitat econòmica de la recol·locació dels dos pobles on es contemplava que es canviarien totes les cases. És a dir, segons l'acord, amb els diners de l'expropiació es podrien traslladar al nou poble sense cap tipus de problemes econòmics. La realitat, però, ha estat una altra. I si el 1982, el poble de Gavarda es va valorar en 980 milions, actualment el pressupost oficial del nou poble és de més de 2.286, és a dir, un 230% del pressupost inicial. A més, la forta pujada dels costos en el sector de la construcció en els darrers anys fa impossible que, avui,

RAFA GIL

Pere Munoz, secretari de l'Associació de veïns.

els veïns puguen comprar els nous habitatges amb els diners que van rebre fa set anys per l'expropiació de les vivendes que ocuparen en l'antic poble. Famílies que van rebre per l'expropiació dels seus habitatges tres milions de pessetes, han vist, impotents, que les cases que van demanar en el poble costen ara més de set milions. Lògicament, molts es pregunten com podran pagar aquesta diferència que el 1982 no es va preveure. No obstant això, aquest frau econòmic no és l'únic problema que tenen actualment els veïns de Gavarda. A això, cal afegir la manipulació que l'Ajuntament de Gavarda ha fet en la relocalització del nou poble.

Relocalització

A finals de l'any 1985, els veïns de Gavarda trien els projectes dels nous models d'habitatge sense conèixer la configuració del nou poble, dividit en dues zones. Una, la zona cèntrica, dissenyada pel grup d'arquitectes municipal Cap i Casal, i l'altra, perifèrica, dissenyada pel grup Galotxa. Així, la gent triava el tipus de vivenda que li agradava sense saber si la casa quedava al centre o als afores.

«Tots pensaven —manifesta Pere Munoz, secretari de l'Associació de veïns de Gavarda— que es respectaria la ubicació del poble vell. És a dir, que la gent que actualment viu al centre del poble continuaria vivint en el centre del poble nou, però no ha estat així ja que no es va donar informació pública d'aquest tema i l'únic que hi havia al respecte eren comentaris en bars i tendes».

No obstant, dos anys després, el gener de 1987, l'Ajuntament de Gavarda trau a la llum pública el plànol del poble nou i la llista d'adjudicataris de les noves vivendes. En aquest moment, és quan els veïns s'emporten la sorpresa. Amb el plànol a la mà es comprova que l'alcalde i la seva família estaven ubicats en la part del poble dissenyada per l'equip Cap i Casal amb un estanc i dues cases cantoneres. Davant d'aquesta manipulació en la distribució de les cases, l'associació de veïns de Gavarda interposa un plet contenciós administratiu al govern municipal, que encara no està resolt.

A part d'amagar als veïns la resolució que el nou poble quedava dividit en dues parts, Vicent Benacloche Guillem havia donat com a definitiva la ubicació del veïnat sense que el director general d'Arquitectura i Vivenda de la Generalitat valenciana, Fernando Úbeda, aprovara els criteris pels quals s'havia de regir la ubicació de les cases. Les promeses fetes per l'Ajuntament i la Conselleria d'Obres Públiques de la Generalitat Valenciana en el sentit que es respectarien els punts d'ubicació dels veïns de Gavarda han quedat en res.

L'ajuntament d'aquest poble aprovava els criteris d'ubicació de les vivendes del nou poble infringint el conveni fet amb la Conselleria el 1982. A hores d'ara, els veïns encara estan esperant la resposta de la Conselleria d'Obres Públiques davant aquesta infracció municipal.

Inviabilitat tècnica

A la inviabilitat econòmica de la nova Gavarda, cal afegir altres problemes de caire tècnic que han estat la conseqüència d'aquest retard. Del projecte inicial a l'actual hi ha hagut una sèrie de canvis destacats. Tot i que en el contracte d'obra s'especificava clarament que «l'empresa constructora es compromet a no modificar substancialment el projecte».

Els canvis, però, han estat molts i imprescindibles. En el projecte inicial s'envaïen terrenys de tercers i per això l'Ajuntament de Gavarda va haver de comprar 400 fanecades més. Aquest fet va posar en evidència que l'ajuntament no havia realitzat un complet estudi topogràfic de la zona. Però, sobretot, va alçar fortes crítiques dels veïns, que no entenien com un projecte aprovat i revisat per la Conselleria d'Obres Públiques era inviable tècnicament.

Actualment, una Comissió d'Investigació i Seguiment del procés d'Expropiació i Relocalització del poble de Gavarda (que presideix el diputat del CDS José Luis Boado Martínez) recull totes les reclamacions dels veïns per a dur-les a les Corts valencianes a finals del mes d'octubre. La història ha estat llarga, però les seues repercussions encara són més greus. En set anys, a Gavarda, els veïns han perdut temps i diners. Avui, comprar les noves vivendes significa un important esforç econòmic que no tots poden fer. De fet, la majoria dels habitants de Gavarda es troben legalment al carrer.

El 1982 van aprovar l'expropiació de les seues cases amb la seguretat que les noves ja eren seues. Avui, no saben si podran pagar-les. □

CENTRO G. LEOPARDI

Italià

- Elemental, mitjà i superior.
- Curs de traducció i interpretació.
- Professorat natiu experimentat.
- Grups micro amb mètodes avançats.
- Videoteca lingüística.
- Cursos de cuina italiana.
- Viatges culturals.
- Beques d'estudi a Itàlia.

Curs 89-90: 4 i 5 d'octubre

Únic centre a València especialitzat en llengua i cultura italiana.

Misser Mascó, 6-2a. Tel. 362 17 11

COOPERATIVA D'ENSENYAMENT DE LA COMARCA DE L'HORTA

Necessita professora per a impartir clases d'anglès i castellà en segona etapa d'EGB.

És imprescindible el domini del català oral i escrit.

Interessades, truqueu al telèfon 144 12 12 de 10 a 14 h., fins al 3 d'octubre.

ÉS DIFÍCIL LA UNIÓ POLÍTICA DELS ECOLOGISTES

Amanida verda i variada

El 29 d'octubre poden presentar-se a Catalunya tres llistes amb l'apel·latiu «verd» en les seves sigles. Com a mínim. Així, doncs, es reproduirà la situació de desacord electoral que també hi va haver en la darrera convocatòria electoral europea, als comicis al Parlament català i a les europees de juny passat. Els Verds no es coaliguen.

Xavier García

Als soferts votants de l'opció política ecologista —que haurien pogut obtenir dos eurodiputats darrerament si haguessin unit els seus vots— els costa de creure, si manifesten essencialment el mateix, per què hi ha tants partits ecologistes i, sobretot, per què no fan coalició quan toquen a eleccions. Cosa difícil de contestar, per les moltes variants que entren en la resposta, però alhora fàcil, si es pensa que el vot verd va en augment, i això pot no agradar algú. Fa quatre o cinc anys, els ecologistes a penes molestaven ningú; ara comencen a preocupar.

El que potser passa a l'estat espanyol, ja és una evidència a la resta d'Europa, on —segons S. Vilanova, fins fa pocs mesos un dels portaveus d'Alternativa Verda— «hi ha una subversió de la Internacional Socialista dins els Verds europeus per frenar la coordinació del moviment ecologista, entre altres coses perquè són els més afectats per l'espai electoral que els ecologistes estem agafant» (*Avui*, 27-II-1989).

Aquest pot ser, en efecte, un argument, perquè el poder, sigui quin sigui, té molts recursos per a desbaratar una opció ideològica en ascens. Un altre argument, lligat a l'anterior, pot ser el fet d'estimular —per tal d'impedir una única llista verda— la presentació de candidatures més o menys esotèriques i dretanes, amb poca o gairebé nul·la rellevància en el moviment ecologista català.

Finalment —i no per anar al darrere, menys important—, un altre argument, que fa feix amb els altres dos, és que els ecologistes que han optat per organitzar-se políticament a Catalunya (Alternativa Verda, 1983) no s'han entès, organitzativament parlant, amb els de la resta de l'estat sobre el model de partit que calia fer: centralitzat o confederal, amb plena sobirania per les organitzacions nacionals, o regionals. A partir d'aquests factors tot és possible, més encara si es té en compte que les veus cantants de l'ecologisme hispànic ja fa anys que es coneixen les flaques i no passa temporada —justificadament o no— que no hi hagi acusació de protagonisme personal, de camaleonisme polític o de dretanisme ideològic contra aquell o aquell altre.

Aquest espectacle de pugnes, incomprensions i segurament mala fe, que s'aviva quan s'acosten eleccions, és representat per un cercle reduidíssim de militants, i el fet que pugui ser magnificat intencionadament pels mitjans de comunicació no vol dir que la resta del moviment ecologista es mantingui inactiu. No hi ha la mateixa capacitat de mobilització de deu o dotze anys enrere, però crec que estem lluny de decretar la defunció d'una idea que, d'una manera o altra, encara motiva tanta gent.

En aquest context, doncs, i per més simplista que pugui semblar, no hi ha més remei, per a entendre'ns, que parlar de l'ecologisme polític (per fer referència a Catalunya a les quatre opcions partidistes que es disputen l'electorat verd) i de l'ecologisme social, disseminat arreu dels Països Catalans en uns dos-cents col·lectius, preocupats de qüestions locals, comarcals o de caràcter general (com el fet nuclear, l'aigua, el planejament, etc.) i provinents de les tradicions polítiques i moviments socials més diversos. Per damunt de les generacions i les seves successions, la crisi ecològica els ha units.

L'ecologisme polític

Dins dels PPCC, és a Catalunya on l'ecologisme polític està més i millor representat. Tan representat que s'autoanul·la electoralment com a tal. Per a les organitzacions socials de l'esquerra alternativa que decideixen fer un pas endavant i transformar-se en partit polític, el drama gairebé sempre és el mateix, i en aquest cas va començar fa sis anys. Alternativa Verda —fundada per una quarantena de militants (Santiago Vilanova, Josep Puig, etc.) que tenien

ACCIÓ ECOLOGISTA AGRO

ALTERNATIVA VERDA

DE·PA·NA

G.O.B.

darrere seu deu anys d'acció ecologista— va ser aquesta organització pionera, autònoma i amb projecte propi i per al conjunt de l'estat. Aquí comencen els problemes, perquè Alternativa Verda, després d'haver assistit el juny de 1984 a Màlaga a la I Conferència dels Verds de l'estat espanyol, on va consensuar-se una organització política verda de caràcter confederal, denuncia el to centralista de la formació resultant, que va ser inscrita amb el nom de Los Verdes. Un any després, el juny de 1985, Alternativa Verda, que comença el seu procés d'implantació a Catalunya, busca altres aliats per bastir el projecte d'organització política confederal de l'ecologisme i abandona Los Verdes, que disposen de nuclis organitzats a Madrid, Salamanca, Lleó, Cantàbria, Alacant, Andalusia i, des de juny de 1987, havent catalanitzat darrerament el nom, a Barcelona, on compten com a capdavanter amb l'advocat Marc Viader —que des de finals de 1986 havia abandonat Alternativa Verda— i, darrerament, amb Jordi Bigas, molt vinculat al País Valencià, on va col·laborar a fundar Acció Ecologista-Agró, i Octavi Piulats, relacionat amb els Die Grünen.

Pel que fa a Catalunya, les batusses electorals estan entre Alternativa Verda i la fracció catalana de Los Verdes, per bé que les altres dues formacions que es reclamen de la *verdor* —Els Verds Ecologistes, vinculats a la secta de La Comunidad, i el Partit Ecologista Català-VERDE, una formació diguem-ne de centre-dreta i de caire electoral— treuen també el nas quan hi ha possibilitats que els votin. Amb tots els ingredients, l'amanida verda està servida, i abans de cada consulta electoral —tot i les ofertes de coalició i de combinacions més diverses per presentar candidatura única— sempre hi ha qui hi aboca un bon raig de pebre picant. Tot i ser part en el problema, un portaveu d'Alternativa Verda no s'està d'afirmar que «¡si no hi ha algú que ho provoca, ja em diràs!».

Aquest mes de setembre, doncs, i també per als ecologistes polítics, ha estat un frenesí, un desbordament telefònic, diríem. Si res no canvia més enllà del 14 de setembre, que és quan s'escriu aquesta crònica, el resultat és que no hi haurà coalició electoral entre Alternativa Verda i Els Verds, que presumiblement hi haurà tres llistes ecologistes a Catalunya i que el paper més o menys messiànic que el sector dirigent d'Els Verds volia que tingués un independent com l'economista universitari Joan Martínez Alier, per tal de fer possible una llista única, no haurà estat possible pel fet que el mateix Alier no ha trobat equànime el plantejament electoral fet pels Verds, el refús dels quals a fer coalició amb Alternativa Verda ha estat argumentat, entre d'altres raons, amb l'explicació que molts dels membres dels grups socials alternatius (pacifistes, feministes, objectors, etc.), que es pretenia que anessin com a independents en aquesta llista encapçalada per Martínez Alier, «es trobarien incòmodes a l'hora de treballar amb Alternativa Verda», segons van puntualitzar un portaveu d'Els Verds.

L'ecologisme social

Els ecologistes que fan un treball més polític es barallen quan toca, però durant la resta del curs acadèmic, diguem-ne, se'ls pot veure junts moltes vegades amb els militants del conjunt del moviment que continuen fent feina —encara que no surtin tant a la premsa i a la televisió— a Catalunya, al País Valencià i a les Illes.

Amb reforços nous i amb antigues presències, el moviment ecologista ja

JOHN LE CARRÉ
LA CASA RÚSSIA
A la Rússia de la *perestroika* una història d'espies emocionant, irreverent i sovint molt divertida.
EL CONFIDENT 2
Una novel·la d'amor...
Una novel·la d'espies...
Una història del nostre temps...

edicions 62

no és el de les mobilitzacions de mitjans dels anys 70, però podríem dir, malgrat l'assignatura pendent de la seva unió política, que està començant a superar la crisi de desactivació generada per la formidable ofensiva del capitalisme transnacional ultratecnològic a les primeries dels anys 80. Potser exagerant una mica, gairebé es pot dir que a cada punt conflictiu del territori dels PPCC hi ha, petit o mitjà, un nucli humà que es fa sentir des d'una perspectiva ecologista.

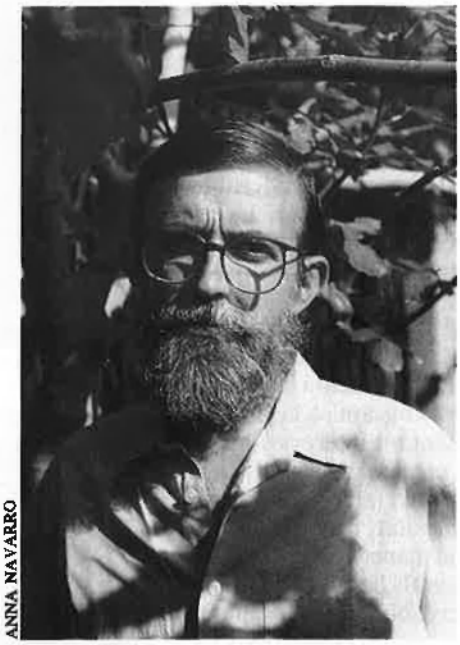
Passats els grans moments de la lluita antiatòmica, capitanejats pels Comitès Antinuclears de Catalunya (Ascó i Vandellós) i del País Valencià (Cofrents), la situació actual es caracteritza per una renovació i dispersió de les agressions ecològiques, per un increment notabilíssim del capital exterior en molts dels projectes de caràcter turístic i d'infrastructura alimentària, per una aquiescència de les institucions públiques a l'hora de posar en safata el territori a tots els devoradors d'espai i per l'increment fastuós dels productes residuals deguts al gran consum. Això implica, per part de la població que se sent afectada, un enorme esforç si vol estar atenta al que s'esdevé i, ben sovint, els grups que han anat naixent els últims anys o que s'han renovat, com és el cas de Depana (Lliga per la Defensa del Patrimoni Natural. Tel. 215-14-84, de Barcelona), es troben desbordats a l'hora d'aturar tantes envestides d'aquest progrés.

Al Principat, junt amb el mencionat Depana —que després de quinze anys es manté ferm en la defensa dels ecosistemes naturals— cal destacar, entre els que lluiten contra la proliferació de ports esportius, la Coordinadora Ecologista del Maresme (gent de Teià, Premià, Argentona, Vilassar, el Masnou, Mataró i Canet, que treballen també per la protecció de la Serra de Marina i contra les pedreres i les urbanitzacions a la muntanya); en la defensa d'espais naturals amenaçats i espècies animals i vegetals destaquen el Centre Vallesà d'Estudis dels Ecosistemes Mediterranis, de Sabadell; la Coordinadora per la Salvaguarda del Montseny, de Sant Celoni; el Centre Català d'Ornitologia, de Badalona; l'Associació per a la Recuperació dels Boscos Autòctons, de Barcelona; la Institució de l'Alt Empordà per la Defensa i Estudi de la Natura, de Figueres; l'Aglà, del Centre Excursionista de Tarragona; la Comissió per a la Salvaguarda del Montsec, de Balaguer-Sant Llorenç de Montgai; l'Associació de Naturalistes de Girona; el col·lectiu l'Alzina, de Manresa; el

ANNA NAVARRO

Marc Viader.

ANNA NAVARRO

Josep Puig.

grup Biorama, de Tarradell; el col·lectiu cultural i ecologista El Fanal, de Moià; el grup Gedena, de Ripoll, etc.

En el camp més ampli d'actuació podem esmentar, pel que fa al combat antinuclear, els col·lectius WISE (World Information Service on Energy) de Barcelona i Tarragona, i el Grup de Científics i Tècnics per un Futur No Nuclear, de Barcelona. El tema pirinenc (pistes d'esquí, forestals, embassaments, etc.) és tractat, entre altres, pel Comitè de Natura de la Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya, amb seu a Barcelona. La Coordinadora de la Conca del Llobregat, del Prat, s'ocupa dels conflictes del desviament. La qüestió dels residus, tant industrials com urbans, és analitzada i denunciada pel CEPA (Centre d'Ecologia i Projectes Alternatius), de Molins de Rei. El CAE (Coordinadora d'Agricultura Ecològica) dóna alternatives a la industrialització agrícola. Els Amics de la Terra, de la Federació Internacional del mateix nom, fan arribar la problemàtica catalana arreu del món. En el camp econòmic també sorgeixen propostes alternatives, com l'Associació per la Banca Social i Ecològica, etc.

Al País Valencià destaca Acció Ecologista-Agró, que té a València (carrer Cura Femenia, 15) La Casa Verda, des d'on s'edita el butlletí del mateix nom, i altres col·lectius en funcionament al Port de Sagunt, Alzira, Tavernes de Valldigna, etc. Fires alternatives, jornades sobre natura, trobades de la Coordinadora per la Defensa del Bosc al País Valencià, són tantes altres mostres de la vitalitat creixent dels ecologistes valencians.

Els mallorquins, des del GOB (Grup Balear d'Ornitologia i Defensa de la Naturalesa), que tenen l'estatge al carrer Verí, 1, 3er, de Ciutat de Mallorca, i nombrosos grups arreu de les altres illes, han fet, igualment, una feinada intensa, en alguns casos coronada per l'èxit (Sa Dragonera, Es Trenc, etc.), en favor del patrimoni natural illenc, tan excepcional i tan castigat.

En fi, tots aquests grups, i més, en constant evolució, amb projectes que s'acumulen i relacions d'un cap a l'altre del territori, que es teixeixen, amb errors, però també cada vegada amb més saviesa, i amb una bona dosi d'impotència en veure «la magnitud de la tragèdia» (Monzó *dixit*), són la nostra targeta de presentació, que ningú, des del lloc que sigui, no té dret ni a tutelar ni a tergiversar.

Tota aquesta marea humana dispersa, que encara es nota poc, perquè només té el poder de la denúncia, torna a posar-se en moviment, i dues de les accions que marcaran aquest mes d'octubre tindran el segell d'aquest ecologisme social de base. El primer lloc, davant el simposi «Una sola Terra», una iniciativa lloable de Santiago Vilanova, que ha fet seva la Conselleria d'Agricultura, un conjunt de grups catalans es mobilitzaran per fer veure de nou que, com arreu del món, a Catalunya hi ha també problemes gravíssims. En una vessant més reflexiva, el 7 i 8 d'octubre, se celebrarà la II Assemblea de Debat Eco-ideològic, prop de Taradell (Osona), amb aportacions sobre el present i el futur del moviment ecologista a Catalunya. □

Cafè del temps

El 'lermandat'

El plenipotenciari **Lerma**, finalment, ho ha fet públic: «No tinc cap interès per veure TV3». La circumstància, informalment, ja havia estat revelada des d'altes instàncies del PSOE: darrere de l'operació contra TV3 hi ha Lerma. El mandat de Lerma. El mateix mandat que s'ha fet córrer entre els ajuntaments, instant els regidors del PSPV-PSOE que tanquen files i s'oposen enèrgicament a qualsevol cosa relacionada amb TV3. Preceptes dictats des de la cúpula per tal que la base acate democràticament.

No sé com de còmodes es deuen sentir els milers de militants socialistes que van pagar-se la recepció de TV3. Ni quin és el grau d'optimisme dels ajuntaments socialistes que van finançar part dels repetidors. Ni com de grosses se les deuen engolir els senyors **Vicent Soler** i **Alfons Cucó,** els viudos del sector nacionalista del socialisme valencià, ni els pares de les famílies més representatives. Pel seu silenci calcule una gran comoditat, un considerable optimisme i una gana d'engolir saludable. En el PSPV-PSOE, com en l'exèrcit, no gesticula ningú, des del moment en què el plenipotenciari interpreta les seues manies particulars de forma col·lectiva, gràcia que, en la història de la humanitat, només ha estat conferida a quatre cadàvers il·lustres.

Amb tots els respectes per la institució i el càrrec, desconec quina classe de correctius aplica la justícia europea a aquells que, representant interessos generals, anteposen els interessos particulars als de la societat que representen. Els que això fan tenen un nom que ara mateix, per pura perplexitat, no encerte a recordar. Tampoc no sé de quina manera ha de ser tractat pels periodistes —o pels que els llegeixen— aquell qui, de forma incisiva, menteix sobre les seues intencions en declaracions fetes a Castelló (18 de maig de 1989) i a Barcelona (6 de juny de 1989). No tinc a mà, tampoc, el qualificatiu pertinent. Ignore, idènticament, què ha de fer-se amb aquell que, sense consultar els seus consellers, demana a Madrid, en nom del govern valencià, que li traguen de damunt allò que li ocasiona urticàries intransferibles. No sé, ja dic, però les societats avançades descol·lapsen aquestes situacions de manera diligent.

Sobretot, perquè saben que una persona que, o per *chuleria* o per nobles arguments, és capaç de tancar una televisió, amb tota naturalitat pot cremar llibres, prohibir llibertats i erigir-se faraó.

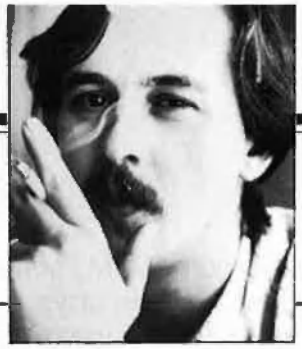
Joan Lerma, sense interès.

Emèrit Bono conseller d'Administració Pública, ja.

'Statu quo'

El recent debat de política general de les Corts valencianes ha convençut la totalitat dels de dins

Miquel Alberola

El rei Joan Carles I.

Escorcolls a l'entrada al recinte olímpic.

i els de fora. Els que mantenien que la cosa avança en marxa triomfal s'han vist ratificats en el seu credo. I els que eren dels que pensaven que això funciona fatal, s'han vist confirmats en la seua convicció. La cosa no té més discussió. És un cas de fe: o se'n té o no se'n té. On millor pot llegir-se aquesta disjuntiva és en la condició del tránsfuga, el qual, a canvi, adquireix la fe que no tenia o perd la fe que defensava. L'actual conseller d'Administració Pública, **Emèrit Bono,** posem per cas, ¿hauria compartit l'eufòria del discurs presidencial, cas d'haver militat encara en el PCPV? Ni un duro.

L'eufòria, per tant, i el derrotisme, estan en funció de la posició, de la geografia. La realitat del *statu quo* no està sinó en la bisectriu dels dos extrems. I els grans temes, per resoldre. I el ritme de creixement econòmic, a pesar dels esforços de qui escriu els discursos presidencials, continua decidint-se fora de l'àmbit de l'administració. Com sempre. Negar això és afirmar que el *boom* dels 60 es va produir gràcies als governs del general.

Un informe a deshora

Aquests dies ha aparegut un estudi que confirma que l'estadi Olímpic de Montjuïc té deficiències. Un rècord de deficiències. L'informe proposa una sèrie de reformes en la canalització de desguassos i la substitució de l'emplaçament destinat als camions i les instal·lacions televisives.

Encara que tard, l'informe ja implica un pas a favor del raciocini. Si hi ha hagut errors —i n'hi ha hagut, per la urgència amb què s'ha treballat—, la cosa més normal és reconèixer-los. Assumir-los. La ciència sempre s'ha fet a base d'errors. I aquests errors, encara que hi ha hagut un intent de diluir-los destacant l'opereta de la Crida i de la Joventut Nacionalista de Catalunya, han estat ben propagats per la premsa estrangera.

Barcelona ha donat al món la pitjor imatge seua: goteres, monitors de TV a la intempèrie, dos lavabos per a milers de periodistes, seguretat nefasta i un retard de tres quarts d'hora per part del monarca. ¿Com s'explica que la nit anterior a la inauguració aparegueren les parets amb *graffitis* contra la monarquia? ¿Com s'exlica que hi haguera inscripcions obscenes en el seient del rei? ¿Com s'explica que es repartiren pamflets impunement? I mentrestant, l'única obsessió dels agents de seguretat era retallar banderes catalanes.

Als responsables se'ls imposa afinar la punteria i corregir el fracàs. És peremptori: Barcelona està en joc. I per damunt de CiU i del PSC. □

¿DESAPAREIX UNIÓ MALLORQUINA?

Morta i oblidada

Unió Mallorquina, UM, semblava convertir-se en una opció a tenir en compte en futures eleccions. Ara, sis anys més tard, està a punt de desaparèixer. De moment, no es va presentar a la convocatòria europea, i tampoc ho farà a les pròximes urnes d'octubre.

Miquel Payeras

Unió Mallorquina va ser creada per Jeroni Albertí poc abans de les eleccions generals de 1982. El partit, que es declarà regionalista, aconseguí en les autonòmiques de 1983 —les primeres eleccions a què es presentà— 6 escons a la cambra autonòmica i, en virtut d'un pacte de govern amb AP, el seu líder, Albertí, es convertí en president del Consell Insular de Mallorca, el govern insular.

Albertí sempre va tenir clar que una opció només mallorquina tenia poques possibilitats de futur i que necessitava, per a la seva consolidació, una estructura present a totes les Illes. El primer intent, indirecte, fou el d'entrar en l'anomenada «Operació Roca» a les generals de 1986, per crear una imatge global a totes les Balears que pogués servir per a les pròximes autonòmiques de 1987, vertadera fita per a UM. El conegut fracàs de l'*Operació Roca* també afectà UM i, de fet, fou el punt d'arrancada d'una crisi que encara dura.

Jeroni Albertí: «UM està definitivament oblidada».

A pesar del fracàs, Albertí no aturà el projecte. Però les eleccions autonòmiques de 1987 no comptaren amb el partit regionalista estructurat a totes les Illes. Els resultats, 4 diputats per Mallorca sobre un total de 59 que conformen el Parlament, semblaven mostrar que el fundador tenia raó: «un partit que aspiri a governar la Comunitat ha de ser present a totes les Illes, si la seva actuació només es circumscriu a Mallorca, realment no val la pena», havia declarat. UM tornà a pactar amb AP, entrant, per UM, Maria Antònia Munar i Pere J. Morey al govern, com a consellers de Cultura i d'Agricultura, respectivament. Al mateix temps, Albertí es convertia en president de la cambra autonòmica.

Fins a aquests moments, 1987, UM havia estat un suport important per AP (en paraules del mateix Albertí, «un complement») però quan el fundador del partit regionalista no cessà en l'intent d'expandir el partit a la resta d'illes, el «complement» començava a ser molest. Una UM implantada a totes les Balears podia suposar un vertader perill per a AP. Els projectes d'Albertí durant el segon semestre de 1987 i el primer de 1988 foren repetidament frustrats, especialment quan un sector del partit encapçalat pel conseller Morey no acceptà de cap manera l'expansió. Molts són els que han interpretat aquesta contestació interna a Albertí com a dirigida per AP i, especialment, pel president del govern, Gabriel Canyelles. En aquesta situació s'arribà al Congrés d'UM de juny de 1988 en el qual Albertí anuncià de forma terminant la seva no-presentació a la reelecció com a president, «un partit que sols pretén mantenir càrrecs no m'interessa, no es compleixen els objectius per als quals fou creat», declarà mesos més tard.

Òrfena del seu líder i fundador, UM començà una ràpida caiguda; s'elegeix una nova presidència en la persona del batlle d'Inca, Antoni Pons, a un Congrés extraordinari el mes de juliol, però el partit no reacciona: la consellera Munar, el mateix Albertí i, més tard, molts dels que atacaren Albertí (corrent anomenat dels «autocrítics») desapareixen de fet del partit i, a pesar que mantenen el carnet, no participen gens de la vida orgànica; els dos regidors de l'Ajuntament de Palma, Santiago Coll i Esteve Siquier pacten pel seu compte amb el PSOE, sense consultar el partit (pacte que un any més tard, a la primavera del 89, trencaven); a les reunions del consell polític del partit no acudeixen ni la meitat dels membres; en menys d'un any hi ha hagut tres secretaris generals diferents...

Si bé el certificat de defunció d'UM encara no està signat, ja han aparegut intents de fer-se amb les despulles del partit regionalista: el nou partit Unió Balear, de Gregori Mir, aspira a ocupar el lloc d'UM; i des de fa uns mesos existeix una plataforma formada per antics membres d'UCD (Miquel Duran, Maximilià Morales, Francesc Conrado...) que té el mateix objectiu. Es diu que aquest darrer grup ha oferit a Albertí encapçalar l'operació, que tindria com a fita les eleccions del 1991 quan, una vegada desapareguda UM, es pogués presentar una opció de centre nacionalista per a intentar desallotjar del poder Canyelles.

A pesar que UM tothom la dóna per morta, encara queden optimistes dins aquell partit. Després d'anunciar que no es presentaven a les generals d'octubre, el secretari general, Bartomeu Vidal, asegurava que UM estava «ben viva» i que el seu futur «són les autonòmiques de 1991». Un futur que no passa per Albertí, que ha declarat que «per la meva part, UM està definitivament oblidada». □

ELS PARTITS OPTEN PER LA RIGIDESA A L'HORA D'ESCOLLIR ELS CANDIDATS

La davallada dels dissidents

Poques coses hi ha en la vida política que deixi entrellucar amb tanta claredat els problemes i els defectes interns dels partits polítics, com la confecció de les llistes electorals. Unes llistes on els principals partits no admeten crítics ni dissidents.

Josep Ma. Sanmartí

A questa vegada la preparació de les candidatures ha demostrat novament el pes aclaparador de les cúpules directives i el grau massa escàs de debat intern que pateixen els principals partits. Però ha palesat també la por dels dirigents a possibles dissidències i el pes decisiu que l'aparell central té sobre els regionals o provincials, almenys als grans partits estatals.

PSOE, PP i CDS han coincidit curiosament a l'hora d'eliminar de les llistes electorals respectives qualsevol sospitós de transfuguisme. Hi va haver un moment al CDS en què haver militat en un altre partit, el PDP o el PL, per exemple, era suficient per a no aparèixer en les primeres candidatures. Amb les excepcions de sempre, com la de Modesto Fraile, un centrista-demòcrata cristià que té assegurada la seva reelecció des de 1977 per la província de Segòvia.

No ha d'estranyar massa aquesta actitud. La primavera passada, quan es va produir el debat sobre els transfugues, les direccions de tots els partits van estrènyer els rengles, van condemnar sense contemplacions els transfugues i fins i tot van establir pactes entre elles per no admetre'n i per canviar alguns reglaments. Ningú es va aturar a escoltar les raons que adduïen alguns d'aquests rebotats, malgrat que repetien la seva denúncia de manca de democràcia interna al si de les forces polítiques espanyoles. El PP, per exemple, que havia obtingut 105 diputats el 1986, va arribar un moment que en tenia 68 solament per culpa de les escissions de la coalició, el CDS que començà amb 19 diputats acabà la legislatura amb 28, etc.

El PSOE, pel seu costat, intueix que la pròxima legislatura serà molt justa en l'equilibri de forces. Per tant, tot allò que faci el més mínim olor de dissidència se l'ha defenestrat sense dissimulacions. Ugetistes, seguidors de Ricardo García Damborenea i adscrits al corrent Esquerra Socialista han estat apartats de les llistes en massa pel totpoderós vice-secretari general, Alfonso Guerra. I si en algun punt apareix algun representant d'Esquerra Socialista (corrent que s'ha de reconèixer que s'ha comportat sempre amb una gran disciplina), com és el cas de Vicent Garcés en el número 12 de la llista per València, és amb la relativa seguretat que no sortirà i per cobrir les aparences.

RAFA GIL

Vicent Garcés, per a fer nombre.

El problema és que aquesta *purga* de candidats s'ha fet amb molt poques protestes internes, entre altres raons perquè això ja es veia venir. El popular Antonio Hernández Mancha ha estat un dels que més ha denunciat aquesta manca de diàleg i l'existència d'una caça de bruixes. El secretari general, Francisco Álvarez Cascos, fou contundent en la seva resposta: la caça de bruixes es redueix a dos, Arturo García Tizón i Isabel Ugalde, ja que Antonio Hernández Mancha no va anar de número u per Córdova senzillament perquè no va voler. I Fraga va revelar que ell havia ofert a García Tizón encapçalar la llista per Toledo, si assistia a les sessions del Congrés. L'exsecretari general no hi va posar els peus des del mes de gener, és a dir des que Fraga assumí la presidència del partit. Dit d'una altra manera, García Tizón es guanyà a pols l'expulsió de qualsevol candidatura del partit.

Escombrats els presumptes dissidents, els conflictes venien per moltes altres raons. Sobretot pel poder de decisió dels aparells centrals sobre els regionals. Per exemple, la llista del PP per Guadalajara porta per número u un nebot de Fraga, Luis Fraga, que va desplaçar el secretari general provincial, cosa que va originar un fort enuig local. I no deixa de ser penosa la imatge del PSC sotmetent les seves llistes per Catalunya a l'aprovació del Comitè Federal del PSOE, totalment controlat per Alfonso Guerra, en lloc de limitar-se al vist-i-plau dels òrgans del partit català. A vegades no eren respectades les propostes fetes des de les bases, i a vegades se'ls ha imposat candidatures de polítics que han fet i faran la seva carrera a Madrid i no a la província per on són votats.

El cas de Cristina Almeida per anar a la llista d'IU per Madrid és també significatiu. Vella lluitadora independent, s'ha vist desplaçada per Pablo Castellano, un dissident-transfuga del PSOE. El lloc li tocava a la Cristina de totes totes, però la presidència d'IU ha entès la pressió que pot fer sobre el PSOE la presència de Castellano a la llista i després al Congrés. Era l'interès o l'ètica.

En qualsevol cas aquest procés ha reafirmat que el poder està controlat per molt poques mans, que el sistema electoral és massa rígid tant a l'hora d'escollir els candidats com de votarlos, i que la disciplina i el seguidisme es valoren més que la iniciativa o l'esperit crític. Teòricament això ha de comportar més estabilitat, però a la llarga provoca desànim. □

Des d'El Retiro

Adolfo el Magnànim

Setembre començà a Madrid amb fred i pluja, amb rigorosa cara de tardor. Cap al final, però, mostrà el somriure d'un estiu suau. Al ritme de l'oratge, la vida política, marcada per això que anomenen pre-campanya, s'ha calfat uma mica, encara que no massa. La candidata per excel·lència, és a dir, **Carmen Romero**, senyora de González, ha començat a fer veure que, sense estridències, vol anar pel seu camí. En la seua primera conferència de premsa com a candidata al Congrés, a Cadis, digué molt clarament que visqué «dolorosament» el divorci entre UGT i el PSOE i que treballarà amb la intenció de refer aquest matrimoni dissortadament trencat. No és que siga fàcil refer la bona relació entre el partit socialista i el sindicat, ni tampoc que Carmen Romero, com a futura diputada, puga fer massa per a aconseguir-ho. El més important d'aquestes paraules és que semblen estar molt lluny del pensament del govern. I el govern, ja se sap, és **Miguel Boyer, Carlos Solchaga** i també **Felipe González.** Les paraules de Carmen Romero tenen una càrrega d'esperança per a refer el matrimoni UGT-PSOE, però sens dubte introdueixen dificultats en les relacions polítiques del seu propi matrimoni.

De tota manera, si l'actitud triomfalista del vicepresident del govern **Alfonso Guerra,** que diu que vivim al millor dels mons possibles, pot fer allunyar-se del PSOE el vot dels que estan més a prop de les postures de **Nicolás Redondo** i UGT, afirmacions com les de Carmen Romero poden ajudar a recuperar-lo. Mentre la seua parella familiar —Carmen— i la seua parella política —Alfonso— fan campanya, Felipe es dedica a fer allò que li agrada: política exterior. La visita de **Hassan** és això i també, de retop, campanya. Tot és campanya quan es governa.

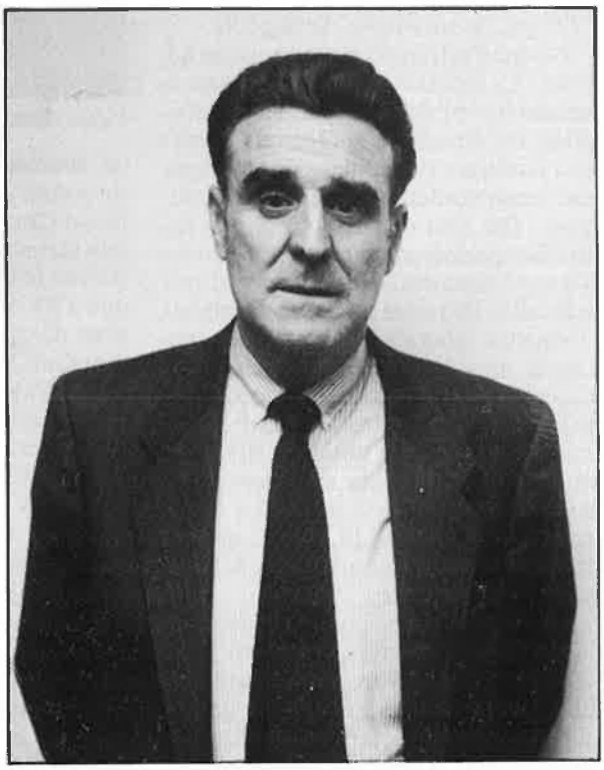
Programa de luxe

Una altra parella política important és la que formen l'ex-president **Adolfo Suárez** i l'ex-ministre de Defensa **Agustín Rodríguez Sahagún.** Mentre Suárez es presenta i prepara el programa, Rodríguez Sahagún aprofita que, gràcies als seus enemics de campanya del PP, és alcalde de Madrid i fa esforços per fer veure que agrana la casa millor que ningú. Rodríguez Sahagún no es presenta, no té temps; però inverteix els diners a asfaltar carrers i millorar la neteja. Coses que es veuen, vaja. Tot és campanya quan es governa, encara que siga a l'ajuntament.

Rodríguez Sahagún, doncs, neteja Madrid i Suá-

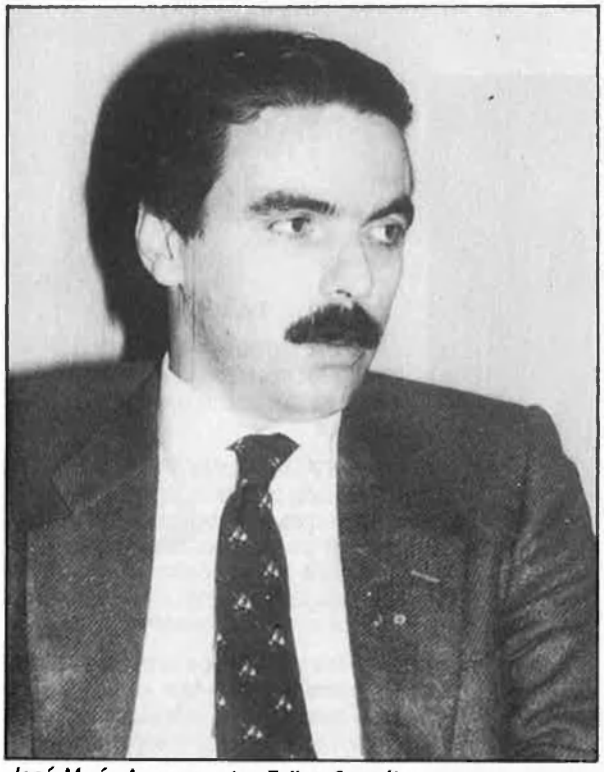
Adolfo Suárez, a la caça de vots.

Agustín Rodríguez Sahagún es queda a l'ajuntament.

Manuel Muñoz

José María Aznar, contra Felipe González.

Cebrià Ciscar de cap a Madrid.

rez fa el programa. I el programa del Centro Democrático y Social (CDS) sí que està lluny de la realitat que toca Rodríguez Sahagún. Probablement Suárez ha pensat que ho té pelut després dels pactes municipals amb el PP i que cal posar-hi imaginació. Això és el que ha fet. Un programa totalment imaginatiu i adreçat a sectors que poden donar-li vots. Com que és molt difícil que, malgrat tot, el CDS obtinga majoria, no hi ha massa dificultat a oferir coses impossibles o, si més no, molt problemàtiques. Suárez pot prometre i promet un any sabàtic per als professors, treball per a 10.000 metges aturats, 160.000 habitatges de promoció pública, i un fum de coses més, com el servei militar obligatori de tres mesos, primer pas per a la seua desaparició.

Suárez vol guanyar vots. Sap, això sí, que no guanyarà les eleccions; per això ofereix tantes coses. Però desitja per damunt de tot que arribe el dia que torne a ser president del govern. Aquesta imatge amaga la resta.

Mentrestant, el PP sembla que faça la pre-campanya a favor del PSOE. El candidat a president, **José María Aznar,** resulta d'allò més trist i només diu coses molt avorrides. El seu únic motiu és Felipe González. El que sorprèn no és que Aznar tinga tan poca imaginació, sinó que tampoc la tinguen els assessors que molt probablement deu tenir.

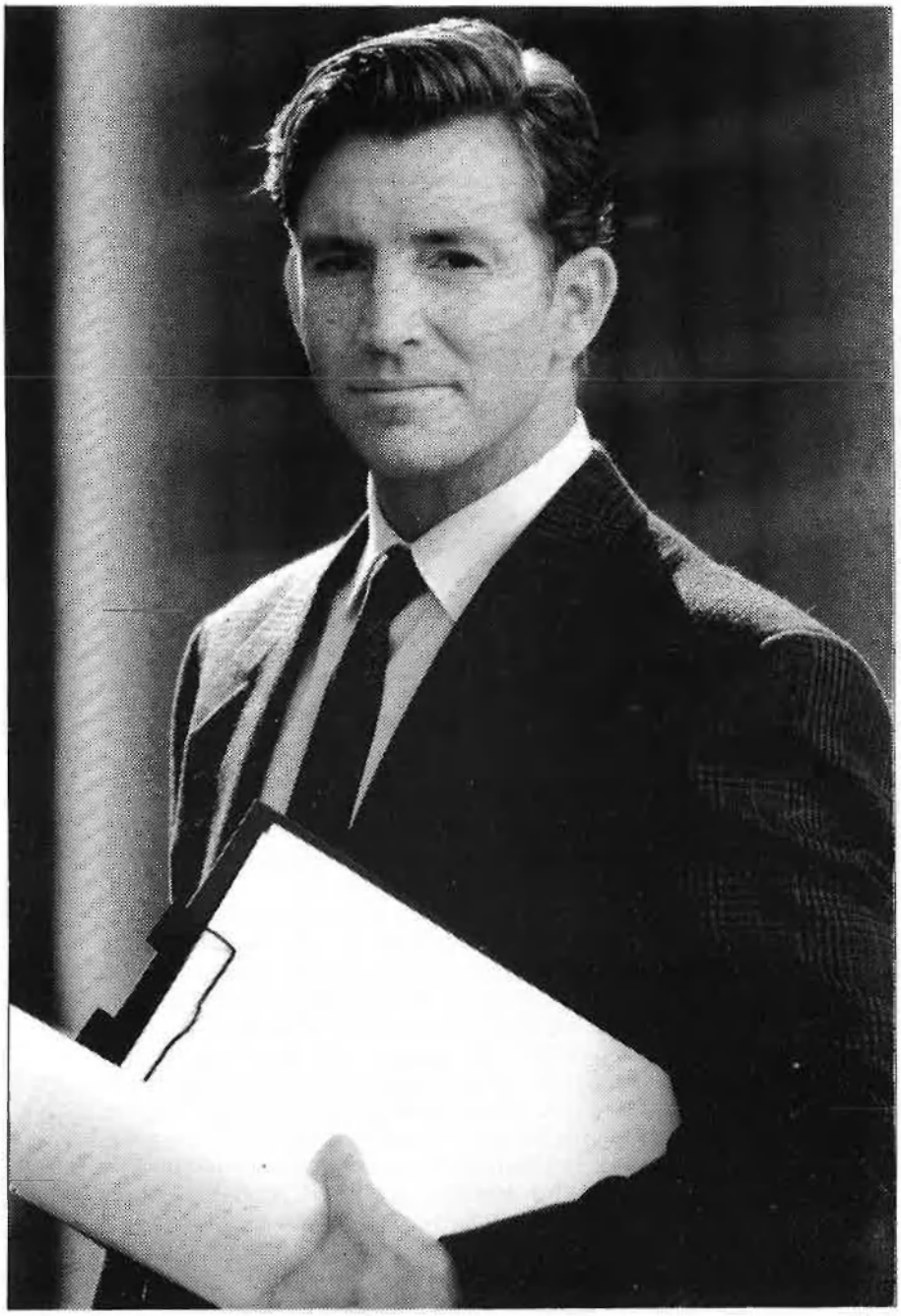
Socialista

Aznar fa la pre-campanya a Felipe i els socialistes —alguns socialistes— li la fan a **Julio Anguita,** el candidat a la presidència del govern per Izquierda Unida (IU). És el cas de **Francisco Bustelo,** que ha anunciat la seua eixida del PSOE i l'entrada en IU com a colp important de pre-campanya. **Alonso Puerta** o **Pablo Castellano** són altres socialistes que ara treballen per a la coalició que encapçala Julio Anguita i que és tan socialdemòcrata en el programa que no ofereix estatalitzar ni la banca.

És que el PSOE camina tant cap a la dreta que hi ha alguns dels seus membres que malgrat tot es queden fora. Llavors són socialistes els que fan pre-campanya per a IU. I també hi ha antics comunistes que fan campanya o pre-campanya contra IU, com **Cristina Almeida,** que ha donat un bon espectacle renunciant perquè no li donaven el segon lloc en la candidatura i després dient que volia anar, encara que fóra la tercera.

A València, mentrestant, caigué un ex-comunista, **José María Mohedano** —que encara no és ministre de l'Interior, però fa el que pot per arribar a ser-ho— en la llista del PSOE al Congrés, i el secretari general del PSPV, **Joan Lerma,** que és també president de la Generalitat, aconseguí col·locar en el primer lloc **Cebrià Ciscar.** Ara el tindrà lluny i no hi haurà ombres importants sobre el seu poder absolut. □

"A la meva mida"

Programa Personal de Pensió

Pere Riera, 37 anys, advocat, casat.

"Quan em vaig plantejar fer un pla de jubilació, el que més m'interessava en aquell moment era aconseguir un bon nivell de desgravació.

Gràcies a l'assessorament del Banc de Sabadell em vaig poder fer un pla de jubilació a la meva mida. Vaig aconseguir els avantatges fiscals que necessitava, obtenint una bona rendibilitat dels meus estalvis i conservant-ne la disponibilitat d'una part. A més, vaig assegurar el futur de la meva família".

Ara Vostè també pot fer-se el seu Programa Personal de Pensió a mida, en funció de les seves necessitats i possibilitats. Podrà fixar la quantitat que desitgi invertir cada any i determinar el grau de disponibilitat que vulgui donar als seus estalvis. Beneficiar-se quan a deducció i desgravació d'impostos (1) i obtenir una bona rendibilitat. Escollir el nivell de seguretat que vulgui oferir els seus. I tot això, podrà fer-ho amb l'ajud i l'assessorament d'un professional.

Si vol un pla de jubilació a la seva mida vingui a veure'ns o truqui'ns de franc al telèfon **900 323 323.** Junts estudiarem un pla a la seva mida, el que millor s'ajusti a la seva situació personal.

(1) Sempre que es compleixin els requisits establerts per Reial Decret número 1.307/1988 de 30 de setembre

Un gran Programa al seu servei.

ABE 17083

BANC DE SABADELL

ELS NARCOTRAFICANTS SEMBREN DE BOMBES BOGOTÀ I MEDELLÍN

L'infern colombià

La guerra entre els narcotraficants i el govern colombià presidit per Virgilio Barco continua. L'última conseqüència d'aquest enfrotanment ha estat la dimissió de la ministra de Justícia d'aquell país, Mónica de Greiff.

Mónica de Greiff.

Antoni Castel (Colòmbia)

Els narcotraficants, especialment els de l'anomenat *càrtel de Medellín*, han après molt d'aquesta ofensiva governamental i s'han replegat en llocs segurs mentre els seus sicaris sembren cada dia Bogotà i Medellín de bombes per avisar que encara són actius i que podrien fer barbaritats si el cercle s'estreny o Barco s'atreveix a detenir alguns dels caps: Pablo Escobar, Jorge Luis Ochoa i Gonzalo Rodríguez Gacha, conegut como *el Mejicano*.

Darío, un professor universitari de Medellín, opina que el problema del narcotràfic és molt complicat i que Barco ha estat més interessat a acontentar el president nord-americà, George Bush, que a atacar els càrtels de la droga. Molts colombians comparteixen les paraules del seu president sobre el grau de responsabilitat dels consumidors en el creixement del narcotràfic. «És la mateixa llei de l'economia de mercat perquè mentre hi hagi milions de consumidors als Estats Units, caldrà que hi hagi unes organitzacions dedicades a introduir la droga», diu Darío.

Un periodista del diari *El País*, de Cali, dies després, també comparteix l'anterior anàlisi en dir que la liquidació dels càrtels de la droga colombians sols pot afavorir altres *màfies* que esperen ocupar el lloc vacant. Segons aquest periodista, especialista en la incidència dels diners del narcotràfic en l'economia del departament del Valle, és il·lusori pensar que es poden destruir els càrtels de la droga quan ja s'han infiltrat en tots els sectors colombians, des de l'aparell de l'estat —amb la corrupció de funcionaris, polítics i policies— fins a la macroeconomia.

Un advocat, a Bogotà, creu que el govern pot tenir d'ací a uns mesos molts conflictes legals amb les propietats confiscades perquè no hi ha proves que pertanyen als caps de la droga. «Aquesta guerra, la sofrim ara amb les bombes i la inseguretat, i després l'haurem de continuar pagant amb les indemnitzacions», diu. Els assessors dels narcotraficants ja han començat a reclamar les propietats dels seus patrons, que figuraven sempre a nom de testaferros i havien estat comprades amb diners legals, és a dir, ben blanquejats. Ningú pot dubtar que Escobar, Ochoa i Gilberto Rodríguez Orejuela, cap del *càrtel* de Cali, estaven rodejats de bons professionals, naturalment pagats a preus superiors al mercat de treball.

Un escriptor, que també prefereix que no es conegui el seu nom, diu que el *càrtel* de Medellín ha après moltes lliçons: la primera, que no es pot anar matant jutges, ministres i polítics i esperar que el govern no reaccioni; la segona, que la política és reservada a Colòmbia a les grans famílies, i, finalment, que cal ser més discret en els negocis i l'ostentació de la riquesa, com ho és el *càrtel* de Cali.

A Medellín, on Escobar és considerat l'heroi per molts desheretats dels suburbis de misèria, se senten moltes veus contra la criminalitat associada al narcotràfic. Un simpàtic taxista que m'acompanyà a visitar el Poblado, on vivien en el luxe els narcotraficants de segona fila, reconeix que el país no podia aguantar per més temps el desafiament,

Seu del diari 'El espectador' després d'un atac de la guerrilla.

que va tenir la seva culminació el 18 d'agost, en l'assassinat del precandidat liberal a les eleccions presidencials de 1990, Luis Carlos Galán. En canvi, no es considera immoral el tràfic de droga sinó una demostració de la capacitat organitzativa d'Escobar i companyia, que forjaren un imperi econòmic des del no-res. Per compendre-ho, diu Darío, s'ha de saber que el contraban ha estat sempre present en la vida colombiana, com també la violència que genera el control de les maragdes. Molts dels que treballen per al *càrtel* de Medellín havien estat anteriorment traficants de marihuana o tabac, quan els dos productes movien milions. El tabac ros nord-americà encara ho fa, però la marihuana deixà de ser rendible quan es començà a produir a Califòrnia i el món contestatari que la fumava perdé uns membres que s'incorporaren al *yuppisme,* que ha fet de la cocaïna tot un culte.

¿Cal dialogar?

El debat sobre si s'ha de pactar amb els narcotraficants o liquidar-los mou passions, reflectides en les pàgines d'opinió d'una premsa de qualitat i seriosa. *El Espectador, El Tiempo* i *La Prensa* recullen molts escrits en contra del diàleg, encara que els defensors del pacte són força presents, com l'alcalde de Medellín i propietari del diari *El colombiano,* Juan Gómez Martínez. Els primers addueixen raons morals i parlen del perill de conviure amb uns delinqüents que només saben fer diners i assassinar per l'esquena. *El Espectador,* valent en la denúncia del narco-

Medellín. Escorcoll de la policia després d'un atemptat.

tràfic i els seus vincles amb gent del govern, ja ha sofert la ira d'aquests, traduïda en l'assassinat del director Guillermo Cano, l'any 1986, i l'atemptat del 2 de setembre que destruí gran part de les instal·lacions del rotatiu. Entre les plomes brillants que fustiguen el narcotràfic destaca la d'Antonio Caballero, que viu a Madrid des que no li fou possible resistir per més temps les amenaces.

Els defensors del diàleg diuen que la guerra pot costar milers de vides en un país tradicionalment marcat per la violència. Cada any es registren quasi 3.000 morts per qüestions polítiques, sense comptar les que produeixen els enfrontaments entre l'exèrcit i les quatre organitzacions querrilleres en actiu: Forces Armades Revolucionàries de Colòmbia (FARC, comunistes), M-19 (socialdemòcrates), Exèrcit Popular d'Alliberament (EPA, maoistes) i Exèrcit d'Alliberament Nacional (EAN, castristes). Colòmbia deu ser l'únic país del món on hi ha especialistes universitaris en violentologia, dedicats a estudiar les raons d'aquesta violència secular, tant al camp com a la ciutat.

El periodista de Cali observa que «els diners de la droga han revitalitzat l'agricultura del departament del Valle, convertint la zona en una de les més riques del país. Els diners també han anat a parar a moltes empreses de Cali, en què Rodríguez Orejuela només vol tenir una participació. La forma d'actuar del *càrtel* de Cali ha estat més intel·ligent que el del rival *càrtel* de Medellín i potser aquesta és una de les raons que el govern hagi dedicat tots els esforços a afeblir Escobar i Ochoa», diu el periodista. L'organització d'Orejuela, segons l'especialista, preferia comprar participacions de les empreses abans que amenaçar si no li la venien sencera, com feien els de Medellín. Així, el *càrtel* de Cali ha aconseguit tenir participacions en moltes empreses, sempre amb homes de palla, sense que ningú sigui capaç de conèixer les propietats, exceptuant la cadena de drogueries La Rebaja i les emissores de ràdio Radical Colombiana, que tothom sap que pertanyen a Orejuela. □

Internacional House

- Classes d'anglès per a adults i xiquets.
- Grups reduïts.
- Curs especial convocatòria desembre Cambridge First Certificate.
- Cursos de valencià i castellà.
- Professors natius i titulats.

Pasqual i Genís, 16 - 46002 València
Telèfon (96) 352 06 42

¿VOLS REBRE INFORMACIÓ GRATUÏTA PER CORREU DE PUBLICACIONS EN CATALÀ?

Envia aquesta butlleta (retallada o fotocopiada) a l'Apartat de Correus 303. 46080 València

✂ -

Nom _____

Cognom _____

Adreça _____

Població _____

L'OPOSICIÓ S'UNIFICA: LA QÜESTIÓ NACIONAL NO ES RESOL

Gorbatxov eixampla el front centrista

El ple de les nacionalitats, el va aprofitar Gorbatxov per a despatxar del Politburó vells immobilistes i col·locar-hi homes fidels. Però les nacionalitats continuen sense tenir un programa clar. L'oposició tampoc el sap trobar.

Llibert Ferri

Més que el ple de les nacionalitats, l'última reunió del Comitè Central del PCUS va ser l'escenari d'una nova purga. Poc després que l'agència TASS fes públic un comunicat parlant d'«unanimitat» al voltant de la proposta d'«autonomitzar» la federació soviètica, la televisió de l'URSS sorprenia l'audiència amb la notícia de canvis importants en el Politburó: dos qualificats representants de l'immobilisme, l'ex-cap del KGB, Viktor Txebrikov, i el primer secretari d'Ucraïna, Vladimir Xertbutski, eren destituïts del màxim òrgan executiu del partit. Un destí idèntic tenien l'ex-cap del Gosplan, Viktor Nikonov, Nikolai Talizin i Iuri Soloviov, aquest últim el cap polític de Leningrad derrotat en les eleccions parlamentàries del 26 de març.

Els substituts són gent d'allò més pròxima a Gorbatxov, sobretot l'actual cap del KGB, Vladimir Kriutxkov, i l'economista Evgueni Primakov, partidari d'una economia mixta i autoregulada.

Després d'aquesta purga es pot dir que el cap de fila dels conservadors, Iegór Ligatxov, s'ha quedat pràcticament sense aliats en el Politburó. Ara com ara, només podrà comptar, per a algunes conjuntures, amb personatges com Vitali Vorotnikov, el president de la Federació Russa, un home per qui, abans de res, el que compta és el seu interès personal. Fins al punt que va retirar la seva candidatura oficialista a diputat per Moscou quan va veure els riscos que comportava enfrontar-se amb Boris Ieltsin.

L'anomenat ple de les nacionalitats ha estat, doncs, aprofitat per Gorbatxov per fer un pas endavant. Però un pas endavant per consolidar la seva política d'anar col·locant peons seus en l'aparell, per eixamplar el front centrista, i no per aclarir la crisi d'identitat que viu l'URSS: el Comitè Central va ser unànime en prometre autonomia econòmica per a les repúbliques federades, però va quedar clar que les fronteres interiors i exteriors de l'URSS són, de moment, inamovibles. Res, doncs, de reformes confederals, ni tan

Gorbatxov , sí a la descentralització, no a l'autodeterminació.

sols de federalització del PCUS, com exigeixen els sectors més moderats de les repúbliques bàltiques. Per acontentar una mica Estònia, Letònia i Lituània, el president Gorbatxov va reconèixer que el pacte Molotov-Von Ribbentrop del 1939, pel qual Stalin es va annexionar les tres repúbliques, va ser una violació del dret internacional i dels principis leninistes. Però el líder soviètic no va precisar ni com ni quan seria reparada la injustícia. Pel que fa a la qüestió de les nacionalitats, la retòrica de Gorbatxov és més democràtica quan denuncia el passat que no quan tracta els problemes del present.

Però el neguit i la incomprensió pel que passa al Bàltic, al Caucas, a l'Àsia Central o al Biolerrússia, Ucraïna i Moldàvia no només s'han evidenciat en el Comitè Central. Les nacionalitats va ser també la qüestió que més discussions i polèmiques va provocar els dies 16, 17 i 18 de setembre, durant la Conferència de Moviments Democràtics a Leningrad. A més d'uns vuitanta grups provinents de tota l'URSS —liberals, socialdemòcrates, ecologistes, col·lectius, radicals del PCUS— a l'antiga capital tsarista hi van anar els dotze Fronts Populars nacionalistes constituïts fins ara a les repúbliques federades. Va ser força significatiu que l'últim punt de la resolució unitària en aprovar-se fos la qüestió nacional. I que homes com el diputat progressista Iuri Afanassiev —co-president del grup parlamentari de l'oposició— demanés moderació als representants nacionalistes perquè —va dir— l'actual allau d'exigències i conflictes estava posant en perill les conquestes democràtiques. Finalment, es va aprovar una resolució ambiguament confederal. És potser per això que els tres Fronts Populars bàltics no es van integrar en la nova plataforma unitària de l'oposició sorgida de la conferència, sinó que s'estimen més estar-ne *coordinats*.

Pel que fa a la resta dels problemes de la societat soviètica, els acords van ser gairebé unànimes: l'Associació Interregional d'Organitzacions Democràtiques (AIOD) va qualificar el PCUS d'«usurpador» del poder popular i de «responsable històric de la tragèdia que viuen els pobles de l'URSS». El programa de l'AIOD es basa en l'exigència del pluripartidisme, la democràcia parlamentària, la propietat privada i la llibertat de premsa. Es tracta d'una institució que caldrà tenir en compte.□

EUA I OCCIDENT FACILITEN LA RECONVERSIÓ DE L'ECONOMIA HONGARESA

Transició política pactada a Hongria

Antoni Reig

S'ha creat un pont entre el passat i el futur i per aquest pont passarà tot el poble hongarès», declarava el passat 19 de setembre el portaveu dels grups independents que van negociar, junt amb nou grups de l'oposició, amb el Partit Comunista Hongarés la transició de l'actual situació a un règim democràtic al país magiar.

Bush afavoreix Hongria.

L'acord va produir-se sobre sis projectes de llei que seran sotmesos a l'aprovació parlamentària i que estableixen el marc pactat de la transició cap a la democràcia durant els pròxims mesos, fins a la celebració d'unes eleccions lliures previstes per a l'any vinent. Els projectes de llei pactats fan referència a l'esmena de la Constitució, la creació d'un Tribunal constitucional, una llei que legalitzi els partits polítics i n'estableixi el funcionament, el modus d'elecció dels diputats al Parlament i esmenes al codi penal.

El partit comunista hongarès amb aquest acord ha donat un nou i important pas endavant en el seu camí reformista que el condueix cap a un decidit acostament a l'Europa occidental. Entre els sis grups opositors signants figura el més important de tots, el Forum Democràtic Hongarès (MDF) que té uns 18.000 membres i ha conquerit quatre escons parlamentaris en recents eleccions parcials.

Un altre punt pactat és l'elecció d'un president de la república, que serà escollit aquest mateix any.

Per la seva part el president nord-americà, George Bush, el passat dia 18 compensava la política reformista dels comunistes hongaresos concedint a Hongria de manera incondicional la clàusula de nació més afavorida i el benefici de les facilitats comercials ofertes pel Sistema de Preferències Generalitzades. Aquestes mesures facilitaran a Budapest un millor accés dels seus productes al mercat nord-americà i contribuiran a la reconversió de l'economia hongaresa en una economia de mercat. També la RFA està concedint crèdits i facilitats comercials a Hongria, sobretot des que s'ha eliminat el tros de teló d'acer que separava el país magiar de la seva veïna Àustria. □

ELS KHMERS ROJOS, PRINCIPAL PROBLEMA DEL PAÍS

¿L'afganització de Cambotja?

Josep Morell (Barcelona)

La història genera de vegades relacions difícilment explicables. Durant dues vegades quasi en el últims 20 anys la pau del sud-est Asiàtic ha passat per la ciutat de la llum, París. Era un dissabte típic d'hivern quan a l'avinguda Kebler, els dos protagonistes de la història, Henry Kissinger i Le Ducto, van firmar un acord que havia de marcar el començament de la retirada nord-americana de l'empantanegat Vietnam. En una estació diferent, aquest estiu passat i amb el mateix escenari de fons, dos homes, el príncep Norodom Sihanuk i el primer ministre de Cambotja, Hun Sen, van protagonitzar l'intent de trobar una sortida a més de trenta anys de guerra.

La setmana passada va començar la retirada de l'últim contingent de 26.000 soldats vietnamites que van envair el país el desembre de l'any 1978 per acabar amb el règim de terror i extermini radial dels khmers rojos. Aquest és el primer pas que han decidit donar els actuals dirigents cambotjans per a consolidar la política de *do mal*, una mena de perestroika a la cambotjana. Una decisió que fa grinyolar l'estructura

Príncep Shianuk.

d'un país que ha donat cops de timó massa radicals. Perquè el *do mal* sigui possible fa falta l'ajuda estrangera i aquesta només arribarà quan les tropes vietnamites hagin deixat definitivament el país.

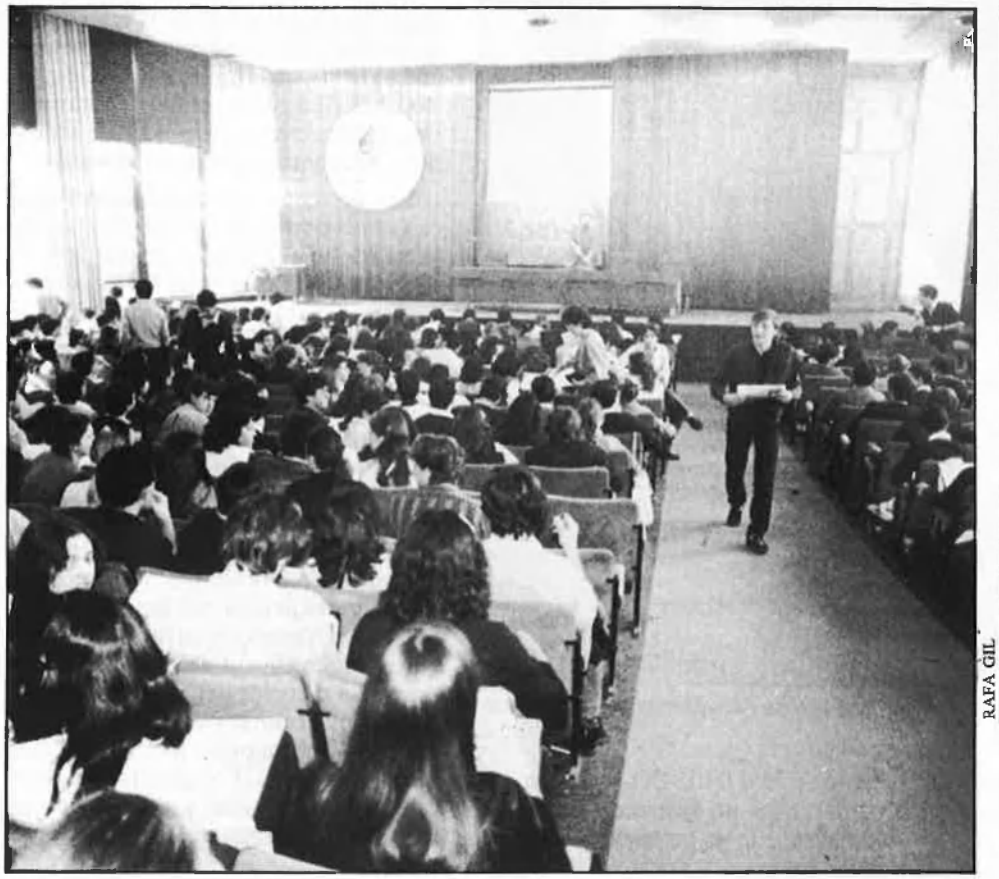
Tot i això, el camí per posar fi a aquest conflicte està més a prop de semblar un camp minat que un pacífic arrossar. La gran incògnita està a saber que s'ha de fer amb els khmers rojos. El govern de Cambotja no vol que els khmers rojos participin en un govern provisional que haurà de convocar les eleccions. El príncep Sihanuk, cap dirigent de la inestable aliança tripartida formada pel mateix Sihanuk i els seus seguidors (uns 10.000 soldats), la dreta nacionalista que dirigeix Son Sann (entre 10.000 i 15.000 homes) i els khmers rojos (unos 35.000 soldats ben entrenats), vol que aquests prenguin part en aquestes feines de govern per assimilar-los. La solució no sembla senzilla ni fàcil.

Molts pensen que malgrat la retirada de les tropes vietnamites, aquests continuaran controlant els esdeveniments a Cambotja, mentre els xinesos continuaran donant suport logístic i material als khmers rojos a través de Tahilàndia. Els únics que segur que tenen clar el que pasa són els camperols de Cambotja, que veuen com per aquesta època la pluja dels monzons inunda els seus camps. És el regal que cada any envia el cel per a les seves collites d'arròs. L'arròs haurà de ser collit a corre-cuita, perquè després de les pluges tothom creu que es desencadenarà una ofensiva dels khmers rojos al millor estil de la guerrilla afganesa. Potser serà l'afganització de Cambotja; el temps ho dirà. □

EL CAPITAL HUMÀ DE L'ESTAT ESPANYOL, ENTRE ELS MÉS BAIXOS D'EUROPA

Seleccionar per a créixer

No és qüestió de factors econòmics i industrials. El nivell de desenvolupament econòmic està profundament subjecte al nivell educatiu. Així ho demostren els darrers estudis analitzats, per primera vegada a l'estat espanyol per un grup d'experts reunits a València. Millorar la universitat n'és la clau.

RAFA GIL

La burocràcia, la massificació i el baix nivell del professorat són els grans defectes de la universitat. Dalt, Gabriel Tortella.

Albert Vicent

A bastar un nivell de desenvolupament econòmic alt requereix, a aquestes altures de la Història, comptar amb un potencial tecnològic propi. Això passa, però, per un sistema educatiu preparat per a oferir generacions de tècnics i investigadors capaços de posar en marxa tota la infrastructura industrial. I perquè això siga possible és necessari gaudir d'un desenvolupament econòmic considerable. El cercle viciós està servit. És el nus gordià que els estats intenten desfer.

De moment, els estudiosos en capital humà aprofundeixen en les raons històriques que provoquen desequilibris en àrees geogràfiques pròximes. I jo comencen a perfilar-se les primeres conclusions. Algunes de tan sorprenents com la tesi que situa en el catolicisme l'origen del desequilibri entre l'Europa del nord i l'Europa del sud. En efecte, els *popes* del catolicisme sempre atribuïren a l'Església el privilegi d'interpretar la Bíblia per a després explicar des de la trona allò que els textos sagrats contenien. O callar allò que es considerava nociu per al poble.

Per contra, el protestantisme exigia en molts països que els seus feligresos saberen llegir i escriure per a interpretar per ells mateixos la Bíblia. Aquesta 'anècdota' es tradueix, en l'Europa dels dotze en un continu intent de desfer desequilibris que un dia tingueren per base la taxa d'alfabetització. Portugal, Irlanda, Espanya, Itàlia, Polònia... han estat víctimes d'una cultura basada més en la recepció passiva que no en la participació activa.

Precisament, per avaluar la influència que el capital humà té en el desenvolupament econòmic, un grup d'experts mundials han participat en un seminari sobre la matèria que ha tingut per marc la seu de la Universidad Internacional Menéndez Pelayo a València. Un seminari que es projectarà en un informe final que serà presentat a la sessió plenària del X Congrés Internacional d'Història Econòmica que tindrà lloc l'any que ve a Lovaina.

Malgrat la diversitat de les opinions ací abocades ja es pot parlar d'algunes conclusions. Per exemple, és més fàcil mesurar la influència del capital humà en estats subdesenvolupats que en

Les tribulacions d'un investigador soviètic

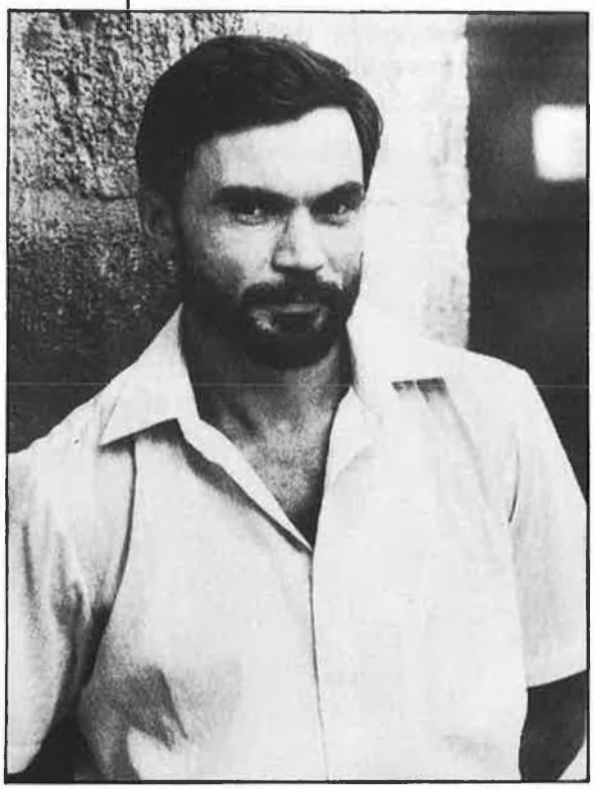
Boris N. Nironov, membre de l'Acadèmia de Ciències de l'URSS, especialista en capital humà i autor de diversos estudis sobre el paper de l'educació a la Rússia dels tsars, considera que el principal problema en la formació de capital humà en la Unió Soviètica actual passa per «la mala qualitat de l'ensenyament a tots els nivells». Per a Nironov, les aparences són enganyoses, les xifres mostren alts nivells quantitatius però amaguen qualitats molt baixes.

«El segon gran problema és el dels sous relatius dels científics, tècnics i professors universitaris en relació amb el sou del treballador mitjà. Així, el sou d'un obrer no qualificat és tres vegades superior al d'un llicenciat amb treball. «Aquesta realitat —assenyala Nironov— es tradueix en el fet que la gent més capacitada no està disposada a destinar més temps en els estudis per a ser després *compensats* amb sous inferiors, de manera que el capital humà de la Unió Soviètica se'n ressent». Tot i amb això, els greus problemes econòmics i polítics que travessa la *perestroika* han impedit als homes de Gorgatxov abordar la reforma educativa en profunditat.

Invertir la situació, valorar el treball intel·lectual, és la solució que apunta Nironov com a primer pas per a poder millorar el sistema educatiu soviètic, base en la formació de capital humà.

A més, la corrupció política i el suborn són moneda comuna a l'hora de decidir qui entra a la universitat, de manera que els criteris de capacitat intel·lectual són substituïts per la capacitat econòmica de les famílies més riques, que poden subornar els funcionaris, i pel poder polític dels homes instal·lats en l'organigrama del PCUS, que es fan servir de la seua influència per a col·locar als seus fills. □

societats avançades. Treballs sobre Espanya, la Unió Soviètica, Japó, Corea, Regne Unit, Itàlia o Hongria així ho demostren. De fet, la tasca d'alfabetització com a primer pas per a la formació de capital humà està en relació directa amb el creixement econòmic. A més taxa de població alfabetitzada, més potencial econòmic, Això, però, no impedeix que molts països siguen crítics amb les campanyes d'alfabetit-

RAFA GIL

Boris N. Nironov, membre de l'Acadèmica de Ciències de l'URSS.

zació que la UNESCO proposa per considerar-les un instrument més del colonialisme de les potències del primer món.

Una altra conclusió unànime ha estat que els nivells bàsics de capital humà, com ara l'ensenyament bàsic, són barats i d'alt rendiment, mentre que els nivells superiors són més cars i de més confusa rendibilitat. Amb divergència d'opinions sobre si és més rendible per a un estat potenciar l'educació tècnica o, per contra, incidir en una bona educació secundària.

El llast d'una universitat mediocre

Els experts han coincidit a assenyalar que l'estat espanyol no reduirà les diferències de desenvolupament respecte a Europa a curt termini. ¿El culpable?; el sistema universitari implantat al territori espanyol.

Per a Gabriel Tortella, doctorat en economia per la Universitat de Wisconsin i en dret per la Universitat Complutense de Madrid, expert en història bancària i profund coneixedor del paper desenvolupat pel capital humà en el creixement econòmic, «els problemes de capital humà són, i ho seran cada vegada més, una rèmora per al desenvolupament econòmic, i una de les manifestacions que demostren aquesta tesi és el tremend dèficit tecnològic d'Espanya, que no és una casualitat». Tortella denuncia que el nivell de creixement a l'estat és inferior a l'europeu i queda agreujat per una taxa d'atur del 17% i un índex d'inflació del 7%, als quals cal afegir un ritme de creixement anomenat *stop and go,* de continus creixements econòmics seguits de períodes dedicats a refredar l'economia, cosa que provoca petites crisis en cadena en alguns sectors econòmics.

Les possibles solucions també apareixen als estudis de Tortella i altres especialistes. Es tracta, en primer lloc, de reformar en profunditat els estudis superiors, «una universitat que és excessivament burocràtica i que mai ha estat reformada amb criteris d'eficiència», remarca Tortella.

La massificació de les aules, acompanyada d'un professorat sense la preparació escaient, està produint tota una sèrie de titulats universitaris que no atenyen el nivell òptim que el desenvolupament econòmic del 92 requerirà. Amb l'agreujament que aquests titulats són els que després s'integren en la universitat amplificant els defectes del sistema. La solució, però, és impopular. Políticament no és rendible augmentar la selectivitat, ni pujar les taxes, ni augmentar el nivell d'exigència per a accedir a la universitat i això dóna com a resultat un ensenyament superior mediocre.

«El sistema universitari espanyol — incideix Tortella— ha entrat en un equilibri a baix nivell, en allò que els economistes anomenen un *pèssim paretià,* del qual no es pot eixir sense perjudicar algun col·lectiu. El problema és que el govern no té la voluntat política de trencar aquest cercle viciós».

Eixir d'aquesta situació, segons els experts reunits a València, requeriria implantar un sistema piramidal amb la revitalització de títols intermedis, com ara el diploma. «És evident que la universitat ha de ser gratuïta», afirma Tortella, «però a canvi ha de ser selectiva si vol obtenir bons resultats a nivell de capital humà». Un debat, a fi de comptes, que encara queda massa lluny d'aquells responsables polítics que poden posar les claus per a eixir del furgó de cua europeu. □

LA FIRA INTERNACIONAL DEL MOBLE LLANÇA LA MARCA MEN

El moble valencià aspira a decorar Europa

La 26 edició de la Fira Internacional del Moble, amb seu a València, està obrint als professionals del sector la possibilitat de posar en marxa un pla de promoció integral i el llançament de la marca MEN com a distintiu que garantesca la qualitat dels productes manufacturats a l'estat espanyol.

Albert Vicent

Les 1.329 firmes expositores —1.127 de nacionals i 202 d'estrangeres—, en una superfície total de 270.000 metres quadrats —dels quals 90.000 constitueixen la superfície útil ocupada—, 5.312 estands en funcionament i la previsió i que acudisquen 20.000 compradors professionals —5.000 dels quals són estrangers— són les xifres que configuren el retrat robot de la 26 edició de la Fira Internacional del Moble, (FIM'89), que se celebra a València des del passat 26 de setembre al pròxim 1 d'octubre.

La distribució en vuit grans sectors o categories mobiliàries —rústic, clàssic, modern, disseny, entapissat, jardí, il·luminació i articles complementaris—, com també l'elevada participació de compradors fan d'aquest encontre un esdeveniment de primer ordre a nivell mundial. No en va FIM'89 ha estat precedida de nou missions comercials, 6 de caràcter estatal i 3 d'abast internacional, amb Austràlia, Corea del Sud i Japó com a principals exponents del potencial econòmic de l'Extrem Orient.

Amb un pressupost de 597 milions de pessetes, FIM'89 és molt més que una fira rutinària. El certamen, presidit per Antoni Baixauli Planells i dirigit per Fernando Mateu, trenca les fronteres del que és estrictament comercial per arribar a convertir-se en un acte social que afegeix 25.000 visitants a la ciutat de València. De fet, ha estat la Fira del Moble la que ha tingut un paper decisiu en l'ampliació del recinte situat en l'Avinguda de les Fires i, coincidint amb la seua celebració, ha quedat inaugurat el nou pavelló sud del complex firal.

El nou edifici, que amplia en 14.000 metres quadrats la superfície total, ha estat construït en el temps rècord de 150

Trencar les tendències clàssiques és un dels reptes dels fabricants valencians.

dies i ha comptat amb un pressupost d'obra de mil milions de pessetes, que ha permès la integració d'elements tecnològics pioners en aquest tipus d'edificis, com ara un ascensor panoràmic exterior o l'equip de climatització.

Importacions: una evolució preocupant

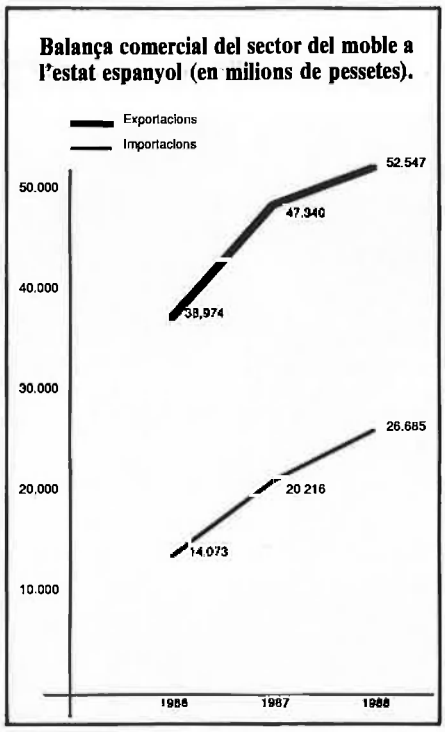
Més enllà de la seua relevància com a punt d'encontre per al sector del moble, aquesta edició de FIM adquireix especial importància per diferents raons: l'aplicació de l'aranzel zero per a les exportacions industrials a partir del passat 1 de juliol, el llançament del distintiu MEN (Moble Espanyol Normalitzat), la celebració de la primera assemblea general de FEOEIM (Federació Espanyola d'Organitzacions Empresarials de la Indústria del Moble) i una nova edició del saló del disseny, són factors de pes per a considerar FIM'89 una prova de foc per a la indústria. Aquesta ocupa actualment més de 60.000 treballadors en un total de 13.500 empreses, de les quals un 30% es troben al País Valencià, majoritàriament a l'Horta Sud. El darrer exercici es va saldar amb una facturació de 245.000 milions de pessetes, i un desglossament de 52.547 milions per a l'exportació.

Més enllà de les xifres, el sector es resitua en una difícil posició a nivell europeu, on els fabricants van facturar en conjunt un total de 500.000 milions de pessetes. De fet, una productivitat baixa en comparació a la registrada a la CE i la manca de polítiques de comercialització i, sobretot, de marca, han desiquilibrat en els darrers tres anys la balança comercial del sector. Així, mentre les exportacions de moble confeccionat a l'estat espanyol han augmentat una mitjana del 15% en el darrer trienni, les importacions ho han fet més del doble, entre el 30 i el 35%. Els grans beneficiaris han estat els fabricants de països com Dinamarca, Itàlia, Alemanya o Països Baixos. També és cert, però, que la tendència de les importacions és d'alentir-ne el creixement, mentre que les exportacions comencen a prendre el vol.

Davant aquesta situació el Ministeri d'Indústria ha elaborat un primer pla d'actuació, aprovat pel juny del 1988, dirigit a modernitzar la capacitat industrial del sector. La iniciativa de l'administració s'emmarca en el Pla Nacional de Promoció, Qualitat, Disseny i Moda per a la Petita i Mitjana Indústria Manufacturera i planteja quatre objectius puntuals: 1) millorar l'equipament productiu mitjançant la incorporació de tecnologia punta, increment de la investigació i difusió de noves tecnologies; 2) millorar la gestió industrial racionalitzant processos productius; 3) normalitzar el concepte de qualitat, i 4) potenciar els sistemes de comercialització del producte.

Normalitzar el sector requereix 3.000 milions de pessetes d'inversions.

Traslladar aquest pla a la xarxa industrial del sector, tan sols serà possible si la recentment configurada Federación Española de Organizaciones Empresariales de la Industria del Mueble (FEOEIM), constituïda el passat 27 de juny, assumeix el compromís com única via possible per a arribar al Mercat Únic amb garanties. De moment, FEOEIM ha acceptat el repte i ha presentat una proposta del Pla de Promoció de Marca de Qualitat i Desenvolupament Tecnològic de la Indústria del Moble.

MEN, un catalitzador per a quatre objectius

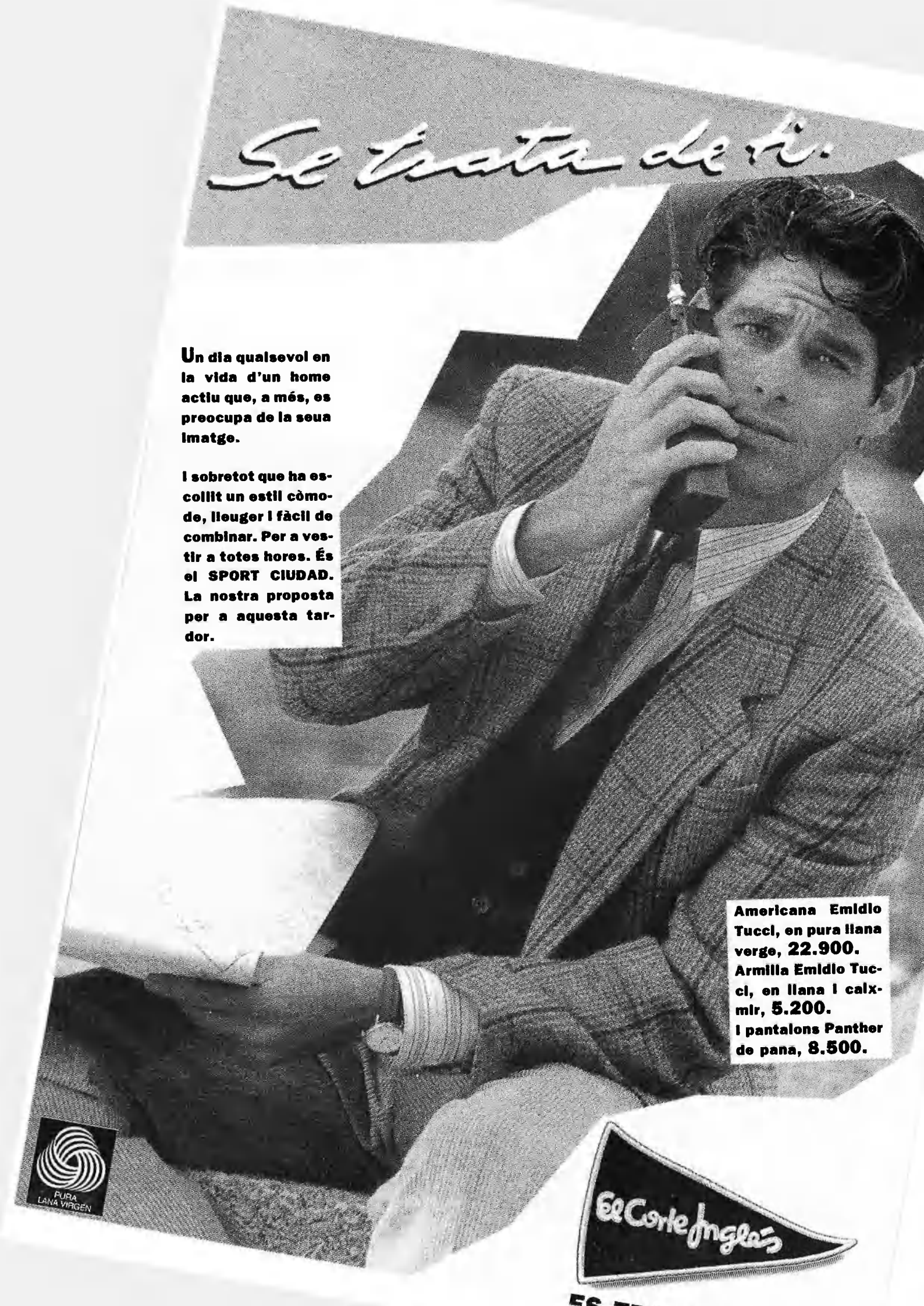
Els quatre objectius abans apuntats conflueixen en una proposta batejada com a MEN (Moble Espanyol Normalitzat). MEN és una marca destinada a distingir aquells productes que reunesquen, segons criteris d'avaluació dels instituts d'investigació tecnològica especialitzada en la indústria del moble, almenys quatre requisits que l'avalen tant per al consumidor interior com per al comprador estranger. Així, perquè una empresa puga gaudir del distintiu MEN haurà de : 1) acreditar en les seues produccions l'existència del component de disseny i una correlació escaient entre forma i funció; 2) garantir tant en el producte final com en les peces i matèries primeres que el conformen, una qualitat constant; 3) posseir el certificat expedit per l'Associació Espanyola de Normalització (AENOR), referit a aspectes tècnics com ara l'estabilitat o la resistència; i 4) oferir a l'usuari una garantia postvenda.

En conseqüència, del que es tracta és que els productes distingits amb l'emblema MEN garantesquen una sèrie de prestacions i qualitats que el facin atractiu per al comprador.

Arribar a la implantació de MEN d'un manera sistemàtica comportarà, segons previsions de FEOEIM, una inversió conjunta de 3.000 milions de pessetes per als pròxims tres anys, ja que comporta implicar un ampli ventall de professionals que va des d'industrials, dissenyadors i decoradors a majoristes, publicistes i, fins i tot, consumidors. Segons les estimacions de la mateixa FEOEIM, els diners públics implicats en aquest projecte ascendirien a uns 1.600 milions de pessetes.

En aquest context, i amb el factor afegit que suposa que des del passat 1 de juliol les exportacions espanyoles de mobles no estiguen *penalitzades* amb cap tipus d'aranzel, la FIM apareix com un punt de reflexió en el qual els fabricants han d'optar entre mantenir preus i, per tant, augmentar beneficis momentàniament, o abaixar els preus mantenint el percentatge de benefici per peça i, com a compensació, augmentar les vendes en ser més competitius. És el ser o no ser d'un sector que es troba encara massa condicionat pel bon funcionament del moble clàssic i que es resisteix a incorporar dissenys més avançats. □

Se trata de ti.

Un dia qualsevol en la vida d'un home actiu que, a més, es preocupa de la seua imatge.

I sobretot que ha escollit un estil còmode, lleuger i fàcil de combinar. Per a vestir a totes hores. És el SPORT CIUDAD. La nostra proposta per a aquesta tardor.

Americana Emidio Tucci, en pura llana verge, 22.900.
Armilla Emidio Tucci, en llana i caixmir, 5.200.
I pantalons Panther de pana, 8.500.

PURA LANA VIRGEN

El Corte Inglés

LES MARQUES ESTRANGERES AUGMENTEN LA SEUA INFLUÈNCIA EN EL MERCAT DE LA CERVESA

Rosses i seductores

Gerres, canyes, llaunes, 'litrones', tant se val, només cervesa. 25,9 milions d'hectòlitres va ser la producció estatal l'exercici passat. San Miguel i Damm, dues societats catalanes, ocupen llocs preferents a la indústria estatal. La novetat, passa per la cervesa seca.

Sílvia Monfort

La cervesa és una beguda alcohòlica simple (del 3 al 5% d'alcohol) obtinguda per fermentació d'una infusió de malt, blat de moro, civada i altres cereals, amb addició de llúpol, que és el que li dóna el gust amarg. Aquesta beguda, ja coneguda fa 6.000 anys a l'Egipte, s'ha convertit en *or líquid* a causa de la seva popularització i l'augment de producció de les fàbriques cerveseres.

L'any 1988, la producció del sector cerveser ha augmentat en un 2,8%, xifra moderada però que es preveu que augmentarà aquest any gràcies a les campanyes publicitàries, entre altres coses. A més, el mercat cerveser està creixent per l'arribada de les marques estrangeres que en els últims anys han anat aterrant en les 19 empreses cerveseres de l'estat.

L'any passat, sis empreses, El Aguila, Mahou, SA, San Miguel, La Cruz del Campo, Damm i Unión Cervecera, per aquest ordre, segons el nombre d'hectòlitres produïts, copaven el 89% del total de la producció del sector, uns 150.000 milions de pessetes. La producció total va ser de 25,9 milions d'hectòlitres.

L'entrada de marques estrangeres en les empreses d'ací també ha fet augmentar la diversitat d'aquest or líquid: cervesa negra, afruitada, les *piels, light* i recentment la cervesa seca, la *dry beer* com se la coneix internacionalment, creada al Japó l'any 1987, però que no ha conegut el seu *boom* fins aquest any, als Estat Units. L'empresa encarregada de comercialitzar-la ha estat Anheuser-Busch, la primera cervesera mundial i l'encarregada de la construcció del Parc d'atraccions Vilaseca-Salou.

La cervesa seca que entra a l'estat espanyol de la mà de Heineken es caracteritza perquè té un 0,5% menys d'alcohol que les cerveses convencionals, és a dir, un 4,5% i, a causa de les seves condicions de diurètica i digestiva, el seu consum no provoca la pesadesa d'estómac de les cerveses clàssiques, és molt més lleugera que les més *light* del mercat i més carbònica. Això sí, diuen els entesos que, una vegada consumida una d'aquestes, és tan seca que fa l'efecte de no haver begut res. Potser és una nova estratègia japonesa per a augmentar la producció.

Les dues catalanes

Entre les sis primeres marques cerveseres de l'estat n'hi ha dues de catalanes, la San Miguel, de Lleida, i la Damm, de Barcelona, ocupant el tercer i cinquè lloc, respectivament.

Al Països Catalans la producció de cervesa es remunta a l'any 1818, i l'any 1934 l'enginyer agrícola Josep Ferran i Llamich introduí el conreu de l'ordi de cervesa a la Sagarra. L'any 1965, la indústria cervesera, inclosa la fabricació de malt, tenia set centres a Catalunya, quatre fàbriques al País Valencià i dues més a Mallorca.

San Miguel, tercera en el sector, ha vist augmentar la seva producció en els

Les dues marques catalanes copen el 30% del mercat interior.

últims anys i ha arribat a copar el 13,8% del mercat, amb un 9% de rendibilitat l'any passat. Aquesta empresa ha mecanitzat i informatitzat en els darrers tres anys els seus magatzems i els seus cellers, amb una inversió de 11.322 milions de pessetes en els anys 1986-1988. L'any passat va facturar 3,6 milions d'hectòlitres de cervesa, i això representa un 4,8% més que l'any anterior.

La companyia comercialitza les marques San Miguel Especial i la Selecta i exporta entre el 3 i 4% de les vendes a Itàlia, França, Gran Bretanya, Puerto Rico, Portugal i Suècia, aquest darrer país en exclusiva.

San Miguel està participada en un 18,5% pel grup March (Joan March n'és el conseller), però la major part de les accions són del president de la companyia, Andrés Soriano, encara que els consellers delegats de la companyia, Pedro Cortina i Rafael Suárez Zuloaga, tenen paquets d'accions.

L'actual president és besnét del fundador de l'empresa cervesera filipina San Miguel Corporation, actualment dominada per l'administració de Cory Aquino per haver estat part dels negocis de Ferdinand Marcos.

A més, San Miguel té un 4,4% de les cerveses Damm, les quals van ser venudes per Corporación Financiera Alba per 1.600 milions de pessetes. L'altra cervesera catalana actualment ocupa el cinquè lloc en el mercat, amb un 11,72% de quota. L'any 1988 va produir 3,3 milions d'hectòlitres, és a dir un 8,8% més que l'any anterior.

Damm, a més, té un 15% del seu capital en la borsa, uns 5.296 milions. Està participada en un 18% per l'alemanya Oetker i comercialitza marques com Voll Damm i Estrella Dorada, Malzbier (sense alcohol) i Edel Damm. Però cerveses Damm té participacions majoritàries en El Túria, Estrella de Àfrica, Estrella de Levante i Balear de cerveses i La Alhambra, que representen plegades el 17% del mercat i que l'any passat produïren 4,6 milions d'hectòlitres.

De cara als Jocs Olímpics de Barcelona'92, Damm ha obtingut un dels patrocinis, cosa que els permetrà tenir l'exclusiva de vendes de cervesa en els recintes olímpics i en tots els actes que organitzi el COOB'92.

Les altres marques estatals

La primera empresa quant a representació del mercat, és El Aguila, participada en un 51,2% per Heineken International. En el primer trimestre d'aquest any ha sofert unes pèrdues de 483 milions de pessetes, un 46,9% respecte al mateix període de l'any passat, és a dir, ha obtingut una facturació per vendes de 6.980 milions de pessetes, s'ha mantingut així i tot, en el primer lloc, amb un 17,92% del mercat, l'any 1987.

El Aguila comercialitza també la marca alemanya Adlerbrau.

La segueix en volum de mercat la cervesa Mahou, amb un 15,80% de volum, un 0,1% més que l'any anterior. Mahou està participada en un 33% per la francesa Kronenbourg i és la que comercialitza aquesta marca arreu de l'estat. Aquesta companyia, que l'any que ve serà centenària, va invertir l'any passat 12.000 milions de pessetes en una nova planta cervesera a Madrid.

El quart lloc en el mercat nacional l'ocupa Cruz Campo, participada en un 75% per l'americana Stroch Brewery, en un 22% per Heninger i en un 3% per Eufra. L'any 1987 aquesta empresa copava l'11,90% del mercat amb una producció de 3.081.102 hectòlitres, una gran pèrdua perquè l'any anterior havia produït quasibé 5 milions d'hectòlitres i es trobava en el primer lloc del mercat amb un 19,9%.

Finalment, de les sis primeres empreses, queda Unión Cervecera, que també ha descendit en l'escala, del quart al sisè lloc, amb una representació de mercat del 6,29% i una producció d'1.750.000 hectòlitres.

Unión Cervecera està participada en un 60% per la danesa Unitad Brewer i comercialitza la també danesa Carlsberg i Skol. □

OBRES PÚBLIQUES, SANITAT I EDUCACIÓ, LES MÉS BENEFICIADES

Pressupostos autonòmics: un augment moderat

Si bé les eleccions generals ajornaran enguany l'aprovació dels pressupostos autonòmics, les conselleries d'Economia i Hisenda ja calfen motors. 900.000 milions de pessetes per a Catalunya i 520.000 per al País Valencià, són les primeres estimacions. Contenir les despeses públiques es la consigna comuna.

Albert Vicent/Frederic Rovira

El pressupost general de la Generalitat de Catalunya augmentarà entre un 10 i un 14% el 1990 per a situar-se per sobre dels 900.000 milions de pessetes, segons han manifestat a EL TEMPS fonts pròximes a la Conselleria d'Economia i Finances.

De moment, encara s'espera la publicació de l'avantprojecte de pressupost, una vegada s'hagin definit les darreres necessitats de cadascun dels departaments.

Enguany, el govern que presideix Jordi Pujol ha pogut comptar amb un total de 814.000 milions de pessetes. L'avanç de les eleccions generals convocades per l'executiu de Felipe González per al 29 d'octubre, ha ajornat la decisió sobre els pressupostos generals de l'estat espanyol, decisió que ha llançat un interrogant sobre les transferències que hi haurà.

Segons diverses fonts, la Generalitat catalana té la intenció de reduir al màxim les despeses del capítol de remuneracions de personal que ha fregat enguany la ratlla dels 150.000 milions de pessetes. Això vol dir, en altres paraules, que els funcionaris s'hauran d'ajustar el cinturó, una cosa, d'altra banda, ben poc electoralista.

La voluntat dels dirigents polítics de Convergència i Unió (CIU) d'augmentar les dotacions pressupostàries de conselleries com les d'Indústria i Energia, Sanitat i Seguretat Social, Economia i Finances o Política Territorial i Obres Públiques, per citar-ne algunes, s'haurà d'ajustar, doncs, als mateixos frens que posarà Madrid.

Respecte al Pla d'Inversions Públiques (PIP) per als pròxims quatre anys, fonts d'Economia i Finances han desmentit la xifra de 650.000 milions que s'havia barallat darrerament, puntualitzant que es tracta del total de les demandes presentades per les diverses àrees de l'Administració: «Si hi ha prou diners, això es durà a terme, sinó, s'haurà de retallar». En cas que s'aprovi aquest PIP, l'augment de les inversions públiques serà del 32,34% l'any que ve, totalitzant prop dels 170.000 milions.

Les infrastructures viàries, objectiu prioritari dels pressupostos autonòmics.

Pel que fa al País Valencià, la conselleria que presideix Antoni Birlanga encara treballa en l'esborrany del que seran els pressupostos autonòmics del pròxim exercici. Així i tot, ja es pot avançar que les pretensions del Consell són d'incrementar el total en un marge que oscil·la entre el 12 i el 13%. Així, davant la xifra de 460.000 milions de pessetes del 1988, els pressupostos del 1990 se situaran sobre els 520.000 milions.

No cal esperar grans sorpreses, perquè la macroeconomia valenciana es troba encara condicionada pel Pla Econòmic Valencià II, amb vigència fins al 1991. Aquest document base fixa, com a prioritari en el camp de les inversions, les destinades a educació, sanitat, serveis socials i infrastructures.

Augmentar les dotacions escolars, sense efectuar ampliacions de plantilla, ha estat la petició de la Conselleria d'Educació que ara estrena en Antoni Escarré, nou titular. En Sanitat les principals partides tindran com a finalitat completar la xarxa de centres d'assistència primària i dotar convenientment els hospitals dependents del Servei Valencià de Salut, com són els de nova planta d'Alacant (el nou Clínic) i el comarcal de la Vega Baixa.

Menció especial ocupa l'àrea d'infrastructures, amb obres hidràuliques, carreteres i canalització de barrancs.

En aquest punt, les darreres inundacions estan obligant els tècnics de la Conselleria d'Economia i Hisenda a estudiar la possibilitat d'incloure en els pressupostos una partida d'ajudes o bé, per contra, presentar a les Corts una llei de crèdits extraordinaris.

Així i tot, com en la resta de pressupostos autonòmics, el principal capítol de despeses, corresponent a la partida de personal, estarà condicionat per les orientacions que el govern central que resultarà de les eleccions del pròxim 29-O aplique als pressupostos generals de l'estat. □

In vitro economia

• Les relacions entre transport públic i qualitat de vida vertebren el seminari de caràcter europeu que se celebrarà a Peníscola (Baix Maestrat) del 2 al 6 d'octubre sota el títol «Transport públic i qualitat de vida metropolitana».

L'encontre està organitzat conjuntament per la Conselleria d'Obres Públiques, Urbanisme i Transports de la Generalitat valenciana, la Universitat Politècnica de València i la Fundación de Ferrocarriles Espanoles i té com a precedent el que fa dos anys es va celebrar sota el lema «Ferrocarril, Urbanisme i Territori».

Els projectes urbanístics més importants d'Europa com els que es duen a cap ara a Rotterdam, Nantes, Orly i Lille, s'exposaran i es debatrà la seua aplicació a altres ciutats. Especialment atractiva és la xarxa de *metro* de Lille, l'única del món totalment automatitzada, és dir, sense conductors.

• El pròxim dia 6 d'octubre es renovaran els càrrecs directius de la patronal hostalera de Benidorm, Hosbec. Les dues candidatures que s'han presentat per ara són la de l'actual president interí, **Domingo Devesa,** i la de l'hostaler **Manuel Martínez.** Segons ha informat a EL TEMPS l'actual president, es pretén arribar a un consens entre les dues candidatures perquè no sorgesquen rivalitats que impedesquen la posada en marxa d'un gran projecte comú que traga el sector del mal moment pel que travessa.

La recessió del turisme a Benidorm està provocada per les exigències dels tour operadors britànics que volen imposar els seus preus cada vegada més baixos. Un altre dels problemes amb què es trobarà la patronal, segons declaracions de **Manuel Martínez,** és la despreocupació de l'administració, tant l'autonòmica com la central, respecte al moment de les infrastructures bàsiques.

• La setmana passada va morir un dels noms mítics de l'empresariat valencià. **Ismael Tomàs Alacreu,** fundador de l'empresa valenciana Istobal, als 93 anys d'edat el passat 20 de setembre.

Istobal ha estat exemple prototípic del *boom* empresarial dels anys 60. Fundada el 1961 i especialitzada en la fabricació d'equips per a garatges, l'empresa ha diversificat l'oferta per a convertir-se actualment en proveïdor de la multinacional IBM.

La seua activitat exportadora queda reflectida en els 1.092 milions de pessetes que va facturar el 1988 en el capítol de vendes a l'exterior. Aràbia Saudita, Austràlia, la RFA i Cuba han estat els principals mercats abordats per aquesta societat amb seu social a l'Alcúdia.

• La cinquena edició dels premis València Innovació, organitzada per l'Institut de la Mitjana i Petita Indústria Valenciana (IMPIVA), de la Conselleria d'Indústria, Comerç i Turisme, presenten enguany importants novetats respecte a convocatòries anteriors. L'ampliació d'un a tres premis per cada una de les categories i la dotació de tres milions de pessetes a les empreses guardonades, comporta una dotació total de 36 milions de pessetes a les destinades a «difondre la innovació de la indústria valenciana», segons ha assenyalat el titular d'aquesta conselleria, **Andrés García Reche.**

Els quatre apartats en què es divideix la convocatòria són investigació i desenvolupament (I + D), disseny,

moda i l'aplicació d'estratègies de diversificació. Segons un primer estudi d'aproximació, fonts de la Conselleria d'Indústria estimen que han estat 44 les societats valencianes que han invertit durant el 1988 més de tres milions de pessetes en programes de desenvolupament tecnològic.

VIA LLIURE A QUALSEVOL TARGETA

Caixa Ràpida

Encara que no sigui client de "la Caixa",
pot operar en el nostre Servei Caixa Ràpida amb les targetes
VISA, Mastercard, Eurocard, Eurocheque, Access i 6.000,
d'altres entitats financeres.
Tenim més de 1.000 caixers a la seva disposició.
Vingui a la Caixa de Pensions amb qualsevol targeta,
tots els dies de l'any. Hi tindrà via lliure.

TEMPS
OBERT

REPORTATGE

Canal 9, irrupció imminent al dial.

CINEMA

"Si te dicen que caí", últim títol de Vicente Aranda.

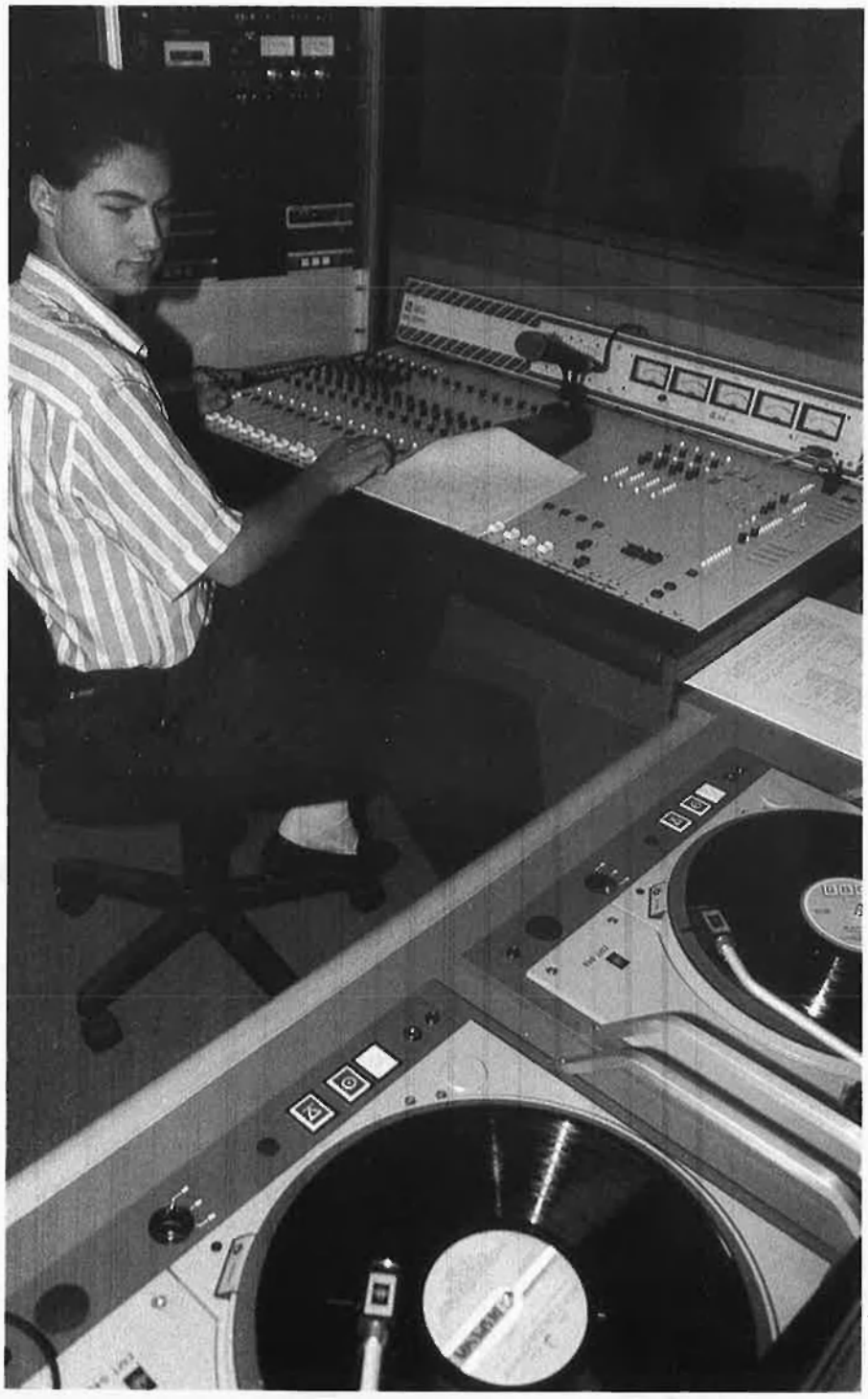
EXPOSICIONS

Fotografía Espanyola i art "chicano" al Centre d'art Sta. Mònica.

MÚSICA

Els grans dinosaures del "rock" tornen als escenaris.

Nous a la freqüència modulada

RAFA GIL

Estudis de control de la nova emissora.

El pròxim dos d'octubre, set dies abans que comence a emetre TVV, Canal 9, l'emissora de ràdio dependent de la Generalitat, entrarà en funcionament. Amb una programació ininterrompuda de vint-i-quatre hores diàries, Canal 9 es podrà sintonitzar en freqüència modulada en el 102.2 a València, el 105.7, a Castelló, i el 96.5 a Alacant.

La plantilla de la casa es compon d'uns cent professionals, cinquanta dels quals són personal fix de l'empresa i cinquanta més contractats com a col·laboradors. Com a personal fix treballen dotze periodistes, catorze tècnics de control i so, dos tècnics electrònics, quatre administratius, cinc auxiliars, dos documentalistes, dos lingüistes i sis càrrecs directius.

Al capdavant de Canal 9 hi ha Rosa Solbes, periodista, 39 anys, nascuda a Alacant, casada i amb una filla. Solbes va ser designada per a ocupar aquest càrrec per Amadeu Fabregat, director general de l'ens públic de la RTVV, amb el qual ja havia treballat al setmanari desaparegut, *Valencia Semanal,* l'emissora Radio Cadena, actualment fusionada amb Ràdio Nacional, i al Centre Regional de Televisió Espanyola al País Valencià. Rosa Solbes, per la seua part, ha nomenat com a subdirector de Canal 9 Àngel Martínez, amb qui va treballar a Ràdio Cadena; com a cap d'informatius, Francesc Bayarri, provinent del diari *El País;* i com a cap de programes, Emilia Bolinches, amb la qual Solbes treballà en Televisió Espanyola.

El pressupost de Canal 9, durant l'exercici de 1989, és de 240 milions, el 80% dels quals han estat invertits en el finançament de la xarxa d'emissors i reemissors. Les assignacions que el canal tindrà l'any 1990, el seu primer any de funcionament real, seran notablement superiors, tot i que estan estudiant-se ara i que han de ser aprovades per les Corts valencianes.

Actualment, i amb xifres a la mà, Canal 9 té el pressupost més baix de totes les emissores dependents de governs autònoms que hi ha a l'estat.

Canal 9 començà a eixir a l'aire, en pe-

RAFA GIL

Francesc Bayarri, cap d'informatius.

RAFA GIL

Àngel Martínez, subdirector de Canal 9.

ríode de proves, el 29 d'agost. Emetia només música i sintonia. Cinc dies més tard, l'emissora començà a identificar-se i, coincidint amb les jornades més perilloses provocades per les recents inundacions, va emetre informatius, comunicats i missatges d'alerta. Quan Protecció Civil informà que la situació d'alerta en les terres valencianes havia passat, Canal 9 continuà emetent música i caretes identificatives.

Des del dia 15 de setembre els professionals de l'emissora van realitzant proves internes de programació. De dilluns a divendres, la programació de Canal 9 s'iniciarà amb *Nou dia,* un espai despertador conduït per Loles García que alternarà música, flaixos informatius i temes d'agenda. De 8 a 9 hi haurà *D'ací a les 9,* el primer informatiu del dia. Compartits amb TVV, Canal 9 disposa de dos corresponsals per a les seues cròniques d'estat i CEE, J. Antonio Blay, a Madrid, i Josep López, a Brussel·les. El departament de ràdio de l'agència EFE, amb el qual s'ha signat un contracte, facilitarà el talls de veus que tan imprescindibles són en el mitjà.

De 9 a 13 h., *Tres en ratlla,* un *magazine* conduït per Vicent Quintana, que inclourà en les seues primeres emissions la ràdio-novel·la *No emprenyeu el comissari,* adaptació del llibre de Ferrant Torrent que serà realitzada per Rodolf Sirera. De 13 a 13.30 h., *La Lupa,* programa concurs, de 13.30 a 14.30 l'informatiu *Migdia* i de 14.30 a 16, *Fonoteca,* un *magazine* musical estructurat cada dia sota l'epígraf d'un tema genèric.

De 16 a 17 h., *Línia directa,* Magda Làzaro, espai de sobretaula amb tertúlies i cartellera d'espectacles. En acabar, *Top Nou* fins a les 21 h., dirigit per Carles Sanchis i Fermí Larrondo. Alfons Cervera farà, de 21 a 22 h. el programa cultural *El club de la memòria,* el musical *L'hora clàssica* i *Última edició,* informació i esports, de 23 a 24 h.

En arribar a les 0 h., es tornarà a emetre la ràdio-novel·la del matí. Posteriorment, *A cau d'orella,* tertúlia dirigida per Àngel Martínez. Aquesta tertúlia tindrà com a convidats, bimensualment, dos periodistes. Cada nit hi haurà un personatge amb el qual conversar, que pot ser tant del País Valencià com de la resta de l'estat. D'una a dues hores, *La cosa nostra,* d'Emili Piera, que pretén fer una lectura diferent, amb crítica i humor de la vida quotidiana dels valencians.

Després de *La cosa nostra, La nit,* espai per a noctàmbuls, i la repetició de *Fonoteca.*

Durant el cap de setmana destaquen, el dissabte, els programes *Rodamón,* espai de viatges conduït per Emilia Bolinches, l'infantil el *Trencanous, PNB,* musical que farà un recorregut per la història del *pop* valencià, i distints espais destinats a glossar el que ha estat actualitat al llarg de la setmana. Un *magazine* ocuparà la major part del diumenge pel matí, mentre que els esports seran l'estrella de les vesprades.

En conjunt, la programació és una barreja d'espais característics d'ona mitjana i de FM. De fet, molts d'ells coincidiran en continguts i horaris amb espais idèntics de les grans cadenes. Això, però, no sembla preocupar gens els responsables de l'emissora. Àngel Martínez, subdirector de Canal 9, ho explicava així a aquest setmanari: «Una emissora pública no pot fer experiments quan prepara el seu llançament. Reconec que som els últims a eixir, que el dial està molt ocupat i que això fa la competició més dura, però s'ha de treballar amb criteris convencionals. A la ràdio tot està descobert».

Si els programes no són definitoris, ¿quins seran, doncs, els trets característics de Canal 9? Segons els seus responsables, el fet que es tracte d'una estructura global d'informació i que aquesta siga en valencià.

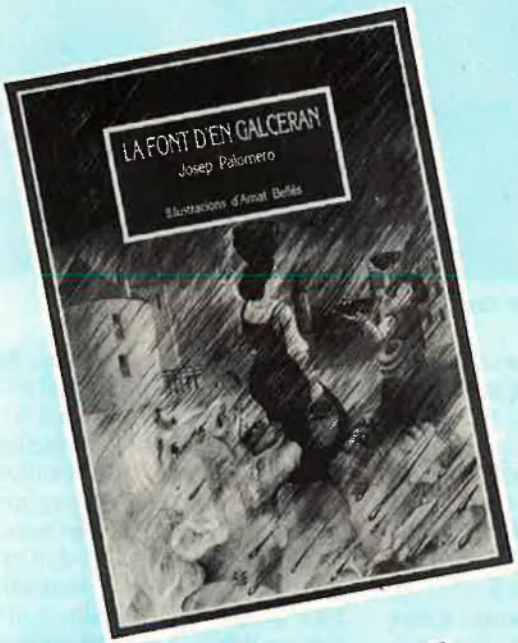
A. Robles

NOVETATS EDITORIALS

GENERALITAT VALENCIANA

CONSELLERIA DE CULTURA, EDUCACIÓ I CIÈNCIA

LA GENERAL

Rosa Solbes, directora de Canal 9

Amb una plantilla reduïda i un pressupost insuficient no creu vostè que ha estat molt ambiciosa en preveure una programació de 24 hores diàries? ¿No hauria estat millor fer una programació més reduïda, almenys inicialment, i anar ampliant-la a poc a poc?

—Quan Amadeu Fabregat em comunicà que havíem d'emetre vint-i-quatre hores des del primer dia, em vaig espantar. Més que res perquè al País Valencià, la gent que hem treballat a la ràdio, hem estat acostumats a realitzar programes per a franges de programació molt reduïdes, aquelles en què les grans cadenes decidien despenjar.

Després de repensar-me la proposta, vaig arribar a la conclusió que tenia raó. Canal 9 havia de presentar una oferta global de continguts i això és el que hem fet.

Respecte al pressupost, l'any que ve s'ampliarà, i no sols això, si no que a més podrem disposar del capítol que durant aquest exercici hem utilitzat per finançar inversions, prop dels 180 milions.

—¿No té por que Canal 9 es convertesca en el germà pobre de TVV?

—Les necessitats pressupostàries de Canal 9 ràdio i Canal 9 de televisió són diferents, és impossible comparar-les. A mi no em preocupa que TVV tinga un major pressupost, el que em preocupa és fer amb el que jo tinc una ràdio de qualitat.

—¿I la podrà fer?

—Crec que sí. D'altra banda, els que em coneixen saben que sóc una persona prou llandosa a l'hora de demanar. La meua obligació és demanar més inversions cada dia. El que passa és que hem de trobar un equilibri entre el que ens donen i la possibilitat d'utilitzar això dignament. He sentit alguns comentaris maliciosos que volen presentar Canal 9 com una prolongació de la TVV. Això no és així i qui ho ha dit desconeix els dos mitjans. El que hi ha entre TVV i nosaltres és una gran col·laboració. Aquesta col·laboració es podria ampliar en un futur pròxim en programes.

—La programació de Canal 9 és una barreja de fórmules ja clàssiques d'ona mitjana i FM. ¿Amb l'objectiu de clarificar continguts pensa sol·licitar una segona freqüència?

—Sí, ja està sol·licitada. Aquesta segona freqüència, també de FM, aniria destinada a emetre música i informació sobre serveis.

—Les emissores autonòmiques que han triomfat, tipus Catalunya Ràdio, han aconseguit que l'audiència s'hi identifique. ¿Com pensa vostè aconseguir que Canal 9 es convertesca en l'emissora de tots els valencians?

—Tractant els temes que interessen a la gent d'ací. Els últims dies de pluges, quan realitzàrem les nostres primeres experiències en directe, l'audiència es bolcà a l'emissora i això em va fer arribar a la conclusió que a la gent, quan la informes sobre temes que els afecten de forma molt particular, no canvien de freqüència. El nostre eslògan, el que estem utilitzant publicitàriament, «Canal 9, aquesta sí que és la ràdio que parla valencià», és també un dels nostres trets més característics. Això no vol dir que justifique només Canal 9 pel fet que siga en valencià. La qualitat m'obsessiona. Com m'obsessiona també que totes les despeses que faça aquesta casa estiguen justificades. Que ningú crega que m'he oblidat que estic treballant amb fons públics.

—¿Quina importància tindrà la publicitat en la programació?

—Aquest tema no és prioritari per a nosaltres, almenys de moment. En cap moment m'he sentit obligada, ni per la Llei de creació de l'ens públic de la RTVV, ni per l'esperit de la casa, a programar en funció de la publicitat. Espere, lògicament, que aquesta vinga i acceptaré també que algunes empreses esponsoritzen alguns programes. Això ens permetrà disposar de més diners per a cobrir les despeses d'altres que no en tinguen.

RAFA GIL

—¿Ser directora d'una ràdio institucional a què l'obliga?

—Només em sent obligada a justificar fins a l'última pesseta que es gaste aquesta casa. Hi ha un altra cosa, de la qual no hauria d'haver-hi necessitat de parlar, la voluntat de servei públic que ens anima i que ens justifica.

—¿Té por que l'acusen de fer una ràdio PSOE?

—Tinc més por que la gent veja fantasmes on no n'hi ha. He treballat, al llarg del temps a la televisió, tant en mitjans privats com en públics. Jo mateixa sóc de les que pensava que les pressions per part del poder es produïen de forma contínua. Encara que es prompte per a dir-ho, perquè encara no emetem, puc assegurar-te que a mi ningú m'ha dit fins ara el que hauria de fer.

Quan començem a eixir, potser algunes persones se sentiran obligades a fer-me determinades recomanacions. No les pense acceptar.

—La primera prova de foc per a Canal 9 són les pròximes eleccions, ja veurem si això que ara diu es confirma. Referint-me estrictament a les eleccions. ¿Com les pensa afrontar?

—És un tema del qual encara hem parlat poc. Espere que com a ràdio institucional, la Junta Electoral em faça arribar les disposicions que són pertinents en aquests casos. No crec que passe res. Les eleccions ens obligaran a realitzar un gran esforç, perquè el cert és que coincideixen amb els nostres primers dies d'emissió, però ho superarem. □

Pau Garsaball: l'avi Bernat del Canal 33

Al 33 hi ha un *fadrí* que ara fa d'avi i que tindrà setanta anys molt aviat. Està a punt de complir el seu 50 aniversari com a actor professional. De Pau, ha passat a ser «avi Bernat», per allò de la força de la pantalla petita. Del Capsa al Romea, un avi amb molta història dins el teatre català.

—Veig que es pren un cafè com si res...

—És que a la meva edat m'han recomanat dues coses: treballar molt i fer de tot. És la millor medicina.

—Actor, empresari i director a la vegada. ¿Són tres facetes buscades? ¿O la necessitat fa l'ofici?

—Sí, són tres facetes importants. M'hi he guanyat la vida, hi he treballat molt, hi he perdut diners... Però crec que hi ha una altra faceta més important encara... Sí, la de l'home públic, la del català perseguit, com si diguéssim...

—¿Què vol dir amb això del català perseguit?

—Mira, és molt clar... Jo era de la quinta del biberó, aquells del setze o disset anys que perd la guerra, i ni que després m'hagi dedicat al teatre, l'ofici sempre ha estat per sota de la meva vinculació catalanista.

—¿Què va tallar la guerra a Pau Garsaball, doncs?

—Tot, com a tanta gent. Jo de jove ja estava molt polititzat, de família ja. De gent d'esquerres. I aquest va ser l'ambient que jo vaig viure. Molt marcat per aquests fets. I la meva afició al teatre se n'ha vist influïda perquè he tingut un comportament de servei al país.

—¿Què volia dir fer teatre als anys quaranta?

—Mira, quan jo vaig començar, no hi havia teatre català, estava prohibit, parlem de 1941. Em vaig veure obligat a passar al teatre castellà, i allí em vaig poder defensar bé. Era un noi maco, ¿saps? Però de seguida em vaig poder incorporar al teatre en català tan aviat com hi va haver possibilitat perquè era l'únic mitjà possible de prendre contacte en català amb el poble. Naturalment, amb limitacions i censures i prohibicions, però recordo haver fet una comèdia d'en Pous i Pagès i al cap de quatre dies ja ens van venir de la censura esverats perquè el pobre autor havia tingut un petit càrrec a la Generalitat. Només per això.

—Parlem del Capsa. Allí intentà fer el teatre d'avantguarda del moment, de més renovació...

—Home, ¡i tant! I gràcies al Capsa vaig poder anar a Via Laietana. Jo els deia: «¿Voleu dir que és tan greu fer aquesta mena de teatre?». I la resposta era molt significativa: «No, aquí el que compta és la seva fitxa, ¿veu?, actitud separatista». I les multes plovien a dojo.

—¿Per què es fa empresari?

—Me'n vaig fer perquè el teatre que s'estava coent no m'agradava. Jo hi poso des de Kafka, fins al mateix *Retaule del flautista.* Hi ha una dispersió en la meva línia. Tan aviat hi trobes Sagarra, com Pitarra o Kafka, però és que ve limitat per l'època i les possibilitats. És a dir, que em faig empresari per anar en contra d'un sistema.

—¿Per què no hi ha empresari privat actualment?

—Perquè s'ha ensorrat. Sobretot a partir de la follia de les èpoques del Grec, que va servir per a situar teatralment una sèrie de gent i es va apagar tota la resta.

—¿És un perill l'excés d'institucionalització en el món de l'espectacle?

—Sí, penso que sí. Això d'entrar en una companyia amb el calendari comptat... S'ha eliminat una de les il·lusions més importants del teatre. Allò de mirar pel foradet i dir, ¡òndia, s'omple un altre dia, noi! Aquesta il·lusió s'ha perdut quan l'espectacle es fa subvencionat. El mateix *Retaule del flautista* el vam aguantar al Capsa un any seguit. És clar que treballàvem a preus molt reduïts, guanyant-hi poc, els actors no tenien tampoc una exigència econòmica perquè practicaven la independència, i la revolució, avui molts ja tenen una poltrona i tot, si pot ser. És fan executius a poc a poc.

—¿No s'ha fet ric fent teatre, doncs?

—¡No!, m'he fet molt pobre. Jo visc en la mateixa casa que quan em vaig casar. Mira, quan vaig haver de deixar el Capsa, vaig quedar amb uns deutes importantíssims per a la meva economia. Vaig haver de pagar els deutes amb altres treballs posteriors. Vaig plegar per això i altres coses personals, un mal moment de salut i un tall sobtat. Si haguéssim aguantat un parell d'anys...

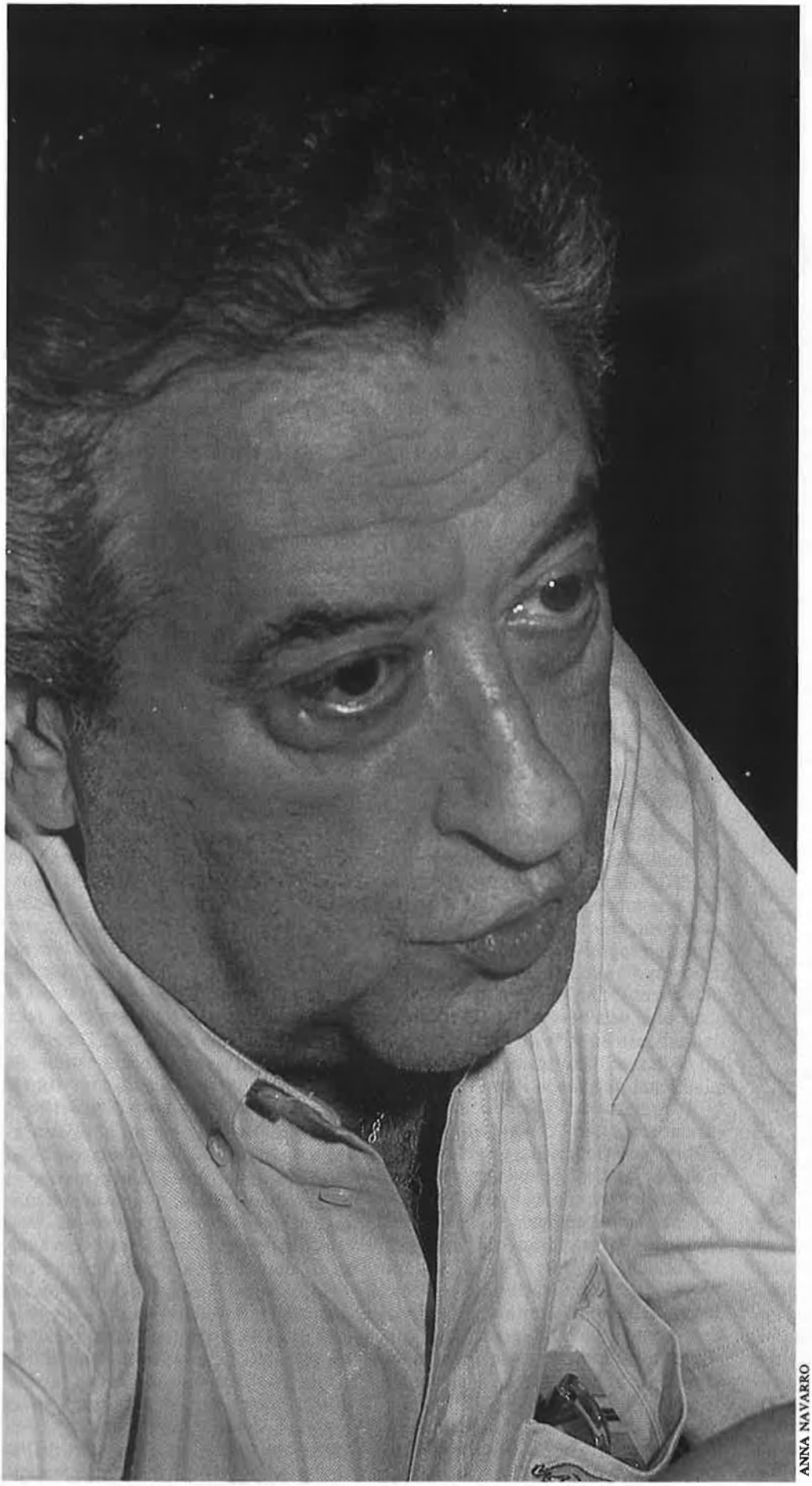
—¿Què havia pretès amb els «Dilluns del Romea»?

—Sí, això ho vaig crear jo. Els dilluns fèiem una presentació de moltes companyies perquè no haguessin d'anar per aquí i per allà. Es tractava d'obrir les portes a grups de cambra, *amateurs,* però de qualitat. Això va ser abans del Capsa, una mena de pre-Capsa, però.

—¿Resumiria allò què li interessa d'una obra de teatre?

—Home, mira, jo ja tinc la meva edat, i per tant l'opinió no pot ser la mateixa d'un jove que comença. A mi, que dalt d'un escenari es faci malbé una taula o un cotxe no em diu res. Per a mi, el més important és que hi hagi una cortina, un text i uns actors que el diguin. Ja en tinc prou. I un públic, és clar. L'escenografia ja no m'interessa tant. A mi em sembla que ara hi ha una mica de desorientació dins l'ofici. Es busca més aviat l'espectacle i moltes vegades no es diu res a l'espectador perquè no se li explica una història ni ben explicada en moltes ocasions. I això fa perdre públic. Trobo incondicionals que a vegades em diuen: «Pau, jo aquest teatre d'ara...».

—¿Parlem del cine? Ha fet papers molt especials... La ciutat cremada, Companys, Victòria... *Allí fa de comissari Bravo Portillo...*

ANNA NAVARRO

«'Victòria' ha estat una vergonya del cinema català, així tal com sona»

—Sí, això són coses del Ribas. Ja li vaig dir, «¡home, em fas fer de Bravo Portillo!». Però el Ribas sempre ha jugat amb un personatge conegut aquí fent un personatge contradictori. Però estem parlant de *Victòria*, que ha estat una vergonya del cinema català, així tal com sona.

—Bé, i ara L'avi Bernat *al Canal 33... Tretze episodis, ¿oi? ¿Com naix la sèrie?*

—Mira, fa quatre anys que era a TV3... Anava passant de taula en taula. Em sembla que la va llegir tothom. El cas és que finalment em van telefonar i em van dir que tirava endavant.

—Aquesta és una obra de fill a pare...

—Sí, el meu fill ha escrit aquesta obra que no té res a veure, en realitat, amb mi mateix. I la comèdia potser retrata un cert sentit de l'humor que el meu fill i jo practiquem sovint en la vida real.

—Però la vida real l'ha feta coincidir amb el fet que Pau Garsaball ha quedat viudo fa poc...

—Sí, però ha estat una casualitat. L'obra ja era escrita. Començava així, quedant en Bernat viudo. I l'hem feta quan a mi m'havia passat. Però no és cap autobiografia, en absolut. Ja sé que la gent sempre busca relacions, però no té res a veure.

—¿Ha agafat l'afecte habitual a l'avi Bernat?

—Més que en un altre cas, és clar, perquè l'autor és el meu fill. És un personatge que s'agraeix.

—¿Com evoluciona al llarg de la sèrie el personatge?

—És un personatge que ha viscut una vida plàcida, tranquil·la, amb uns defectes habituals. I quan es queda viudo, l'home diu, vaja, jo ara puc fer el que no he fet en tota la meva vida. És un crit a la llibertat individual, la dels avis, també.

—I ara, Ai, carai, *al Lliure...*

—Sí, un altre avi... El treball és medicina.

—I l'any vinent, cinquanta anys d'ofici...

—I que vostè els pugui veure, jove.

Andreu Sotorra

Cultura olímpica

El I Festival de Tardor de Barcelona se celebra des del 29 de setembre fins al 26 de novembre i presenta uns seixanta espectacles, alguns força excepcionals, entre teatre, música i dansa. L'eix central del quadrienni de l'Olimpíada Cultural compta amb 379 milions de pressupost i una capacitat de 140.000 espectadors. La Cultura Olímpica compleix així amb un dels reptes més espectaculars dels últims anys en les arts de l'espectacle.

Tradicionalment, la tardor, pel que fa a espectacles, es veia marcada per cicles diversos com el Festival Internacional de Música o el Memorial Xavier Regàs. A partir d'ara, i segons el compromís firmat entre la Generalitat de Catalunya i l'Ajuntament de Barcelona, una vegada superats els quatre anys de programa de l'Olimpíada Cultural, els Festivals de Tardor tenen totes les possibilitats de mantenir-se com una organització permanent més enllà dels Jocs Olímpics de 1992.

En aquest primer festival, vuit setmanes serviran per a posar en un moviment conjunt gairebé tots els espais escènics de Barcelona, a més d'aprofitar la Rambla com una artèria central i la utilització del Moll d'Espanya on s'instal·larà la Carpa de Tardor que acollirà totes les actuacions musicals. A més, a la plaça de la Porta de la Pau hi haurà també una altra carpa que farà les funcions de centre de trobada, útil per a les conferències de premsa, i que a les nits es reconvertirà en un restaurant, a part de fer les funcions de local d'espectacles.

El teatre i la dansa, trenta espectacles, ofereixen l'estrena d'obres noves, tant catalanes com estrangeres, l'acord amb festivals europeus, i la presentació d'obres de qualitat ja estrenades. Pel que fa a la música, trenta espectacles també, l'avantguarda i la tradició resumeixen el programa. Tot plegat, un programa que compta amb muntatges tan importants com *Hamlet,* o amb treballs de Patrice Chérau, presentats l'any passat a Avinyó. O l'estrena del Festival amb el Théatre de la Colline. Entre octubre i novembre, companyies de Johannesburg, Estocolm, Praga, Madrid, Berlín, Canadà, Verona, Lausana, Caracas, Budapest i Nanterre, entre altres, conviuran amb les catalanes en una programació internacioal que obre La Cubana amb unes actuacions a la Rambla durant tot el dia 29 i que inclou accions de nombrosos grups i també espectacles a la carpa Barclona amb direccions com Johnny Melville, Justin Case, Leo Bassi o Tortell Poltrona.

En tota aquesta programació només plana, de moment, un punt negre, el del Festival Internacional de Jazz que es convoca independentment dins del mes de novembre i que en la seva edició vint-i-unena no ha pogut integrar-se dins els Festival de Tardor

El programa de l'Olimpíada Cultural (1989-1992)

Són 3.500 milions de pressupost d'un gruix administrat pel COOB que puja a 120.000 milions. La cultura olímpica, doncs, té una valoració del 3% aproximadament. Uns 3.500 milions, però, que tenen un programa previst que des d'ara fa un any s'ha començat a desenvolupar amb uns objectius molt concrets, un dels quals és el dels Festivals de Tardor que s'adjudiquen un 40% del pressupost global dedicat a l'Olimpíada Cultural en el quadrienni que acaba l'any 1992.

El programa de l'Olimpíada Cultural va tenir el seu inici l'octubre de 1988 amb el Pòrtic de l'Olimpíada, que es recordarà com la famosa Nit no exempta de polèmiques a Monjuïc, la Festa al Moll de la Fusta amb l'arribada de la bandera olímpica, i la inauguració de l'exposició «Barcelona, la ciutat i el 92». El programa vol abastar en quatre anys un recull de manifestacions culturals, artístiques i científiques a través de grans blocs com «Grans exposicions», «Arts escèniques», «Premis Internacionals de Barcelona», «Cinema, Vídeo i TV», «Patrimoni Històrico-artístic», «Edicions», «Simposis i congressos» i «Projecció exterior».

Totes aquestes activitats s'han anat desenvolupant en una temàtica central per a cada any. Així, el 1988 va ser l'any «Pòrtic de l'Olimpíada». El 1989, és el de la «Cultura i l'Esport», pensem per exemple en Planeta Esport, o en el recent L'Hart a Hospitalet. El pròxim 1990 serà el de les «Arts». El 1991, durà el nom genèric del «Futur», i el 1992, inevitablement, el dels «Jocs».

Organitzacions com el Womad, o l'Altaveu 89 a Sant Boi, o la producció de l'obra *Vador,* de Josep Ma. Munoz, o la participació en el Festival de Cinema, han estat algunes de les moltes que han anat cobrint aquest primer any de projectes. A partir d'ara, però Olimpíada Cultural té alguns objectius que sobresurten per sobre els altres per la seva transcendència. Es treballa, per exemple, amb la mostra sobre el modernisme que pretén redescobrir els edificis més significatius de l'Eixample en una zona rebatejada com el «Quadrat d'Or». Treballa també en l'apartat de senyalització històrica, dedicada un any a ciutadans il·lustres, i seguidament a edificis històrics, hi ha en marxa el projecte de realització de curts —inicialment van ser vídeos— sobre la ciutat, en col·laboració amb l'Institut Català de Cinema. Promou l'Exposició sobre Barcelona i el 92 a ciutats aspirants a seu dels Jocs Olímpics de l'any 1996, com Toronto o Roterdam. L'any 1990 serà també els dels Premis Internacionals com són els «Joan Antoni Samaranch d'esports», el «Joan Miró», de pintura, el «Pau Casals», de música clàssica, l'«Antoni Gaudí», d'arquitectura i d'urbanisme, el «Narcís Monturiol», d'innovació tecnològica, i el «Brusi», de periodisme. Destaca també la producció de l'òpera *Gaudí,* de Carandell/Guinjoan. I per a l'any 1991, simposis i congressos mitjançant una «Trobada de matemàtics» i un congrés soble «L'escriptor i el futur», d'entre els molts desenvolupats com el dels «Jocs paraolímpics» dedicats a la integració social dels discapacitats, o el seminari sobre «Comunicació i Jocs Olímpics» celebrat a la Facultat de Periodisme, o el de «La Revolució Francesa vista des de fora», a més de partici-

'El llarg viatge del dia a la nit', espectacle dirigit per Bergman.

'Sarafina' i 'Bed Time Story', dos dels muntatges que es veuran pròximament a Barcelona.

par en el Festival Internacional de Música Popular i Tradicional de Vilanova i la Geltrú. Totes aquestes programacions culminen l'any 1992 amb el «Festival Olímpic de les Arts», que es desenvoluparà principalment entre la primavera i l'estiu del 1992. Els temes globals inclouran exposicions d'Art Medieval i Art Contemporani, el veredicte dels Premis Internacionals comentats abans, i el programa anomenat «Vila Olímpica» que consisteix en un seguit d'activitats i de propostes culturals dissenyades especialment per als esportistes que s'allotgin a Barcelona durant el període dels Jocs Olímpics. En definitiva, Olimpíada Cultural ha esdevingut per a aquest quadrienni de 1989 a 1992 com una mena d'ens interinstitucional on totes les manifestacions culturals tenen cabuda com si de fet baró de Coubertin planés per damunt de tot. L'Olimpíada Cultural és també com una cova d'Alí Babà on l'«obre't Sèsam» posa entre cofres i gerres 3.500 milionms de pessetes per fomentar les arts i la creació, com en són una bona mostra els Festivals de Tardor que ja han deixat rastre amb el compromís de continuïtat post-92.

A. Agramunt

L'últim Marsé a la pantalla

L'actualitat cinematogràfica en aquestes dates va sempre conformada i potenciada pels mitjans per la celebració de dos dels més importants festivals internacionals de cinema: primer el de Venècia i, pocs dies més tard, el de Donòstia. En l'un i en l'altre solen estar presents els títols espanyols que més prometen sobre el paper, pocs però ben escollits a parer del risc dels organitzadors. Després, els resultats, segons l'opinió de la crítica especialitzada i a la llum dels guardons repartits, solen ser inferiors a les expectatives, però la publicitat generosa que obtenen d'arreu fa despertar en el públic curiositat i ganes de veure els títols que més han sonat durant aquests dies, que són tradicionalment els previs a l'inici de la temporada de tardor de les pantalles d'estrenes comercials més interessants... sobre el paper.

No hi ha dubte que un d'aquests títols és *Si te dicen que caí...,* que en català no canviarà el títol; la versió anglesa, en canvi, es dirà *Aventis...* L'existència de versió catalana és deguda a la compra de drets d'antena per TV3.

El film ha estat exhibit a les primeres sessions en la secció competitiva del Festival de Donòstia, perquè per als organitzadors era un dels films espanyols més idonis en aquests moments per anar a una manifestació d'aqueixa categoria i de prestigi renovat.

La pel·lícua ha estat produïda per la firma IPC (Ideas y Producciones Cinematogràfica, SA), de Barcelona, que comanda Enrique Viciano, empresa i productor executiu que van fer possible fa tres anys *Laura a la ciutat dels sants,* de Gonzalo Herralde, una adaptació lliure de la novel·la homònima de Miquel Llor. I l'ha dirigida Vicente Aranda, amb guió d'ell mateix a partir de la novel·la també homònima de l'escriptor Juan Marsé.

No és la primera volta que les novel·les de Marsé són portades al cinema, com tampoc és la primera que Aranda pren un text d'ell i l'adapta: *La muchacha de las bragas de oro* (1979). Altres textos de Marsé cinematografiats són: *Libertad provisional* (1976), dirigit per Roberto Bodegas: *La oscura historia de la prima Montse* (1976-1977), de Jordi Cadena; *Últimas tardes con Teresa* (1983), de Gonzalo Herralde, i *Un día volveré* (1989-1990), que serà una sèrie televisiva dirigida per Francesc Betriu i produïda per l'Institut del Cinema Català, SA, per a RTVE, SA.

Val a dir que Marsé no sempre ha quedat satisfet dels trasllats del paper a la pantalla que li han fet fins ara, com és el cas de *Si te dicen que caí...* En la conferència de premsa que seguí a la projecció de Donòstia, Aranda explicà que «Marsé opina que el film és més dur que el llibre i que en aquest hi ha un rerefons poètic que no ha estat recollit, encara que jo el vaig tenir molt present». Aquesta diferent concepció se sol donar quan l'escriptor no participa en l'adaptació i el consegüent guió, i al llarg de la història del cinema els exemples són nombrosíssims, i encara així, després de la realització, és freqüent escoltar greuges de l'escriptor adaptat, perquè, com és de domini públic, en el pas del paper a la pantalla hi intervé un procés tècnic complex que pot modificar, i no sol modificar, tons i intencions a dojo.

En *Si te dicen que caí...,* Aranda s'ha responsabilitzat enterament del guió, a partir d'una obra literària que tothom defineix com complexa, d'estructura envitricollada, farcida de personatges i situacions paral·leles que salten en el temps, fins al punt que Victoria Abril es veu en la necessitat d'encarnar tres personatges alhora. El

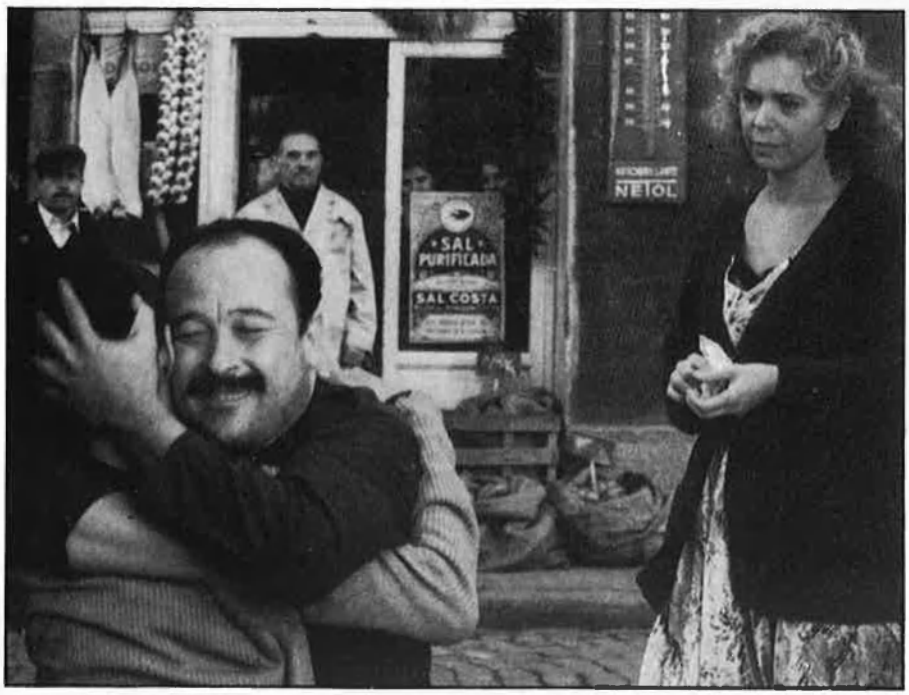

Bons actors, bons tècnics i bona base literària

resultat, després de la primera projecció, no sembla que hagi complagut gaire la crítica i el públic que la veié a Donostia, que ha manifestat una certa confusió a l'hora d'entendre la narració i tots els replecs que aquesta conté. I sembla que la falla major cal atribuir-la a un guió que no ha sabut

suficients. Aranda ha fracassat en el guió.

fer entenedora la història, que no s'ha distanciat prou del seu entramat original i que, ben segur, els ulls d'un tercer haurien posat de manifest els desequilibris i foscors que ara li atribueixen els crítics i el públic privilegiat des de Donòstia estant.

Ja és simptomàtic que Marsé hagi revisat a fons el seu llibre a l'hora de reeditar-lo, fins al punt d'anar més enllà d'un poliment d'estil, en incloure-hi un pròleg i reestructurar algun capítol. Diu l'escriptor: «vaig agafar el llibre i la màquina d'escriure i vaig redactar la novel·la de nou, de la primera a l'última plana. Quan la vaig rellegir, vaig pensar que era massa llarga, que no s'acabava mai, i ara l'he deixada més ajustada i en un llenguatge més simplificat».

«La història se situa a Barcelona, on va haver-hi una revolució, per tant es tracta d'una ciutat que es va recuperant lentament de la guerra civil. Són uns anys miserables, tristos i desolats, propis d'una postguerra», va dir Aranda en la conferència de premsa. En relació a la proliferació d'escenes amb situacions morboses i d'alt voltatge eròtic, Aranda va afirmar que «les escenes de sexe tenen la malèvola intenció de causar impacte en l'espectador i mantenir-li l'interès per a continuar veient el film, perquè havia d'aconseguir que el públic no se n'anés de la sala», parany i fàcil recurs que tal vegada se li giri en contra, perquè l'espectador no sol quedar-se en el seient per l'acumulació de marro, si aquest se li dóna pel morro. ¡Difícil ho tindrà TV3 quan l'hagi d'emetre!

La novel·la va tenir l'impediment de la censura franquista per a ser publicada, i Novaro la va haver de traure a Mèxic en primera edició el 1974 i fins al 1976 no va eixir aquí de la mà de Seix Barral, una publicitat gratuïta i afegida que va fer vendre-la sota taulell primer, i més tard, a pleret.

L'acció transcorre durant l'any 1940, en la vila de Gràcia, però aquesta es trasllada enrere, cap als moments de la guerra civil i salta després a la dècada dels anys setanta, canvis temporals i d'espais que han exigit al quadre interpretatiu un *tour de force* considerable, d'altra banda ja habitual per la manera com Aranda dirigeix els actors. Aquí, novament, trobem un dels rostres-carn de canó preferits del cineasta, Victoria Abril, en els papers de Ramona, Menchu i Aurora Nin, actriu que ja va estar a les seves ordres en *La muchacha de las bragas de oro,* en *Tiempo de silencio,* i en les dues parts d'*El Lute.* Al seu costat trobem la revelació juvenil Jorge Sanz, el *guaperes* Antonio Banderas, l'esperpèntic Javier Gurruchaga, el valencià Guillermo Montesinos, els catalans Ferran Rané, Joan Miralles i Lluís Homar, Marc Barahoma, Rosa Morata i Monserrat Salvador. La música es deu a un dels compositors espanyols més imaginatius, José Nieto, i la fotografia ha anat a cura del català Joan Amorós, sortosament recuperat per al cinema després d'anys de dedicar-se a la publicitat.

J. Romaguera i Ramió
J. Ma. López i Llaví

JUAN RAMON YUSTE

OUKA LELE

Mostra d'algunes imatges incloses dins l'exposició «Creació fotogràfica d'Espanya», que es pot veure al Centre d'Art Santa Mònica entre el 29 de setembre i el 29 d'octubre.

EXPOSICIÓ

Noves propostes artístiques al Centre d'Art Santa Mònica

Els catalans Garcia Sevilla i Zush, artistes valencians, bascos i internacionals han passat pel Centre d'Art Santa Mònica des que s'inaugurà el maig de 1988. El centre continua amb la seva línia de mostrar l'art contemporani d'avantguarda amb tres interessants exposicions que ha programat per als pròxims mesos.

Fa poc més d'un any l'antic Convent de Santa Mònica inaugurà les seves activitats artístiques. La recuperació del Centre per a exposicions d'art ha estat fruit d'un acord entre el bisbat de Barcelona i la Generalitat de Catalunya, segons el qual aquesta institució es comprometia a la restauració del convent i l'església, que li eren cedits pel bisbat per un termini de 25 anys amb possibilitats de pròrroga. El cost del remodelatge s'ha avaluat en uns 200 milions de pessetes. Així, el maig de 1988 s'inaugurà «Surrealisme a Catalunya», la primera de tot un seguit d'exposicions.

Algunes de les mostres que ha organitzat i acollit el Centre d'Art Santa Mònica en aquest temps donen idea de la voluntat de difondre les diferents tendències de l'art contemporani autòcton i internacional amb una visió àmplia i oberta. Alhora, una política d'intercanvis amb comunitats autònomes ha permès contemplar diferents propostes artístiques com «Modos de ver», una mostra de la plàstica valenciana del darrer decenni, o «Òpera Plàstika», que ens acosta a l'obra més actual d'artistes bascos.

Escultura, fotografia i artistes 'chicanos'

La temporada que tot just comença s'inaugura amb una visió pròpia de «L'Avantguarda de l'Escultura Catalana». Des d'una panoràmica històrica, una reflexió global ens permetrà relacionar l'escultura catalana de les dues darreres dècades

amb els seus orígens, tot mostrant una relació de connexió intergeneracional.

L'espai físic de la mostra presenta dues vies clarament diferenciades: l'estètica del ferro, que connecta Juli Gonzalez i Gargallo amb artistes com Aguilar, Plensa o Solano, i la via de l'objecte, que relaciona autors com Miró, Tàpies, Serra, Ferrant, Cristòfol, Clavé, Brossa, Colomer, Durant i Esteva, Perejaume o Pazos. Forma i matèria són analitzats partint de tres eixos històrics diferents: el moment de preavantguarda, que mitjançant obres d'artistes com Picasso, Manolo o Casanovas explica la generació dels primitivistes, que defugien l'ornamentació modernista i l'estètica noucentista, i els evolucionistes, que reivindicaren opcions innovadores dins el mateix si del noucentisme, com són els casos d'Apel·les Fenosa i Josep Granyer.

La postguerra, moment ple de significacions sociològiques i estètiques, motivà l'aparició de l'informalisme català, que en el context d'aquesta exposició aplega la representació de Josep Ma. Subirachs, Corberó, Torres Monsó o Marcel Martí, escultors que fugiren, d'alguna manera, de les opcions delimitades pels materials i les formes.

Finalment, les propostes de l'anomenada generació immaterial, que en la dècada dels anys 70 va arribar a qüestionar els límits de la identitat escultòrica, són representades per Llena, Miralda, Noguera, Ponsatí, Pablo i Torres.

Paral·lelament a aquesta exposició, que podrem veure entre el 29 de setembre i el 29 d'octubre, el Centre d'Art Santa Mònica presentarà «Creació Fotogràfica a Espanya (1968-1988)». La mostra pretén agrupar l'obra d'uns artistes que ostenten el protagonisme d'una generació d'autors fotogràfics que han convertit la fotografia espanyola en la més innovadora i creativa del continent en aquest període, segons s'ha dit en alguns mitjans artístics europeus.

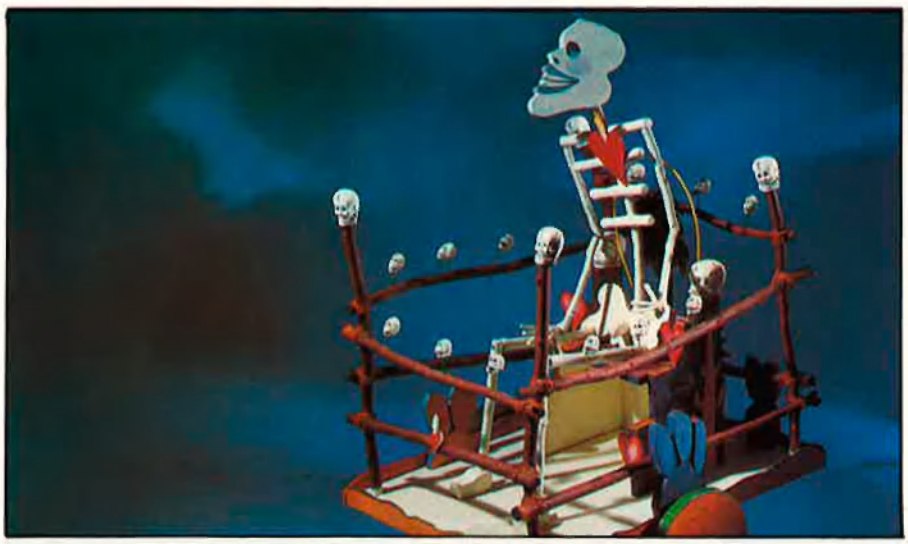
En l'exposició podrem veure l'evolució estètica i ideològica d'un col·lectiu integrat per una seixantena d'autors molt diversos que han interpretat la transformació cultural i social d'aquestes dues dècades, a l'estat espanyol; des dels *collages* postsurrealistes de la primera dècada, fins a la fotografia dels 80, amb innovacions formals que trenquen amb tot tipus d'academicisme.

La mostra havia estat exhibida a Marsella en la darrera temporada artística.

Finalment, el 15 de novembre s'inaugurarà «Le Démon des Anges», que fins a primers de gener donarà a conèixer l'obra d'artistes *chicanos* que s'ha gestat a la costa oest dels Estats Units. Es tracta d'una coproducció entre la Generalitat de Catalunya i el CRDC de Nantes (Centre de Recherche pour le Développement Culturel), que amb un esperit obert s'han unit per difondre a Europa les propostes de setze artistes mexicans, residents a Califòrnia, que constitueixen un col·lectiu d'interès singular en el panorama de les avantguardes artístiques nord-americanes. «Le Démon des Anges» ens acostarà a un col·lectiu artístic d'arrels sòcio-culturals conflictives, que han dividit la comunitat *chicana* concentrada a Los Ángeles en dos grups clarament diferenciats: els chicano-llatins i els angloamericans. Els chicano-llatins, representats a «Le Démon des Anges», constitueixen un moviment artístic que naix de la rebel·lió enfront d'una història colonialista conflictiva que data de mitjans del segle passat, quan els Estats Units conqueriren els territoris del nord de Mèxic.

Amb aquesta exposició, el Centre d'Art Santa Mònica donarà a conèixer mitjançant treballs murals, gràfics i muntatges en formes i tècniques diverses, la plàstica fortament visual d'un moviment «sagrat i polèmic —segons els crítics— d'una forta càrrega demoníaca».

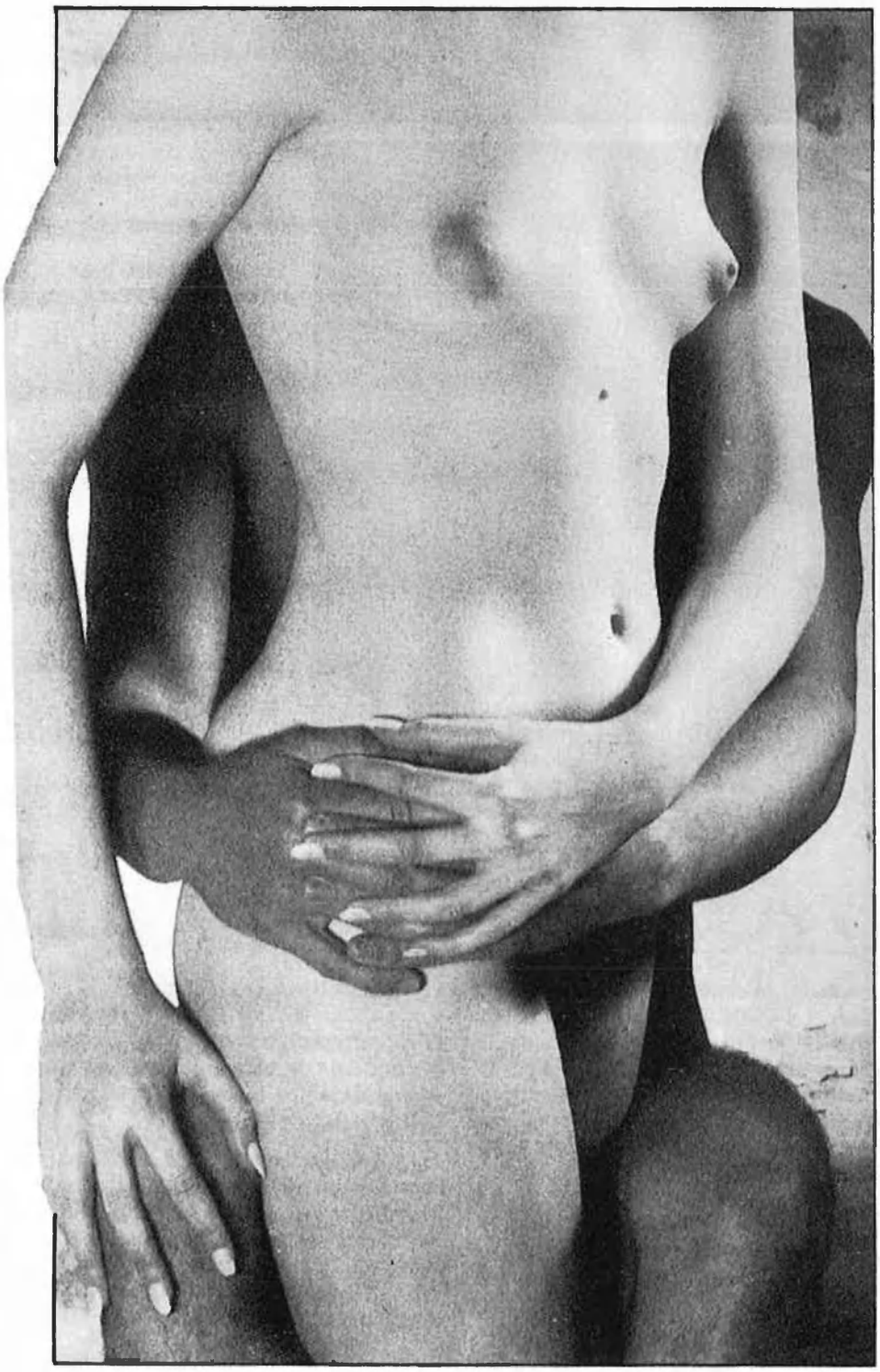
Júlia Andreu

«Le Démon des Anges», exposició prevista per al 15 de novembre, donarà a conèixer l'obra d'artistes 'chicanos' gestada a la costa oest dels Estats Units. Dalt, 'Homage to Lukeman Glasgow' d'Alberto Lujan Maga. Baix, 'La Llorona' d'Amalia Mesa Bains.

Quan el gust està en la varietat

En la ruta de l'anomenat ambient liberal, les zones d'esbargiment són els locals dedicats a albergar, generalment quan arriba la nit, el joc conduent a les procacitats i la disbauxa. N'hi ha de privats on l'accés està limitat exclusivament als socis en raó d'una quota i amb una existència pública imperceptible. D'altres, però, s'anuncien com a tals en la premsa local o especialitzada, tot i que la publicitat directa dels seus clients constitueix el millor dels canals informatius. En aquests últims, l'entrada està únicament restringida per la reserva d'admissió i el preu de les consumicions, en què s'inclouen els serveis que ofereix el local, des de vídeo pornogràfic i actuacions en directe, a instal·lacions diverses per als que no tenen un indret on trobar-se, o se senten sorpresos per la lascívia urgent.

Són *pubs*, discoteques o salons ben aparents. Les seues façanes solen ser d'allò més circumspecte (podrem trobar-hi un rètol indicant «Sols per a parelles», però poca cosa més). Fins i tot el que s'esdevé portes endins, en alguns d'aquests casals hedonistes, podria ser només lleugerament desconcertant per a uns suposats ulls aliens.

La indefugible conversa amb la relacions públiques de l'establiment retornarà la calma als nouvinguts, i en aquests, a poc a poc, cedirà la inicial inseguretat per donar pas a la complicitat amb la resta del personal aplegat. El bon fer d'aquest personatge imprescindible, farà que comence un joc de presentacions: després la seducció en el ball i la distensió, sovint, de la conversa esquitxada de confidències, donarà l'esplet així que avancen les hores.

«Ací ve gent molt normal, ja ho veieu. El que passa és que busquen l'amistat d'altres parelles que pensen que el sexe ha de ser així: divertit. Però després es parla de tot, dels nanos, del treball, de cine...», diu Magda, que

governa un dels *pubs* de l'ambient a València, i afegeix: «Finalment, és com una gran família. La gent carda o no, segons vulguen, però sempre hi ha lloc per a fer-se una paella o anar-se'n a veure una pel·lícula».

De la cita a la festa privada

«Venim setmana sí, setmana també. Els que venim ací acabem fent amistats, i després, el sexe potser ni es dóna, o no és el fet principal, almenys», diuen José i Glòria, un matrimoni que du dos anys relacionant-se amb altres. Vicent i Cristina, un altre matrimoni, aquests de Castelló, corroboren l'opinió i afegeixen: «Mira, avui hi ha molta gent que manté relacions fora de la seua parella habitual. El que passa és que nosaltres hem tirat pel camí de ser més transparents l'un amb l'altre. Si els homes s'ho fan normalment, les dones també podem. I així és més net, més legal ¿no et sembla?».

És corrent que la gent quede citada fora del local i la festa acabe, ja arribat el dia, en casa d'algú. «Però a voltes les coses van així i, aleshores podem muntar una festa ací mateix. ¡A porta tancada, clar!», diuen amb mirada picardiosa.

De vegades la recerca de relacions s'eixampla a discoteques dels contorns, com la Bounty de València, que últimament ja s'anuncia com a club privat, o a locals de l'ambient gai que poden proporcionar el tercer o tercera que tanque el rotlle, si les inclinacions del moment ho demanden.

Els contactes establerts se solen mantenir, tot i que el gust per la diversitat és una de les regles del joc. Així, la roda gira: «Normalment, tots ens portem bastant bé. Vaja, hi ha gent amb la qual et sents millor i gent que evites, perquè no et va o perquè no és el teu rotllo, però ens duem bastant bé tots. A més, això convé, ho posa més fàcil. Si t'agrada una parella amb la qual has estat, doncs li'n passes el telèfon a una altra parella d'amics perquè, si els ve de gust, es coneguen, i al revés...»

Barcelona-València: Els noms càlids de les ciutats

A la capital catalana existeixen per damunt de la mitja dotzena de locals dedicats a facilitar l'intercanvi de parella, sobretot, però també altres tipus d'experiències que inclouen la celebració de festes privades, o orgies. Amb diferència és la ciutat de l'estat espanyol amb més moguda.

En locals com Blau Nit, una certa etiqueta i formalitats vàries conviuen amb la via directa que porta de la barra del bar als reservats en un mínim de temps. ¡Això és optimització! Encara que és probable empallegar-se davant la gosadia de «trobar-se unes mans entre les cuixes, sense presentació prévia, mentre et prens un San Francisco».

En altres locals, posem per cas La Nit, iniciar una certa amistat sol constituir el primer horitzó de la relació, que no necessàriament acabarà en el jaç, i sí molt probablement en un clima quasi familiar, com és també el cas d'El Niu. L'assiduïtat pot aconseguir que la luxúria deixe lloc a una loquaç conversa sobre els fills respectius o el preu de la vivenda.

Si bé és cert que, majoritàriament, l'edat entre els practicants dels intercanvis se situa per damunt els trentacinc, també ho és que hi ha un sector de parelles més joves, i Vodka té fama de reunir la gent més jove en una atmosfera informal.

A València trobem només un *pub* que s'anuncia directament com d'ambient liberal, Don Nino. Música dels setanta, colors íntims i una clientela assídua que l'omple de gom a gom durant els caps de setmana, procuren una familiritat característica i la intimitat, si s'escau.

L'acurada estètica és la tònica general, siga quin siga l'aire del local, com és el procurar una certa comoditat en les estades. En alguns és possible entrar sense companyia, a segons quines hores. Però la vigilància per a impedir la convivència amb la prostitució fa que l'exigència d'anar-hi emparellats siga una norma habitual.

«Només per a molt experimentats»

Sota el genèric nom de clubs, amb adreces irrepetibles i sense cap aparença externa que delate l'activitat interior, els agosarats seduïts per les arts més dures de l'erotisme, tenen també els seus llocs de reunió. És tot un altre ambient dedicat a temàtiques molt concretes, completament tancat en si mateix: sàdics i masoquistes es vinculen en un decorat mòrbid on els elements del *bondage* (lligaments i immobilitzacions de tota mena), el *spanking* (càstigs a base d'assotaments) i la disciplina anglesa (flagel·lació) es barregen amb experiències escatològiques com la pluja daurada o la coprofília. Tot plegat, una marxa que no queda senzillament en una *mise-en-scène,* i que resulta impossible de pair per als no aficionats.

Joan S. Sorribes

ANNA NAVARRO

El Niu.

RAFA GIL

Pub Don Nino

Els dinosaures tornen a trepitjar l'escenari

Han tornat. En un moment en què tothom parla de la crisi del *rock*; quan U2 i Simple Minds naveguen sols enmig d'una mar *d'Acid,* de *House* i d'altres ritmes de moda; mentre **Dire Straits** roman en el seu somni silenciós des del 1985 i la carrera en solitari **de Sting** va acabar definitivament amb **The Police,** els grans dinosaures del *rock* han tornat a la ruta per fer certa la frase de **Miguel Ríos:** «el vells roquers mai no moren». El públic dels noranta serà testimoni del ressorgir dels **Rollings Stones,** de **Ringo Starr,** de **Yes,** de **Jefferson Airplane,** de **The Who** i d'un altre que no se n'ha anat però que torna als escenaris amb més força que mai: **Paul McCartney.**

Els motius de la tornada poden tenir alguna cosa a veure amb l'amor a la música i l'enyor de l'escalfor del públic cridaner a peu d'escena. Això no obstant, tenint en compte l'enorme quantitat de diners que s'han embutxacat el panxut **David Gilmour** i els seus **Pink Floyd** en la seua gira del darrer any, sembla que l'economia és la principal raó perquè els astres dels seixanta tornen a fer gires per tot el món.

Acostumats a un ritme de vida desenfrenat, de luxe, luxúria, disbauxa... els **Rolling Stones,** per exemple, no podien resignar-se a veure disminuir els seus comptes bancaris sense fer-hi res: un disc de qualitat i un fabulós muntatge escènic que viatjarà per més de 35 ciutats nord-americanes els garantiran sense dubte el sexe, la droga i tot el que desitgen per a alguns anys més.

Després de set anys sense fer un directe, els morros de **Mick Jagger** saludaran novament milers de *fans,* per presentar-los **Steel Wheels,** que així es diu el nou disc, i recordar l'«It's only rock and roll», «Jumping Jack Flash», o l'himne «(I can't get no) Satisfaction». Cada un dels **Rollings Stones** cobrarà 122 milions de pessetes per concert. Ja se n'ha encarregat el seu nou promotor, **Michael Cohl,** que estava «segur que les entrades s'esgotarien en totes les actuacions».

La meua generació

La dècada prodigiosa va veure nàixer i triomfar el *rock and roll.* Joves abillats amb roba virolada i grenyes llargues assistien als concerts dels seus ídols envoltats per fum de marihuana i farcits de LSD. Aquells joves acudeixen avui a les grans manifestacions musicals amb roba d'**Armani** consumeixen cocaïna i ho omplen tot de flaire al *Jazz* d'**Yves Saint Laurent.** Els ídols, tampoc semblen d'aquella generació que cantava **The Who:** Paul McCartney té 47 anys, Jagger i **Richard** en tenen un menys —malgrat tenir el segon la cara tan pansida com si en tingués seixanta—, i **Ringo Starr,** 49. El retorn del bateria dels Beatles, però, no ha despertat l'interès de les masses com en el cas dels **Rolling Stones,** senzillament ens ha servit per a saber que el barbut marit de l'actriu **Barbara Bach** continuava viu... i que necessita diners. El mateix ha passat amb grups com **America, Jefferson Airplane, The Allman Brothers,** o els també *brothers* Doobie; tots ells esperen atraure més gent als seus concerts apel·lant a la nostàlgia dels seus seguidors, que aportant qualitat musical, tot i que també ho faran dins de les seues possiblitats, com ja ho ha fet The Who en els primers concerts de la seua gira.

«Espere morir-me abans de fer-me vell» deia la lletra de «My Generation» fa vint-i-cinc anys. L'autor de la cançó **Peter Dennis Blandford Townshend —Pete—** és ja un homenot de 44 anys, sense energia per a fer esclatar les passions del públic que va a veure **The Who** en directe destrossant la seua guitarra contra el terra de l'escenari. No obstant, això no vol dir que s'haja fet

Mick Jagger, incombustible.

vell —almenys d'esperit—; com tampoc se n'han fet els altres dos membres vius del grup, **Roger Daltrey** i **John Entwistle**, tot i que el segon quasi no pot oir els acords del seu baix en moltes ocasions de tan sord com està.

Ara bé, el que més ha canviat del grup es la filosofia de la vida, els Who de «My Generation» no haurien permès els enormes cartells publicitaris que avui presideixen cadascun dels seus concerts. Ara tot és diferent, com diu Pet Townshend, «fa vint anys, els concerts eren una mena d'alliberament. Avui són una festa, com els Jocs Olímpics. I jo hi participe per l'or».

Beatles forever

El ressorgir dels vells dinosaures ha fet que molts promotors contemplaren la possibilitat de reunir de nou Paul McCartney, George Harrison i Ringo Starr, i fer la gira més desitjada de la història del *rock*.

Els tres **Beatles** vius, però, van per diferents camins i no sembla possible el projecte. Arà bé, com diu McCartney, «la gent seguirà pensant en la reunió dels Beatles fins que morirem tots». Paul McCartney ha estat l'únic cantant d'entre els més grans que any rere d'any ha anat col·locant els seus àlbums en els primers llocs de les llistes d'èxits de tot el món. Les seues vendes, però, han anat disminuint des de l'any 1982 quan va traure el disc *Tug of War*. Potser la gira i el nou disc, *Flowers in the dirt,* el tornaran a conduir al lloc on acostumava a estar.

La «gerontorockologia», com s'ha denominat el fenòmen de ressorgiment de velles glòries de la música *rock,* no ha de semblar estranya, ja que repassant la música dels vuitanta ens adonem que sempre han estat els dinosaures els que han mantingut el *rock* en el lloc que li pertocava. Així **Steve Winwood, Peter Gabriel, Elton John, David Bowie** i molts més ens han anat acostumant al fet que el *rock* no té massa sentit si no l'envolten les arrugues i els cabells blancs. A més, si els roquers no moren mai, hauran de continuar cantant per a viure.

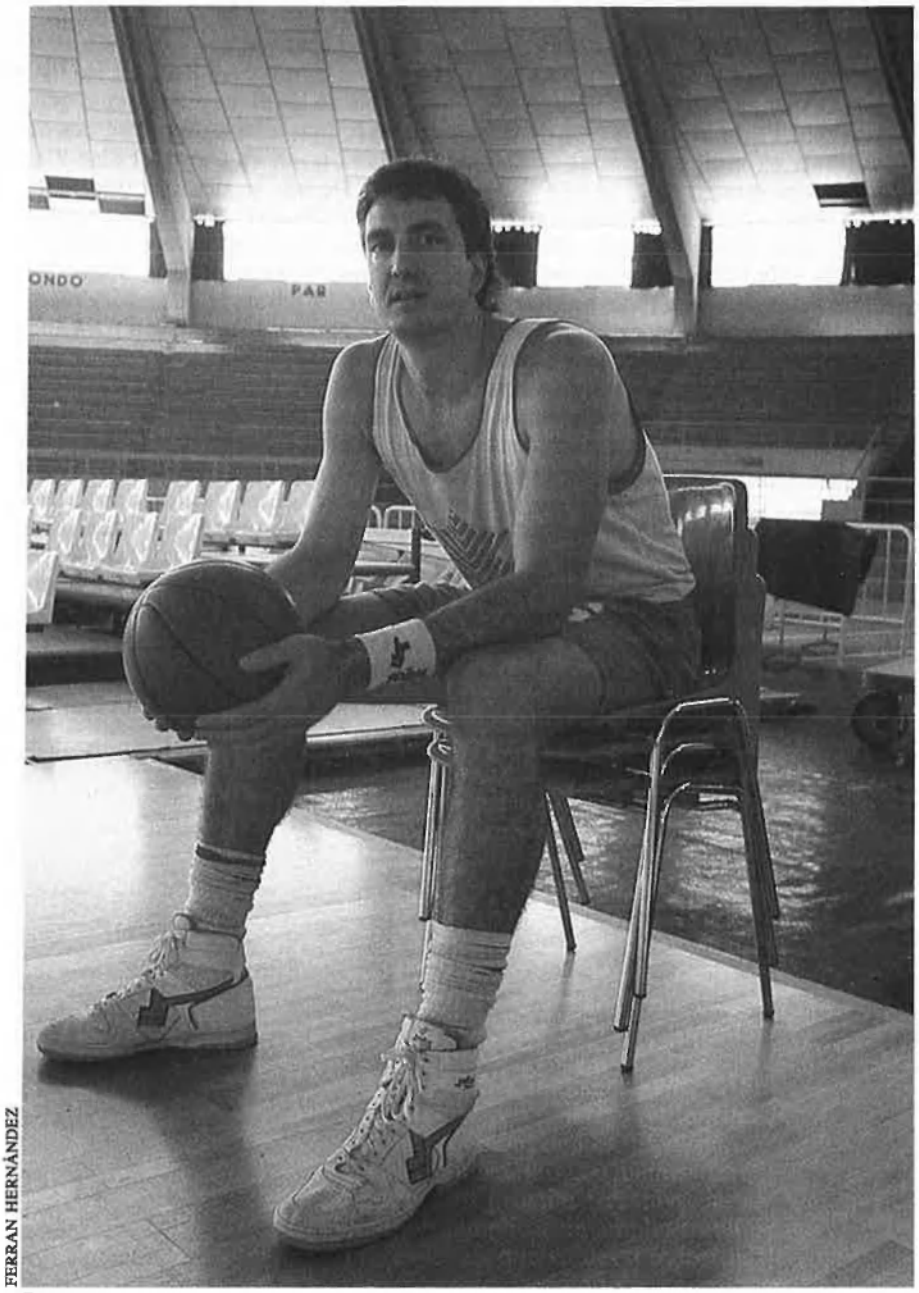
Vicent Mifsud Estruch

Pete Townshend. 'Who's who'.

Paul McCartney.

FERRAN HERNÁNDEZ

Branson.

E S P O R T S

Pamesa: objectiu, l'A-1

La lliga ha començat. El València-Pamesa ha eixit amb un objectiu clar, aconseguir l'A-1. Les noves incorporacions de Rogers, *Indio* Díaz i Salva Díez han fet que l'equip estiga més equilibrat que l'any passat. Això i l'esperit de lluita que ha infòs l'entrenador José Antonio Figueroa als jugadors són les claus del Pamesa 1989-1990.

La directiva encapçalada per Fernando Roig ha confeccionat un conjunt competitiu, amb el potencial i la qualitat suficients per a assolir l'objectiu marcat. No aconseguir-ho pot ser un fracàs, encara que a Díaz és una paraula que no li agrada. «Fracàs és una paraula massa forta. El nostre objectiu és l'A-1. Si no ho aconseguim, l'any que ve serà. Som cinc persones noves, amb idees diferents, i lligar tot això no és faena d'un any», explica el jugador.

A més, l'equip està molt compensat i té jugadors polivalents. Díaz, per exemple, pot jugar d'escolta o d'ala; Rogers, de tres, de quatre o de cinc; i Branson pot jugar tant per dins com per fora. L'equip base de Figueroa és el compost per Díez, Díaz, Rogers, Branson i Pou. En els primers partits de competicions oficials, aquest cinc s'ha vist capgirat per les lesions de Díaz i Pou. La baixa de l'*Indio* ha obligat a Figueroa a donar més minuts a Clavero i Coterón, que per sort han recuperat la capacitat anotadora perduda l'any passat. La lesió de Pou ha fet que els pivots nord-americans juguen més prop de la cistella del que en principi estava planificat. A més, la banqueta també està tocada, amb Herranz i Iníguez amb molèsties.

La temporada passada, Branson va haver d'assumir la responsabilitat de ser el màxim anotador del seu equip en cada partit. Aquest any, els punts s'han de repartir més. Durant la pretemporada i els primers partits de competicions oficials, Branson i Rogers han anotat entre 25 i 35 cadascú per partit, amb uns Coterón, Díaz, Clavero o Díez que encistellen entre deu i vint punts, superant a vegades la vintena.

Això i uns pivots que ho agafen quasi tot sota l'anella, expliquen el primer èxit valencianista d'aquesta campanya.

Per primera vegada, un club de bàsquet valencià passa la primera ronda de la copa del Rei. Aquest triomf ha permès que l'equip haja afrontat els primers partits de lliga amb la moral alta, encara que el Tenerife Número 1 no és un rival potent, sinó que és un dels candidats per a jugar el *play-off* de descens.

El següent contrincant a la copa és el potent CAI de Saragossa, al qual li van plantar cara els de la Fonteta en el trofeu Pequeña Panadería. En aquella ocasió, Pamesa va perdre només per un punt davant els aragonesos, gràcies a un triple de Davis, marcat a l'últim segon, després que els àrbitres assenyalaren unes passes inexistents de Rogers

quan faltaven només cinc segons per al final del partit.

El compromís és molt complicat, però s'espera poder vèncer, ja que, si s'aconsegueix passar l'eliminatòria, la directiva de Fernando Roig ha expressat el seu desig que València organitze la final de copa, en el cas que Pamesa siga un dels vuit equips classificats.

Les actuacions del pivots han dissipat els temors de no tenir un home de gran alçada que pogués lluitar amb garanties sota la cistella. Díez es mostra confiat: «Es pot guanyar amb velocitat. No és tan important tenir un home altíssim perquè podem guanyar amb els pivots que tenim». A més, com comenta Rogers, «no tots els equips tenen un Sabonis».

Per als jugadors, els màxims rivals del València-Pamesa per a aconseguir l'A-1 són el Huesca La Magia, el Mayoral Maristas de Màlaga i el Fórum Filatélico de Valladolid. «L'únic que ens pot fer mal», comenta Branson, «som nosaltres, perquè si juguem malament, descentrats, amb presses, sense els esquemes que ens ha ensenyat Figueroa, el rival som nosaltres».

De moment, ja s'ha perdut davant d'un d'aquests rivals, el Fórum de Sabonis i Homicius. La derrota només ha estat de dos punts, encara que durant quasi tot el partit els valencians van anar per davant del marcador. Va ser a falta de cinc segons del final quan els vallisoletans van marcar la diferència.

L'encontre va acabar amb una decisió polèmica dels àrbitres, Neiro i Ferreiro, que van anul·lar una cistella de Coterón en l'últim segon per considerar que havia estat fora de temps, cosa que privava al Pamesa de la prórroga.

A la capital castellana es van demostrar dues coses: que Pamesa pot lluitar de valent amb els candidats per l'A-1; i que Sabonis és la meitat del Fórum, marcant 35 dels 87 punts i agafant 11 dels 32 rebots en aquest partit, i tot això malgrat que el pivot lituà no és al cent per cent.

El repte està marcat, i la plantilla, a pesar de la derrota, està mentalitzada. «Estem aconseguint una bona conjunció entre tots», comenta Díez, «des de l'entrenador fins a l'últim ajudant de directiu. El que cal és aconseguir aquesta pinya i intentar entre tots abastar l'A-1. A més, «l'ambient dins i fora de la pista es bo», diu Rogers.

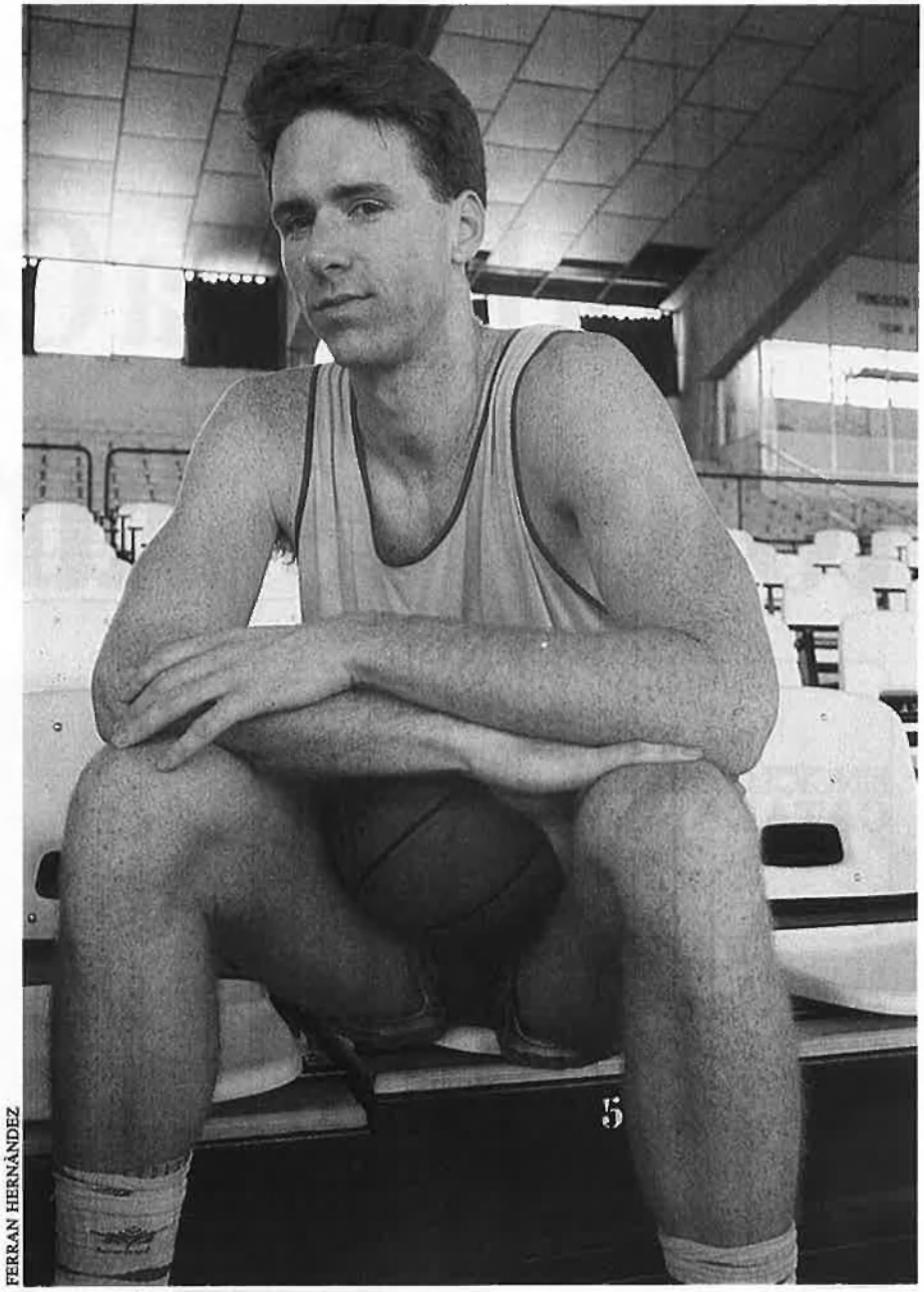
Però el canvi no respon només als nous jugadors, sinó que el nou entrenador, José Antonio Figueroa, li ha donat un altre aire a l'equip. D'un conjunt que fa quatre mesos estava lluitant per no descendir, ha fet una esquadra aspirant a l'A-1. Home seriós i amb un caràcter prou fort, diuen que Figueroa és de l'escola d'Antoni Serra. En els entrenaments esbronca els jugadors quan els seus sistemes no s'apliquen correctament; als partits, no para de moure's per la banda. Però hi ha diferències entre els dos tècnics: «la manera de Figueroa és més per a ajudar l'equip. Veu la part bona de l'equip.

Amb Serra tot era molt personal, tot eren bronques, tot era negatiu. «El joc de Figueroa és més senzill que el de Serra», explica Branson. Díaz considera que «per a portar un conjunt com el nostre fa falta una persona amb geni, com Pep, que és una persona que crida, que posa nerviosos els àrbitres, i en els entrenaments està damunt de nosaltres».

Entre l'entrenador i la directiva han formar un conjunt de lluitadors i treballadors. Els jugadors estan disposats a suar la samarreta fins a l'extenuació.

L'únic que fa falta és que la pilota entre a la cistella contrària. La cota marcada és molt alta. Seria un fet històric per al bàsquet valencià que el València BC aconseguira estar entre els grans, entre el F.C. Barcelona, Reial Madrid, Joventut... i el Pamesa va per totes. □

Francesc Martínez

FERRAN HERNÀNDEZ

Rogers.

diccionaris de l'Enciclopèdia Catalana, totes les paraules

ENCICLOPÈDIA CATALANA

de venda a llibreries

- Castellà-Català
- Català-Castellà
- Anglès-Català
- Català-Anglès
- Francès-Català
- Català-Francès
- Alemany-Català
- Rus-Català
- Portugués-Català
- Japonès-Català / Català-Japonès
- Diccionari de la Llengua Catalana
- Diccionari Enciclopèdic
- Diccionari Jurídic
- Diccionari de l'Esport

de pròxima publicació:

- Català-Alemany
- Català-Hongarès
- Català-Portuguès
- Català-Rus
- Diccionari Enciclopèdic de Medicina
- Diccionari Ortogràfic

Enciclopèdia Catalana
Diputació, 250. 08007 Barcelona

Richard Serra. Pasolini.

Gerhard Richter. St. Bridget.

Artistes sota la caixa

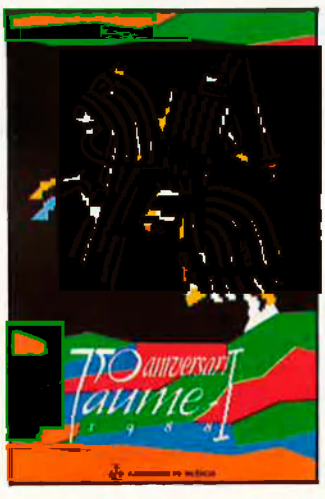
Fins al 12 de novembre es presenta al Centre Cultural de la Fundació Caixa de Pensions, al passeig de Sant Joan de Barcelona, una important mostra col·lectiva d'autors internacionals de la col·lecció de l'entitat. Amb el títol d'«Art Internacional a la Col·lecció de la Fundació Caixa de Pensions» es pot veure per primera vegada un conjunt d'obres d'artistes estrangers que aplega un total de 25 peces pertanyents a l'escena artística mundial. En l'exposició es presenten obres d'artistes com Francesco Clemente, Enzo Cucchi, Walter Dahn, Jiri Georg Dokoupil, Gunther Forg, Anselm Kiefer, A. R. Penck, Sigmar Polke, Gerhard Ritchter, Julian Schnabel, dins l'apartat pictòric; pel que fa a l'escultura i a la instal·lació, obres de Tony Cragg, Richard Deacon, Stephan Huber, Richard Long, Richard Serra i Giovanni Anselmo, entre altres.

Amb aquesta exposició la Fundació Caixa de Pensions realitza un dels objectius prioritaris del seu col·leccionisme, la divulgació pública d'un patrimoni artístic, constituït per a donar suport a la tasca dels artistes més importants de la nostra època.

Coincidint amb la Mostra s'ha programat un cicle de conferències amb el títol «Art Contemporani: la dècada dels vuitanta», que reunirà significats estudiosos de l'art com Lynne Cooke, Pierre Luigi Tazzi, Catharine David, Bernard Blistene, B. Buchloh, Kaspar Koening, Gloria Picazo, Simon Marchan i Kevin Power.

Jaume I, a València

La Generalitat valenciana, amb la col·laboració de l'Ajuntament de Barcelona, ha organitzat l'exposició «En torn a Jaume I», la qual servirà per a tancar els actes commemoratius del 750 Aniversari de la conquesta de València pel rei cristià.

L'exposició inclourà més de cent cinquanta peces entre escultures de pedra i fusta, retaules, pintures murals i orfebreria, provinents totes del Museu d'Art de Catalunya.

L'exposició es podrà veure des del 6 d'octubre fins a la segona setmana de gener al Palau de l'Escala. Els valencians hi podran gaudir del millor art català.

'Rock' per l'objecció fiscal

Organitzat per la Comissió d'Objecció Fiscal que reuneix una sèrie d'organitzacions cíviques del País Valencià, el pròxim dissabte dia 30 de setembre el Mercat d'Abastos serà escenari d'un important festival musical. Si en altres ocasions han estat els noms de Kortatu, Loquillo y los Trogloditas o La Polla Records, ara, per primera vegada a València, podrem escoltar les cançons d'Os Resentidos, el grup que lidera el polifacètic Anton Reixa; a més, per a les oïdes més ètniques, hi haurà també Shuka, un grup marroquí fincat a Granada, i, completant el cartell, els valencians Inhibido Quizàs i Los flacos.

Video Drive-in, l'altra cara de la televisió

Com anunciàvem en el número 273, en la segona quinzena de setembre el vídeo art va eixir de les catacumbes gràcies a una immensa pantalla, col·locada a l'aire lliure en el Túria, a València.

Al voltant de set-centes persones van seguir cada nit les projeccions de vídeos americans agrupades sota el títol genèric «Video Drive-in». És a dir, Autovídeo, ja que, malgrat no haver-hi cotxes, a través d'aquesta escenografia es pretén, segons el catàleg del programa «posar el vídeo independent a la disposició d'un públic espectador de base àmplia, no acostumat a seguir les qüestions dialèctiques de l'art contemporani o el vídeo experimental que es projecta normalment en els circuits del món de l'art: museus, galeries i espais alternatius».

El públic present als jardins del Túria era molt heterogeni. Hi havia els addictes al vídeo-art (pocs), parelles i famílies que passejaven pels voltants i que se sentiren atrets pel so de cinema d'estiu del muntatge, grups de joves poc assidus als museus, impressionats pel to de la publicitat utilitzada per a l'activitat i, sobretot, pel sant i senya d'entrada lliure. Malgrat això, la majoria dels presents hi havien anat perquè les sigles de l'IVAM, organitzador de l'esdeveniment, s'han convertit en sinònim de qualitat i rigor a València, de manera que tenen per elles mateixes una gran capacitat de convocatòria. El cas que uns i altres, vídeoaddictes, despistats, teleaddictes i interessats en general, se sentiren captivats per la inusitada força, poesia i ritme singular de les imatges i el so de l'espectacle. Hi hagué poques desercions.

El projecte del Drive-In, de l'autovídeo, sorgí al Video Date Bank de Chicago, un organisme semiprivat dependent de la School of the Art Institute d'aquesta ciutat dedicat a la producció, arxiu i distribució de vídeo-art i vídeo independent americà. Dos dels programes que s'han pogut veure a València, «La ciència de la ficció» i «La ficció de la ciència», foren exhibits, per primera vegada, a Chicago l'any 1984 amb un èxit de públic de vora 10.000 persones.

Fotogrames pertanyents a «És de nit a Amèrica», de Shu Lea Cheang.

Aquests dos programes, on van intercalats antics i hilarants anuncis dels anys 50, tenen un ritme i una estructura típicament televisius: música, humor, reportatges i anuncis. Just per a contrastar amb el que podria ser la televisió, ja que tant el vídeo-art com el vídeo independent utilitzen la mateixa tecnologia. Es tracta, com diu Kate Horfield, «de demostrar que es pot fer televisió amb materials alternatius i de comparar després la diferència de continguts, estil visual i intenció d'aquests treballs, amb els normatius de la televisió comercial».

El tercer programa projectat fou «És de nit a Amèrica», producció realitzada enguany per a la gira europea de Video Drive-In i que fins ara s'ha exhibit a Lisboa. «És de nit a Amèrica», que s'ha vist també a les festes de la Mercè de Barcelona, és, segons manifesta la vídeo artista, Carole Klonarides «una mirada crítica dels artistes americans respecte al fenomen del reaganisme, mirada que a Europa ningú creia que fóra possible».

Toni Picazo

Grau-Garriga: quatre mostres a Angers

Entre les celebracions del Bicentenari de la Revolució Francesa no ha estat, per suposat, absent la dimensió artística. I és en aquest marc on pot englobarse la quàdruple participació de Grau-Garriga a Angers, les exposicions del qual restaran obertes al públic fins mitjan octubre.

«Tapissos recents, escultures i dibuixos» al Musée Jean Lurçat de la Tapisserie Contemporaine. Els 22 tapissos, dibuixos i petites escultures que s'apleguen en aquest àmbit del Museu, han estat realitzats en aquesta darrera dècada.

Els temes que inspiren la col·lecció de tapissos, d'alguna manera podrien reduir-se a quatre constants: el record, la militància, el paisatge i l'intimisme sensual.

Per la seua banda, les escultures són, en realitat, miniespais de tema dominantment ecològic, en els quals no falta tampoc l'aspecte tèxtil: «*Pintures recents*» al Musée des Beaux-Arts.

També en aquest àmbit s'exposa una amplíssima col·lecció de pintures dels anys vuitanta de Grau-Garriga. Destaquen, com ja és habitual en ell, les galeries de retrats. Motius que en realitat busquen el desenvolupament de composicions denses, pigments vius, inclusió d'objectes personals, eines de pintor...

Especialment per a aquesta ocasió Grau-Garriga ens mostra una sèrie de treballs inspirats en la caiguda de l'Antic Règim i en la Revolució Francesa...

«*Environnements* interiors i exteriors» al Château d'Angers: Sens dubte, una de les constants de Grau-Garriga (des del 1970) és la seua persistent realització d'*environnements*. No podia, doncs, faltar ara, aquesta vessant de la seua activitat. L'edifici seleccionat és ja per ell mateix, significatiu: el castell de rei René d'Angers.

A partir de les torres exteriors del castell, una xarxa de cordes enrogides per teixits i per pintura, cau perpendicular sobre els grans fossats i compon, amb el llit horitzontal de pedres blanquinoses, un composició de contrastos intensos.

En la capella del castell s'exposen els grans dibuixos preparatoris d'aquest *environnement*. El tema de al Revolució ha deixat en ells una imatge de violència i de tensió, de lluita per la lliberació que es fa evident en els estudis i en els esbossos.

«Tapissos monumentals i dibuixos» a l'Abbaye du Ronceray: L'abadia de Ronceray ha estat elegida per Grau-Garriga per les seues adequades qualitats arquitectòniques i, també, perquè permet la presentació espectacular dels seus nombrosos tapissos monumentals.

Sorprenen en especial «Le rétable des pendus» i «Dialogue de lumière». En ambdós treballs s'utilitza l'espai com a part integrant de l'obra, i funcionen, de fet, com impressionants propostes escultòriques, modulables i integrables a l'específic lloc concret on es mostra.

En conjunt, aquesta quàdruple participació de Grau-Garriga, ens mostra una altra vegada, la seua gran versalitat (escultura, dibuix, pintura, tapís, instal·lacions...) i la riquesa del seu llenguatge artístic.

Romà de la Calle

El que l'ull no veu

25 ANYS DE FOTOGRAFIA ESPACIAL: Fins al 8 d'octubre de 1989. Sala d'Exposicions de la Fundació Caixa de Pensions. Carrer de Correus, 3. València.

La Caixa de Pensions inicia la temporada 1989-1990 a València, oferint-nos una exposició atractiva i interessant procendent de l'Institut of Technology de Califòrnia, composta d'imatges obtingudes per ginys no tripulats i corresponents a distints programes espacials organitzats per la NASA en les tres últims dècades.

Al marge dels components qualitat-estètica, el seu valor intrínsec rau en la càrrega informativa i documental que comporten aquestes imatges que ofereixen a l'espectador una realitat que està ahí, en l'exterior, però que, de moment, no podem contemplar amb els nostres ulls humans.

Convindria reflexionar igualment sobre el component volitiu que ha impulsat la investigació d'una particular tec-

nologia capaç d'aprehendre aquetes imatges mitjançant la fotografia. Aquest tecnologia, convenientment divulgada, presumiblement serà aplicada com a mitjà expressiu per aquells fotògrafs que ho desitgen. Pense, en contra dels que neguen la vigència de la fotografia ja està tot fet, que, per contra, queda molt camí per recórrer; fins i tot m'atreviria a dir, dialècticament parlant, que la fotografia amb majúscules és per descobrir. Entenc que cal curiositat, imaginació i esperit investigador per a que la trajectòria de la fotografia siga ascendent (en comptes de descendent com passa avui), i espere que en gran mesura la contemplació d'aquesta exposició de fotografia espacial, impulse aquest sentiment.

J.R. Cancer Matinero

Publicacions de la Generalitat de Catalunya

Novetats

Departament de la Presidència

– Catalunya, un país mil·lenari
PVP 700 ptes. 21 x 10 cm. 93 pàg.
Presentació d'una panoràmica global de Catalunya en tres temps: passat, present i futur. Llibre útil per a tenir una sèrie de dades essencials en la identitat del país. Existeixen edicions en castellà, anglès, francès, italià i alemany.

– Les competències d'èxecució de la Generalitat de Catalunya
PVP 1.500 ptes. 21 x 15 cm. 182 pàg.
Obra que aplega les diverses ponències presentades al seminari convocat per l'Institut d'Estudis Autonòmics, i celebrat a Barcelona el novembre de 1988.

Departament de Governació

– Reglament del patrimoni dels ens locals
PVP 400 ptes. 17 x 12 cm. 100 pàg.
Primer volum de la col·lecció «Recull normatiu de règim local de Catalunya». Conté, entre d'altres, la llei d'organització comarcal de Catalunya i la llei reguladora de les bases de règim local.

– Reglament de demarcació territorial i població dels ens locals
PVP 400 ptes. 17 x 12 cm. 128 pàg.
Aquest segon volum de la col·lecció recull, entre d'altres el decret que aprova el reglament de demarcació territorial i la llei reguladora de les bases del règim local.

– Recull normatiu de règim local de Catalunya
PVP 400 ptes. 17 x 12 cm. 80 pàg.
Tercer volum de la col·lecció que conté, entre d'altres, la llei que estableix els criteris de finançament del pla únic d'obres i serveis de Catalunya.

Departament d'Ensenyament

– La formació professional dual
PVP 500 ptes. 21 x 15 cm. 128 pàg.
Estudi que recull els temes tractats a les jornades celebrades a Barcelona per representants del land alemany de Baden-Württemberg i de Catalunya.

Departament de Cultura

– La indústria del cinema a Catalunya
PVP 1.200 ptes. 23,5 x 16,5 cm. 220 pàg.
Anàlisi del procés de transformació de l'estructura de la indústria cinematogràfica a Catalunya.

– El món de Fructuós Gelabert
PVP 3.000 ptes. 23,5 x 16,5 cm. 416 pàg.
Estudi que reconstrueix la vida i l'obra de Fructuós Gelabert, pioner del cinema a Catalunya i primer organitzador de la producció cinematogràfica al nostre país.

– Charles Chaplin en la cultura catalana (1922-1936)
PVP 300 ptes. 21 x 14 cm. 60 pàg.
Una quinzena de textos que permeten copsar l'atenció i l'interès pel personatge cinematogràfic –Charlot– i pel seu creador –Chaplin–

Departament de Treball

– Diccionari de les professions
PVP 1.100 ptes. 24 x 17 cm. 216 pàg.
Diccionari especialitzat, amb dues finalitats concretes: l'ampliació del vocabulari tècnic i científic de la nostra llengua i una eina de treball, d'acord amb la normativa de l'O.I.T.

Les novetats que figuren en aquest anunci es poden trobar a les llibreries.
Si desitgeu rebre llibres contra reembossament, empleneu la butlleta.

Nombre d'exemplars i títol

Nom i cognoms

Adreça

CP i població Telèfon

Generalitat de Catalunya
E. A. del Diari Oficial i de Publicacions
Llibreria

Rambla dels Estudis, 118
08002 Barcelona
Telèfon (93) *302 64 62

Data

Signatura

Teatre València, programació 1989/1990

El teatre València ha presentat la seua programació, per a la temporada 1989/90, que s'inaugura el 28 de setembre. El primer espectacle a què es podrà assistir seran les filigranes circenses del duo Hot & Neon —William Galvin i Steve Mock—. Després de l'èxit de la temporada passada dels Colombaioni —els pallassos de Fellini—, el teatre València ha volgut repetir l'experiència del teatre-circ.

Hot & Neon seran substituïts a l'escenari, a final d'octubre, per l'obra de Samuel Beckett *Mercier i Camier*. Dirigits per Pierre Chabert, Luis Miguel Climent i Manuel Dueso —el Teatro Fronterizo— interpreten lúdicament una saborosa peça tragicòmica sobre dos camarades que volen fer un viatge que les circumstàncies no permeten mai. *Mercier i Camier* és una de les primeres obres de Beckett en francès que, no obstant, no va ser publicada fins al 1970.

El mes següent podrem veure Vol.Ras. Els tres actors posaran a disposició del públic el seu característic humor gestual amb l'espectacle *Insòlit,* que va ser presentat a la Fira de Teatre al carrer de Tàrrega. Amb ell volen igualar l'acceptació popular que va tenir la seua anterior obra, *Stress*.

La programació seguirà amb *Danny y Roberta* i *Johnny va agafar el seu fusell,* totes dues presentades per la companyia de Pep Munné. Tant l'obra de John Patrick Stanley com la de Dalton Trumbo vénen anunciades en castellà, la qual cosa ens fa suposar que serà en aquesta llengua com es representaran a València. **C. G.**

FRANCESC FABREGAT

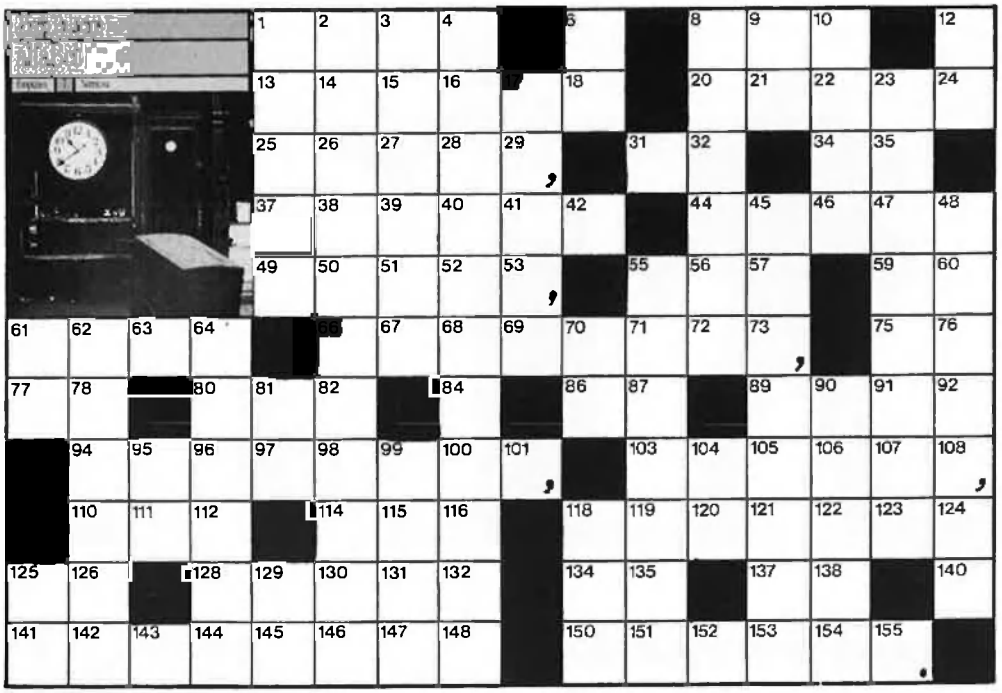
Vol-Ras.

Balanç d'urgència

Rodolf Sirera

El canvi que acaba de produir-se en la Conselleria de Cultura, amb la substitució de Cebrià Ciscar, que n'havia estat titular durant vuit anys, pel professor alacantí Antoni Escarré, a més de propiciar un apressat recordatori valoratiu de les coses que, sota l'administració del primer, s'han fet pel teatre valencià (augment considerable dels recursos que s'hi destinen, tot i que la part més gran se l'endú el teatre institucional, suport al teatre escolar, creació del Centre Dramàtic de la Generalitat Valenciana, potenciació d'una xarxa comarcal de distribució d'espectacles i, darrerament, inclusió del Teatre Principal de València dins el totpoderós IVAECM), hauria de servir també per a reconsiderar seriosament l'actual articulació dels diferents estaments públics que s'ocupen, d'una manera o d'altra, de la promoció del teatre. ¿Quines són les àrees de competència de la Direcció General de Patrimoni Cultural? ¿Té sentit, en aquests moments, mantenir dos nivells diferents de poder polític —Direcció General/IVAECM? ¿De quina manera es relaciona la xarxa d'extensió teatral —vint sales arreu del País Valencià, coordinades amb la Conselleria de Cultura— amb la necessària i fins ara pràcticament no encetada tasca d'extensió comarcal del Centre Dramàtic? ¿Què es pensa fer amb la dansa valenciana, una de les manifestacions escèniques més dinàmiques del moment actual, que no té, però, un espai específic on poder oferir regularment els seus productes? ¿És lògic que, avui mateix, la major part de la programació teatral del Principal de València, les dues sales del complex Rialto, i el festival d'estiu «Sagunt a escena» depenguen de manera exclusiva de la direcció del Centre Dramàtic? ¿Per què s'interromp una campanya tan interessant com la d'«El teatre a l'escola»? Quan Adolfo Marsillach, director general de l'INAEM, diu que una de les línies d'actuació del seu departament serà la consolidació de companyies privades fortament subvencionades, com passa a la resta d'Europa —companyies semipúbliques, les anomena— ¿per què els recursos que l'administració valenciana dedica al suport de la iniciativa privada minven d'any en any en compte d'augmentar? Moltes preguntes —no totes les que podrien fer-se, evidentment— en aquest balanç d'urgència, i una crida al nou conseller perquè medite sobre les estructures del teatre. □

Text explicatiu

Aquest damerograma es resol traslladant les lletres de les solucions a la casella corresponent de la graella superior, on es podrà llegir un text extret de l'excel·lent llibre de Josep Palàcios *Alfabet*. Per facilitar la tasca, el títol del llibre es llegeix acròsticament a partir del primer mot-solució.

per Màrius Serra i Anna Genís

98 4 67 122 57 106 40	Homicida.
137 60 16 153 35 46 78	Cítric més groc que el famós submarí.
25 81 140 147 8 121 114	Talismà de caire eròtic.
21 37 13 132 143 71 104	Instrument de teclat vertical.
34 25 133 13 59 109 111	La peça íntima més fabricada per la indústria tèxtil.
63 129 118 141 18 100 27	Fet circumscrit a una zona, on es repeteix constantment.
61 29 135 49 146 91 108	Rompre.
77 69 145 116 90 84 155	Voluptuós, lasciu.
12 38 112 124 73 144 44	Per tirar-li una floreta a una dona, digueu-li que té la pell com això.
42 2 97 119 52 138	Guant sense dits.

22 95 126 68 32 76	Guanyador absolut.
34 26 47 72 99 142	Estació freda.
103 9 89 111 56 15	Quatre reines juntes en fan un.
130 48 64 1 125 53	Desbordament, torrentada.
43 154 39 26 33 56	Cadascuna de les representacions d'una pel·lícula al cinema.
70 92 24 66 150 10	Comprador.
80 120 3 107 134 59	Un dels tipus de boscos que crema amb més facilitat.
39 31 75 154 55 101	Graduació jerarquitzada.
105 50 62 148 14 87	Tal com queda una dona abandonada després de les floretes de rigor.
17 115 82 128 152 28	Sentit de marxa del cranc.

El davantal enigmista

El jeroglífic, passatemps afortunat que s'acostuma a relacionar vagament amb els egipcis, és el component fonamental de l'enigmística figurada o plàstica. Es evident que manlleva trets de l'antiga escriptura ideogràfica egípcia per amagar un missatge secret mitjançant signes, però també ho és que es relaciona directament amb el llenguatge verbal de la llengua en què ha estat ideat.

De fet, el seu origen és més proper. Se'l coneix amb el nom llatí de *rebus*, com a expressió elíptica de la frase definitòria: «Sententia rebus, non verbis, expressa» i sembla que el seu origen com a joc modern data de les festes de Carnaval de la Picardia al segle XVII. En concret, s'ha trobat un recull de sàtires gràfiques d'aquesta zona amb motiu del Carnestoltes anomenat «De rebus quae gerunter». Curiosament, el jeroglífic ha fet fortuna entre els pintors. Es conserven «rebus» molt bonics de Leonardo da Vinci i, a casa nostra, l'anònim enigmista que signa Llovís en els jeroglífics del «Serra d'Or» no és altre que el conegut pintor Ferran Garcia Sevilla.

Solucions en la pàg. 72.

AGENDA

TELEVISIÓ

Dijous, 28 de setembre

11.30: Carta d'ajust.
11.45: 60 minuts.
12.45: Oscamandit.
13.45: TN comarques.
14.00: TV3, segona vegada: «Informatiu cinema».
14.30: Telenotícies.
15.00: El Temps.
15.10: Sí, primer ministre. (Dual). (Reposició). (16).
15.30: A cor obert. (Dual). (Reposició). (62).
16.20: Pel·lícula tarda: «El jutge». (Dual).
18.20: El genet solitari. (Dibuixos animats). (8).
18.45: Durrell a Rússia (8).
19.15: L'espantaocells i la senyora King. (Dual). (Reposició). (53).
20.00: Ràdio Cincinnati. (Dual).
20.30: Telenotícies.
21.00: El temps.
21.05: Gent del barri. (Dual). (63).
21.40: La casa dels famosos.
22.15: Esports flash.
23.15: Motor a fons.
23.45: Tramuntana.
00.15: Telenotícies.
00.35: L'home i la ciutat. (Reposició). (16).
01.25: Fi d'emissió.

Divendres, 29 de setembre

11.30: Carta d'ajust. Senyals 2V.
11.45: Senyals.
12.30: Actual.
13.30: TV3, segona vegada: I. «Esports flash».
13.45. TN comarques.
14.00: TV3, segona vegada: «Esports flash». II.
14.30: Telenotícies.
15.00: El temps
15.10: Sí, primer ministre (Reposició). (Dual). (17).
15.30: A cor obert. (Dual). (Reposició). (63).
16.20: Pel·lícula tarda: «Les núvies de Fu Manxú». Dual.
18.20: El genet solitari. (Dibuixos animats). (9).
1845: Durrell a Rússia. (Reposició). (9).
19.15: L'espantaocells i la senyora King. (Reposició). (54).
20.00: Ràdio Cincinnati. (Dual) (Reposició). (57).
20.30: Telenotícies.
21.00: El temps.
21.10: Gent del barri. (Dual). (64).
21.40: Històries de Ray Bradbury, (9). (Dual).
22.15: La nit bruixa.
23.20: 13 × 13: «L'any sabàtic».
00.10: Telenotícies.
00.30: L'home i la ciutat. (Reposició). (17).
01.20: Fi d'emissió.

Dissabte, 30 de setembre

12.45: Carta d'ajust.
13.00: Sardanes.
13.30: Kidd video. (Reposició).
13.55: *Jazz*: «Oliver Sain's St. Louis» (blues).
15.00: Telenotícies.
15.25: El temps.
15.35: Els Picapedra (Dual). (Capítol 25).
16.00: Les aventures de Sherlock Holmes. (Reposició). (Dual). (12).
16.55: La ciutat dels àngels. (12): «Joc net».
17.55: Esports en acció.
20.00: Futbol: «At. Bilbao-At. Madrid».
21.10: Sorteigs Lotto 6/49.
22.00: Telenotícies.
22.25: El temps.
22.30: Pel·lícula: «John i Mary».
00.05: Fi d'emissió.

Diumenge, 1 d'octubre

09.45: Carta d'ajust.
10.00: Signes dels temps.
10.30: Els picapiedra. (Repetició).
11.30: Canal 33 - segona V. «Cadència».
13.00: Gol a gol (Hoquei).
15.00: Telenotícies.
15.25: El temps.
15.35: Festival Tex Avery. (Dibuixos animats).
16.00: Les aventures de Guillem Tell, Ballesta (46).
16.20: Batman. (Reposició).
16.45: Tarda d'aventures: «Cacera a mort». (Dual).
18.15: Gol a gol (Bàsquet).
20.30: Telenotícies.
20.55: El temps.
21.00: Trenta minuts.
21.40: Califòrnia (Dual). (16): «Recorda els bons temps».

«La bella i la bèstia».

22.25: Gol a gol. (Edició nit).
23.25: Fi d'emissió.

Dilluns, 2 d'octubre

10.30: Carta d'ajust.
10.45: Universitat oberta.
11.15: TV3, segona vegada. «Gol a gol». «La caixa sàvia».
13.45: TN comarques.
14.00: La senyoreta. (Capítol 1).
14.30: Telenotícies.
15.00: El temps.
15.05: Bona cuina.
15.15: Veïns. (Dual). (108).
15.45: Com a casa.
16.30: A cor obert. (Dual). (Reposició). (64).
17.20: El genet solitari. (Dibuixos animats).
17.45: Cursos idiomes.
18.00: Dibuixos animats. (Versió original).
18.20: Matraca, no.
19.00: Micky Moto Club.
19.45: Filiprim.
20.30: Telenotícies.
21.00: El temps.
21.10: Bona cuina.
21.15: Entrevista president de la Generalitat. (En directe).
22.20: Cagney i Lacey. (Dual) (46).
23.15: Telenotícies.
23.35: Tot l'esport 2V.
24.00: Fi d'emissió.

Dimarts, 3 d'octubre

10.30: Carta d'ajust.
10.45: Universitat Oberta.
11.15: TV3, segona vegada: «La casa dels famosos». »Trenta minuts». «Futbol 90». «Basquetmania».
13.45: TN comarques.
14.00: La senyoreta. (Capítol 2).
14.30: Telenotícies.
15.00: El temps.
15.05: Bona cuina.
15.15: Veïns. (Dual). (109).
15.45: Com a casa.
16.30: A cor obert (Dual). (Reposició). (65).
17.20: El genet solitari. (Dibuixos animats).
17.45: Cursos idiomes.
18.00: Dibuixos animats. (Versió original).
18.20: Matraca, no.
19.00: Micky Moto Club.
19.45: Filiprim.
20.30: Telenotícies.
21.00: El temps.
21.10: Bona cuina.
21.15: La parada.
22.50: Dallas. (Dual). (53).
23.45: Telenotícies.
00.05: Tot l'esport 2V.
00.30: Fi d'emissió.

Dimecres, 4 d'octubre

10.30: Carta d'ajust.
10.45: Universitat oberta.
11.15: TV3, segona vegada: «La parada». «Sputnik». «Thalassa».
13.45: TN comarques.
14.00: La senyoreta. (Capítol 3).
14.30: Telenotícies.
15.00: El temps.
15.05: Bona cuina.
15.15: Veïns. (Dual). (110).
15.45: Com a casa.
16.30: A cor obert (Dual). (Reposició). (66).
17.20: El genet solitari. (Dibuixos animats).
17.45: Cursos idiomes.
18.00: Dibuixos animats. (Versió original).
18.20: Matraca, no.
19.00: Micky Moto Club.
19.45: Filiprim.
20.30: Telenotícies.
21.00: El temps.
21.10: Sorteig Lotto 6/49.
21.15: Bona cuina.
21.20: Informatiu cinema.
22.00: Cinema 3. (Dual): «Festa salvatge».
23.45: Telenotícies.
00.05: Tot l'esport 2V.
00.30: Fi d'emissió.

A G E N D A

P E L·L Í C U L E S

Dijous, 28 de setembre

El jutge *(Le juge,* 1977; 98 minuts), de **Philippe Lefèbvre.** Film policíac francès sobre un jutge que s'enfronta al tràfic de droga de Marsella. Intèrprets: Jacques Perrin, Daniel Duval, Richard Bohringer, Andréa Ferreol. TV3. 16.20 h.

Los insaciables *(The Carpetbaggers,* 1963; 149 minuts), d'**Edward Dmystryck.** Melodrama sensacionalista sobre una novel·la de Harold Robbins amb pretensions crítiques. Intèrprets: Georges Peppard, Alan Ladd, Carroll Baker, Robert Cummings i Martha Hyer. TVE-2. 22.40 hores.

Juana La Loca, de vez en cuando (1983; 93 minuts), de **José Ramón Larraz.** Comèdia hiperceltibèrica sobre l'històric personatge protagonitzada per Lola Flores, Beatriz Elorrieta, Manuel Gómez Bur i José Luis López-Vázquez. TVE-1. Matinada.

Divendres, 29 de setembre

Usted puede ser un asesino (1961; 91 minuts), de **José Maria Forqué.** Discreta comèdia d'intriga sobre una obra d'Alfonso Paso, interpretada per Alberto Closas, Amparo Soler Leal i José Luis López-Vázquez. TVE-2. 17.30 h.

Les nòvies de Fu Manxú *(Brides of Fu Manchu,* 1966; 94 minuts), de **Don Sharp.** Les aventures de Fu Manxú amb Christopher Lee en el paper del malvat oriental raptant xiques a dojo. TV3. 16.20 hores.

Anatomía de un asesinato *(Anatomy of a Murder,* 1959; 161 minuts), d'**Otto Preminger.** Excel·lent melodrama amb tema judicial, excel·lents títols de crèdit de Saul Bass, i excel·lents actors: James Stewart, Lee Remick, Ben Gazzara, a més d'una magnífica banda sonora a càrrec de Duke Ellington. TVE-1. 0.35 h.

Estrella de la manana *(Marjorie Morningstar,* 1958; 123 minuts), d'**Irving Rapper.** Una jove jueva vol triomfar en la vida i eixir del gueto. Nathalie Wood és la jove ambiciosa, acompanyada de Gene Kelly i Claire Trevor. TVE-1. Matinada.

'Les nòvies de Fu Manxú'.

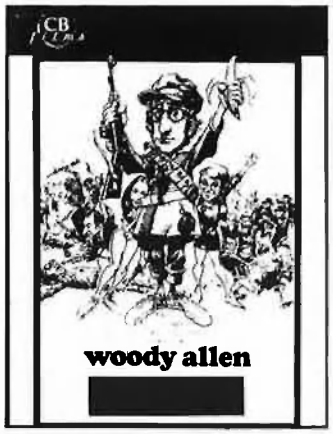
Nathalie Wood.

Dissabte, 30 de setembre

La bruja novata *(Bredknobs and Broomsticks,* 1971; 117 minuts), de **Robert Louis Stevenson.** Ángela Lansbury és una aprenenta de bruixa en l'Anglaterra de la segona guerra mundial. Per a *fans* de la factoria Disney. TVE-1. 16.00 h.

Bananas *(Bananas,* 1971; 82 minuts), de **Woody Alien.** Film de la primera etapa de l'actor, bastant desmanegat amb moments divertits, i altres de menys reeixits. TVE-1. 22.25 h.

John i Mary *(John y Mary,* 1969; 92 minuts), de **Peter Yates.** Història romàntica que aborda el tema de la soledat dels individus en el si d'una societat deshumanitzada. La parella protagonista l'encarnen

'Bananas'.

Dustin Hoffman i Mia Farrow. TV3. 22.25 hores.

Los caníbales *(Os canibais,* 1987; 98 minuts), de **Manoel de Oliveira.** Film realitzat pel més internacional dels directors portuguesos dissenyat quasi com si es tractara d'una òpera. TVE-1. Matinada.

Diumenge, 1 d'octubre

Los hermanos Cartagena (1986), de **Paolo Agazzi.** Intèrprets: J. J. i Edwin Morales. TVE-1. Matinada.

Loco de amor *(Lovesick,* 1982; 89 minuts), de **Marshall Brickman.** Discreta comèdia novaiorquesa amb psiquiatre enamorat de la seua pacient. Intèrprets: Dudley Moore, Elizabeth McGovern, Alec Guinnes i John Huston. TVE-1. 16.00 h.

Cacera a mort *(Death hunt,* 1981; 97 minuts), de **Peter Hunt.** Charles Bronson i Lee Marvin són els protagonistes d'aquest film d'aventures sobre un caçador solitari perseguit per la Policia Muntada del Canadà a través del cercle polar àrtic. TV3. 16.20 hores.

Zeppelin (1971, 96 minuts), **d'Etienne Perier.** Producció bèl·lica sobre un aviador anglès nascut a Alemanya que no sap quin partit prendre en la primera guerra mundial. Amb Elke Sommer i Michael York. TVE-2. 18.00 hores.

Los aristócratas del crimen *(The killer elite,* 1975; 113 minuts), de **Sam Pekinpah.** Pel·lícula de qualitat inferior al que ens tenia acostumats el director de *Grupo salvaje.* No obstant això, és interessant veure les actuacions de James Caan i Robert Duvall. TVE-1. 22.40 h.

Kazablan (1974; 110 minuts), de **Menahen Golam.** Pel·lícula israeliana que va gaudir d'un cert èxit en tot Europa. Interpretada per Arie Elias i Efrat Lavie. TVE-1. Matinada.

Dilluns, 2 d'octubre

La Rosales (1984; 90 minuts), de **David Lipszyc.** Film argentí que compta amb una fenomenal interpretació d'Héctor Alterio. Al repartiment hi ha també Alicia Bruzzo i Ricardo Darth. TVE-2. 22.35 h.

Dimarts, 3 d'octubre

La calle 42 *(42nd Street,* 1933; 86 minuts), de **Lloyd Bacon** i **Bubsy Berkeley.** El musical que va revitalitzar el gènere després de la saturació de cançonetes sobrevinguda amb l'aparició del cinema sonor. Una gran obra interpretada pel genial Warner Baxter que veurem adulterada pel sistema de coloració Turner. TVE-1. 22.20 h.

La estación del regreso (1987; 86 minuts), de **Leonardo Kocking.** Pel·lícula xilena inèdita en les nostres pantalles, protagonitzada per Maria Erica Ramos, Alejandro Cohen i Gloria Lazo. TVE-1. Matinada.

Dimecres, 4 d'octubre

Festa salvatge *(The Wild party,* 1975; 91 minuts), de **James Ivory.** Preciosa pel·lícula del director d'*Una habitación con vistas,* sobre una disbauxada festa que va tenir lloc a la mansió de la figura del cinema mut Fatty, la qual va arruïnar la seua carrera cinematogràfica. Molt ben estructurada la narració sobre el podrimer del Hollywood de principis de segle. Amb James Coco i Raquel Welch. TV3. 22.00 hores.

Luces de Bohemia (1985, 91 minuts), de **Miguel Ángel Díez.** Frustrada adaptació de la peça teatral de Valle-Inclán que va ser un fracàs de taquilla. Els principals errors del film es troben en la construcció de la història a partir d'un nefast guió de Mario Camus. Ara bé, compta amb un repartiment d'estrelles: Francisco Rabal, Fernando Fernán-Gómez i Berta Riaza. TVE-1. Matinada.

Raquel Welch protagonitza 'Festa salvatge'.

'John i Mary'.

AGENDA FER TEMPS

Partaka. Cantant. Fill de València —nasquè al Barri del Carme—, aquest dissabte farà 34 anys.

El trobem a Barcelona, on viu i on s'ha fet musicalment.

Malauradament, ací a València se'l veu poc. Ara, Partaka ultima l'aparició del pròxim treball discogràfic, que ja té gravat —als estudis Sonocentro de Barcelona— i que eixirà al carrer per Nadal. El títol ja està decidit: *Enigmàtic món.* I parlant d'enregistraments, aquesta mateixa setmana, i dins el programa *3×4* de TVE-1, Partaka fa una aparició musical que, precisament, havia gravat poques hores abans de la nostra entrevista.

D'altra banda, molt probablement a partir de gener, tindrem l'oportunitat de sentir la seua veu en un programa setmanal de ràdio en una important emissora de València. Aquesta serà una tasca que Partaka ja havia practicat en una primera etapa a Barcelona. El programa tindrà una durada de seixanta minuts i consistirà en la presentació i comentari de tota una sèrie de concerts en directe tant de cantautors com de grups musicals, i alternarà igualment cantants autòctons i figures estrangeres.

SOLUCIÓ als passatemps de la pàgina 68: «Fins i tot podríem sacrificar, si ho crèiem convenient, les altres espècies, cosa per a la qual bastaria, potser, que ens deixàssem endur de la tendència normal.»

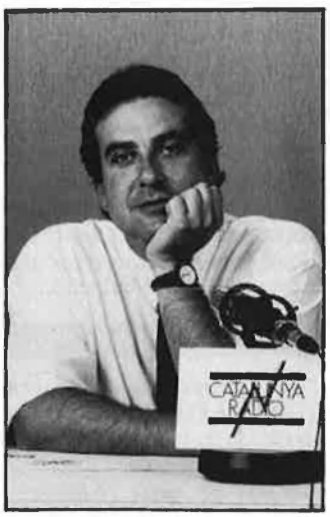
Jordi Sánchez Icanol. Portaveu de la Crida, nascut a Barcelona. Diumenge, u d'octubre, coincidint amb la reunió de la Permanent Nacional —que enguany tindrà lloc a València—, celebrarà justament els seus 25 anys.

Ha acabat recentment la carrera de ciències polítiques i ara prepara una memòria sobre el comportament polític a les Balears del 1977 al 1978. Però, potser, el que més ens interessa és, actualment, la seua activitat com a dirigent en el col·lectiu de què és portaveu: «Bé, ara mateix, tots sabeu que el tema que més preocupa és la situació del conflicte TV3-TVV. Nosaltres estem treballant en això i jo concretament baixo sovint a València per aquest motiu, procurant que la coordinació dels actes sigi el més efectiva possible, i actuant dins el conjunt del nostre marc nacional. En aquest sentit, la iniciativa no només es planteja per la recepció de TV3 al País Valencià, sinó també per la de TVV al Principat, malgrat que entenem que hem d'actuar com a entitat nacional que som, això també hauria d'afectar les Illes Balears, i de moment no es contempla. Entre els actes que estem organitzant, hi ha l'actuació de Lluís Llach al Teatre Princesa de València el pròxims divendres i dissabte —dies 6 i 7 d'octubre—, sota el lema *Sí a TV3-País Valencià i Sí a TVV-Catalunya.*

Per al 25 d'octubre, i en el marc de la campanya per l'oficialització del català a la CEE, hi haurà un altre recital de Lluís Llach a Estrasburg, coincidint amb l'aparició del llibre que hem preparat per als eurodiputats en les cinc llengües oficials més el català.

Josep Cuní i Llaudet. Periodista. Locutor-presentador del programa *Els matins de Josep Cuní,* a Catalunya Ràdio, i del programa *Debat,* a Canal 33 de TV. Nascut a Barcelona, el pròxim dimecres, 4 d'octubre, farà els 36 anys.

Conductor d'un dels *magazines* informatius més escoltats de les ones radiofòniques, i amb la col·laboració de bona part del seu equip, Josep Cuní ara afronta el repte d'oferirnos una altra manera de presentar un debat televisiu: «El programa pretén senzillament això: debat. Volem oferir a l'espectador una sèrie de visions diferents sobre un mateix

tema i que el públic en tregui individualment les conclusions, perque aquí no pretenem donar cap solució. El programa té tres parts: una presentació —que pot ser una entrevista, una enquesta o un reportatge—, després el debat entre els convidats al plató i finalment la participació del públic present a la sala. L'actualitat és la base del programa.

Ex-cap general de Programació de les Emissores de la Generalitat, Josep Cuní ens comenta que el dia de l'aniversari sempre el fa reflexionar: «Penso ¡què ràpid passa el temps! i tinc la sensació de passar-lo sense haver-lo viscut intensament».

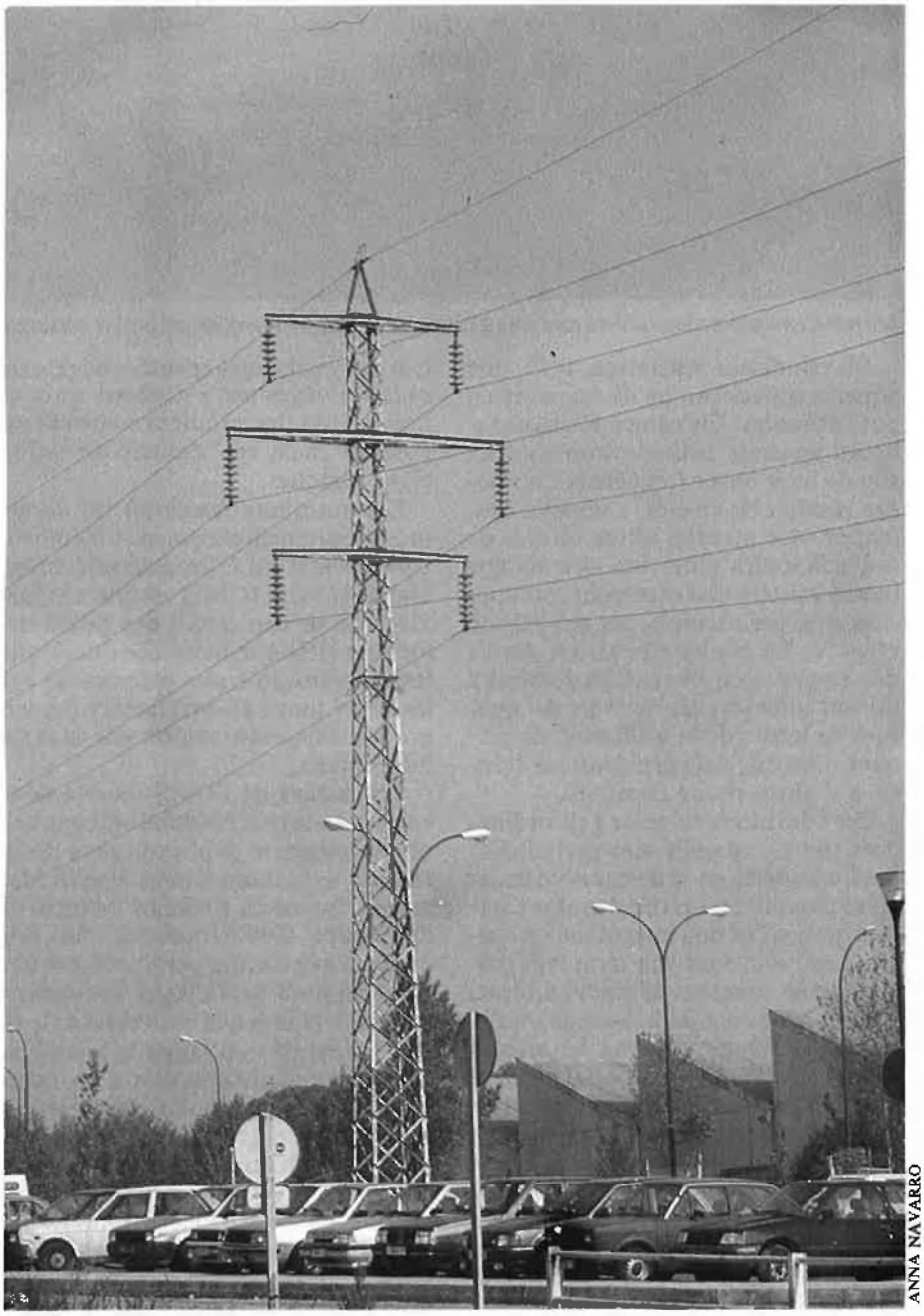
I recordeu felicitar: Divendres, 29: **Pere Calders,** 77 anys. **Miquel Navarro,** 44. **Ramon Muntaner,** 39. **Josep Ma. Quintana,** 35. **Marusa Cano,** 47. **José D. Marot,** 34. Diumenge, 1 d'octubre: **Teresa Lozano,** 45. **Moratalla,** 31. **Oswald Blanco,** 40. **Miquel Batllori,** 80. I dilluns, 2: **Subirats,** 32. **Josep A. Tharrats,** 33. I **Chicho Sibilio,** 31.

Jesús Prats

CIENTÍFICS NORD-AMERICANS AFIRMEN QUE L'ELECTROMAGNETISME ORIGINAT PER L'ELECTRICITAT CAUSA CANVIS BIOQUÍMICS

¿És innocu el corrent elèctric?

Els efectes sobre el cos humà dels camps electromagnètics causats per les línies d'alta tensió i per l'electricitat que possibilita el funcionament dels electrodomèstics són encara poc coneguts. Les investigacions fetes recentment per una universitat nord-americana sobre aquestes qüestions han donat uns resultats que han estat motiu de preocupació per a alguns científics.

ANNA NAVARRO

Instal·lacions d'alta tensió.

Jaume Moreno

La controvèrsia sobre els efectes dels fils d'alta tensió sobre la salut no es va plantejar fins a les acaballes de la dècada dels seixanta, gairebé un segle després que l'energia elèctrica revolucionés els hàbits de la humanitat. Fins aleshores ningú es va plantejar si viure envoltat de cables i fils elèctrics podria comportar cap mena de risc, i a pesar d'això, tres estudis epidemiològics realitzats als Estats Units per aquelles dades van demostrar que existia una relació estadística entre l'exposició a les línies d'alta tensió i l'aparició de càncers en els nens. L'alarma es va apaivagar quan altres dos estudis realitzats posteriorment no van poder establir aquesta relació.

Els resultats d'una investigació realitzada fa pocs mesos pel departament d'enginyeria de la Carnegie-Mellon University han tornat a posar d'actualitat el tema. Els científics d'aquesta universitat nord-americana van exposar cèl·lules de diversos animals a un corrent altern de 60 hertz, el que s'utilitza habitualment en les viviendes dels Estats Units, i les conseqüències van ser que les radiacions provocades per l'electromagnetisme originat per l'electricitat va causar canvis bioquímics en els teixits animals.

La causa d'aquests canvis està en els ions que procedeixen dels camps electromagnètics, que interfereixen la síntesi dels àcids DNA i RNA. Les alteracions en aquestes dues proteïnes tenen com a conseqüència l'aparició de càncers. Malgrat tot, encara ningú s'atreveix a afirmar taxativament que l'exposició als corrents elèctrics sigui un factor que afavoreixi l'aparició de malalties cancerígenes, perquè tret d'alguns estudis aïllats, les investigacions epidemiològiques fetes sobre

aquesta malaltia només tenen en compte factors com la dieta, la preparació del menjar o l'hàbit de fumar.

De moment cap estat europeu, i els Països Catalans no són cap excepció, ha realitzat estudis seriosos sobre aquest tema. Les normatives existents sobre els cables d'alta tensió es limiten a prevenir possibles electrocucions.

A Europa, les primeres alarmes es van produir a principis dels vuitanta en el camp de la indústria automobilística, per un simple atzar, quan un conductor francès va deixar el seu vehicle aparcat durant dos dies a la vora d'una línia d'alta tensió. El camp magnètic creat per l'electricitat va ser capaç d'esborrar la memòria del sistema d'injecció i el cotxe no va poder arrancar ja mai. El fet es va relacionar amb un incident produït a Suècia, on l'empresa japonesa Honda provava un nou sistema antiblocatge de frens sense obtenir cap èxit, perquè era pertorbat per les irradiacions d'uns radars pròxims.

A la vista d'aquests successos, les empreses franceses Aerospatiale i Renault van iniciar tot un seguit d'estudis destinats que les interferències electromagnètiques exteriors als automòbils poguessin afectar els nous sistemes de fre. Tot i que les investigacions han donat resultats positius fins i tot en camps electromagnètics superiors als 10.000 hertz, encara no s'han aplicat a la indústria per l'encariment que suposaria en el preu de venda dels cotxes.

Els resultats obtinguts als Estats Units sobre les alteracions provocades pel corrent elèctric no són plenament aplicables a Europa perquè al vell continent l'energia elèctrica que es fa servir habitualment als habitatges és de només 40 hertz, però ningú pot descartar que els seus efectes sobre la salut siguin diferents. El principal problema rau en el fet que les radiacions de ions causades pels camps electromagnètics s'acumulen en els teixits vius i estan generades principalment per aparells tan quotidians com els electrodomèstics.

Durant els darrers anys, la venda d'electrodomèstics ha registrat a l'estat espanyol un creixement considerable a causa de la generalització a les llars de nous enginys, com el vídeo, els ordinadors personals o els forns microones, però a causa també de l'augment de les vendes de rentavaixelles, congeladors o televisors. La proliferació d'electrodomèstics té com a principal conseqüència un augment en el consum d'electricitat i la creació de camps electromagnètics més potents a les cases.

RAFA GIL

Les radiacions provocades per les pantalles d'ordinador són les més perjudicials per les persones.

Els estudiosos insisteixen, però, que aquesta situació no ha de fer caure en pors absurdes. Els camps electromagnètics generats pels electrodomèstics són de molt baixa freqüència i no poden produir els efectes, a vegades dramàtics, que generen altres formes de radiació iònica molt més alta als que també existeix una exposició comuna, com són, per exemple, els aparells de raigs X. En qualsevol cas, els perills dels camps electromagnètics domèstics no són superiors als derivats del consum de tabac, de la utilització de plaques d'asbest, dels accidents de trànsit o d'altres riscos familiars.

Les televisions en color i els ordinadors són els aparells més perjudicials per l'existència en el mecanisme de les seves pantalles d'un tub de rajos catòdics que genera una important ionització. Les radiacions són molt més baixes que les existents al medi ambient, però el problema de la seva acumulació a les cèl·lules vives ha fet aixecar alguna veu d'alarma, especialment pel que fa a les pantalles dels ordinadors utilitzats a les empreses, on l'empleat treballa molt prop del tub de rajos catòdics durant moltes hores.

El descobriment de noves pantalles de plasma líquid ha posat el problema en vies de solució, tot i que cal esperar que baixi el seu preu perquè es generalitzi. De moment, però, els ordinadors han de passar una revisió obligatòria cada tres anys per a conèixer quin és l'estat dels tubs catòdics i controlar un possible excès en l'emissió de radiacions iòniques.

Les autoritats sanitàries no donen una importància excessiva al fenomen. Una circular de l'Organització Mundial de la Salut (OMS) estableix la inexistència de cap estudi que pugui demostrar d'una manera concloent que les emissions iòniques provocades per les televisions i els ordinadors puguin produir alteracions importants en la salut humana.

La postura de l'OMS sembla estar corroborada pels resultats obtinguts en una investigació publicada en la revista nord-americana *Safety Health Magazine,* consistent a seguir l'evolució de dos grups d'embarassades, un dels quals estava format per dones que treballaven amb pantalles d'ordinador i l'altre per dones que es dedicaven a altres feines. El resultat de la investigació va establir l'existència d'un nombre d'avortaments molt lleugerament superiors en el grup de dones que treballaven amb l'ordinador. L'estudi va concloure que de cap manera es podia atribuir aquesta lleugera superioritat d'avortaments en la feina realitzada davant d'una pantalla d'ordinador, sinó a altres factors independents del treball, com el simple atzar. □

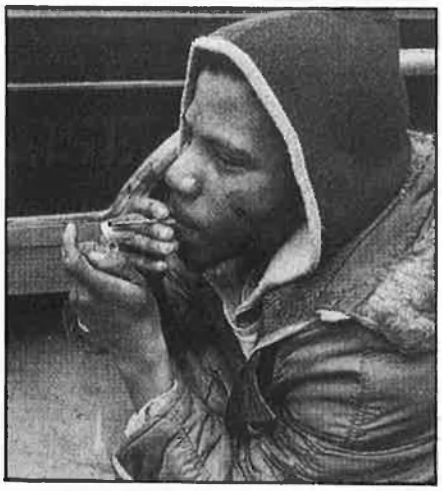
UNA DROGA SINTÈTICA, NOU PERILL ALS ESTATS UNITS

El gel perillós

Xavier Duran

El *crack* ja té un substitut, encara més potent i perillós. Es tracta del *gel,* un derivat de l'amfetamina. La droga s'ha introduït als Estats Units a través de Hawai, on arribava importada de Corea del Sud, Filipines i Hong Kong.

Fumador de 'crack'.

El nom científic del *gel* és metamfetamina en cristalls. S'obté sintèticament i es fuma com el *crack,* però és més rica en substàncies estupefaents i més concentrada. A més, els seus efectes —eufòria i benestar— es prolonguen durant 20 o 24 hores. Després, no apareix la gran depressió produïda pel *crack,* però sí un comportament terriblement violent.

Als hospitals de Hawai s'ha hagut d'organitzar una guàrdia privada per protegir el personal sanitari, que era agredit furiosament per addictes al *gel,* els quals, a més, colpegen amb els punys i el seu cap les parets dels hospitals.

Experiments realitzats en animals de laboratori han mostrat que l'addicció al *gel* és molt important. Els animals deixaven de menjar i dormir per a restar al costat de l'instrument que els proporcionava la droga, fins que morien.

A Honolulu, un gram de *gel* ja costa unes 70.000 pessetes, quatre vegades més que un de *crack.* Però només amb unes 50.000 pessetes ja es poden adquirir les substàncies químiques necessàries per a fabricar-ne mig quilogram.

El *gel* ha causat gran preocupació en les autoritats antidroga. El nou compost ja ha arribat a San Francisco, Los Ángeles i Miami, però Nova York encara n'està al marge. Per el *tsar* antidroga, William Bennet, el *gel* serà la plaga més gran dels Estats Units en els anys 90. Bennet ha admès que als Estats Units hi ha molts laboratoris clandestins capaços de fabricar-lo. □

AVANÇOS EN ELS PROBLEMES DE LA VISIÓ

El cervell i els colors

Xavier Duran

Nous descobriments poden ajudar les persones que tinguin trastorns de la visió que afectin la percepció dels colors. Científics de Londres han identificat la part del cervell responsable de la percepció cromàtica, troballa que es perseguia des de feia més d'un segle.

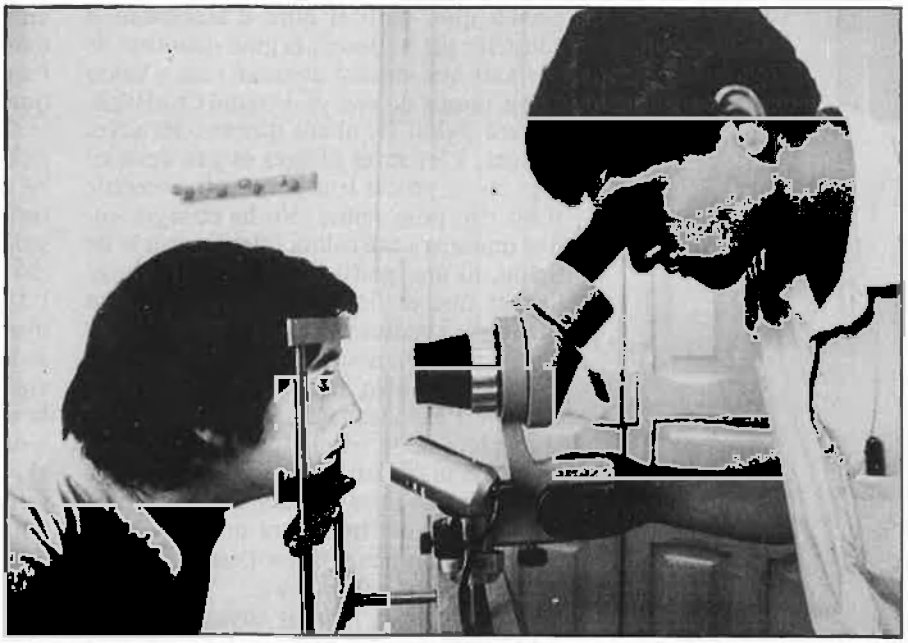
Els científics han utilitzat nous instruments que permeten veure l'activitat de les diverses parts del cervell. Fent observar a diversos voluntaris quadres moderns i figures acolorides, han trobat que el flux sanguini s'incrementava en el còrtex visual, a la part posterior del cervell, un àrea ja coneguda per la seva participació en els estímuls visuals. A més, han vist que, tant en destres com en esquerrans, la resposta és més marcada en l'hemisferi esquerre del cervell.

Un altre descobriment fa referència a patologies en la percepció dels colors. La visió cromàtica està basada en els fotoreceptors anomenats cons, dels quals hi ha tres tipus, per la coloració vermella, verda i blava, que es combinen per donar una visió tricromàtica.

Problemes en la síntesi d'algun d'aquests tres pigments provoquen visió deficient, com el dicromatisme, que pot dur a confondre colors, i fins i tot, rarament, l'acromatisme, per la qual una persona no és capaç de distingir cap color. D'aquest es dóna un cas per cada cent mil persones.

Experiments en genètica molecular han portat a conèixer les alteracions hereditàries en la síntesi dels pigments vermell i verd. Els que pateixen acromia tenen alteracions també en la síntesi del pigment blau.

Aquesta recerca sobre la base molecular d'aquests problemes pot portar a un diagnòstic més fiable i a la seva possible curació. □

Els investigadors han arribat a la conclusió que la visió cromàtica està basada en fotoreceptors anomenats cons.

*Rosa Fabregat i Armengol**

Salou, les seves platges i la Busch

Fa anys llargs que conec Salou. Hi visc gairebé tots els caps de setmana de l'estiu quan aquesta ciutat, pletòrica de vida, es transforma en un immens solari. M'agraden les seves platges, el seu mar càlid i la varietat de rostres de les diverses ètnies que la visiten. M'agrada veure aquests raïms humans, famílies senceres, com es passegen pel passeig de Miramar. La seva indumentària, les seves veus, la parla: francesos, alemanys, holandesos, belgues, anglesos —aquest estiu molts pocs—, italians i, naturalment, els reusencs, lleidatans, aragonesos, navarresos. Fisonomista de mena, m'estimula endevinar, a priori, abans d'escoltar la parla que l'identificarà, de quin país procedeix la família o els grups que passen pel meu costat.

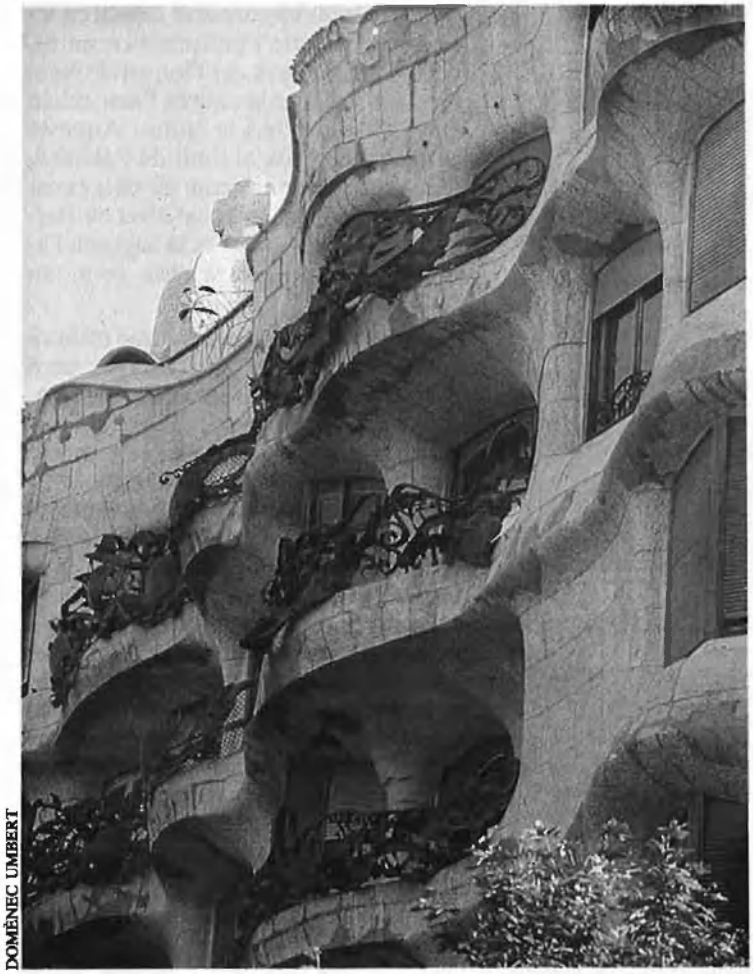
Els caps de setmana de la primavera i la tardor és quan Salou mostra la seva bellesa més serena. Han desaparegut les aglomeracions de l'estiu i tot és més plàcid i més tranquil. Però quan arriben els primers freds, Salou esdevé una ciutat fantasma. És com si en abandonar-la els estiuejants i turistes, hagués perdut la seva lluminositat. Els dies curts de l'hivern els carrers il·luminats i desèrtics fan més patent la seva solitud de ciutat gairebé morta. Ara s'especula que, amb el parc d'atraccions a construir per la Busch, la gran quantitat de visitants que atraurà donaran vida a Salou en els mesos de menys demanda turística.

Però Salou és, abans que res, les seves platges. I les seves platges es van deteriorant en un procés lent i potser irreversible si no s'hi posa remei. No he conegut enlloc una sorra tan càlida i flonja com la de Salou, ni una platja amb un pendent tan lleuger que et permetia entrar a l'aigua suaument i endinsar-t'hi lluny fins a poder perdre peu. Un mar tendre com un llac on els infants podien jugar amb l'aigua sense cap por d'enfonsar-s'hi. Tan innocent era el pendent de la sorra. L'aigua era transparent. S'hi podien veure peixets minúsculs fugir rabents entre les cames quan et passejaves dins del mar. Ara això succeeix, potser, un diumenge en tot l'estiu. La platja, en l'entorn que jo conec —la Platja de Ponent—, es va reduint cada nou estiu. Abans hi havia un pantalà que parava la força de les ones i retenia l'arena. Es va enderrocar minat per l'aigua i ningú el reconstruí.

Tot i que hi ha emissaris subterranis, les deixalles envaeixen periòdicament la platja. L'aigua gairebé sempre està térbola amb algun tros de plàstic que hi sura i, pel fons, on abans es podia caminar en un matalàs de sorra, s'ensopega amb maons, pedres i llaunes. Les plantes dels peus sempre corren perill i s'ha d'entrar al mar tentinejant. Això quan no plou, perquè quan abunden les tempestes, com aquest estiu, la riera de Barenys vessa i omple el mar de deixalles repugnants que et treuen les ganes d'entrar a l'aigua per molt temps. He estat testimoni de com els estrangers fotografien, esverats, les aigües negres, plenes de residus que la riera, sense cap commiseració, aboca a la mar indefensa. I s'escampa una immensa taca marronosa on suren, dispersos, multicolors plàstics i llaunes, com innocents fanalets de festa major, tot cobrint el mar amb la nostra negligència i deixadesa. Només es neteja la superficie, el que es veu. Hi ha màquines que tamisen i espongen la sorra i cada nou matí recullen el que han retornat les ones a la vora de l'aigua —plàstics, les restes animals, les canyes—, però els contaminants i la ferum nauseabunda resten a l'aigua. Conec més d'un estiuejant habitual que ha desertat d'aquesta platja.

Crec que no solament s'ha de fer política de captació de nous visitants sinó també mantenir els que es tenen. Si es vol un turisme de més qualitat i que repeteixi les seves visites s'hauria de prestar més atenció al servei que es dóna. No dubto que l'Ajuntament de Vilaseca-Salou fa tot el que té a l'abast en el moment de produir-se les torrentades periòdiques i que hi envia amb rapidesa les màquines que netegen la sorra, però el remei, al meu modest entendre, hauria de ser més complex, potser el resultat de l'actuació conjunta del Consell Comarcal, el Consorci d'Aigües i Sanejament Ambiental per arribar a un millorament de la qualitat sanitària de les platges, és a dir, també del medi ambient.

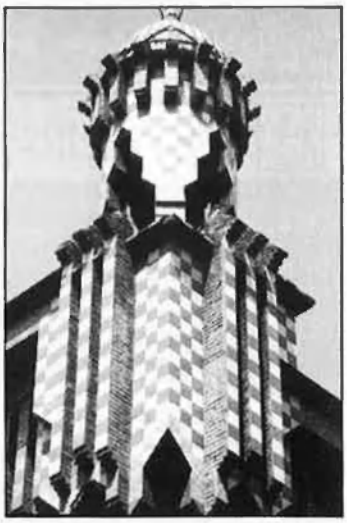
* *Doctora en Farmàcia i escriptora.*

DOMÈNEC UMBERT

Els edificis de Gaudí compleixen amb la ciutat una funció emblemàtica.

«GAUDÍ I EL SEU TEMPS»

L'altra cara del geni

L'Institut d'Humanitats de Barcelona, pretén ara, amb el seminari «Gaudí i el seu temps» revisar i posar al dia la figura de Gaudí com a mite, o com a mera referència turística que ha esta t fins ara.

Xavier Roca

El tòpic associa, de manera recurrent i inevitable, la persona de l'arquitecte Antoni Gaudí amb la ciutat de Barcelona. És una figura de permanent actualitat; actualitat que a vegades es veu renovada per algun motiu, com ha passat recentment amb la pel·lícula de Manuel Huerga, *Gaudí,* estrenada en la darrera edició del festival de Cinema de Barcelona i vista pel Canal 33 el dia de la seva inauguració oficial. Els edificis de Gaudí compleixen amb la ciutat una funció emblemàtica, de marca de fàbrica (el mateix passa amb altres construccions fotogèniques de tot el món, com la identificació Tour Eiffel-París, Big-Ben-Londres, estàtua de la Llibertat-Nova York o Fontana de Trevi-Roma). Així, quan algun director de cinema vol evidenciar que l'acció de la seva pel·lícula transcorre a Barcelona, no és estrany que hi posi algun edifici de Gaudí com a teló de fons (pensem, per exemple, en l'Antonioni d'*El reportero*). El mateix es pot dir d'abundants autors de còmic, incloent-hi el dibuixant *underground* nord-americà Gilbert Shelton a *La vuelta al mundo de los Freak Brothers.*

Però, en el fons, cal preguntar-se si

edicions 62 s/a

UNA SOLITUD MASSA SOROLLOSA

Bohumil Hrabal
El Confident, 1. 120 pàgines

Hrabal representa «l'increïble matrimoni d'un amor plebeu i d'una imaginació barroca» (Milan Kundera). Novel·la inèdita al seu país.

Editorial Laia

LA CASA SOTA EL MAR

Joaquim Carbó
El nus, 79

La darrera de les aventures de la sèrie «La casa» aquesta vegada sota l'aigua.

Edicions BROMERA

INDIAN SUMMER

Rodolf Sirera
BROMERA / TEATRE, 2
490 pessetes.

Una reflexió agredolça al voltant de la parella, la solitud, les relacions humanes...

EDITORIAL EMPÚRIES

APRENDRE A APRENDRE

Eines d'estudi
Irene de Puig

Aquest llibre ajuda els alumnes a aprendre a estudiar, augmenta el rendiment acadèmic i és útil, també, per a professors, tutors i pares.

GREGAL LLIBRES
consorci d'editors valencians s.a.

ANTOLOGIA

Blai Bonet
Pròleg i selecció de Xavier Lloveras
Gregal poesia, 23

LA GALERA, S. A., EDITORIAL

L'ÚLTIM ESTAQUIROT

Raymond Plante
Col·lecció Cronos, 30

Les *neures* d'un aplicat set-ciències perdudament enamorat.

EDITORIAL TRES I QUATRE

COLL DE SERPS

Cremades i Arlandis
Narratives 3i4, núm. 7

La història d'un home que no volia ser soldat i que fou afusellat.

Premi Sant Jordi de novel·la 1977

curial

L'AMIC DEL VENT

Francesc Lleal
(Fora de col·lecció)

Narració que ens mostra la vida d'un senzill mariner a mitjan segle XIX.

Edicions Proa

TIRANT LO BLANC

Joanot Martorell
El fanal de Proa, 10
Adaptació de Maria Aurèlia Capmany
Il·lustracions de Manuel Boix
96 pàgs. 1.200 ptes.

EDITORIAL TRES I QUATRE

EL QUARTO DE LES FIGUES

Quim Soler
La Unitat, 133

Com el seu nom indica, un vaporós homenatge a Pere IV i una condemna ferotge de la sexualitat acomplexada.

la imatge que es té de Gaudí i la seva obra va més enllà de la mitificació i la referència turística. En certa manera, la recepció d'obres d'art per part d'un públic massiu ha convertit Gaudí en un fenomen turístic i pintoresc en un nivell no gaire llunyà del Floquet de Neu, repetint-se fins a la nàusea l'associació entre l'arquitecte i la ciutat. Aquesta situació, portada al límit de l'absurd, dóna casos extrems com els dels turistes que fotografien la catedral de Barcelona pensant-se que és la Sagrada Família i se'n tornen a casa seva tan amples.

Per tant, és fàcil deduir que tothom coneix el nom del personatge, però pocs saben el que realment significa. Amb una mica de sort, ens podem trobar alguna persona de cert nivell cultural que recordi, dels seus temps d'estudiant, algunes característiques de l'art modernista: la recreació de formes naturals i orgàniques, el gust per les línies corbes, etc. O també es pot esmentar, com a curiositat ciutadana, l'interès que Gaudí desperta en els visitants japonesos que acostumen a portar un apèndix en forma de càmera fotogràfica. És sabut que l'arquitectura modernista té manifestes influències de l'art oriental, per tant, els turistes asiàtics potser veuen en Gaudí alguna cosa familiar que els recorda casa seva.

Antoni Gaudí ha estat sempre considerat com un geni sense pal·liatius, com un home extraordinari envoltat per una mena d'aura, l'obra del qual és intocable i se situa per damunt del bé i del mal, sense aprofundir gaire més. Es manté la idea de Gaudí com un individu místic i solitari. I és cert que no es va moure gaire de Catalunya, i que no sovintejava cercles socials, però no deixava d'estar en contacte amb els corrents artístics de l'època, i amb alguns personatges rellevants com Maragall o Torres i Bages. Se l'acostuma a considerar com un fenomen aïllat, però poques vegades es tenen en compte les circumstàncies contextuals que el van envoltar i que constituïen la societat de la seva època.

Gaudí és, amb Le Corbusier, l'arquitecte del segle XX sobre qui més s'ha escrit. La bibliografia sobre la seva personalitat i la seva obra forma autèntics rius de tinta. Però gran part d'aquesta literatura no va més enllà de la mitificació, del panegíric sense límits, de la lloança admirativa i desmesurada. I s'oblida que també hi ha veus que, sense deixar de reconèixer l'òbvia transcendència del llegat gaudinià, s'alcen amb un esperit més crític i desapassionat, valorant el que pugui haver-hi

Seminari sobre Gaudí

El seminari internacional «Gaudí i el seu temps», que se celebra aquesta setmana a Barcelona, està organitzat per l'Institut d'Humanitats d'aquesta ciutat en col·laboració amb la fundació Caixa de Catalunya. El catedràtic de literatura catalana Jordi Castellanos parla sobre «Torres i Bages i Gaudí», mentre que Pere Hereu, arquitecte i professor del departament de Composició Arquitectònica de l'Escola d'Arquitectura de Barcelona ho fa sobre «La formació teòrica de Gaudí. Els seus escrits». José Emilio Hernàndez Cros i Rafael Vila tracten el tema de «La restauració de la Pedrera», tasca de la qual han estat encarregats. El professor d'Història de l'Art Àngel Isac exposa la ponència «Gaudí, eclecticisme i arquitectura nacional» i l'historiador i crític literari Joan-Lluís Marfany disserta sobre «Gaudi, modernisme i modernistes». El professor d'Història de l'Art i de l'Arquitectura Juan José Lahuerta és l'encarregat de coordinar el seminari. El tema que exposa és «Gaudí, arquitectura i ideologia», mentre que d'«Els col·laboradors de Gaudí» s'encarrega l'arquitecta i historiadora de l'art Arleen Pabón de Rocafort. «Els temples de Gaudí» és el títol de la ponència de Judith Rohrer, qui ha dedicat diversos estudis a temes d'arquitectura catalana dels segles XIX i XX. El director de l'àrea d'arquitectura de l'Institut d'Humanitats, Ignasi de Solà-Morales, participa parlant d'«Interpretacions de Gaudí», mentre que l'historiador Josep Termes ho fa amb el tema «Els clients de Gaudí». □

Gaudí va convertir les seves obres en un exercici experimental portat al límit.

Qui organitza el seminari

L'Institut d'Humanitats de Barcelona és una fundació privada composta per diverses àrees especialitzades, cada una dirigida per un expert. La seva intenció és estimular l'intercanvi entre els diferents sectors de la cultura humanística nacional, contribuir a la seva difusió internacional i col·laborar perquè les mostres més significatives de la cultura estrangera siguin conegudes puntualment.

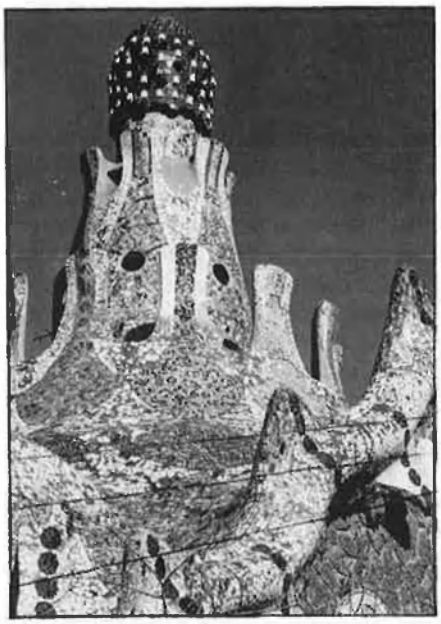
L'objectiu bàsic de l'Institut d'Humanitats, com a institució ciutadana de Catalunya, és obrir-se a tots els sectors —públics i privats— de l'activitat cultural de Barcelona, i facilitar el diàleg entre ells. Per aconseguir-ho compta amb les següents àrees: literatura, arquitectura i urbanisme, ciència i humanitats, ciència política, ecologia, economia política, estètica, filosofia i història. Els directors de totes aquestes àrees formen part del patronat de l'Institut, en el qual s'integren personalitats del món cultural i polític català. Els presidents d'Honor d'aquest patronat són l'alcalde de Barcelona, Pasqual Maragall i el president de la Diputació de la ciutat, Manuel Royes.

L'Institut d'Humanitats organitza cada any diversos cursos de divulgació per als ciutadans i els estudiants universitaris de Barcelona. Actualment un es pot matricular en els cursos de literatura universal (antiga o moderna), història de la filosofia i història de la pintura. Els cursos tenen lloc al Casal del Metge (via Laietana, 31) i al Pati Manning de la Casa de la Caritat (carrer de Montalegre, 7). □

de discutible en l'obra de l'arquitecte. Recordem que el traspassat Salvador Dalí manifestava que l'arquitectura de Gaudí li interessava per ser la més *pompier* del segle XX, és a dir, la més *kitsch* i embafosa.

Realment, Gaudí va traspassar els límits de l'arquitectura, de l'escultura, del disseny, de l'ornamentació, de la concepció tradicional de la vivenda, i va convertir les seves obres en un exercici experimental portat al límit. Però al mateix temps també hi ha qui el considera —i això no es divulga sovint— un reaccionari, pel que té de profundament crític amb la societat catalana contemporània. El que passa és que al catalanisme polític li ha interessat convertir-lo en un dels mites nacionals i ha esdevingut la bandera catalana en el camp de l'arquitectura i el paradigma del geni català.

L'obra de Gaudí no ha tingut una continuïtat, ni ha influït en l'arquitectura posterior, malgrat tenir molts deixebles. La seva escola no ha fructificat en obres personals d'artistes amb veu pròpia que hagin assimilat les ensenyances del mestre, sinó que es manifesta en gent que fa coses *a la manera de* Gaudí, de manera imitativa, gairebé paròdica. Això és el que passa, segons alguns, amb les eternes obres de la Sagrada Família. Segons Ignasi de Solà-Morales, catedràtic del departament de Composició Arquitectònica de l'Escola d'Arquitectura de Barcelona, «estic d'acord amb Gaudí quan deia: jo no podré acabar aquest edifici, ho haurà de fer un altre gran arquitecte que ho faci de manera diferent al que jo he pensat. Si s'hagués seguit aquest criteri de Gaudí, hauria estat molt bé, però no se segueix. El que es fa és un pseudo-Gaudí, i jo no veig ni un gran arquitecte, ni que ho faci d'una manera personal. És una obra que remata l'aspecte més *kitsch* i vul-

L'obra de Gaudí és susceptible de ser interpretada des d'òptiques molt diverses.

nerable de la pròpia manera de fer de Gaudí».

L'obra de Gaudí és susceptible de ser interpretada des d'òptiques molt diverses: com a precursor del surrealisme, com a conformador de la tradició catalana, com a místic, com a racionalista. Com a gran creador artístic que és, pot donar lloc a una gran varietat de lectures. Però el que es necessita amb urgència és que aquestes lectures es facin des d'un punt de vista distanciat i rigorós, lúcid i sense prejudicis, que intenti comprendre la complexitat i les contradiccions de Gaudí i la seva obra, que escapi del maniqueisme i defugi les visions més tòpiques.

Amb aquesta pretensió, aquesta setmana té lloc al Palau Güell de Barcelona el seminari «Gaudí i el seu temps», que ve a inscriure's en la trajectòria de seminaris d'alta divulgació empresa per l'Institut d'Humanitats de Barcelona. El simposi està pensat bàsicament per a un públic especialitzat i universitari, i la intenció amb què s'ha organitzat és la de ser una alternativa seriosa al coneixement merament turístic de Gaudí. El seminari té la pretensió de posar una mica de llum sobre els tòpics que persegueixen la figura de Gauí: aïllament, catalanitat, religiositat, perfeccionisme tècnic... Un altre objectiu és el d'evitar la mitificació per a entrar en l'anàlisi de les circumstàncies que van envoltar la carrera de Gaudí.

Amb aquesta finalitat, els ponents que hi participen no són experts en Gaudí, sinó que són especialistes en diverses disciplines (història, arquitectura, història de l'art, filosofia...) que poden situar el personatge en el seu context, estimular la discussió interdisciplinària i proporcionar una visió global de Gaudí, la seva vida i la seva obra. En definitiva, contribuir que deixi de ser un il·lustre desconegut. □

EDICIONS DE LA MAGRANA

NARRATIVA/MERIDIANA

JOHN KENNEDY TOOLE
La Bíblia de neó

NARRATIVA/LA NEGRA

MARC VILLARD
Un cotxe a la nit

ALBERT SIMONIN
No toqueu la guita

NARRATIVA/LA MARRANA

CLAUDE CRÉBILLON
Retaule dels costums del temps

PIERRE LOUYS
Tres filles de sa mare

NARRATIVA/BUTXACA

RAYMOND QUENEAU
Zazie al metro – 2.ª edició –

ASSAIG/COTLLIURE

JOAN ORJA
Fahrenheit 212

ASSAIG/ELS ORÍGENS

H. BAETENS BEARDSMORE
Principis bàsics del bilingüisme

ENSENYAMENT/L'ESPARVER LLEGIR

WILLIAM NEBLETT
La lògica de Sherlock Holmes

INFANTIL I JUVENIL/L'ESPARVER

DIDIER COHEN
Per un grapat de caramels

DAVID MATHIESON
Sola en una roca perduda

L A B I E N N A L

DE BARCELONA

La Biennal
de Barcelona

Joves Creadors
Europeus

Casa de
la Caritat

Del 5 al
30 d'octubre
1989

Ajuntament de Barcelona

JOSEP MARIA BENET I JORNET, ESCRIPTOR

«La figura d'autor torna a estar prestigiada»

Fa 25 anys, al Teatre Romea, s'estrenava «Una vella, coneguda olor». Josep Maria Benet i Jornet, guanyador amb aquesta obra de la primera convocatòria dels Premis Sagarra, iniciava una carrera professional marcada per la lluita entre la tenacitat i l'adversitat. Aquest aniversari coincideix amb l'estrena d'«Ai, carai», al Lliure i amb un moment de recuperació de la figura d'autor.

Blanca Lucas

Benet i Jornet encapçalà a inicis dels anys 60 una generació d'autors, procedents del teatre independent, representants d'un moviment teatral amb una forta càrrega reivindicativa, social i lingüística, que introduí nous plantejaments tècnics i formals al teatre català. El Premi Sagarra, instituït l'any 1963, donà opció a accedir a l'escena professional a aquesta generació de joves autors. I Josep Maria Benet i Jornet ha estat, com cap altre, l'autor més abocat a aquesta professió difícil. Vint-i-dues obres estrenades, vuit de les quals als circuits comercials, i publicades, tres traduïdes a l'estranger (francès i anglès), són el resultat d'una voluntat tossuda de sortir-se'n d'una professió heroica, especialment per l'autor de text contemporani, que en els darrers vuit anys ha estat substituït per autors clàssics i estrangers, i postergat a un pla irrellevant per les figures d'actors i grans directors escènics.

—Josep Ma. Benet, ho diuen els manuals: portaveu de la generació dels Sagarra, fita de la nostra dramatúrgia... Sembla que té assegurat un lloc en la història.

—No, jo suposo que *Una vella, coneguda olor,* és una obra que té una certa importància històrica, perquè suposa l'aparició d'una nova manera d'entendre el teatre. Però una cosa és tenir importància històrica i una altra és ser bo. I jo no em considero portaveu ni capdavanter, ni el primer en importància, sinó senzillament, cronològicament el primer.

—No em negarà el seu protagonisme en la panoràmica del teatre de text contemporani.

—Jo he estat una persona constant, passés el que passés. Jo tenia molt clar que la meva aventura, que era el teatre, no la deixava per res del món. Potser per això sóc dels que té més obra, també, però és clar, quantitat no vol dir qualitat.

—Bé, ¿de què li venia a aquell autor jove, català, que l'any 1963 guanyà el Premi Sagarra, la seva passió pel teatre?

—No ho sé, realment és un misteri. Jo sóc de barri, sóc d'origen molt humil. A casa meva no havíem anat mai al teatre. A mi el que m'encantava de petit era fer *tebeos,* inventar-me històries, dibuixar-les i escriure-les. Jo he estat educat amb els *tebeos,* el cine de barri, els serials de ràdio, el Coyote, les novel·les de duro i la mala literatura. A l'escola, als Escolapis de San Anton, havia fet dues representacions teatrals i m'havia agradat molt, molt, de ferho. Als 15 anys vaig entrar al quadro escènic del Centre Catòlic de la Parròquia del Carme. Llavors, la vida de barri era molt activa. Allà hi havia, per exemple, el Vázquez Montalbán. Mentre, anava fent el peritatge industrial. En aquells anys jo m'ho passava realment malament i l'única cosa que donava sentit a la meva vida era anar a assajar a les nits. Per mi tot voltava a l'entorn del teatre i, fins i tot, feia gràfiques sobre la importància dels papers que em donaven, que sempre eren molt petits.

—Però, ¿quan va començar a escriure?, ¿quins van ser els seus primers contactes amb gent del teatre?

—Això va ser quan vaig entrar a la Universitat. Tot va succeïr d'una manera molt ràpida. Vaig començar a escriure teatre i vaig veure de seguida que tota la vida escriuria teatre. A la Universitat hi havia persones que em van ajudar molt, sobretot Jaume Torres i Joan Lluís Marfany. En Marfany em duria més tard a l'Institut d'Estudis Catalans, on donava classes de Literatura el Joaquim Molas, que per a mi va ser un vertader mestre. A la Universitat també hi havia l'Adrià Gual (nét de l'Adrià Gual), que llavors formava part de l'EADAG (Escola d'Art Dramàtic Adrià Gual) que dirigia Ricard Salvat. Aquell noi em va ajudar moltíssim. M'introduí a l'EADAG i em va convèncer de presentar *Una vella, coneguda olor* al Premi Sagarra, amb l'argument que seria la manera que alguna persona entesa se la llegís i després em pogués orientar sobre els meus errors i per on havia d'anar. Et pots imaginar la meva sorpresa i emoció en el moment del premi, amb el qual jo no havia somiat mai.

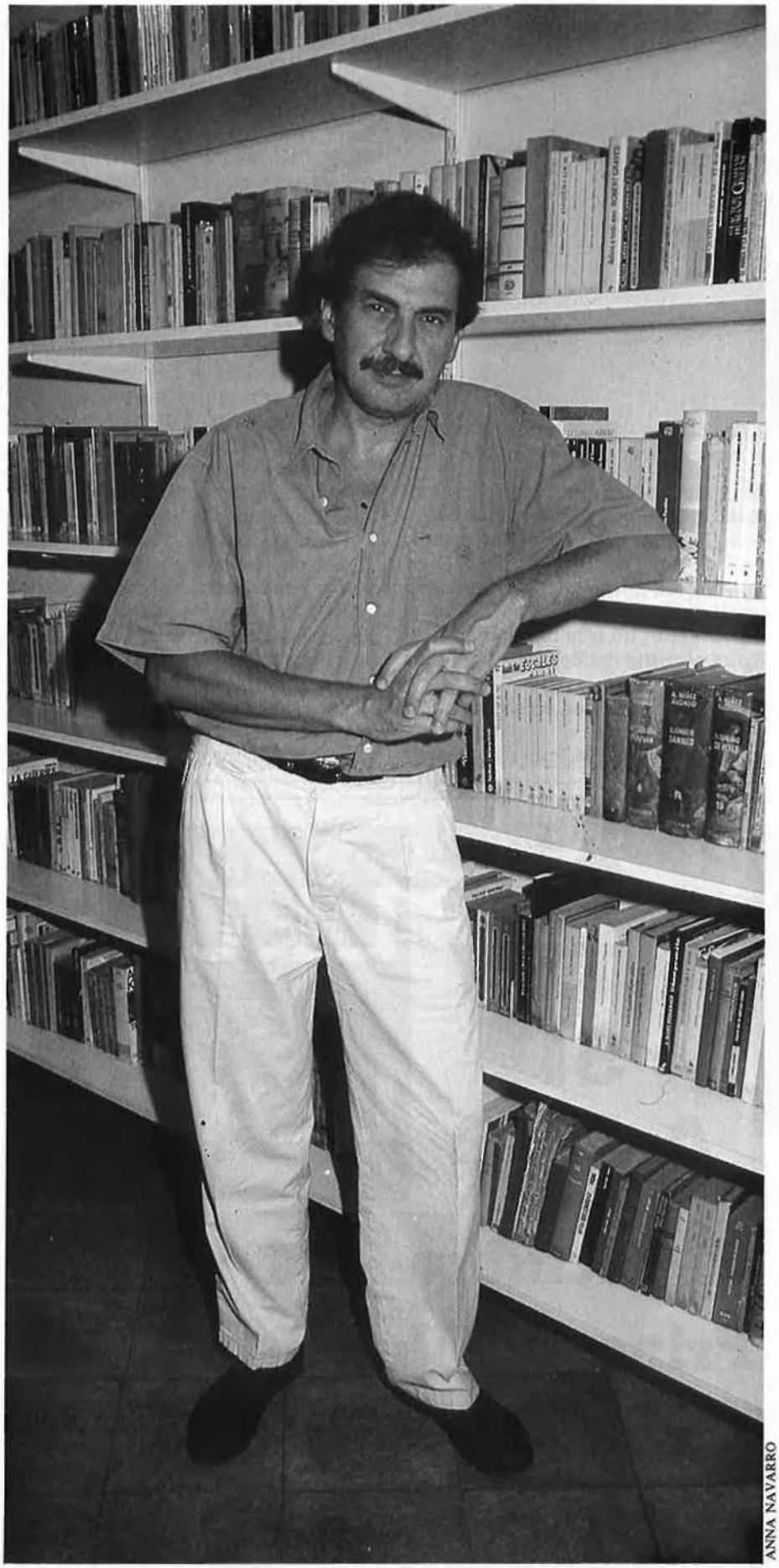
Un any més tard l'obra s'estrenava al Romea. Tot feia pensar en un futur de bons auguris per la figura d'autor català i per Benet i Jornet, en particular. Però no seria així. Josep Ma. Benet no tornaria a estrenar al teatre professional fins 7 anys més tard. De fet, fins al 1977 no començaria a estrenar amb una certa regularitat.

—¿Com s'ho ha fet per a subsistir durant aquests anys de crisi del teatre de text?

—Quan em vaig trobar amb aquesta crisi i que ningú no em feia cas, jo vaig seguir amb la constant de sempre: passi el que passi, jo sempre escriuré teatre. D'altres es van anar retirant o alternant la seva activitat d'escriptors amb altres feines. Jo vaig aguantar. Fins al 1975, que vaig començar a treballar per la TV, vaig passar moments realment de misèria. En alguns moments m'havia trobat sense un duro. Vivia molt angoixat, la veritat, però, és que no m'interessava cap altra feina que no vingués del teatre.

—¿Com va anar això del seu lligam amb el circuit català de TVE?

—Em van ajudar molt dues persones: el Francesc Nel·lo, director de teatre i Martín de Blas, que llavors era cap de programes. Buscaven guionistes i autors de teatre. Voldria dir que a mi també m'agrada fer coses més populars, per a un públic molt ampli amb formacions molt diverses. També és noble de fer gèneres de consum si es fa amb honestedat, si amb el teu produc-

ANNA NAVARRO

«De mi ningú ha esperat mai res. Vull dir que no se m'ha fet massa cas».

te no renuncies a la teva visió del món. M'agrada fer-ho fins i tot pels meus orígens de nano de barri que escoltava serials i ràdio-teatres. Una altra qüestió important és que jo sempre he escrit en català, malgrat que alguna de les meves obres s'hagi estrenat o representat, després, traduïda al castellà, entre altres coses, perquè tinc la sort que no en sé escriure en castellà.

—Paral·lelament ha continuat escrivint, publicant i estrenant. ¿Quina ha estat l'evolució del seu teatre, que havia estat durant anys titllat de realista?

—Sí, se'm va penjar aquesta etiqueta, però d'això ja no es parla. A mi m'agradaria pensar d'aquí a molts anys que ho he fet tot, totes les formes possibles de teatre. Vaig començar pel realisme perquè m'agradava i m'agrada.

—Però a vostè gairebé se l'ha acusat de fer teatre realista.

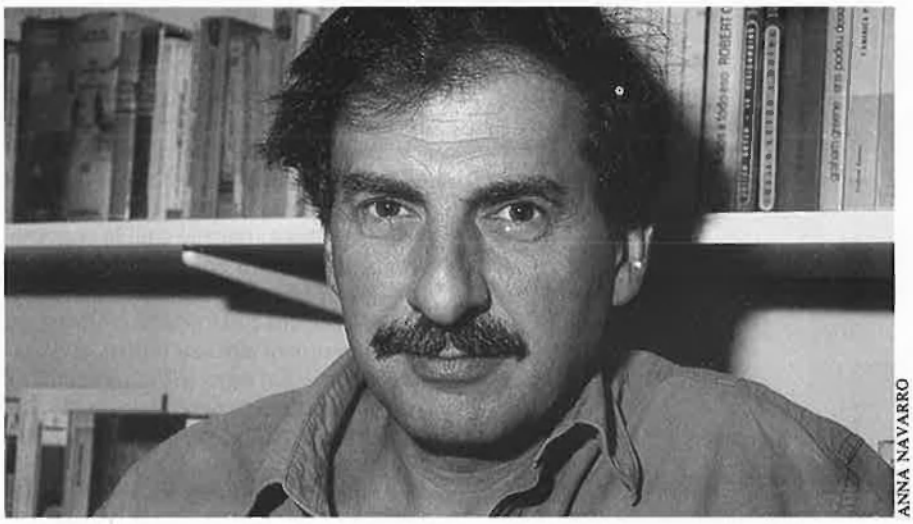
—Sí, se'm deia: tu ets realista perquè no ets capaç de ser altra cosa, perquè el realisme és més fàcil de fer. Però això és mentida. El realisme és sempre un artifici. A més, jo he introduït els símbols molt aviat en la meva obra, per exemple a *Cançó perduda,* la tercera que vaig escriure. *Berenàveu a les fosques* és plena de símbols i de signes i de segones lectures. I no diguem *Revolta de bruixes:* no vaig consentir que hi hagués ni una sola escena buida que no aportés una dada en el conjunt, que no fos capaç d'admetre una segona lectura.

—Després s'ha parlat de teatre narratiu. ¿Com definiria vostè, el seu teatre?

—Això seria més correcte. Jo em confesso una nul·litat per a definir el meu teatre. Si de cas, diria que una peculiaritat, en intentar expressar al màxim el que visc a través de les meves obsessions, és fer servir tècnicament el temps i l'espai de formes no normals. En l'*Ali Bei* això es veu molt clar, però ja es veia en *Cançons perdudes.* El que passa és que després de l'*Ali Bei* ja em va agafar el terror i em va semblar que això ja ho havia espremut al màxim. Vaig tenir por que això es convertís en un tic i em vaig obligar a escriure una comèdia clàssica com una mena d'autodisciplina de fer un teatre en el qual no pogués tornar-ho a fer. És a dir, que aquesta obra, *Ai, carai,* és una mena de frontissa.

—Encara no s'ha estrenat i tinc entès que està a punt de publicar-ne una altra. ¿Quin és el nou repte, quin llenguatge hi utilitza?

—Sí, sortirà publicada el mes que ve i es diu *Desig.* La investigació va pel

ANNA NAVARRO

«Jo diria que enguany, menys en Flotats, tothom haurà estrenat autors catalans».

cantó del llenguatge, de l'atmosfera. És molt intimista, té molts pocs personatges.

—¿I no pensa que hi ha un Benet, també, que es va superant en qualitat?

—Jo sempre he fet un esforç per traspassar el meu propi sostre. M'agradaria pensar que això és així, però quan acabo una obra no estic mai content amb el que he fet. És a dir, no sé què he fet. És un moment en el qual tinc molta por. Sempre la dono a llegir a algunes persones i em vaig animant quan diuen que allò està bé.

—¿No creu que potser s'ha esperat molt de vostè?

—No, de mi ningú ha esperat mai res. Vull dir que no se m'ha fet massa cas. D'autor, no n'hi ha cap que sigui figura al costat del Boadella, del Lluís Pasqual, del Puigserver.

—¿Això vol dir que ens en sortim del teatre d'autor?

—Jo penso que sí, que fa un parell d'anys que s'ha tombat la truita. Jo estic esperançat. La prova és que aquest any tindrem una quantitat d'estrenes d'autor català com no havíem tingut mai, jo crec, des d'abans de la guerra: Jordi Teixidó, Muñoz Pujol, Vázquez Montalbán traduït per mi, i alguna altra sorpresa que ens amaga el Centre Dramàtic. Un altre al Condal, i el Ramon Gomis i jo mateix, que estrenarem al Lliure. Sí, jo diria que menys el Flotats, tothom haurà estrenat autors catalans.

Ara es comprèn la necessitat d'aquesta figura. El cas del llançament del Sergi Belbel ja fou simptomàtic. Per a mi és més que merescut, el que passa és que n'hi ha d'altres, com Rodolf Sirera, valencià, que penso que és una injustícia que no se li estigui fent més obra. És un dels autors, jo crec, més interessants de la meva generació.

Però, en conjunt, jo crec que sí, la figura de l'autor torna a estar prestigiada. Però que defensi el teatre de text no vol dir que pensi que és l'única cosa que ha d'existir. A mi no m'interessa salvar-me sol. Em sento implicat en una cultura que està en perill, que és la catalana, i vull contribuir, amb altra gent i des del teatre, a salvar part d'aquesta cultura. □

SÍ A TVV
SÍ A TV3

LLUÍS LLACH

Dies 6 i 7 d'octubre - 11 nit

Teatre Princesa (València)

Venda anticipada: Bastida (Ontinyent), Tres en Ratlla (Sagunt), Xúquer (Alzira), La Costera (Xàtiva), Faristol (Castelló), Tres i Quatre (València), La Màscara (València), Cafè Lisboa (València)

CRIDA A LA SOLIDARITAT

ELS PREMIS LITERARIS BUSQUEN UNA EIXIDA

Renovar-se o morir

La necessitat que tenen els premis literaris de renovar-se, d'oferir noves idees al públic, s'ajunta amb un augment d'oportunitats per a aquells que hi accedeixen. Tot amb la idea d'infondre vida a unes estructures massa encarcarades. Alguns premis semblen haver acceptat el repte.

XRT

Els temps canvien. Això no és cap troballa i, a més, potser són les arts literàries les que necessiten una major atenció en aquest sentit: durant els últims anys han estat envaïdes —també elles, ¡tan pures!— pels corrents vertiginosos d'aquest final de segle. Així, conceptes com *moda, renovació, trànsit* i altres han començat a tenir importància, i han fet que la tan pretesa actualitat dels nostres dies puga arribar a ser el fruit d'una fira del llibre, d'una nit premiable, d'un anunci encertat en el lloc adient. El temps és a hores d'ara una cursa ferotge contra l'actualitat de demà... Així, ser novel·lista és publicar una novel·la a l'any o, si més no, posar al mig algun llibre de contes, uns poemes solts, 55 col·laboracions a tot arreu. Fóra bo ara, quan tant es parla de dietaris, memòries, llibres de viatges, que la memòria es convertira en només cosa d'un dia.

Però aquest és només un vessant del problema, ja que les editorials, en adonar-se de la necessitat de canvi que tenen els prestatges de les llibreries i, per unes estranyes lleis econòmiques i de mercat, han augmentat progressivament la seua producció fins a un punt impensable fa deu anys. El resultat de tot això és una demanda d'originals que aboca, potser massa sovint, a publicar textos que ratllen els límits del permissible —les causes necessitarien un altre article: poca dedicació, urgència editorial o urgència d'una incerta i fuggissera glòria, etc.—, i, és clar, amb aquesta urgència atabalant escriptors de tota mena, els premis literaris suren entre un mar de contradiccions arrossegades des d'aquells temps quan calia publicar i premiar no obstant la qualitat, perquè el país, la llengua i altres raons de pes ho demanaven. Que molts escriptors prefereixen ara no presentar-se a cap premi, i no sols de boqueta, com ocorre massa vegades —després un veu el seu nom en totes les llistes de premiables—, sinó com a postura davant de la certa facilitat amb què un original decent troba el camí de l'editor.

La importància dels premis com a fenòmen social continua, però, suposant molt de cara a una determinada concepció de la cultura com a mecenatge del poder cap a una societat que no genera prou oportunitats als artistes. Així, un premi literari pot justificar sovint el treball cultural d'una institució pública davant de l'electorat; és el cas d'algunes ciutats que presumeixen durant una setmana del seu premi —omplen de pancartes la ciutat, organitzen tota mena d'àpats informatius—, però poc més tard, una setmana tot al més, com una pluja veloç de primavera, la mateixa ciutat, capital de la cultura, es convertirà en el desert més àrid.

Aspecte de la Nit dels Bertrana, un dels premis que ha encetat la difícil tasca de la renovació.

Una oferta més àmplia

La desaparició progressiva de petits i mitjans premis ha estat, doncs, la norma d'aquests últims anys, incapaços d'aglutinar, any rere any, prou quantitat d'originals per a mantenir la seva dignitat. D'altra banda, els premis de certa anomenada han hagut d'incloure dins la seua oferta activitats paral·leles per tal d'assolir una projecció més gran —no cal dir que el resultat directe d'això ha estat un guany per a la cultura i per a tot aquell que no estava directament relacionat o implicat en el premi en si i s'ho veia d'una manera més aviat llunyana. Les setmanes culturals al voltant dels premis Josep Vallverdú de Lleida i Prudenci Bertrana de Girona, l'Encontre d'Escriptors dels Premis Octubre de València, són una bona mostra de tot això. Però, a més, s'han hagut d'inventar noves fórmules per a atraure els escriptors —curiós això d'atraure els escriptors a un premi literari—, així, l'anunci dels Bertrana d'enguany, que oferia la traducció immediata de l'obra guanyadora al francès, ha despertat algunes consciències amb mala memòria.

El procés encetat es troba, no obstant, al seu començament i potser caldrà esperar alguns anys més per a saber cap a on s'adrecen els premis literaris. De moment, sembla que el món literari ha guanyat en atenció per part del públic i que les idees comencen a brollar. ¡Déu n'hi do! □

El bon exemple dels Bertrana

Encara fins l'any passat els premis Prudenci Bertrana eren els que més vegades es declaraven deserts, sobretot els de novel·la i, en menor mesura, el Miquel de Palol de poesia. Després del desajustament que per als premis significà la poc afortunada nit dels últims premis, una nit freda, desplaent i deserta de guardons, els organitzadors es van plantejar que la idea de popularitzar els premis, tot portant la nit dels Bertrana a l'aire lliure de la Rambla de la Llibertat, deixant de banda altres aspectes no era, potser, la millor solució per a un premi que arrossegava massa convocatòries amb una forta desil·lusió ambiental pels resultats.

Fet i fet, els Bertrana necessitaven una forta remodelació interna que implicara, per una banda, l'augment dels atractius de cara als escriptors, i de l'altra, i a més obligatòria, retornar al públic una il·lusió pel premi més aviat perduda. El primer pas va ser tornar a celebrar la festa en el Casino de Girona, l'anunci que el guanyador del premi de novel·la seria traduït directament al francès i la introducció del pseudònim en les bases; a més, es va procurar la presència del públic amb actes paral·lels, alguns de ben interessants, com ara la retransmissió radiofònica d'una obra de Quim Monzó, una conferència sobre «Joaquim Ruyra i la seva obra» i l'acte commemoratiu del 50 Aniversari de la mort de Carles Rahola. Tot això al mig de taules rodones —«La situació de les llengües europees»— i exposicions de fotografies —«Gaudí-Masó, contrastos en forja»— que feren que el premi fóra alguna cosa més que una nit de festa.

Però tot això no hauria estat possible sense la força dels premis, d'uns premis, donats i ben donats, que enguany no han estat declarats deserts en cap de les seves modalitats —la forta concurrència d'originals hi va contribuir molt.

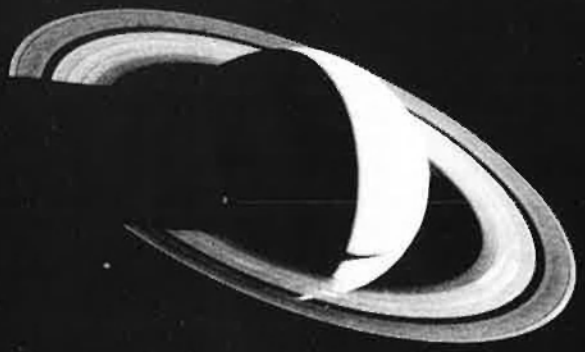
Alguns dels guanyadors dels Premis Literaris de Girona; d'esquerra a dreta: Daniel Arasa, Víctor Batallé, Antoni Puigverd i Antoni Bentue.

Els premis, doncs, presentats per un Vicenç Villatoro sense ulleres, van ser molts: el Prudenci Bertrana de novel·la el guanyaren Jaume Melendres i Joan Abellan —noms sobretot vinculats al teatre— amb *La dona sense atributs,* una mena de reflexió sobre el periodisme; Antoni Puigverd s'endugué el Premi Miquel de Palol de poesia amb *Vista cansada;* el teòleg Antoni Bentue, el Francesc Eiximenis d'assaig religiós amb *Job, el teòleg,* assaig sobre el mal i l'existència de Déu; Daniel Arasa, el Carles Rahola d'assaig amb *Els catalans de Churchill;* i Víctor Batallé el Ramon Muntaner de Literatura Juvenil amb *Zoel,* una novel·la fantàstica. □

SALA D'EXPOSICIONS DE LA FUNDACIÓ CAIXA DE PENSIONS

CARRER CORREU, 3. VALENCIA TEL. 351 14 35

LA FOTOGRAFIA ESPACIAL

15 SETEMBRE/8 OCTUBRE

Laborables d'11 a 14 i de 17 a 21. Festius d'11 a 14.
Dilluns matí, tancat.

FUNDACIÓ CAIXA DE PENSIONS

cei

CENTRE D'ESTUDIS D'ANGLÈS, FRANCÈS I INFORMÀTICA

— Cursos per a ADULTS i XIQUETS de 2 i 3 hores setmanals.
— Cursos INTENSIUS trimestrals de 6 hores setmanals.
— Preparació i matriculació per als exàmens lliures de l'Escola Oficial d'Idiomes.
— Horaris de matí, vesprada i nit.
— Grups reduïts.
— Professors natius i titulats.

INFORMÀTICA

— Ordenador per alumne des del primer dia (IBM i compatibles).
— Grups de 2, 3 i 6 hores setmanals.
— Cursos de programació BASIC, PASCAL i COBOL.

MECANOGRAFIA (només a la acadèmia de Campanar)

— Horari de matí, vesprada i nit. Grups molt reduïts. Atenció molt personalitzada.

Per a més informació crideu o personeu-vos en:

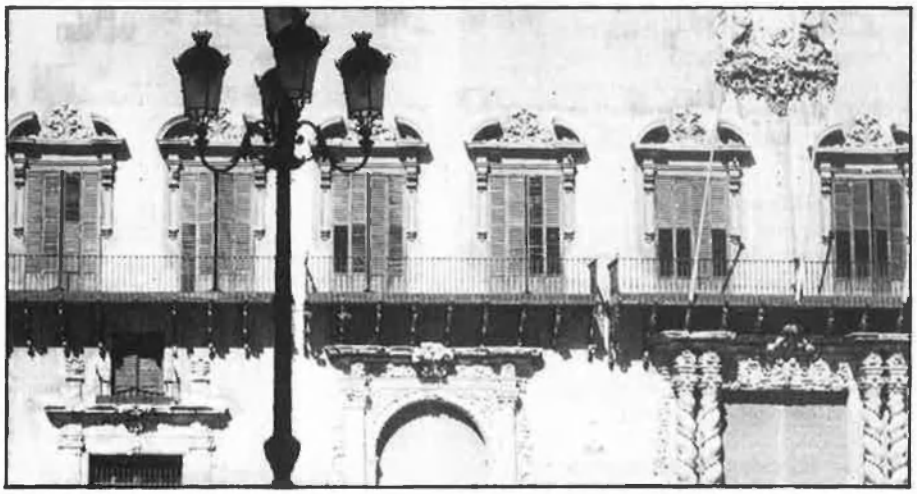
Central: Garrigues, 2, baix. 46001 València. Tel. 352 21 02.

Sucursal: Gravador Enguídanos, 51 (cantó Vall de la Ballestera). Campanar. Tel. 347 12 84.

LA CIUTAT D'ALACANT PREPARA UNA GRAN COMMEMORACIÓ

750 milions per al Cinquè Centenari

Carles Mateo, comissari del Cinquè Centenari de la ciutat d'Alacant, va presentar els actes concrets que s'aniran desenvolupant en aquesta ciutat al llarg del pròxim any. Encara que el pressupost es escàs (els alacantins es gasten molt més en les Fogueres), els projectes són ambiciosos.

Alacant, un centenari com a excusa per a posar en marxa una ciutat.

Isabel M. González

Tres són les línies mestres al voltant de les quals girarà l'esdeveniment. La primera és una recuperació de la memòria històrica del poble alacantí i en aquesta tasca s'inclouran la publicació d'una història de la ciutat, bibliografies d'alacantins il·lustres, estudis sobre el passat de la ciutat i una memòria gràfica de la qual ja es tenen recollits uns 5.000 documents. La segona gran àrea és la de les realitzacions públiques i culturals que romandran en la ciutat una vegada la commemoració s'haja acabat. Ací ens trobem amb la rehabilitació del teatre Principal i l'adquisició per part de la comissió de la Llotja del Peix per a convertir-la en una gran sala d'exposicions de mil metres quadrats.

L'any que ve començaran les obres del gran complex de Campoamor on s'instal·larà un auditori, un museu i el conservatori municipal de música. Una altra de les grans empreses que escometrà el comissariat és la rehabilitació del nucli antic de la ciutat. La tercera i última àrea és un debat obert amb tots els interlocutors socials sobre l'Alacant que volen els alacantins per al mil·leni que ve. El 80% dels actes ja tenen nom i pressupost. Així, pel maig de 1990 hi haurà una exposició de ceràmica mediterrània amb obres de Miró, Tàpies i Picasso. Pel setembre, una altra sobre Alacant i la mar. Tallers de tauromàquia amb la presència de Camilo José Cela, Dominguín, Félix Grande, Amorós i un recital de poemes amb Alberti, Espert, Rabal i Rocío Jurado.

També per a maig del pròxim any està previst un triangular preparatori del campionat del món de bàsquet, amb la participació d'alguns dels països més importants en aquest esport. Pel juny, campionat de gimnàstica rítmica; pel setembre, una competició de natació en el complex de piscines que s'hauran inaugurat el mes anterior entre l'estat espanyol i la RFA. Al novembre, hi haurà una setmana nàutica amb tots els esports que es puguen realitzar en l'aigua. Al febrer, un trofeu internacional de judo, i al maig de tennis de taula. Respecte a actuacions de música i teatre, es podrà veure la companyia de Lindsay Kemp; Concha Velasco, amb *Carmen Carmen;* Dagoll Dagom, amb *Mar i Cel,* els ballets espanyol i clàssic, concerts de *gospel* i música barroca i les millors orquestres simfòniques del món. Tot això, segons Carles Mateo, no és més que una excusa per a posar en marxa una ciutat, per a redefinir-la, millorar-la, i el seu desig és que tot el seu esforç no caiga en l'oblit el 1991. □

XIII CAMPANYA CARLES SALVADOR

PROVES PER A LA SELECCIÓ DEL NOU PROFESSORAT DELS CURSOS

(Presentació dels currículums abans de l'11 d'octubre)

Cursos de llengua i cultura del País Valencià:

- Cursos orals.
- Cursos per correspondència.

MATRÍCULA OBERTA

Informació:

Centre Carles Salvador

València: C/. Moratín, 15, 6a. CP 46002. Tel. (96) 351 17 27.

Castelló de la Plana: C/. Enmig, 24, 4a. CP 12001. Tel. (964) 23 75 18.

Alacant: C/. Pablo Iglesias, 29, entr. D. CP 03004. Tel. (965) 20 56 67.

BADALONA
LA FABRICA
D'EUROPA

BADALONA KNOWS HOW

Cada dia, 400 empreses —entre les més de 2.000 que operen a la ciutat— demostren la seva competitivitat i qualitat tecnològica exportant més de 1000 productes diferents a 100 països d'arreu del món per un valor anual superior als 200 milions de dòlars.

SI NECESSITA

TROBAR una oferta competitiva per a una peça, un recanvi, un producte, una màquina, un robot o una fàbrica claus a la mà,... en el camp dels envasos, l'electrònica, les arts gràfiques, la química fina, el paper, la pintura, els plàstics, l'equipament domèstic, la manutenció, la comunicació via cable o via satèl·lit...

DISTRIBUIR els seus productes i serveis en un mercat professional d'empreses o de consum massiu.

ACCEDIR a serveis terciaris —sonorització i doblatge per a pel·lícules i TV; formació professional; disseny (gràfic, de producte, moda, interiorisme o arquitectura); distribució,...— i als nous serveis quaternaris emergents —ofertes tecnològiques; centres privats de R/D; Teledocumentació,...— de característiques avançades i elevat nivell tècnic...

CONTACTI DIRECTAMENT AMB:

REACTIVACIÓ
BADALONA

Reactivació Badalona, S.A.
Societat creada per l'Ajuntament per contribuir al desenvolupament social, econòmic i tecnològic

- Serveis per empreses i organismes públics.
- Informació. Assessorament. Intermediació. Ajuts Oficials.
- Promoció exterior de l'oferta econòmica, industrial i tecnològica.
- Foment de la cooperació interinstitucional.
- Servei de Teledocumentació:
  - — Connexió telemàtica directa amb els principals centres mundials de documentació, tecnologia, comerç internacional, patents...
  - — Base de dades amb l'oferta industrial i tecnològica de Badalona.
- Formulació d'iniciatives estratègiques.
- Captació de noves activitats, capitals i tecnologies.

Carrer Sant Miquel, 34 - 08911 BADALONA - Tel 93/ 389 41 04 - Telefax: 93/ 389 42 16 - Minitel 3616 PCATALA

'LA GRAN ENCICLOPÈDIA DE MALLORCA' ES PRESENTA A BARCELONA

L'illa dels fascicles

La 'Gran Enciclopèdia de Mallorca' ha arribat a fer la publicació de major tiratge de l'edició catalana. Fa uns dies es presentava a Barcelona, per als seus promotors ha estat tot un èxit popular a més d'una eina per a la normalització del català a Mallorca.

J. P.

El Palau de la Generalitat catalana fou l'escenari escollit per a l'acte de presentació de la *Gran Enciclopèdia de Mallorca* (GEM). Sota la presidència de Jordi Pujol, i del president del Consell Insular de Mallorca, Joan Verger i dels promotors de la publicació, es presentava el primer volum. Ara fa deu mesos que els diaris *Última hora* i *Baleares* començaven a distribuir amb el *magazine Brisas* el primer fascicle de l'*Enciclopèdia*. D'aleshores ençà aquesta publicació ha esdevingut la de més tiratge dins de l'àmbit català, amb cinquanta mil exemplars setmanals.

Ajuntament de Palma de Mallorca.

Els editors van remarcar en l'èxit popular que la *Gran Enciclopèdia de Mallorca* ha assolit entre la població de l'illa. Per a Pere A. Serra, director editorial, aquesta acceptació suposava una fita important en la normalització del català a Mallorca; a més, la publicació, segons el mateix Serra, «havia estat molt ben rebuda per la intel·lectualitat illenca». Per a l'elaboració de la *Gran Enciclopèdia de Mallorca* han treballat un equip de col·laboradors sota la direcció general del catedràtic Miquel Dolç; en el consell de direcció de l'obra figuren Llorenç Capellà, Damià Ferrà, Guillem Frontera, Josep Mascaró, i Pere A. Serra; d'altra banda, els lectors han col·laborat en la publicació aportant-hi dades i corregint errors.

Sobre les causes que havien aconsellat circumscriure l'obra a l'illa de Mallorca, deixant de banda la resta de l'arxipèlag, l'editor, Pere A. Serra, va assenyalar que això s'havia decidit així per evitar una diversificació excessiva; a pesar de tot, el director de l'obra, Miquel Dolç, va indicar que en un futur hi ha possibilitat de realitzar dos volums adjunts dedicats a Menoca i Eivissa; d'altra banda, Dolç va manifestar que no hi havia intencions disgregadores en l'edició de la *Gran Enciclopèdia* respecte a la cultura catalana, fent menció del seu caràcter complementari respecte a obres com el *Diccionari Alcover-Moll* o la *Gran Enciclopèdia Catalana*. L'editora de l'enciclopèdia ha estat l'empresa Promallorca Edicions, SA, editora també dels dos diaris que la distribueixen. Com a patrocinadors principals de l'obra han actuat el Consell Insular de Mallorca i la Banca March.

Cada sis mesos aproximadament apareixerà un volum de l'edició de luxe, amb un tiratge de cinc mil exemplars. Aquesta edició es pot comprar principalment a les llibreries i s'espera que en total estiga formada per nou volums. A l'acte de presentació hi havia entre altres, l'escriptor Baltasar Porcel, l'ex-directora de política lingüística de la Generalitat, Aina Moll i l'historiador Josep Mascaró. □

GRUPO COOP

GRUPO COOP, Empresa de Consultoria, desitja rebre candidatures per a cobrir un lloc d'ADMINISTRADOR que haurà d'incorporar-se a una important escola ubicada a la comarca de l'Horta Nord.

ADMINISTRADOR

FUNCIONS:
Es responsabilitzarà de la gestió comptable i administrativa a l'escola, previsions de tresoreria, facturació, pagaments als proveïdors i provisió financera en general, com també de la creació i manteniment dels circuits administratius necessaris. Al mateix temps, s'ocuparà de la relació amb entitats públiques i organismes escolars.

REQUISITS:
Pensem en professionals amb alta motivació de consecució, capacitat de gestió i organització. És recomanable la titulació mitjana o superior en Empresarials o Econòmiques. Es valorarà l'experiència en llocs similars i els coneixements d'informàtica a nivell d'usuari. Residència preferiblement en zona pròxima al lloc de treball i domini del català parlat i escrit.

OFERIMENT:
Incorporació immediata a una escola dinàmica amb plantejaments orientats a una estreta interrelació amb el seu entorn, amb àmplies possibilitats de desenvolupament professional i humà. Remuneració a convenir, segons l'experiència i vàlua de cada candidat.
Els interessats hauran d'enviar *curriculum vitae* a GRUPO COOP, Departament de Recursos Humans, exposant el seu historial, telèfon de contacte i fotografia recent. Cal indicar Referència E-1299. Garantim el tractament personal i confidencial de cada candidat.

ISABEL LA CATÒLICA, 2, 3a.
TELÈFON 351 57 79
46004 VALÈNCIA

TV3/TVV

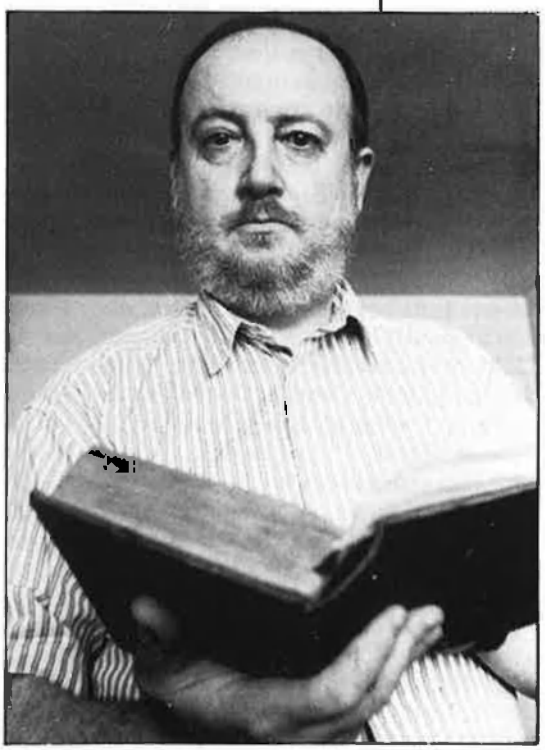
Lleugerament acollonit, m'adono que encara no he escrit quatre ratlles sobre la decisió del govern de Madrid que impedeix als valencians veure la TV3 i el que penja. I dic lleugerament acollonit, perquè pot haver-hi qui qualifiqui el meu silenci de sospitós, per no dir còmplice, d'una determinada política (vegeu l'article de Santiago Cucurella «La política del silenci», publicat en el número 274 d'EL TEMPS). O pitjor encara, que s'interpreti aquest silenci com a conseqüència d'una quantitat que rebo del govern central, o que ansio rebre vivament (vegeu «El discret encant de la situació límit», la columna de Miquel Alberola en el número 275 d'EL TEMPS). I, en últim extrem, lleugerament acollonit pel fet que el meu silenci contribueixi que alguns lectors d'aquesta revista pensin d'ella que té «unes connotacions fastigosament reaccionàries» (vegeu la carta del senyor Pere Solà, publicada en el número 273 d'EL TEMPS).

Confesso que no em desagrada la possibilitat de ser titllat de reaccionari; és un luxe que difícilment podria permetre'm si certs independentistes aconseguissin la *normalitat* que desitgen: una vegada assolida, probablement no podria fer altra cosa que canviar d'ofici. Quant a allò de la nòmina estatal, no em desagradaria rebre-la. Seria meravellós poder representar el paper del ministre Semprún reconeixent públicament que l'administració central ha beneficiat sempre la capital d'Espanya i ha desatès la resta de capitals autonòmiques, i poder entregar, com va fer el ministre Semprún, 3.000 milions de pessetes per a la construcció d'un auditori a Barcelona.

Confesso que no entenc massa les raons polítiques, els interessos que motiven la decisió governamental dels socialistes (del pelatge, la comunitat i el govern que sigui) d'impedir que els valencians vegin la TV3. Un amic meu apunta la possibilitat d'un acord entre Pujol i Felipe, tot al·legant que els vots i els diners de Pujol no és precisament al País Valencià on aquest ha d'anar a buscar-los. Una interpretació massa maquiavèl·lica perquè no sigui versemblant.

Però, siguin les que siguin les raons, i els interessos, és clar que aquesta decisió política és, des del punt de vista de la llibertat d'expressió i de la defensa del patrimoni lingüístico-cultural, una monstruositat. Una monstruositat a la qual, malauradament, ja estem acostumats des dels temps del franquisme.

El meu amic Nani Riera escriu en *El Periódico* un article titulat «Quiero ver la TV Valenciana». Entre les raons que aporta Riera per a justificar (com si li calguessin justificacions) el seu desig, Nani diu que li interessa saber «qué ven i qué escriben Pep Piera, Joan Fuster, Josep Palacios i más». A mi també m'interessa saber què escriu Joan Fuster, a mi mai se m'acudiria mirar la tele: en tinc prou amb llegir-lo. Per cert, ¿quan tornarem a llegir Joan Fuster en EL TEMPS? □

Joan de Sagarra

In vitro cultura

• El farmacèutic i empresari **Joan Uriach** ha creat una fundació que porta el seu nom, dedicada fonamentalment a la promoció de la música clàssica. La Fundació Uriach 1838 destinarà 40 milions anuals a aquesta finalitat, i a més donarà un premi anual de 15 milions de pessetes a un artista o científic que hagi destacat per les seves activitats.

La quantia dels premis supera la del recentment creat Premi Catalunya, dotat amb 100.000 dòlars.

• L'escriptor i assagista **Joan Fuster**, la figura del qual havia estat immortalitzada en paper fotogràfic, en llenç pictòric i fins i tot en els impulsos magnètics de la televisió, ho ha estat ara amb un bust que ha realitzat l'escultor **Leonardo Borràs Artal.**

Borràs (Algemesí, 1923) ha dedicat més de quaranta anys a l'ensenyament del dibuix. És autor, entre altres obres, del bust de l'escriptor i polític *Vicente Blasco Ibanez* a l'avinguda que porta el seu nom a València.

L'obra, realitzada en escaiola al llarg dels mesos d'estiu, ens consta que ha satisfet el model; Fuster, en aquest cas.

• Amb motiu dels 50 anys de la mort de l'autor teatral **Pirandello,** al Palau Güell, seu de l'Institut del Teatre, es presentarà a principis de l'any vinent l'exposició «Pirandello e il Teatro Siciliano», organitzada per **Sarah** i **Enzo Zapulla,** representants de l'Istituto Siciliano. Aquesta exposició, que es va inaugurar a Catània, recorrerà diverses ciutats europees, i en ella es mostrarà, a través de fotografies i muntatges gràfics, la vida i l'obra teatral de l'escriptor sicilià. Cal destacar d'aquesta mostra l'atenció que es dedica a la producció dramàtica en dialecte sicilià.

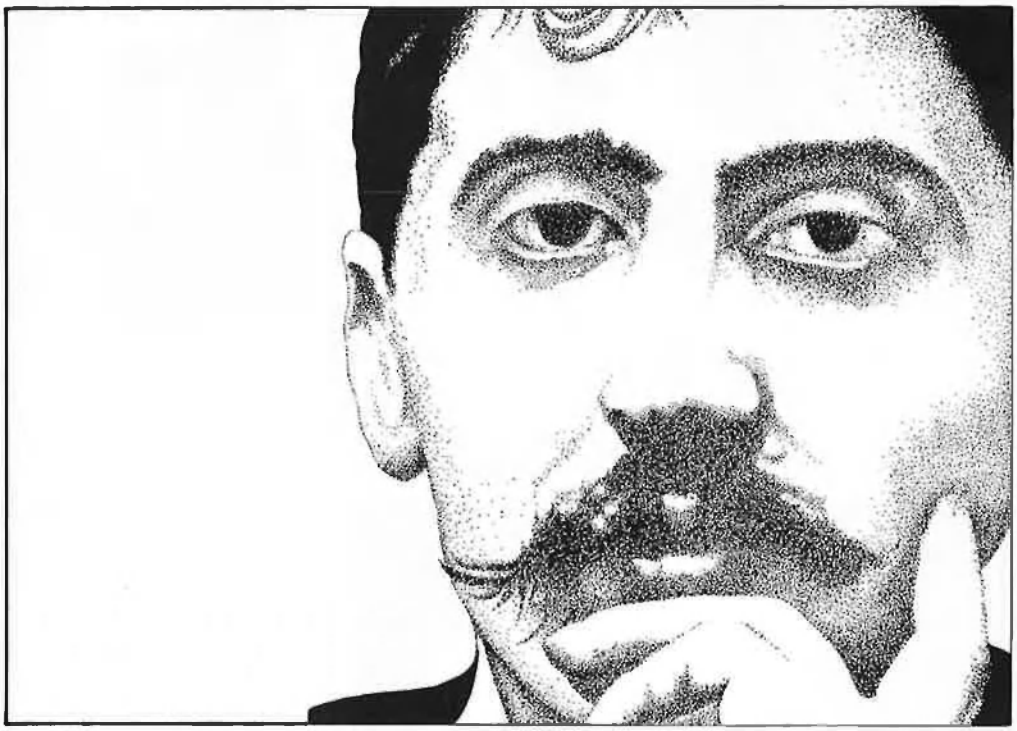
• Durant els dies 29 i 30 de novembre se celebrarà a Lleida el I Col·loqui sobre Història dels Jueus a la Corona d'Aragó. En aquest col·loqui, que aplegarà especialistes en el tema de molt diverses procedències, hi haurà la intervenció de la **Dra. Asunción Blasco** (Universitat de Saragossa), que parlarà sobre el tema global de la trobada; **Dr. David Romano** (Universitat de Barcelona), sobre els jueus de Lleida; **Dr. Yom-Tov Assis** (Universitat de Jerusalem), sobre els jueus de Catalunya, i la **Dra. Béatrice Leroy** (Universitat de Pau), sobre les relacions dels jueus de Navarra amb els de la Corona d'Aragó; això, pel que fa a les ponències i a banda de les comunicacions que puguen presentar-s'hi. L'organitzador d'aquest col·loqui ha estat l'Institut d'Estudis Ilerdencs.

EL LLIBRE DE LA SETMANA

XULIO RICARDO TRIGO

Marcel Proust a la recerca de la densitat

Alguns d'entre els millors moments culturals de la humanitat s'han esdevingut quan el món interior, el pensament, han restat per damunt dels adorns i de la vida, entesa en el sentit més comú del terme, i a més a més, sempre, aquests moments superaren l'aparició de les millors anàlisis de la realitat més immediata, potser, en molts casos, perquè una certa megalomania dels autors els abocava a desitjar la comprensió de l'univers que els envoltava, però, impossibilitats per a novel·lar el món, novel·laven el propi univers personal, tot traslladant la seva ambició a aconseguir una novel·la universal, a bastir un nou món més accessible a les anàlisis, un món reduït on la terra fóra un petit barri elegant; els protagonistes, alguns amics de l'autor i la història de la música, una petita sonata inexistent. D'aquest tipus de llibres que marquen una època, en tenim un bon conjunt: *Anna Karenina,* de Lev Tolstoi; *Sota el volcà,* de Malcom Lowry; *La saga/fuga de JB,* de Torrente Ballester; *Solitud,* de Víctor Català; *Ulisses,* de James Joyce, i *A la recerca del temps perdut,* de Marcel Proust, en podria ser una llista possible entre moltes altres.

Marcel Proust vist per Silvano Ferrari.

Ben sovint, obres d'aquestes característiques, de llarga gestió i esmenes constants, per qüestions alienes a l'autor resten inacabades o, com ara és el cas, en versions no definitives. L'edició original de *La fugitiva (La fugitive),* penúltim volum d'*A la recerca...,* que més tard es denominaria *Albertine disparue,* va establir-se a partir d'un manuscrit autògraf, però n'existia una versió mecanografiada posterior que es va perdre fins que el 1986 aparegué en mans de Suzy Mante-Proust, neboda de l'escriptor.

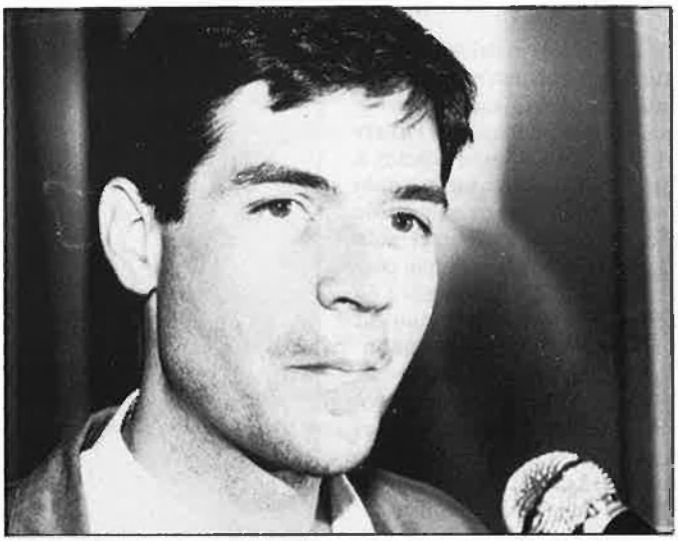
La història dels manuscrits originals d'*A la recerca...* podria servir d'argument per a una novel·la de dimensions molt semblants, però el fet que ara ens interessa és que disposem de dues opcions de lectura del mateix llibre: *Albertine desapareguda.* El que més sobta en un principi d'aquesta edició sobre el text mecanografiat és la reducció del llibre a quasi la meitat respecte a l'edició del text manuscrit. Així, doncs, Proust va basar la seva correcció en una recerca de densitat, en una concentració dramàtica que pogués enriquir el sentit de les seves situacions, dels personatges, de les emocions obsessives que travessen la novel·la, fet significatiu si pensem que aquest llibre és el penúltim de la seva gran obra. Però sobretot ve a demostrar-nos la importància de la correcció constant, les possibilitats de millora d'un text quan del que es tracta és de condensar-ne i intensificar-ne els significats.

Personalment he vist en aquesta nova versió d'*Albertine desapareguda* una prosa més tensa, una major capacitat per a emocionar el lector, encara que les digressions eliminades potser ens donaven una major sensació d'allò que habitualment hem interpretat com a escriptura proustiana, però el nou text ens demostra l'abast de l'essencialitat perseguida per l'autor.

La publicació de la versió mecanografiada ens ve com una excel·lent edició de bibliòfil, amb totes les notes i cartes que el text va produir entre importants intel·lectuals i editors de l'època, com ara Jacques Rivière, Raymond Gallimard, Jean Paulhan i d'altres; a més, hi trobem un apèndix amb les notes manuscrites que figuraven en l'original mecanoscrit i un important epíleg del traductor català, Jaume Vidal Alcover, on ens relata les peripècies del text: «Albertine reapareguda o a la recerca del text perdut».

El mateix Proust va dir d'aquesta obra que era «el millor que he fet mai». Cal doncs acostar-s'hi i revisar-la, deixar-se endur per la profunditat de situacions i personatges, tenir, si de cas, les dues versions, mirar les notes... Potser és una ocasió única, ja que poques vegades podrem dir que el fet més extraordinari que s'ha esdevingut al voltant d'una obra mestra és un èxit 64 anys després d'haver estat escrita. □

Antoni Puigverd, Premi Miquel de Palol 1989

Antoni Puigverd, el guanyador del XII Premi Miquel de Palol de poesia, és una de les personalitats més interessants del panorama de la cultura a Girona. Va nàixer a la Bisbal d'Empordà, la capital del Baix Empordà, però se sent plenament gironí, perquè ja fa uns quants anys que viu a la ciutat de l'Onyar. Acaba de complir els 35 anys sota el signe de la convalescència d'una greu operació als pulmons i ha retornat, amb *Vista cansada,* al món de la creació poètica que havia abandonat feia 5 anys. És germà del poeta Joan Maria Puigvert i, tot i dir-se en realitat Toni Puigvert —escrit amb T—, ha adoptat el nom d'Antoni Puigverd —escrit amb D— per a la seva carrera literària. De petit, va estar 4 anys a l'Escolania de Montserrat, on va enregistrar uns quants discos. Quan era adolescent, va fundar, amb Enric Castelló i Joan Aliu, el grup de cançó Els Barrufets, amb el qual va recuperar en català l'havanera «La gavina», del Mestre Sirés, que més tard va ensenyar a Josep Tero, que llavors la va fer conèixer a Marina Rossell. Passada la febre de l'adolescència, va portar a terme una intensa activitat política. El curs que ara comença serà l'onzè —en va passar un a Ripoll— que inicia a l'institut de BUP Salvador Espriu, de Salt —el Gironès—, on és catedràtic de Llengua i Literatura Catalanes. Ha estat president d'Òmnium Cultural de Girona, va pertànyer al grup impulsor de l'editorial saltenca El Pèl, se'l considera un conferenciant brillant, i té fama de dur com a crític literari i portaveu real del jurat del premi de narració curta Just Manuel Casero. Col·labora assíduament en la *Revista de Girona,* en la revista d'art *Espais* i, sobretot, en *Punt Diari,* on ha mantingut les seccions fixes «Ombres i dies», de la qual ha sortit un llibre amb títol idèntic, i «Buirac». Ha publicat un petit assaig sobre Salvador Espriu i, a part d'altres de menors, ha guanyat els premis Gaziel, per un article sobre Raissa Gorbatxov, i Saber, per una narració breu. Escriu contes, narracions breus, novel·la i poesia.

—Vista cansada, *el títol de l'obra amb la qual acabes de guanyar el XII Premi Miquel de Palol, sembla més propi d'unes memòries d'un autor de 70 anys que d'un recull de poemes d'un jove de 35 anys...*

—És un títol aclaridor. M'agraden els títols que diuen coses sobre els llibres. Oftalmològicament no ho sé, però vitalment *Vista cansada* defineix la mirada que tinc. Jo sóc dels que van tenir fe en els absoluts i dels que s'han decebut. Em fa l'efecte que he arribat a una certa maduresa en el meu procés vital, davant les paradoxes del món. Ara projecte una visió peculiar que es troba entre la tristesa dels ecos del que vaig creure, l'assumpció lúcida de la realitat i la malenconia.

—¿Aquesta actitud vital implica, doncs, una acceptació resignada de la realitat?

—És evident que en aquesta actitud no hi ha rebel·lia, que no es fa qüestió de la realitat. El món roda i potser acabo trobant vàlid el mite de l'etern retorn de Nietzsche.

—Feia 5 anys que no escrivies poesia. ¿A què és degut això?

—Em semblava que la poesia no podia servir per a explicar l'actitud de l'home contemporani, perquè sempre acostuma a tenir un to transcendent. Però després de fer articulisme de reflexió relativament objectiva, vaig veure que potser em feia falta projectar-me subjectivament a través de la poesia, encara que fos com a teràpia personal. Tot i ser formalment variat, el llibre té una gran unitat i és diàfan, entenedor, immediat. Però encara tinc un projecte més motivador, que és fer-ne un altre situant personatges històrics, des de bíblics fins a altres de contemporanis, en aquest mateix context vital en el qual me'ls imagino.

—Entre les influències, cites Gabriel Ferrater, Ezra Pound, Josep Carner i Ausiàs March...

—Hauria d'afegir-hi Borges i Pessoa, de qui em fascina el seu joc amb els heterònims, que em va impulsar a simbolitzar amb la D de Puigverd la distància que hi ha d'haver entre la persona i l'escriptor. Sóc dispers, limitat i a la meva edat hauria d'haver fet feines més sòlides, però també intento acabar un novel·la i voldria completar un llibre de narracions i un altre de contes. El de narracions és un estudi d'éssers bojos com a metàfora de l'home contemporani. El de contes són monòlegs simplíssims, incursions en la ment dels personatges. M'agradaria ser singular. Ser original és molt difícil.

Xevi Planas

IN SITU

Confidencial

Després d'haver celebrat els seus primers vint-i-cinc anys, Edicions 62 s'ha plantejat uns grans reptes cap al futur. Les seves col·leccions han preparat la renovació que passarà per canvis d'imatge en el disseny i també en una política editorial més competitiva per a poder afermar i consolidar el mercat del llibre en català, i a la vegada, convertir-se en una alternativa al llibre en castellà. El progressiu increment en les vendes i la creació de nous espais, resulten els incentius que els responsables de les diferents àrees d'Edicions 62 han analitzat i que volen consolidar. Així, J. Ma. Castellet, Romà Cuyàs, Joaquim Cebrià, Àlex Broch i Montserrat Sabater van presentar als mitjans de comunicació la nova col·lecció «El confident». Després d'haver creat una de les col·leccions senyeres de la recuperació cultural com va ser «El balancí», aquest confident li farà companyia. «El confident» —tal com explicà Castellet— vol aconseguir la fluidesa i la rapidesa en la contractació de títols de plena actualitat en el mercat internacional. Jugar a l'actualitat per la via de la qualitat per tal que el lector català no hagi d'acostar-se a les col·leccions castellanes per llegir les grans novetats. Cuyàs va incidir així mateix en el risc i el repte en un mercat que va qualificar de molt dur. Posteriorment Broch i Castellet van presentar els dos primers títols: *Una solitud massa sorollosa,* del formidable escriptor txec Bohumil Hrabal i *La casa Rússia,* de John Le Carré, que va ser sintetitzat com un possible *best-seller* de qualitat. Mahfuz i Tahar Ben Jelloun ens obriran els següents calaixos del nou confident.

(D. C. B.-X. R. T.)

El clot

Pen (s)

Aquell dia, Barcelona era una torradora i, a mitja tarda, el cinquè pis de l'Ateneu s'havia transformat en una sauna. Els nostres convidats eren occitans, representants del PEN de Llengua d'Oc (Joan Ives Casanova i Felip Gardy).

El motiu que ens aplegava, s'inseria poc o molt en la continuïtat d'uns vincles de relació i amistat entre les dues literatures. Ara, els dos centres del PEN, ens havíem compromès en un intercanvi de traduccions de les nostres respectives literatures. En començàrem a parlar a Andorra (desembre de 1988), n'havíem dibuixat els contorns i característiques a Perpinyà (juny de 1989) i ara entràvem, com qui diu, en la recta final del procés: l'intercanvi de les antologies.

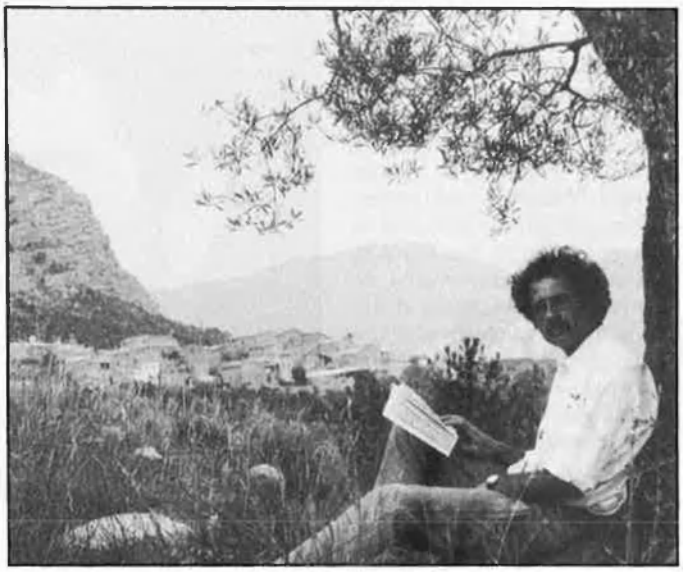
Per la part occitana, és una tria de criteris cronològics molt amplis (Jordi Reboul, Max Rouquette, Bernat Mancier, Robert Lafont, Bernat Lesfargues, Enric Espieux, Marcela Delpastre, Sergi Bec, Rotland Pecout i Joan Luc Sauvaigo), que esdevindrà un panorama de la poesia occitana dels darrers cinquanta anys. Serà traduïda al català per Àlex Susanna i publicada per Columna.

L'antologia catalana és molt més concreta (Generació dels setanta), i aplega Feliu Formosa, Joan Margarit, Narcís Comadira, Marta Pessarrodona, Francesc Parcerisas, Pere Gimferrer, Josep Piera, Antoni Marí, Xavier Bru de Sala, Maria Mercè Marçal i Àlex Susanna. Els traductors a l'occità i al francès seran Joan Ives Casanova, Robert Lafont i Bernart Lesfargues. El compromís és tenir-les enllestides ambdues a finals del proper febrer per presentar-les a París, en el marc d'Expo-Langue.

Isidor Cònsul

L'escriptor i el seu lloc

Pep Coll, a l'ombra de Roca-roia

El nom del meu poble, només el trobareu en mapes comarcals, d'escala molt generosa. Si obriu el mapa del Pallars Jussà, podreu veure, tocant a la Pobla de Segur i a la banda esquerra de l'embassament de Sant Antoni, un puntet com una cagada de mosca que porta el nom de Pessonada. Fa dos-cents anys, l'ajuntament del poble, en contestar una enquesta del senyor Francisco de Zamora, especificava que el poble es troba a 38 hores de Barcelona, a 34 del mar (pel Camp de Tarragona), a 97 de Madrid i a 20 de la ratlla de França.

Quan era xic, no m'agradava gens el nom de Pessonada perquè sembla castellà. Diuen que un conegut còmic en va fer un acudit que explicava pels teatres del Paral·lel: «¿A que no saben ustedes cuál es el pueblo que pesa menos del mundo?». Ningú ho endevinava. A mi, no em feia gens de gràcia. Fa deu anys vaig escriure una carta al professor Coromines, demanant-li que, sisplau, em donés alguna pista sobre l'etimologia. Vaig tornar a rebre la meua mateixa carta. Al final del full, el professor m'afegia un parell de ratlles amb bolígraf roig on explicava que procedia de «pessó», nom d'origen pre-romà (encara viu al Pallars) que significa, «munt de palla o d'herba seca». Des de llavors n'estic molt orgullós i, quan em pregunten d'on sóc ja no contesto «de vora la Pobla», sinó «de Pessonada». Encara que, en acabat, sempre hi hagi d'afegir aclariments.

Vaig nàixer doncs a Pessonada, dues setmanes després que Mao proclamés a Pequín la República Popular Xinesa. Això ho he sabut després, és clar. I vaig començar a créixer molt a poc a poc, com els olivers. No sé si fou per culpa de la llet en pols dels americans que em feia beure la mestra i que sovint orxegava de fàstic, o bé per «la maldat» com deia ma padrina, el cas és que mai vaig arribar als set pams d'alçada, ni a les sis arroves de pes. A causa d'aquestes i altres circumstàncies del meu naixement i infantesa, alguns crítics han volgut veure el meu poble nadiu darrere el Malpui de les novel·les *El secret de la moixernera* i *La mula vella*. Els crítics poden dir el que vulguin, però en realitat Pessonada i Malpui s'assemblen com un ginebre i una savina.

Pessonada no té riu, ni castell amb ruïnes, però té uns penya-segats que són la nineta dels ulls de tots els pintors de la comarca. El poble s'arrecera sota Roca-roia, una penya allargassada de 1.500 metres d'alçària sobre el nivell del mar, la qual sembla covar-lo com una lloca. El pintor Miquel Villà, mort fa poc més d'un any, va saber captar en els seus olis la deliciosa combinació de colors: el roig dels aixoplucs, el verd fosc dels feixancs i el blau grisós de les roques i carants.

Durant segles, la Roca ha estat el rellotge del poble. Com que està orientada cap a ponent, el sol li surt per l'esquena, de manera que no li toca de ple fins passat migdia. La gent de Pessonada coneix l'hora exacta per la disposició de les ombres. Lo Tossal de l'Auració, la Savina dels Deu, Forats Estalonats... són algunes de les xifres d'aquest enorme rellotge solar. A la tarda, quan el sol se'n va del poble, s'entreté encara bona cosa en els romers dels feixancs i juga a fer l'ullet dintre les esplugues de la Roca. Entre el poble i la carena de Portella, hi ha uns tres-cents metres de desnivell que el sol triga vint minuts a superar.

Diuen els més vells que el Quim de l'Aubach feia tan bones cames que era capaç de passar davant al sol (abans que perdés la cama en un bombardeig, és clar). Sortia corrent de la plaça en el precís moment en què el sol s'acabava d'amagar a la serra i, amb els talons al cul, enfilava el camí de la Roca. En sortir a dalt, a Portella, es treia el mirallet de la butxaca i feia la rateta cap al poble per demostrar que havia corregut més que el sol.

Durant les vacances de l'estiu passat, enllestia *La mula vella* a Pessonada. No m'acabava de fer el pes tal com havia quedat el redactat final. Així i tot, no tenia ganes de fer-hi més retocs, de manera que la lliuraria a l'editor tan aviat com acabés l'estiu. Algunes tardes, fart de teclejar la màquina, intentava igualar la gesta del Quim de l'Aubach. No ho vaig aconseguir mai, de córrer més que el sol. Ara ja m'he resignat i, com la majoria de les persones (com tots els escriptors d'aquest país), em conformo amb una sola posta de sol al dia.

Pep Coll

El temps imprès

JORDI VIADER: Joc per a solitaris. *Editorial Pòrtic. El brot, 62. Barcelona. 1989. 94 pàgines. 900 pessetes.*

El títol del llibre —deia Jordi Viader en una entrevista recent— «sorgeix a partir de dos elements, el joc i els solitaris. Els personatges de la novel·la són claustrofòbics, solitaris i l'obra és com una mena de joc. Es tracta de construir un trencaclosques, una història, a partir d'elements separats, que és en definitiva el que fa el protagonista quan cerca». Bé, doncs, fins aquí tot queda clar, ja sabem el perquè, ara parlarem del com. De com s'ho arregla Viader per a compondre aquesta novel·la breu de 94 pàgines que intenta plasmar, des de la crítica i la ironia, uns anys —els inicis del franquisme— i una societat ben concreta, la nostra, representada per una família paradigmàtica i, per això mateix, totalment real, i per un protagonista imaginari i, per aquesta raó, absolutament creïble: Amadeu Raurell.

Un antiheroi curiós, esbalaït i desencantat; periodista, entomòleg i col·leccionista aferrisat —com el mateix escriptor—, regira el seu passat amb l'esperança de trobar-hi les claus del present i de conjurar-lo. I al final, només li queda el buit i el record entranyable d'un petit amic mort. La resta, únicament, són papers, el testimoni imprès d'altra gent i altres vides que es van creuar amb la seva i no li van deixar altre llegat que un munt d'imatges gastades, la gelor al cor, i un cansament intens.

La tècnica utilitzada és ben senzilla —o així ho sembla—. L'autor intercala retalls de diari, documents oficials i altres escrits de caràcter convencional amb el relat d'un sol narrador, i ho distribueix tot en petits capítols fàcilment digeribles. Ara bé, el contingut, ja costa més d'interpretar, perquè el *missatge* ens arriba una mica emboirat. Com el passat.

Anna Ma. Gil

Figures estilitzades

ANDRÉ GIDE: Els falsificadors de moneda. *Traducció de Xavier Pericay. «Les millors obres de la literatura universal. Segle XX», 32. Edicions 62 i «La Caixa», Barcelona, 1989.*

Des de la seva publicació, *Els falsificadors de moneda* (1925), d'André Gide ha provocat perplexitat en els seus crítics. Bàsicament, aquesta s'expressa en les següents preguntes: ¿es tracta o no d'una novel·la?; ¿és Edouard —l'eix central al voltant del qual gira la poca acció de l'obra— un *alter ego* de Gide?; si és així, ¿qui és el narrador? Doncs bé, a falta d'una qualificació millor, *Els falsificadors de moneda* és una magnífica novel·la; l'Edouard és una paròdia de Gide, una autocrítica de vegades despietada; quant al narrador objectiu que trau el cap de tant en tant, aquest és un observador fred i arbitrari. Diríem que fóra un possible espectador/lector ben informat del que passa, que, assegut en una terrassa d'un bar, veiés passar al seu davant una acció que li interessa fins a cert punt.

El llibre aplega de forma desendreçada, i sembla ser que això és el que provoca el desconcert, opinions sobre literatura, reflexions sobre sexe, homosexualitat, religió, la relació entre l'art i la realitat, el complex de culpa, els conflictes intergeneracionals, les relacions entre la massa i l'individu. No obstant, Gide trempa amb pols elegant, que Xavier Pericary ha sabut transmetre amb un estil fàcil i polit, tot aquest material per crear un caos ordenat en què una aparença de la realitat, en rigor una recreació estilitzada d'aquesta, suggereix al lector un principi d'història que ell ha de completar. El tema de la novel·la és la mateixa novel·la, entesa com a idealització del món i del seu procés de creació. L'anècdota de l'obra, la maduració d'uns adolescents observada per un escriptor pederasta i tímid, simbolitza el mateix treball literari, lligat a unes vi-

cissituds no sempre controlables, però que en definitiva permeten al creador/subjecte ser responsable de la història.

Gide elabora una paròdia de l'escriptor i, per extensió, del quefer dels novel·listes, tot exposant les seves crítiques a la novel·la realista, cosa que trasllueix l'actitud de Gide davant la realitat, la qual, en paraules d'Edouard, «m'interessa, però m'irrita». De fet, això el duu a prendre opció per una literatura esteticista, però en absolut banal. Gide en vida va ser un personatge paradoxal, aquesta obra també ho és. Escrita als anys vint amb l'interès de reflexionar sobre el panorama literari de l'època, ignora totalment els trencaments produïts per Proust i Joyce, s'arrela en formes derivades de tradicions anteriors, però anticipa, en el seu intent de fer una novel·la diferent, certs experiments posteriors. Tot plegat, doncs, una novel·la d'una intel·ligència madura i vivíssima, una aventura.

Josep M. Lluró

Un llibre útil

R. BERGA, J. R. BORRÀS, F. FABREGAT i J. V. GARCÍA: Llengua. *(Batxillerat 1r), Madrid, Anaya, 1989, 277 pàgs.*

Un nou llibre ha vingut, com quasi cada any, a ampliar l'oferta editorial escolar per a l'ensenyament de la nostra llengua al batxillerat. Es tracta d'un llibre editat per Anaya, destinat a primer de BUP i que duu com a títol *Llengua-1r Batxillerat.*

A primer colp d'ull observem que aquest material és realista pel que fa a l'extensió, ja que les 200 pàgines i escaig de què consta són suficients per a plantejar els continguts de les programacions oficials en el centenar d'hores que se solen esmerçar per treballar-los en un curs acadèmic.

Una volta obert el llibre, descobrim que cada unitat de les 17 en què està dividit gira al voltant d'un centre d'interès introduït per la lectura inicial i que es desenvolupa d'una manera quasibé suggerida al llarg de les restants seccions de la unitat, fugint així de les ja tòpiques i farragoses llistes de vocabulari.

Aquesta lectura a què hem al·ludit constitueix per si mateixa un repàs a la literatura, entesa aquesta com el plaer de llegir. Cal remarcar la tria d'autors per tal com conjuga els més tradicionals (Rodoreda, Calders, Fuster...) amb la jove narrativa (Lienas, Galmés, Monjo...), sense oblidar-se de les traduccions (Le Carré, Hemingway...).

També sobta l'última secció de cada unitat, titulada *Calaix de sastre.* Ací es conjugen els continguts desenvolupats en la unitat amb l'aspecte lúdic i creatiu del llenguatge, com si d'una mena de pàgines de passatemps es tractara.

La maquetació —seccions a doble columna i pàgines encarades— resulta còmoda i novedosa i s'arrodoneix amb unes il·lustracions, en alguns moments agosarades, que connecten fàcilment amb els corrents de disseny i grafisme més actuals i innovadors.

Desitgem que la nova línia didàctica encetada per aquesta editorial puga contribuir a millorar, si més no, el panorama educatiu del nostre país.

Vicent Simbor Roig

PRESTATGERIA

RODOLF SIRERA: Indian Summer. *Alzira, Edicions Bromera, 1989, 92 pàgs.*

Amb una estètica senzilla i elegant ens arriba la nova col·lecció de teatre d'Edicions Bromera, que després del número 1 *—Ni tan alts, ni tan rics,* de Manuel Molins— ha publicat aquest *Indian Summer* on intenta tancar el camí que havia encetat amb *La primera de la classe.* Aquest petit volum es completa amb una interessant entrevista de Manuel Molins a Rodolf Sirera.

LA RELLA (Revista d'Estudis Comarcals), *Baix Vinalopó, n.º 7, maig de 1989.*

Sota la coordinació de Biel Sansano i editada per l'Excm. Ajuntament d'Elx, *La Rella* s'ha convertit a poc a poc en un excel·lent exemple de com fer des de comarques una revista cultural de qualitat. Aquest número du articles sobre «El port del Cap de l'Aljub al segle XVI» o «Problemàtica del català a l'ensenyament mitjà davant la reforma», a més dels textos literaris i les seccions habituals.

DAVID MATHIESON, Sola en una roca perduda. *Barcelona, La Magrana, 1989, 149 pàgs.*

Un petit avió s'estavella en l'abrupta costa de la Colúmbia britànica. Elena Bradbury, l'única supervivent, ha de refugiar-se en un illot desert per tal de salvar la vida. Una trama robinsoniana per a aquest primer llibre de Mathieson, que va viure de jove durant un any tot sol a les dunes desertes de la costa d'Oregon.

MIQUEL FANANÀS, A tant la peça. *Barcelona, Columna, 1989, 146 pàgs.*

L'Oriol Rovira és un periodista tafaner. Potser massa i tot. Malviu cobrant a tant la peça unes cròniques que no agraden a tothom i que sovint li porten més maldecaps dels que ell voldria. Del gironí Miquel Fananàs cal destacar la novel·la *Susqueda,* però és, potser, en *A tant la peça* on aconsegueix la seva narració més rodona.

QUADERN DE TREBALL

VÍCTOR RIPOLL

• *El cant de la joventut,* el nou recull de contes de **Montserrat Roig,** serà el llibre que inaugurarà el nou disseny de la col·lecció «El Balancí», d'Edicions 62, el mes d'octubre. El llibre farà el número 222 de la col·lecció i apareixerà juntament amb el número 223, que serà *La delfina bizantina,* d'**Aldo Busi.** «El Balancí» no serà l'única col·lecció que Edicions 62 redissenyarà el mes d'octubre.

• **Xavier Benguerel** publica una novel·la sobre l'anarquisme de la Barcelona anterior a la guerra civil a Planeta. Es titula *¿I tu qui ets?* Valentí, un jove obrer de la barriada barcelonina del Poblenou, reflexiona sobre la seva vida. La mort del seu pare, un vell militant de la CNT, apallissat per un policia, i la posterior reclusió i mort de la seva mare en un manicomi, fan créixer en ell uns obsessius desitjos de venjança. Aquesta obsessió es concreta en tres activitats: la participació en accions revolucionàries, la recerca entre els seus companys i amics de respostes a la seva condició social i, finalment, l'acció directa contra l'assassí del seu pare. Però esclata la guerra civil... **Xavier Benguerel,** premi Planeta del 1974 amb *Icària, Icària...,* va obtenir el 1984 el premi de la Lletra d'Or per *Apassionata,* publicada el 1983 a Planeta també. Aquesta novel·la surt ara en butxaca. La publica la col·lecció «Club de butxaca».

• El títol original de *Quan jo tenia cinc anys em vaig matar,* de l'escriptor nord-americà **Howard Buten,** és *Burt.* Ha estat publicada per Empúries a la col·lecció «Narrativa» i l'ha traduïda **Albert Folch.** *Quan jo tenia cinc anys em vaig matar* és la primera frase de la novel·la. La versió francesa també titula el llibre amb la primera frase de la novel·la. La segona edició de l'edició original anglesa sortirà amb aquest títol, també, de molt més impacte.

• *Exercicis d'estil,* de **Raymond Queneau,** als Quaderns Crema, en traducció d'**Annie Bats** i **Ramon Lladó,** mentre que *Zazie al metro,* del mateix autor, passa de la col·lecció «Venècies» als «Llibres de butxaca», de la Magrana.

• Un diari editat a Barcelona informa que el fet que *La Casa Rússia,* de **John Le Carré,** hagi aparegut abans en català pot perjudicar l'edició castellana. Aquest diari no ha informat mai que el fet que els llibres que apareixen primer en versió castellana poden perjudicar la versió catalana.

• *El lent creixement dels coralls,* de **Jaume Creus,** nou volum de poesia de Quaderns Crema.

• *El gust del cafè,* narració de **Gemma Lienas,** segon llibre de la col·lecció «Premis Recull», de Pòrtic.

• Si voleu comprendre per què els alemanys orientals fugen del seu país, llegiu *Amic i estrany,* de **Christoph Hein.** Va ser publicada l'abril de l'any passat per Empúries, en traducció de **Feliu Formosa, Elisabet Garriga** i **Ramon Gonzalez.** □

DE REVISTES

'Made in Catalunya', la projecció internacional de la nostra cultura

Diuen que al costat de la boca del *metro* de l'estació de Liceu, situada a les Rambles, a pocs metres de l'entrada principal del Gran Teatre del Liceu, sol seure una dona morena. Els més observadors asseguren que la dona morena té postures gitanes, decidides, descarades i que en els seus peus descalços s'endevinen danses de foc i de nit». Així comença el conte d'Arturo San Agustín, *Seguidilla,* que reprodueix la revista *Made in Catalunya.* Un conte que, malgrat les aparences, descriu una història molt barcelonina, i una revista que, malgrat el seu nom, vol ser, sobretot, catalana. Ser catalana i ser internacional. I fer exportable la nostra economia, però també la nostra societat i la nostra cultura.

Anicet Pausas —el director d'aquesta revista bilingüe, anglo-catalana, que és *Made in Catalunya*— ho explica amb molta claredat en la introducció que acompanya el primer número: «Queda molt enrere la imatge d'una Catalunya plena de tòpics. A les portes del 2.000 tenim l'obligació de tutejar-nos amb tots els països. Si no hi ha algú que posi la primera pedra d'aquest edifici, continuarem sent ignorats indefinidament a la resta del món, amb tot el seguit d'inconvenients que això comporta, dels quals el més important és el que pertany al terreny econòmic».

Sí, Pausas posa l'èmfasi en l'aspecte econòmic perquè aquest, sí més no, i en els temps que corren, és el llenguatge més eficaç per a parlar i entendre's amb l'exterior, encara que tampoc oblida allò que ens defineix i ens caracteritza: la nostra història, el nostre folklore, els nostres costums, les nostres fites, els homes i les dones l'obra dels quals transcendeix límits i fronteres.

Per comprovar-ho només cal fer una ullada als continguts. El número 1, aparegut el febrer-març del 1989 feia referència a onze temes bàsics (*Catalunya mil anys d'història,* per Josep Benet; *L'art contemporani a Catalunya,* per Daniel Giralt-Miracle; El banquer d'Amèrica i altres catalans, per J. Castellar-Gassol; *Barcelona'92,* per Josep Miquel Abad; *La cuina catalana,* per Josep Ma. Flo i Codina o el reportatge sobre la Zona Franca, entre altres) i, a més, afegia un seguit d'articles sobre qüestions ben diverses com ara la indústria de la pell, el cava Rovellats, Prodeca, els vitralls de Pere Cànoves, Dalí; i un passeig per Tarragona, Lleida i Girona acompanyat d'un bon àpat al Sant Jordi de Canet.

El número 2, que va sortir el passat juny, contempla el modernisme, arquitectura d'arrels específicament catalanes, i en traça una ruta dels edificis més importants; inclou una entrevista amb el conseller d'Indústria i Energia de la Generalitat i un article del conseller de Cultura, Joan Guitart, referit als artistes catalans; incorpora reportatges sobre la indústria catalana i sobre les nostres relacions comercials de cara a l'exterior; parla amb Carles Marí del Parc Tecnològic del Vallès i dedica una especial atenció a Fortuny, Rigau, Sert i Antoni Clavé.

El número 3, que encara està calent a quioscos i llibreries, conté una entrevista amb l'Alfred Molinas, un reportatge de la Garrotxa volcànica, i els espais habituals dedicats a articles varis: la Seat, Freixenet, el disseny en joieria, etc.

Sílvia Barroso, Joan Bassegoda, Josep Benet, Ricard Bofill, Joan Castellar-Gassol, Santiago Dexeus, Josep Ma. Flo, Daniel Giralt-Miracle, Ricard Hugas, Arturo San Agustín, Octavi Sardà i Josep Miquel Servià han col·laborat en aquest projecte gens utòpic, ambiciós amb mesura i que, per damunt de tot, toca de peus a terra. Un projecte que, segons Pausas, pretén ser una plataforma i una eina per a potenciar al mercat exterior tot el que Catalunya pot oferir, i que ja arriba del Canadà i els Estats Units al Japó i Austràlia passant per Europa, Kuwait i Israel.

Projecte, el de *Made in Catalunya,* que, segons sembla, també agrada a Pasqual Maragall, que aprofita l'avinentesa per a *vendre* la Barcelona Olímpica des de les seves pàgines. I que, evidentment, plau a Jordi Pujol, qui li desitja «molt d'èxit en aquest camí que ara comença i en el seu objectiu d'esdevenir missatgera entre Catalunya i els diversos mercats mundials».

Anna Ma. Gil

EL CLOT

Tràsfugues

Al llarg dels darrers mesos hem pogut llegir en alguna entrevista, en alguna ressenya i en algun article (i ja se sap que en aquest país un cas és simptomàtic, dos són tendència i tres fan un corrent) referències coincidents al *fenomen* que diversos poetes i poetesses en exercici hagin optat per passar-se'n al conreu de la prosa, com si això tingués cap importància.

Avui que els cavalls se salten les fronteres sanitàries, que els ciutadans de la RDA s'escapoleixen per sota les filferrades fronteres del seu país d'origen, que els governs canvien de color perquè un senyor canvia de partit i que la Caballé i el Mercury canten duets... ¿com pot estranyar-nos que als escriptors de tant en tant els vagui de saltar-se la norma i passar d'un gènere a un altre? ¿Què ja no tenen dret a l'esbarjo sense ser convenientment controlats?

Més greu fóra que un megalòman volgués presidir una de les nostres institucions civils, que un campió esportiu es confongués a ell mateix amb una personalitat o que un exfranquista pretengués ser alcalde de cap de les nostres viles. Res d'això no passa, però.

Controlat, doncs, l'essencial, ¿què hi fa que uns quants poetes, farts de guanyar diners amb els seus versos, hagin sentit el clam de sirena de l'art pur i vulguin escriure també en prosa? Deixem-los jugar sols, ja els sentirem plorar si cauen...

Jaume Subirana

Les deu mil dones de Simenon

Supose que totes les revistes i diaris del món ho han degut recordar aquests dies als seus lectors, en els milers d'articles que han degut aparèixer dedicats a la mort del personatge *(EL TEMPS,* i algunes altres publicacions que he vist, efectivament ho han fet). I així, tothom se n'ha assabentat o ha refrescat la memòria: Georges Simenon s'havia fet, al llarg de la seua vida, més de deu mil dones. Més rigorosament parlant, vol dir que, segons el seu propi càlcul, havia tingut més de deu mil *partenaires* sexuals. De les quals la major part —vuit mil, segons Josep M. de Sagarra— van ser professionals del ram del llit.

Un hom, qualsevol dels seus centenars de milions de lectors d'arreu del món, es queda literalment aclaparat davant d'aquestes magnituds monstruoses. I té la temptació de començar a fer els càlculs pertinents. Vejam, doncs. Suposem que el rècord —perquè deu ser un rècord absolut, no superat ni pel rei Salomó ni pels califes de Bagdad— ha estat aconseguit amb constant perseverança al llarg d'una cinquantena d'anys d'activitat incessant. Aquí comencen els problemes: 10.000 dividit per cinquanta fan 200 senyores per any, que ja és una xifra molt respectable. Però alerta: es tracta de 200 senyores diferents, que no és el mateix que 200 actes de servei. De les quals 200 dones, unes 150, segons el càlcul global, devien ser putes. Això representa, deixant-li a l'home alguns dies de descans, caps de setmana, festes i vacances, anar de putes o rebre putes dia si i dia no. Ja és una complicació considerable, i una inversió de temps i de capital molt més que regular. No sabem, però, si el gran home tirava a la puta barata, la puta de carrer, la puta d'anunci de diari, o si tenia una agència que li'n proporcionava a preu fet o per subscripció mensual.

Queden, en tot cas, les altres cinquanta dones anuals que no eren putes. Queda, si no fallen els comptes, una mitjana d'un *ligue* per setmana amb senyora normal i no professional ni pagada. Buscar-se una dona diferent cada setmana —i trobar-la—, fer tots els passos d'aproximació necessaris per acabar al llit en la seua companyia, és ja una cosa al límit de les possibilitats: per aconseguir tanta regularitat, i durant tants anys, cal dedicar-s'hi quasi com a ocupació exclusiva. Amb el problema afegit, de més a més, que amb les putes, hom ho fa una vegada, paga i se'n va. Amb les «conquistes» no és fàcil que funcione així: poden quedar ganes de repetir, formar-se lligams, convertir-se en amants més o menys durables. Això, per poc que passara, multiplicaria els esforços, complicacions, i activitats de M. Simenon fins a uns graus difícils d'imaginar.

Si afegim que va estar casat dues vegades i que devia complir amb més o menys ganes els deures conjugals, les obligacions que se li podien acumular són ja del tot impossibles. Per molt que hi tingués la mà trencada, allò que no pot ser no pot ser: descomptant el temps de menjar i de dormir, de viatjar, de mudar-se de casa i fer-se cases noves, de barallar-se amb les dones legítimes, de discutir amb els editors, de pensar en què es gastava els diners, i d'escriure quatre-centes novel·les, ¿com podia quedar-li espai per anar de putes tres o quatre dies per setmana, buscarse un *ligue* addicional cada cinc o sis dies, atendre les amants, i en definitiva haver de cardar a ritme de pollastre en galliner? I sobretot, ¿quin temps podia quedar-li per a un mínim de tendresa, per a les carícies tranquil·les, per humanitzar una mica cada contacte?

Sembla que hauria de fer enveja, un home que, a més d'escriure 400 novel·les i vendre més de 600 milions d'exemplars en 57 llengües, es va beneficiar més de 10.000 dones en la seua vida. Però fa molta pena. Devia ser una simple vici sense gust. Com de qui fuma tres paquets diaris. Sense gust. Descanse en pau. □

Joan F. Mira

15ena EMISSIÓ DE CÈDULES H

L'EMISSIÓ JA ÉS A PUNT.

El Banc Hipotecari llança, una vegada més, les seves conegudes Cèdules H.

Una nova emissió avalada per l'èxit de totes les anteriors.

Amb un interès fixe garantitzat durant 5 anys.

I a més, vosté podrá fer efectives les seves Cédules H, en qualsevol moment, presentant-les a les finestretes del Banco Hipotecario.

No perdi ni un minut. Aquesta emissió durarà menys que un pastís a la porta d'una escola.

Periode de subscripció del 15 de setembre al 5 d'octubre.

INTERÈS FIXE:	AMORTITZACIÓ
12,50%*	5 ANYS
LIQUIDITAT:	CÈDULES DE:
IMMEDIATA.	50.000 PTES.

* Pagador semestralment. Tipus d'interès efectiu 12,89%.

Fullet d'emissió inscrit als registres oficials de la Comissió Nacional del Mercat de Valors, amb data 4 de setembre de 1989, que és a disposició del públic a les oficines del Banc Hipotecari d'Espanya.

BCH

BANCOHIPOTECARIO DE ESPAÑA

LA NUEVA BANCA PÚBLICA.

Barcelona: Avda. Diagonal, 622. Tel. (93) 202 16 08. Tarragona: Rambla Nova, 32, Despacho 2. Tel. (977) 23 68 52.
Alicante, Almería, Badajoz, Barcelona, Bilbao, Cádiz, Córdoba, Granada, Huelva, Jaca, Jaén, La Coruña, Las Palmas de Gran Canaria, León, Logrono, Madrid, Málaga, Murcia, Oviedo, Palma de Mallorca, Pamplona, Santa Cruz de Tenerife, Santander, Santiago de Compostela, San Sebastián, Sevilla, Tarragona, Toledo, Valencia, Valladolid, Vigo, Vitoria, Zaragoza.

EL LOCAL OBERT A TOT EL PAÍS

El Banco de Crédito Local està obert als projectes, grans i petits, de totes les Comunitats Autònomes, Diputacions, Ajuntaments i empreses del sector públic local.

Per això donem crèdit a tot tipus d'obres de construcció i conservació de: camins i vies comarcals i veïnals; instal·lacions per a produccio i estalvi d'energia elèctrica; sistemes de proveïment d'aigües, enllumenat públic i clavegueram; mercats, parcs públics, centres escolars, serveis contra incendis i establiments de beneficència, sanitat i higiene; a més d'accions de difusió de la cultura i treballs de conservació de monuments i llocs turístics i històrics.

Som el Banc que finança obres per al benestar públic i ens sentim «locals» en tots els racons del país, perquè hi ha alguna cosa nostra en cada poble.

Banco de Crédito Local.

Financem benestar

Banco de Crédito Local
LA NOVA BANCA PÚBLICA
Avda. Diagonal, 622 - Tel.: 201 10 58 - 08021 Barcelona

AD STORE